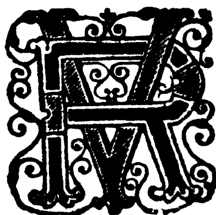
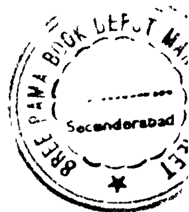
శ్రీ ర స్తు.

శ్రీధరమల్లె వేంకటరామ కవికృత

బ్రహ్మోత్తరఖండము

చెన్నపురి:

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్

వారిచే బ్రకటితము.

Printed by
V. VENKATESWARA SASTRULU
of V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS
at the 'VAVILLA' PRESS
Madras.

2nd Edition—1922
3rd Edition—1936
4th Edition—1955

మొదటి కూర్పు

పీఠిక

శ్రీస్కాందపురాణాంతర్గతమగు నీబ్రహ్మోత్తరఖండమున శివమాహాత్మ్యము, శివమంత్రమాహాత్మ్యము, విభూతి, రుద్రాక్ష, సోమవారవ్రతరుద్రాధ్యాయాదుల మాహాత్మ్యములు వర్ణింపఁబడినవి. ఏతద్గ్రంథకర్త శ్రీధరమల్లె వేంకటరామకవి. ఇతఁడు బడగలనాటి కర్ణాటకుఁడు. అయ్యనార్యుని పుత్త్రుఁడు. భారద్వాజసగోత్రుఁడు. ఆశ్వలాయనసూత్రుఁడు. ఈగ్రంథము నీకవి శ్రీజ్యోతి రామమంత్రి శ్రీలక్ష్మీనారాయణ మంత్రుల ప్రేరణమున రచియించి అంబాపురమున నెలకొన్న పార్థివేశ్వరస్వామికిఁ గృతిగా సమర్పించెను. ఈయంబాపురము సిద్ధవటమునకుఁ బడమర నైదాఱుమైళ్ళదూరమున నున్న పొన్నవోలు సమీపమునఁ బినాకినీతీరమున నున్నది. ఈసిద్ధవటము కడపజిల్లాలోనిది. కృతికారయితలును బడగలనాటికర్ణాటకులు పొన్నవోలు వాస్తవ్యులు.

ఈగ్రంథము శా. శ॥ 1737-వ సంవత్సరమునకు సరియైన యువసంవత్సర కార్తికశుద్ధ పున్నమనాఁడు కృతి యీఁబడినట్టు గ్రంథాంతమునఁగల సీసపద్యమువలన స్పష్టమగుచున్నది.

ఈ బ్రహ్మోత్తరఖండమును శ్రీపట్టమెట్ట సోమనాథ సోమయాజి, శ్రీముత్తరాజు వేంకటకృష్ణకవి, ప్రాతకోట మల్లయకవి అను వీరు ముగ్గురును బద్యరూపమున నే తెలిఁగించియున్నారు. ఇవి అముద్రితములు. ఈ వేంకటరామకవి కవిత్వము పురాణశైలిని నాతికఠినముగను సరసముగను నున్నది. దీని పూర్వముద్రణము పెక్కు తప్పులతోను, లోపములతోను నిండియుండినది. దీని ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తునంగల తాళపత్రమాతృకలతో సరిచూచి లోపములు పూరించి కూడినంతవఱకుఁ దప్పులుదిద్దించి చక్కజేసితిని.

కండయార్పేట,
చిన్నపట్నము.
1901

ఇట్లు,
వావిళ్ల వేంకటేశ్వరులు.

విషయసూచిక

పీఠిక

ప్రథమాశ్వాసము

ద్వితీయాశ్వాసము

తృతీయాశ్వాసము

చతుర్థాశ్వాసము

పంచమాశ్వాసము

శ్రీరస్తు

శ్రీ హయగ్రీవాయ నమః

బ్రహ్మోత్తరఖండము

పీఠిక

కృత్యవతరణిక

శా. శ్రీగౌరీసతిఁ గూడి హైమవిలసత్సింహాసనాసీనుఁడై
వాగర్థాంచితరీతినుండి నిజలావణ్యప్రసంగంబులన్
రాగంబొప్ప వినోదముల్ సలిపి యార్యారత్నహారప్రభన్
దాఁగన్పట్టినమాత్ర నూఱడిలు భద్రాత్మున్ శివుం గొల్చెదన్.

ఉ. ఆదియుగంబునందు మహిషాసురశుంభనిశుంభరక్తబీ
జాది సమస్త దుర్మదనిశాటవిదారణ మాచరించి బ్ర
హ్మాదులు గొల్వఁ దాండవము లాడిన శ్రీజగదంబ మాకు న
త్యాదరలీల నిచ్చు విజయంబుల శాశ్వతవైభవంబులన్. 2

ఉ. ఎప్పుడు ధర్మహాని యగు నీధరణిస్థలి నాక్షణంబునన్
దప్పక మాటిమాటి కవతారము లెత్తుచు సాధుకోటి మే
లొప్పఁగ నుద్ధరించి కుజనోద్ధతి మాన్పిన విష్ణుమూర్తి మా
యప్ప కృపాపయోనిధి నిరంతరసౌఖ్యము మాకు నీవుతన్.

సీ. ఏసుందరాంగి పాలేటిరాచూలన
మమృతంబుతోఁగూడ నవతరించె
నేభామినికటాక్ష మెసఁగిన నజరుద్ర
మఘవుల కబ్బె సామ్రాజ్యపదవి
నేచకోరేక్షణ కేప్రొద్దు శ్రీవిష్ణు
వక్షఃస్థలంబు నివాస మయ్యె
నేదేవిభజనంబు హితమతిఁ గావింపఁ
జలియించి లేములు దొలఁగిపోవు
తే. శారదయు శంభురాణియు శక్రసతియు
నేజగన్మాతసఖ్యంబు నిచ్చగింతు
రట్టి విష్ణువధూటి భాగ్యముల పేటి
శ్రీమహాలక్ష్మి మమ్ము రక్షించుఁగాత. 4

చ. ప్రజలసృజించి వారల పురాకృతకర్మఫలానుభూతులన్
నిజముగ ఫాలదేశముల నెమ్మి లిఖింపఁగ నేర్పుగల్గు వా
రిజభవుఁ డష్టనేత్రుఁడు విరించి సురాసురమాననీయుఁ డం
డజుఁడు విభుండు మా కొసఁగు నాయువు శ్రేయము నర్థ
సిద్ధియున్. 5

ఉ. చుక్కలరాయఁ డౌదలను శోభిలఁ గేలను వీణె మీటుచున్
మక్కువ బుస్తకంబు జపమాలికయున్ ధరియించుతల్లికిన్
జక్కనియంచతేజిగల సాధ్వికి నాశ్రితకల్పవల్లికిన్
మ్రొక్కెద శారదాంబకు నమోఘకవిత్వపటుత్వసిద్ధికిన్. 6

మ. కటనిష్యందమదభ్రమద్భ్రమరసంఘక్షేపణావ్యాజవి
స్ఫుటకించిచ్చలితస్వకర్ణపవనప్రోక్షిప్తశైలోత్కరున్

బటుదంతాంచలఖేలనోద్ధృత ధరాభారైకసంప్రీణిత
స్ఫుటిరాడాదివరాహకీర్తితబలున్ బ్రార్థింతు హేరంబునిన్.

క. సామజవదను గణేశ్వరుఁ
జామరకర్ణుని మహాత్ము శంకరతనయున్
వామనరూపు నుతించెద
నేమముగ మదీయకావ్యనిర్విఘ్నతకున్. 8

మ. శ్రుతిచోరుం డగుసోమకుం డనెడు రక్షోవీరునిం ద్రుంపరో
హితరూపంబున వార్ధిఁ జొచ్చి యతనిన్ హింసించి యా
మ్నాయముల్, చతురత్వంబున బ్రహ్మకున్ మరలఁగా సం
ప్రీతితో నిచ్చి తాఁ, గృతకృత్యుం డగుదేవదేవుని హాయ
గ్రీవున్ బ్రశంసించెదన్. 9

మ. ఉదయాస్తాచలసీమల న్నిలిచి యయ్యుష్ణాంశునిం జేరి నె
మ్మది నాచార్యునిఁగా వరించి సకలామ్నాయాదివిద్యాఢ్యుఁ
డై, కదనక్షోణిని దైత్యవీరవరులన్ ఖండించి శ్రీరామకా
ర్యదయాళుం డగునాంజనేయునిఁ దగన్ బ్రార్థింతు నశ్రాంత
మున్. 10

పూర్వకవిస్తుతి

తే. వరుస వల్మీకసంభవ వ్యాస కాళి
దాస భవభూతి బిల్హణ దండి మాఘ
భట్టబాణ మయూరాది భద్రయశులఁ
గావ్యదక్షుల గీర్వాణకవులఁ దలఁతు. 11

ఉ. నన్నయభట్టుఁ దిక్కఘను నాచన సోముని భీమనాఖ్యునిం
బన్నగశాయిభక్తుఁ డగుబమ్మెరపోతన నల్లసాని పె

ద్దన్నను బొండురంగకవిధన్యునిఁ బింగళిసూరనార్యునిన్
సన్నుతిఁ జేతు నాంధ్రకవిసత్తములన్ సుకవిత్వసిద్ధికిన్. 12

క. మక్షికములు దుర్వ్రణముల
వీక్షించెడిభంగి తప్పు లెన్నుచునుండే
కుక్షింభరు లగుకుకవుల
నక్షములయినట్టివారి నాక్షేపింతున్. 13

వ. అని మదీయకులదేవతాప్రార్థనంబును నాంధ్రగీర్వాణకవిరాజకీర్తనంబును గుకవిధిక్కరణంబునుం గావించి యేనొక్కపురాతనపుణ్యచరిత్రంబు పద్యకావ్యంబుగాఁ దెనుఁగున రచియింపవలయు నని మనంబున విచారించుచున్న సమయంబున. 14

కవీశ్వరునకు శ్రీరామమూర్తి సాక్షాత్కరించుట

సీ. బలభిన్మణిశ్యామభాసురాంగముతోడఁ
గమలవిశాలనేత్రములతోడ
నాజానుదీర్ఘబాహాదండములతోడ
శశిబింబసుందరాస్యంబుతోడఁ
గరయుగ్మకీలితశరచాపములతోడ
నవరత్నమయభూషణములతోడ
హాటకమయదీప్తహరితాంశుకముతోడ
రతిరాజకోటివిభ్రమముతోడఁ
తే. గామినీయుక్తవామభాగంబుతోడఁ
గలితకరుణాకటాక్షవీక్షణము లమర
మామకస్వప్నమునఁ దోఁచె మానసీయుఁ
డొకమహాపురుషుండు శౌర్యోజ్జ్వలుండు. 15

వ. ఇట్లు మదీయభాగ్యదేవతయునుంబోలెఁ బ్రసన్నుండయి వెలుంగుచున్న యద్దివ్యపురుషునిం గాంచి భయభక్తి వినయసంభ్రమంబులు దోఁపం బులకీకృతశరీరుండ నయి యేను బ్రణామకృత్యంబు లాచరించి నిటలతలఘటితాంజలి పుటుండ నయి యున్న నన్నుం గరుణార్ద్రదృష్టిం జూచి యమ్మహాత్ముండు సర్వజ్ఞుండు గావున మన్మనోభిప్రాయం బెఱింగి యేను గరుణామృతసముద్రుండ నగురామభద్రుండ భవద్వాంఛితంబు సఫలంబుసేయుటకు నీకుం బొడసూపితి నని పలికి మఱియు ని ట్లని యానతిచ్చె. 16

తే. నీవు కృతి నొనరింపఁ బూనితివిగాన
దాని కేను సహాయతఁ దగ నొనర్తు
రమ్యతరముగ నాంధ్రగీర్వాణభాష
ణములరచియింపు మఖిలమానవులువొగడ. 17

క. శంకరుఁ డేనును నేనే
శంకరుఁడును గాన నీదు సమ్మతముగ ని
శ్శంకమతి నొకరిపేరిట
నంకితముగఁ గృతియొనర్పు మలరు శుభంబుల్. 18

వ. అని యానతిచ్చి యమ్మహాత్ముండు తిరోధానంబు నొందిన నేను బ్రభాతసమయంబున మేల్కాంచి యాశుభస్వప్నంబు మదీయచేలాంచలస్థితం బయినమహాధనంబుగా నిశ్చయించి మత్కావ్యంబునకు నెయ్యది సమకూరునో యని వితర్కించుచున్న సమయంబున. 19

వంశానుక్రమణిక

సీ. శ్రీదేవితోఁగూడి చెలఁగుచుండెడువాఁడు
చుట్టుకైదువుఁ జేతఁ బట్టువాఁడు
బంగరువన్నె దుప్పటము గప్పెడువాఁడు
పక్కిరాతేజిపై నెక్కువాఁడు
కాండజాతభవాండకాండ మేలెడువాఁడు
నాద్యంతరహితుఁడై యలరువాఁడు
నీలంపుఁజాయలనెమ్మేనుగల్గువాఁ
డిష్టకామ్యార్థంబు లిచ్చువాఁడు
తే. నారద వ్యాస సనక సనందనాది
మానిహృత్పద్మకర్ణికాసీనుఁ డగుచు
నఖిలజగముల క్షేమంబు లరయుచుండు
నార్తరక్షణుఁ డాదినారాయణుండు. 20

తే. అట్టి శ్రీవిష్ణునాభియం దవతరించె
తామరసగర్భుఁ డతనిసంతతిఁ జనించె
వేదవేదాంతశాస్త్రార్థవేది యయిన
మునివరేణ్యుండు విష్ణువర్ధనుఁ డనంగ. 21

క. వెలయఁగ నమ్మునిసంతతి
నలఘుప్రాభవుఁడు వైష్ణవాచారుం డై
తలిశానప్ప జనించెను
కలియుగమునఁ జతురుపాయకార్యజ్ఞుం డై. 22

క. ఈతలిశానప్ప వశీ
భూతానిలనందనుండు బుధనుతుఁడు మహా

భూతోచ్చాటనదక్షుఁడు
జ్యోతికులాంభోధిపూర్ణసోముఁడు వెలయున్. 23

క. ఘనుఁ డామంత్రిశిఖామణి
యనుపమయశుఁ డొప్పె నాశ్వలాయనసూత్రుం
డన నాచార్యధురంధరుఁ
డన బడగల్నాటికన్న డాన్వయుఁ డనఁగన్. 24

క. ఈతలిశానప్పకు విమ
లాతతసత్కీర్తిశాలి హరిచరణాంభో
జాతధ్యానపరుం డగు
సీతారామప్రభుండు చెలువుఁడు పుట్టెన్. 25

శా. చేతో జాతజయంతసుందరుఁడు కాశీసేతుపర్యంతవి
ఖ్యాతప్రాభవశక్తియుక్తుఁడు లసద్గాంభీర్యవారాశి ని
ర్ధూతాఘుండును విష్ణువర్ధనసగోత్రుం డాశ్రితత్రాణుఁడై
సీతారామఘనుండుపాల్చుజగతిక్ శ్రీమంతుఁడో నాజనుల్.

తే. అతఁడు నిజపత్నియైన లక్ష్మాంబయందు
సొరిది గోవిందరాముని సుబ్బనార్యుఁ
గాంచె రఘుపతి జానకీకాంతయందు
మున్ను కుశలవధీరులఁ గన్నపగిది. 27

వ. అం దగ్రజుండు. 28

మ. నరసంఘుంబు నుతింపఁగాఁ బ్రబలె శ్రీనారాయణబ్రహ్మా స
ద్గురుకారుణ్యకటాక్షలబ్ధవిలసద్యోగానుసంధానని
ర్భరజాగ్రత్సహజామనస్కపరమబ్రహ్మైక్యబోధామృతాం
కురితాదృశ్యచరాచరాత్మకుఁడునై గోవిందరాముం డిలన్.

ఉ. మంత్రియుగంధరుండు శతమన్యుమహావిభవుండు లోభి దు
ర్మంత్రిగజాంకుశుండు రిపుమర్దనవిక్రమశాలి దేవతా
మంత్రిసమాననీతిగుణమాన్యుఁడు ధన్యుఁడు తారకస్ఫుర
న్మంత్రపరాయణుండు బుధమాన్యుఁడు సుబ్బనమంత్రి ధా
రుణిన్. 30

క. హరిభక్తియు గురుభక్తియుఁ
బరజనహితమార్జవంబు బంధుప్రియమున్
గరుణాపరతయుఁ గలిగిన
సరసుఁడు సుబ్బన్నసాటి సభ్యులు గలరే. 31

శా. ఆసుబ్బన్నయనుంగుమామ నరసింహస్వామిపాదాబ్జసే
వాసంభావితభాగ్యవైభవుఁడు తత్త్వజ్ఞానవైరాగ్యదూ
ర్వాసవ్యాసవసిష్ఠసన్నిభుఁడు భాస్వన్మంత్రతంత్రాగమా
భ్యాసప్రజ్ఞుఁడు పోల్చు వేంకటనృసింహామాత్యచంద్రుం
డిలన్. 32

సీ. శ్రీమహనీయలక్ష్మీనృసింహపదాబ్జ
మధుపాయమానసన్మానసుండు
రమ్యగుణుండు భారద్వాజగోత్రుండు
సలలితరాజాంశసంభవుండు
ధర్మార్థకామామృతప్రాప్తచరితుండు
విమలతేజుండు భూవినుతయశుఁడు
ప్రామాణికప్రజాపటలచింతామణి
బంధుమండలకల్పపాదపంబు

తే. సరసరామాయణాన్వయజలధిచంద్రుఁ
డైనవేంకటరామున కాత్మజుండు

సౌరిది రాఘవనరసింహసోదరుండు
ధరణిఁ బొగడొందు వేంకటనరసఘనుఁడు. 33.

తే. అతఁడు నిజసాధ్వియైన లక్ష్మాంబయందుఁ
గాంచె నరసమ్మ యనఁగ వెంకమ్మ యనఁగఁ
బరఁగు నిద్దఱు దుహితల భద్రమతుల
మఱియుఁ జిక్కప్పయను సత్కుమారమణిని. 34

శా. ఆచిక్కప్ప మహాప్రధానమణి వేదాంతార్థవిజ్ఞాతమే
థాచక్రీశుఁడు రాజయోగసుకళాధౌరేయుఁ డాత్మైక్యని
ష్ఠాచాతుర్యపరుండు సద్గురుకటాక్షావాప్తిధీరుండునై [ద్రై.
భూచక్రంబునఁ బేరుగాంచి వెలసెఁ బూర్ణప్రయోగాఢ్యుఁ

వ. అంత. 36

క. ఘనుఁ డాసుబ్బన్న జగ
ద్వినుతుఁడు రామాయణాంబు వేంకటనరసిం
హునిపుత్త్రిగైననరస
మ్మను బరిణయమయ్యె హరి రమాసతిపగిదిన్. 37

సీ. అతిథిసత్కారంబు లాచరించెడివేళ
నన్నపూర్ణకు సుద్ది యనఁగవచ్చు
నతిశయభోగంబు లనుభవించెడిపట్ల
శ్రీదేవికిని సాటిచెప్పవచ్చు
సతతక్షమాగుణసంపత్సమృద్ధిచే
భూదేవికిని సరిపోల్పవచ్చుఁ
బరమపాతివ్రత్యభవ్యశీలంబుల
నయ్యరుంధతికి జో డనఁగవచ్చు

తే. నౌర సుబ్బన్న మంత్రియర్ధాంగలక్ష్మి
యనఁగఁ జెలువొందు నిరతంబు నవనియందు
విమలసౌజన్యసీమ సాధ్వీలలామ
నవ్యసౌభాగ్యనికురుంబ నరసమాంబ. 38

మ. సూనశరోపమానుఁ డగు సుబ్బనమంత్రి ముదంబు మీఱఁగా, నానరసమ్మయందు నుదితార్కసమానులఁ గాంచె ముగ్వురన్, భూనుతకీర్తి పాండునృపపుంగవుఁ డాపృథయందు ధర్మజున్, మానితశౌర్య భీము నసమానుని బార్థునిఁ గన్నకైవడిన్. 39

తే. ఆకుమారాహ్వయంబుల నభినుతింతు
ధర్మశీలుండు రామప్రధానమౌళి
రాజమాన్యుండు లక్ష్మినారాయణుండు
రమ్యతరకీర్తి చెంగల్వరాయవిభుఁడు. 40

క. ఈముగ్వురుసుతులందు మ
హామతి శేషాహిమూర్తి యనఁగా వెలసెన్
రామన్న కల్పతరుచిం
తామణిసురధేనుసదృశ దానోజ్జ్వలుఁడై. 41

సీ. పక్షపాతంబునఁ బక్షపాతము లేని
నిర్మలస్వాంతుండు నీతిపరుఁడు
రణభీరుతయు వితరణభీరుతయు లేని
సత్యప్రతిజ్ఞుండు సజ్జనుండు
హరునందు దైత్యసంహరునందు మతభేద
వాదంబు లేని తత్త్వజ్ఞమూర్తి

అధికారులందు ననధికారులందును
సమదృష్టిగలుగునిశ్చలగుణుండు
తే. యవనకర్ణాటహూణదేశాధినాథ
ఘనతరాస్థానమంటపాగ్రముల నిలిచి
రాజకార్యధురీణతాప్రౌఢి వెలయు
ధైర్యగుణశాలి రామప్రధానమౌళి. 42
క. ఆరామామాత్యునకును
గూరిమితమ్ముఁ డన వెలసెఁ గూరిమి లక్ష్మీ
నారాయణప్ప . ధారుణిఁ
జేరయ్యె మహేంద్రునకు నుపేంద్రునిమాడ్కిన్. 43
సీ. తనకీర్తిదరకుందఘనసారచంద్రికా
శరదభ్రవిభ్రమస్ఫురణ మెరయఁ
దనవిక్రమోద్వృత్తితారక ప్రత్యర్థి
పరశురామాతిగప్రతిభ వెలయఁ
దనవదాన్యతకర్ణదారాధరామర
క్షోణీరుహంబులఁ జుల్కసేయ
తనదువైష్ణవభక్తి తార్క్ష్యవిష్వక్సేన
పార్థాదిసామ్యవిభ్రమత నెనయ
తే. ధారుణిస్థలిఁ జెలువొందుధర్మపరుఁడు
బంధుపోషణుఁ డతిమృదుభాషణుండు
శౌర్యగాంభీర్యధైర్యాదిసకలసుగుణ
రత్నములకుప్ప లక్ష్మీనారాయణప్ప. 44
వ. అతనియనుంగుఁదమ్ముఁడు మహామతిమంతుఁడు దానమానవి
శ్రుతుఁడు ముకుందభక్తిపరిశుద్ధమనస్కుఁడు సాధులోకస

మ్మతుఁడును నీతిశాలి యసమానగుణాఢ్యుఁడు రూపకాంతిస
ద్రతిపతియొప్పఁ జెంగలువరాయఁడు ధైర్యకళాభిరాముఁడై.

వ. అందగ్రజుండు. 46

క. రామఘనుఁ డధికసుగుణా
రాముఁడు కొవ్వూరి యాదిరాజతనూజన్
శ్రీమతియగునచ్చమ్మను
గోమతిని వరించె నుభయకులములు వెలయన్. 47

ఉ. సమ్మతశీలవృత్తముల శాంతరసానుభవంబునన్ వివే
కమ్మున దానమానములఁ గారుణికత్వమునన్ బతివ్రతా
త్వమ్మున జోతి రామసచివాగ్రణికిం బ్రియపత్నియైన య
చ్చమ్మకు సాటివత్తురె నిజమ్ముగ లోకములోనభామినుల్. 48

క. ఆలక్ష్మీనారాయణుఁ
డోలిమియతిరాజు రాఘవోత్తమసుతయౌ
శీలవతిసుబ్బమాంబను
బాలామణి నుద్వహించె భాగ్యము లొలయన్. 49

సీ. కొనవ్రేలఁ జూపించుకొననియరుంధతి
చలనంబు నొందనికలిమిబోఁటి
చండిక గానట్టి శైలరాజతనూజ
తలవాఁకి లెఱుఁగని పలుకువెలఁది
పతివచోహితవృత్తిఁ బఱగు లోపాముద్ర
భయకంపములులేని పంటపొలఁతి
చెలువుని నకళంకుఁ జేసినరోహిణి
పరుషోక్తులాడనిధరణితనయ

తే. యనఁగ విలసిల్లి లక్ష్మీనారాయణప్ప
పాలిసౌభాగ్యలక్ష్మి యై ప్రబలుచుండు
స్థిరకృపాలంబ పోషితద్విజకుటుంబ
సోమసంకాశముఖబింబ సుబ్బమాంబ. 50

తే. కంతుసన్నిభుఁ డైన చెంగల్వరాయ
ఘనుఁడు రామాయణంబు చిక్కప్పపుత్త్రిఁ
జెంచమాంబను వరియించె నంచితముగ
ఫల్గునుండు సుభద్రఁ జేపట్టినట్లు. 51

వ. అంత. 52

క. ఆరామఘనుఁడు లక్ష్మీ
నారాయణధీరుఁడును జనస్తుత్యగుణో
దారతఁ బేరొందిరి కా
శీరామేశ్వరసుమధ్యసీమలయందున్. 53

వ. మఱియు నమ్మహాప్రధానశేఖరులు శ్రీరామచంద్రచరణారవిందమకరందబిందుబృందాస్వాదనతుందిలేందిందిరాయమానానందమానసులును నిరంతరాన్నదానసంతర్పితానేకభూసురాశీర్వాదసంపన్నులును మహావిభవాభిరాములును సమస్తజనమాన్యులును సకలసద్గుణసంపన్నులును బరేంగితజ్ఞాననిపుణులును నీతికార్యవిదులును బరోపకారులును బరస్పరసౌభ్రాత్రకులును నై యనవరతంబు నఖిలబాంధవమిత్రపుత్త్రవిద్వజ్జనకవిగాయకపౌరాణికసహితంబుగా నిష్టకథానులాపంబులఁ బ్రొద్దుఁ గడపుచుండి యొక్కదివసంబున సప్తసంతానలాభమహాభిలాషంబు మనం

బున నంకురింప సప్తసంతానంబులయందు ముఖ్యసంతానంబు ప్రబంధంబుగావున నస్మద్గురుదేవతావతంసుం డగుపార్థివేశ్వరునిపేరిట నంకితంబుగాఁ గృతి రచియింప నొక్కకవీంద్రు నియోగింపవలయు నట్లైన నస్మద్వంశంబు పావనం బగు నాచంద్రతారార్కంబుగా యశంబు ధ్రువం బయియుండునని మనంబున నిశ్చయించి. 54

శా. శ్రీమద్వేంకటరామనాముని గవిశ్రేష్ఠుఁ రమావల్లభ
ప్రేమాపాంగవిశేషలబ్ధకవితాభివ్యక్తసూక్త్యన్వితుం
గామారిస్తవభుక్తియుక్తు విలసద్గాంభీర్యధైర్యాఢ్యు న
న్నామోదంబునఁ జూచి పల్కెరి సముద్యత్కౌతుకం బొప్పఁ
గన్. 55

క. వనములును దటాకంబులు
ధననిక్షేపములు దేవతాగృహములు నం
దనములు పుత్రములు కృతులును
జనముల కివి తలంప సప్తసంతానంబుల్. 56

క. ఈచెప్పినసంతానము
లాచంద్రార్కముగ నుండు నయినను గృతియే
భూచక్రంబునఁ బుణ్యక
థాచరితం బగుచు శాశ్వతంబుగ వెలయున్. 57

వ. అట్లు గావున. 58

సీ. శ్రీవేంకటాచల శ్రీయహోబలమధ్య
సీమలయందుఁ బ్రసిద్ధ మగుచు
సిరులచేఁ జెన్నొంది శ్రీశైలదక్షిణ
ద్వారమై తగు సిద్ధవటపురంబు

నప్పురంబునకుఁ బ్రత్యగ్భాగమున నర్ధ
యోజనదూర మై తేజరిల్లు
జలసస్యతరులతాజనకృతానందమై
పురుహూతపురిఁబోలు జొన్నవోలు
ఆ. అది పురాతనంబు నస్మదీయగ్రామ
మచట జనపదంబు లైదు గలవు
అట్టిపల్లెలందు నంబాపురంబు నా
వెలయు నొకటి భూమితిలక మగుచు. 59
ఉ. శ్రీపతిమిత్రుఁ డార్యజనసేవ్యపదుండు పినాకినీతట
స్థాపితమందిరుండును భుజంగవిభూషణుఁ డీశ్వరుండు నం
బాపురవాసుఁ డైన వృషభధ్వజు పేరిట నంకితంబుగా
దీపితమైన యొక్కకృతిఁ దెల్లముగా రచియింపఁగాఁ దగున్.
క. ఖండేందుధరప్రియ మా
ఖండలభాగ్యప్రదంబు కల్మషలతికా
ఖండన మగు బ్రహ్మోత్తర
ఖండము రచియింపు పద్యకావ్యము గాఁగన్. 61
తే. తరుతటాకాదిసత్సంతానములకు
నొక్కవేళల శైథిల్య ముప్పతిల్లు
గాని కృతులకు నెన్నండు హాని లేదు
ప్రతియుగంబున ధ్రువములై ప్రబలుచుండు. 62
ఉ. శ్రీవనితాధిపాంఘ్రిసరసీరుహయుగ్మము సేవచేసినన్
కేవల భక్తియుక్తి శివకేశవభేదముఁ జేయ మెన్నఁడున్
గావున నీశ్వరాంకితముగా రచియింపు మహాంధ్రకావ్యమున్
బావనమైనపుణ్యకథఁ బల్కిన సర్వశుభంబు లయ్యెడిన్. 63

వ. అని పలికి బహుమానపూర్వకంబుగాఁ దాంబూలజాంబూనదాంబరాభరణంబు లొసంగిన నేనును బరమానందకందళితహృదయారవిందుండ నై స్కాందపురాణోక్తంబైన బ్రహ్మోత్తరఖండంబు పరమేశ్వరమహిమానుభావంబును బురాతనపుణ్యచరితంబును భోగమోక్షప్రదంబును నగుటం జేసి. 64

ఉ. ఉత్తము లైనపూర్వకవు లొక్కట నాంధ్రకృతుల్ రచింపుచు, న్నిత్తఱి మన్మహాసుకృత మెట్టిదొ మున్ దెనిఁగింప రైరి బ్రహ్మోత్తరఖండ మిప్పు డది యొప్పుగఁ జెప్పెదఁ బద్యకావ్యమున్, జిత్తమునందు సమ్మదముఁ జెందఁగ జన్మము సార్థకంబుగన్. 65

క. పురహరునుతించు కావ్యము
విరవుగ శబ్దార్థపుష్టిహీనములైనన్
సరసంబు లిక్షుఖండము
లురువక్రములైన రసము లూరకయున్నే. 66

వ. అట్లుగావున నిమ్మహాపురాణంబు సకలజనమనోహరంబుగాఁ దెనుఁగుఁ గావించెద నని మనంబున నిశ్చయించి కృతినాథుం డైన శ్రీమహాదేవునకు షష్ఠ్యంతంబులు వివరించెద. 67

షష్ఠ్యంతములు

క. ఓంకారరూపునకుఁ బా
శాంకుశశూలాయుధునకు నకలంకునకున్
శంకరునకుఁ బన్నగరా
ట్కంకణునకు శాశ్వతునకు గౌరీశునకున్. 68

క. సారంగదనుజనాయక
సారంగమృగేంద్రునకును సజ్జనపటలీ
సారంగవారిధరునకు
సారంగకరాగ్రునకును సర్వజ్ఞునకున్. 69

క. హాలాహలభక్షణునకుఁ
గైలాసనివాసునకును గాలాత్మునకుం
గాలమదధ్వంసునకును
ఫాలాక్షున కభవునకును బరమాత్మునకున్. 70

క. ఉక్షేంద్రవాహనునకు సం
రక్షితబాణునకు రాజరాజాప్తునకుఁ
గుక్షిస్థితభువనునకును
దక్షాధ్వరహరున కమితతాపఘ్నునకున్. 71

క. అంబరకచునకు గజచ
ర్మాంబరధారునకు సచ్చిదానందునకుఁ
శంబరధరశేఖరునకు
నంబాపురవాసునకు మహాదేవునకున్. 72

వ. అంకితంబుగా నారచియింపంబూనిన బ్రహ్మోత్తరఖండం
బనుమహాపురాణంబునకుఁ గథాప్రారంభం బెట్టిదనిన. 73

ప్రథమాశ్వాసము

కథాప్రారంభము

సీ. కపిలమార్కండేయకణ్వకౌశికముఖ్య
బహుతాపసాశ్రమభ్రాజితంబు
మునికన్యకాహస్తవనజాతధృతఘటీ
వారివర్ధితవృక్షవాటికంబు
వైఖానసోత్సంగవర్జితనాభినా
ళస్ఫురన్మృగశాబలక్షితంబు
సంయమ్యనుష్ఠానసమయోచితస్వచ్ఛ
పులినశోభితనదీభూషితంబు
తే. హంససారసచక్రవాకాదిపక్షి
కలకలారావకాసారకలితమగుచు
వెలయు జగతీతలంబున విబుధవరశ
రణ్య మొప్పారు నైమిశారణ్య మెపుడు. 1

ఆ. బ్రహ్మపాఠరతులు బ్రహ్మసమానులు
యాగదీక్షితులును యోగరతులు
బ్రహ్మనిష్ఠులైన బ్రహ్మర్షివరులచే
నొప్పుచుండు నవ్వనోత్తమంబు. 2

వ. మఱియు నమ్మహారణ్యంబు గాలవ శాండిల్య పిప్పల కింశుక
ప్లక్ష వట తింత్రిణీ రసాల సాల తమాల చందనా ద్యనేక

వృక్షవాటికావిరాజితంబును, సింహ శరభ శార్దూల గండక భేరుండ వరాహ సారంగ గజ గవయ రోహిష మహిషాది మృగసంకులంబును భరద్వాజ శుక శారికా నీలకంఠ క్రౌంచరవముఖరితదిఙ్ముఖంబును, వికసిత కమల కైరవామోదఘుమంఘుమిత జలప్రపూరిత కమలాకరంబులుం గలిగి, భువనపావనంబు నై యొప్పు నవ్వనంబునందు శౌనకాదిమహామునులు వ్యాసశిష్యుండును రోమహర్షణ కుమారుండును నైన యుగ్రశ్రవసుం డను పేరంబరంగిన సూతునివలన సకలపురాణేతిహాసంబులు వినుచుండి యొక్క నాఁడు వెండియు సూతుంజూచి యమ్మహాముని లిట్లనిరి. 3

క. ధన్యుండవు విద్వజ్జన
మాన్యుండవు కుశలమతివి మానితగుణసౌ
జన్యుండవు మానవసా
మాన్యుండవె నీవు నీసమానులు గలరే? 4

శా. వేదవ్యాసమునీంద్రుఁ డాద్యుఁడు మహావిద్వద్వ్రతుండుండు దా, వేదార్థంబు పురాణసంహితలుగా విఖ్యాతి నిర్మించి వి ద్యాదానంబుగ నీకొసంగ నవి యాద్యంతంబుగానట్టు స మ్మోదస్ఫూర్తిఁ జెలంగఁబల్కితివి సంపూర్ణాంతరంగుండవై.

శా. ఉల్లంబందుల నన్యకర్మకలనం బూహింపఁగా నేటికిన్
ముల్లోకంబుల కాదిదేవుఁడు జగత్పూజ్యుండు గౌరీశుఁ డు
ద్యల్లక్ష్మీఫలదుండు శంభుఁడు శివుం డట్లౌట నేతత్కథా
సల్లాపంబులఁ బ్రొద్దుఁబుచ్చుము భవజ్జన్మంబు ధన్యంబుగన్.

ఉ. వింటిమి సర్వధర్మములు వింటి మశేషపురాణసంహితల్
వింటిమి పూర్వరాజులపవిత్రచరిత్రము లార్యవృత్తముల్
వింటిమి విష్ణుసత్కథలు వీనులవిందుగ నింక మాకు ము
క్కంటిచరిత్రముల్ వినఁగఁ గౌతుకమయ్యెడిఁ దెల్పు
మేర్పడన్. 7

సీ. కాలు నిర్జించి మార్కండేయమునికిఁ గ
ల్పాంతపర్యంతదీర్ఘాయు వొసఁగె
దశకంధరుఁడు దేవదానవాభేద్యుఁడై
భాసిల్ల నొకచంద్రహాస మొసఁగె
భక్తవత్సలుఁ డౌట బాణాసురునియింటఁ
గావలియుండె సత్కరుణ మెఱసి
గాండీవిరథముచెంగట నుండి శూలియై
కౌరవ్యబలముల నీఱుజేసెఁ

ఆ. బార్వతీప్రియుండు పరమపవిత్రుండు
చంద్రశేఖరుండు శంకరుండు
నమ్మహానుభావు నాశ్రయించినవార
లిందునందు శుభములందు టరుదె ? 8

క. ముంగొంగుపసిఁడి వాఁకిలి
ముంగిటఁగల్పద్రుమంబు మొగి గోష్ఠములో
నంగల్గు కామధేనువు
తంగెడుజు న్నరయఁగా సదాశివుఁ డెందున్. 9

వ. అట్లుకావునఁ బరమేశ్వరచరిత్రంబులును, దత్కవచవ్రత
ప్రభావంబులును, దద్భక్తలక్షణంబులును సవిస్తరంబుగాఁ
దెలియం బలుకవలయునని, శౌనకాదిమహామునులు శివ

కథాశ్రవణ కుతూహలచిత్తులై యడిగిన, రోమహర్షణ కుమారుం డగు సూతుండు పరమానందకందళితాంతరంగుం డై యమ్మహర్షుల కి ట్లనియె. మహాత్ములారా సర్వజ్ఞులైన మీకుం దెలియరానియర్థంబులుం గలవే యైనను మీరు నన్నడిగినప్రశ్నలకు నుత్తరంబీవలయుం గావున నాకుం దోఁచినంతయుఁ జెప్పెద సావధానులరై వినుండని కృష్ణ ద్వైపాయనుం దలంచి గురువందనంబు గావించి పంచా క్షరీమహత్త్వం బి ట్లని చెప్పం దొడంగె. 10

పంచాక్షరీ ప్రభావము

క. పంచాక్షరీమహత్త్వము
లెంచఁగ శక్యంబె జగతి నెవ్వరికైనన్
బంచాస్త్రజనక శక్రవి
రించి ప్రముఖులు దలంతు రిష్టముగాఁగన్. 11

ఆ. పుణ్యకాలమందు పుణ్యతీర్థములందు
పుణ్యవంతులైన పురుషవరుల
కృపకుఁ బాత్రులగుచు నుపదేశములుగొన్న
వారిమహిమ లెన్న వశముగాదు. 12

వ. అట్టి పుణ్యతీర్థ పుణ్యకాలాదు లెయ్యవియనిన. 13

మ. మధురాద్వారవతీచిదంబరమహామాయాకురుక్షేత్రముల్
మిథిలావంతి గయా ప్రయాగములు రామేశాదిపుణ్యస్థలుల్
నిధులుగా సూర్యసుతాసరస్వతులు వేణి తుంగభద్రా కళా
నిధిపుత్రీమణికర్ణి కాదినదులున్ నిశ్శ్రేయసస్థానముల్. 14

ఆ. వ్యాసపూర్ణిమలును హరివాసరంబులు
ద్వాదశులును భానువాసరములు
సంక్రమణము లర్కచంద్రోపరాగంబు
లెలమిఁ బుణ్యకాలములు దలంప. 15

క. గతదోషులు మితభాషులు
జితకామవిచారు లాత్మశిష్యప్రియులున్
మతిమంతులు నతిశాంతులు
గుతుకాత్మకు లైనఘనులు గురువులు దలఁపన్. 16

క. చిత్తమున శుద్ధిగలిగియు
మత్తత్వము లేక విగతమత్సరు లగుచున్
సత్తామాత్రంబుగ సుగు
ణోత్తరు లయినట్టిశిష్యు లుపదేశార్హుల్. 17

మ. పరమక్షేత్రములందు సాధుజనసంభావ్యైకకాలంబునన్
గురువక్త్రోదిత మైన శాంకరమహాగుప్తార్థమంత్రంబు నె
వ్వరికైనన్ శుభమోక్ష సత్ఫలదమై భాసిల్లు నెట్లన్న శం
బరరాశిస్థితశుక్తిసంపుటపతత్స్వాత్యంబుబిందుక్రియన్. 18

క. సలలితముగ నిమ్మంత్రముఁ
దలఁపఁగ నుపదేశహోమతర్పణదీక్షా
దులు లేకున్నను జపితల
కలవడ నిష్టార్థ మొసఁగు నఘము లడంచున్. 19

సీ. రమణీయతరమంత్రరాజంబులం దెల్ల
నధిక మై యొప్పుఁ బంచాక్షరంబు
ఆగామిసంచితప్రారబ్ధపాతక
హారణకారణము పంచాక్షరంబు

గణుతింప ధర్మార్థకామమోక్షము లతి
దక్షత నిచ్చుఁ బంచాక్షరంబు
కౌశికాగస్త్యాదిఘనమునీంద్రులు దెల్పు
లక్షణం బరయ పంచాక్షరంబు

తే. జపపరాయణులకు సాధుజనుల కెల్ల
నక్షయఫలప్రదంబు పంచాక్షరంబు
పూర్వజన్మకృతానేకపుణ్యసాధ్య
మాగమోక్తంబు శైవపంచాక్షరంబు. 20

క. ఇమ్మంత్రము ప్రణవసహా
యమ్ముగ జపియింప నది షడక్షరమగు మీా
రెమ్మెయి భజియించిన నది
సమ్మతమగు శంకరునకు సన్మునులారా. 21

మ. కలుషధ్వాంతదివాకరం బమృతమార్గస్వచ్ఛదీపంబు ని
శ్చలతాపత్రయదావపావకము సంసారాబ్ధిపోతంబు ని
ర్మలకల్యాణఫలప్రదంబు విలసన్మంత్రాధిరాజంబు నై
యలరుఁ శైవషడక్షరంబు నిఖిలార్యస్తుత్యమై నిత్యమున్.

తే. తారకలయందు శశియును దరువులందుఁ
గల్పకము శైలములయందుఁ గనకగిరియు
నరయ మంత్రంబులందు షడక్షరంబు
శ్రేష్ఠతరమనఁ దగు మునిశ్రేష్ఠులార. 23

వ. మఱియు నీయర్థంబునకుఁ బురాతనం బయిన యొక్క యితి
హాసంబు గలదు దానంజేసి మీాసంశయంబులు దొలంగు
నది సమస్తదురితభంజనంబును సుజనమనోరంజనంబును

ము_క్తినిధానాంజనంబును నగుదానిం జెప్పెద వినుం డని
సూతుం డిట్లని చెప్పందొడంగె. 24

కాశీపురవర్ణన

సీ. అవనిలోఁ గల్గుపుణ్యక్షేత్రములకంటె
సిరిమించి యుండుఁ గాశీపురంబు
బ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి సముదాయ
సేవ్యమై యుండుఁ గాశీపురంబు
కైవల్యసంధాయకంబు నై భువనప్ర
సిద్ధమై యుండుఁ గాశీపురంబు
బ్రహ్మహత్యాదిపాపములు భస్మములుగాఁ
జేయుచు నుండుఁ గాశీపురంబు

తే. మహితజలరాశిమధ్యనిమజ్జమాన
పటుచరాచరజాలకల్పాంతకాల
కాలభైరవకరధృతకఠినశూల
శిఖరసంస్థాపితంబు గాశీపురంబు. 25

క. కాశీక్షేత్రమహత్త్వము
గాశీశునకైనఁ గమలగర్భునకైనం
గౌశికునకైన నెన్నం
గా శక్యముగాదు నీలగళునకుఁ దక్కన్. 26

ఆ. కాలభైరవుండు గణనాయకుండును
బిందుమాధవుండు నిందుధరుఁడు
పార్వతియును గుహయు భాగీరథియు మణి
కర్ణికయును వెలయుఁ గాశియందు. 27

ఉ. ఎప్పుడు గాశికింజనుదు నెప్పుడుగాంతును విశ్వనాథు నే
నెప్పుడు భైరవేశ్వరున కింపుగ మ్రొక్కుదు నిండువేడ్కతో
నెప్పుడు గాంగతోయములనిమ్ముగఁదోఁగుదు నంచుభక్తితో
నెప్పుడుఁబల్కుమానవుల కీశ్వరుఁ డిచ్చు నఖండసంపదల్. 29

వ. మఱియును.

సీ. దిగ్గజంబులనైన ధిక్కరింపఁగఁజాలు
బలములుగలిగినభద్రకరులు
కమలబాంధవరథాశ్వముల నెక్కసమాడు
జవములుగలిగిన సైంధవములు
పర్వతంబుల నైనఁ బరిహసింపఁగఁజాలు
నమితమహోన్నతస్యందనములు
కంఠీరవంబులగర్వంబు మాయించు
ఘనశౌర్యములు గల్గుకాల్బలములు
తే. బ్రహ్మతోనైన వాదించు బ్రాహ్మణులును
భార్గవునితోనెదుర్కొనుపార్థివులును
యక్షపతితుల్యులైనట్టి యార్యజనులు
బలునిమెచ్చనిహాలికుల్ గలరు పురిని. 30

వ. మఱియు నమ్మహానగరంబునం గనకమయసముత్తుంగ సౌధ ప్రాకారగోపురాట్టాలకభ్రాజమానంబును, విచిత్రమణిమయ గృహద్వారతోరణవితర్దికాదేహళీకుడ్యవాతాయనకు సూల స్తంభవిటంకకేతనాలంకృతంబును, బ్రతిగృహప్రాంగణావిర చితరంగవల్లీవిరాజితంబును, సమస్తవస్తువిస్తారనిస్తుల ప్రశస్త విపణిమార్గప్రదేశంబును, ఘనసారమృగమదచందనసమ్మిశ్ర హిమజలపరిషిక్తరాజమార్గంబును, హారకుండలమంజీరకంకణ

కింకిణీమేఖలాదిరత్న హాటకమయభూషణాలంకృతవారకామినీ నర్తనఝుళంఝుళాయమానరంగస్థలంబును, సాలవకులకదళి కాశ్వత్థనారంగమాతులుంగనారికేళ క్రముకపనసజంబీరఖర్జూర మాలూర సౌవీరచందనమందారనింబజంబూకదంబాదితరుషం డమండితోద్యానవనసమంచితకీర మయూరకోకిలారావకోలా హలంబును మాలతీమల్లికాసేవంతికాకురంటక చంపకాద్య నేకపుష్పవాటికా శోభితంబును, గంగానదీప్రవాహసంభూత బహువిధకుల్యాజలప్రవర్ధమానఫలితరసాలకలమాదిసస్య పరిపూర్ణంబును, బకబలాహకచక్రవాకకోయష్టికకారండవ కలహంసముఖరజల పతంగవిహారణసముల్లసత్కమలకైరవ కల్హారపరాగసుగంధవాసితసలిలసారమ్యంబును, విశ్వేశ్వర మహోత్సవసందర్శనార్థసమాగతచతుర్విధవర్ణాశ్రమజననిరం తర కలకలారావసమన్వితంబును, మృదంగపటహనిస్సాణ వేణువీణాదివాద్యహృద్యంబును నై, బ్రహ్మసదనంబునుంబోలె బ్రహ్మర్షిసేవ్యంబయి, మహేంద్రభవనంబునుంబోలె బహు విబుధాకీర్ణంబయి, మానససరోవరంబునుంబోలె సముల్లస ద్రాజహంసంబై, చంద్రమండలంబునుంబోలె నమృతాస్పదం బయి నారాయణాశ్రమంబునుంబోలె జగత్పావనంబయి యొప్పుచుండు. 31

కాశిరాజుచరిత్రము

క. ఆకాశీపురమేలెడు
భూకాంతుఁడు శక్రతుల్యభోగుఁడు వినుత

శ్రీకంఠుఁడు శరచందన
రాకేందుయశుండు కాశిరా జన వెలయున్. 32

సీ. తనభవ్యతరకీర్తి దశహరిద్భామినీ
ధమ్మిల్లములఁ బుష్పతతులుగాఁగఁ
దనప్రతాపస్ఫూర్తి దగఁ జక్రవాళాద్రి
చరమభాగతమిస్రజాల మడఁపఁ
దననిరంతరదానధారాప్రవాహంబు
జలరాసులకు మహోత్సవ మొనర్పఁ
దనరూపవిభవంబు ధనదాత్మజ వసంత
మదనేంద్రజులకు విస్మయ మొనర్పఁ
తే. దనభరణశక్తిదిగ్దంతిఫణికులేంద్ర
జరఠకచ్ఛపములకు విశ్రాంతి యొసఁగ
లాలితంబుగఁ దత్పురం బేలుచుండె
జిష్ణుశుభలక్షణుండు గాశీవిభుండు. 33

క. ఆరాజురాజ్య మతిచో
రారాతిక్షామడాంబరాదికరక్షో
మారీభయవిరహిత మై
ధారుణి నిరుపద్రవముగఁ దనరుచు నుండెన్. 34

క. ఈవిధమున నాభూపతి
దేవీసహితుండు నగుచుఁ దేజము మెఱయన్
శ్రీవిశ్వేశ్వరుకరుణను
భూవలయం బేలుచుండె బుధులు నుతింపన్. 35

ఉ. సంతతిలేక యానృపతిసత్తముఁ డెంతయు నిష్ఠమీఱఁగా
నింతియుఁదాను సువ్రతము నీశ్వరపూజలు దానధర్మముల్

శాంతికపౌష్టికక్రియలు సంయమిసేవలు సేయుచుండఁ ద
త్కాంతకుఁ జూలునిల్చెఁ గుతుకంబునఁ బౌరులు సంతసిల్లఁ
గన్. 36

మ. భరమయ్యెన్మణిభూషణంబులు దలంపన్ గౌను లావయ్యెని
ద్దురమబ్బెన్ ఘనమయ్యె దేహమునఁ గాంతుల్మించె
నాహారముల్, విరసంబయ్యెఁ జనించెఁ గోరికెలు నీవీబం
ధముల్ హెచ్చె న, త్తరుణీరత్నము నాఁటినాఁటికిని యం
తర్వత్నియై వర్ధిలన్. 37

తే. నెలఁత కీరితిఁ దొమ్మిదినెలలు నిండ
దశమమాసంబునందు సంతసమెలర్ప
గ్రహములొక్కట శుభదృష్టిఁ గనుచునుండ
నవ్యగుణధన్య యొక్కకన్యక జనించె. 38

వ. ఇట్లుదయించిన యక్కన్యకారత్నంబునకు జాతకర్మాదిసం
స్కారంబులు నిర్వర్తించి యాభూపాలుండు పరమానందం
బున భూసురసమారాధనంబులుచేసి భూహిరణ్యాదిదానం
బులు గావించి హైమవతిం గాంచిన హిమవంతునివిధం
బున సంతుష్టాంతరంగుం డై యుండె నంత. 39

క. శ్రీమతియును ధీమతియును
భామతియును నగుటఁజేసి బ్రాహ్మణజనముల్
నామక్రియ లొనరించిరి
ప్రేమఁ గళావతి యనంగ బింబాధరికిన్. 40

క. ఆకన్యక నానాఁటికి
భూకాంతునిగృహమునందుఁ బోషితయగుచుం

శ్రీకాంతికలిత యగుచును
బ్రాకట బాలేందురేఖపగిదిఁ దనర్చెన్. 41

చ. కమలదళంబులం దెగడుకన్నులు కుందములన్ హసించి దం
తములు వినూత్న సైకతనితంబముచందురుఁ గేరుమోమునుం
భ్రమరనిభాలకంబులును బల్లవకోమలపాదహస్తముల్
సమదమరాళయానమును జక్కెరమోవియు నొప్పెనింతికిన్.

క. శైశవముతఱిని మేధా
కౌశలమునఁ గావ్యనాటకాలంకారా
భ్యాసంబులు గావించెను
గాశీవిభుకూర్మిపుత్రి కౌతుకమొదవన్. 43

వ. అంత. 44

క. వాసవముఖసురగణసం
త్రాసనకరఘనతపోవిలాసుఁడు యోగా
భ్యాసుఁడు దూర్వాసుండను
భూసురుఁ డేతెంచె రాజపుంగవుసభకున్. 45

శా. దుర్వారస్వతపోబలాసుభవనిర్ధూతాఘుఁ డాత్రేయుఁడు
న్నిర్వాణప్రమదాసమేతుఁడు భవానీశాంశజుం డైన యా
దూర్వాసుం డరుదెంచినం గని బుధస్తోమంబునుం దాను న
య్యుర్వీశుం డెదురేగు దెంచె యతికభ్యర్థానపూర్వంబుగన్. 46

తే. ఇవ్విధంబున నమ్ముని కెదురునడిచి
యర్ఘ్యపాద్యంబు లొసఁగి యర్హాసనమున

నునిచి యభివాదన మొనర్చి మనుజవిభుఁడు
నిష్ఠ మాధుర్యభాషల నిట్టులనియె. 47

మ. స్థిరనథ్యాత్మకమృచ్ఛిలామయము లౌతీర్థంబులుం దేవత
ల్చిరకాలంబున ముక్తినిత్తురు మహర్షిశ్రేష్ఠులైనట్టి మీ
చరణాంభోజపరాగలేశమున మోక్షప్రాప్తి సిద్ధించు స
త్వరమార్గంబున దివ్యయోగికులచంద్రా సత్కృపాంభోనిధీ.

ఉ. ఓమునిసార్వభౌమ మహిమోజ్జ్వల మీరిట కేగుదెంచుట
న్నామది సంతసం బొదవె నాదుగృహంబు పవిత్రమయ్యె మ
త్కామితము ల్ఫలించెఁ గడు ధన్యుఁడ మాన్యుఁడ నైతి
నంచు నా, భూమివిభుండు పల్కుచును బూజ లొనర్చె
మహాముదంబునన్. 49

క. తదనంతరమున మునిపతి
సదమలమృష్టాన్నపానసంతృప్తునిఁగా
ముద మొనరఁగఁ గావించియుఁ
బదపద్మము లొత్తుచుండెఁ బార్థివుఁ డంతన్. 50

వ. ఇట్లు పరిచర్యలొనరింపుచున్న యన్నరనాథునిం గని పర
మానందకందళితహృదయారవిందుం డయి యమ్మహా
మునీంద్రుం డారాజేంద్రున కిట్లనియె. 51

మ. ధరణీనాయక ధర్మపద్ధతి భవద్రాజ్యంబు పాలింతువే
పురముల్ రాష్ట్రము దుర్గముల్ బలములుం బూర్ణాను
భోగంబులే, తురగానేకపగోగణంబులును సంతుష్టంబులై
యుండునే, తరుణీబాంధవపుత్త్రమిత్త్రులకు భద్రంబే కదా
నిత్యమున్. 52

క. అని యడిగిన యమ్మునితో
జననాయకుఁ డపుడు వేడ్కఁ జనియింపఁగ మీ
ఘనతరకారుణ్యంబున
ననిశము సర్వమును గుశల మని పల్కెఁ దగన్. 53

ఆ. మఱియు నిట్టులనియె మనుజాధినాయకుం
డో మునీంద్ర చంద్ర సేమమలర
నస్మదీయగృహమునందుఁ గొన్ని దినంబు
లుండవలయుఁ గనులపండువుగను. 54

క. అని పలికి యమ్మహాముని
యనుమతిఁ గైకోలువడసి యవనీపతి నె
మ్మనమున సుప్పొంగుచు నిజ
తనయఁ గలావతిని జూచి తా నిట్లనియెన్. 55

క. అమ్మా విను నామాట ని
జమ్ముగ నిమ్మునికి వినయసత్కారములన్
సమ్మతముగ భోజనపా
నమ్ముల సంతుష్టిఁ జేయు నలినదళాక్షీ. 56

తే. ఇమ్మహాత్ముఁడు దనహృదయమ్మునందు
సంతసిల్లిన జగములు సంతసిల్లు
నట్లుకావున నన్న పానాదికములఁ
బూర్ణకాముని గావింప బోటిలు శుభము. 57

క. అని జనకుఁడు నియమించిన
వినయమ్మున సమ్మతించి విలసన్మతి ని
మ్మునిసార్వభౌముఁ బ్రమదా
వనమధ్యగరత్నభవనవాసునిఁ జేసెన్. 58

సీ. ప్రతిదివసంబును బ్రత్యూషవేళల
సరసపుణ్యోదకస్నాతుఁ జేయుఁ
బ్రకటసౌవర్ణశాటికలు గట్టఁగ నిచ్చు
ఘుమఘుమామోదగంధములు పూయుఁ
దులసికామాలూరదళముల నర్పించుఁ
బరిమళ ధూపదీపంబు లొసఁగు
భక్ష్యభోజ్యంబులఁ బరితుష్టిఁ గావించుఁ
దగ శీతజలముల దప్పిదీర్చు

తే. హస్తపాదాంబురుహశుద్ధి యాచరించు
నాచమింపఁగఁ జేయు హిమాంబువులను
మృదులశయనతలంబునఁ బదములొత్తు
నాకళావతి లబ్ధవివేకి యగుచు. 59

క. ఈరీతిఁ గొన్ని దివసము
లారాజతనూజ మౌని నారాధింపన్
గారుణ్యమొదవి తాపసుఁ
డారమణీమణికి నిట్టు లనియె ముదమునన్. 60

ఆ. బాల వినుము నీసుశీలవృత్తములకు
వినయమునకు నీవివేకమునకు
నిజము మెచ్చినాఁడ నీకుఁ బంచాక్షరి
నిత్తుఁ గొనుము వేగఁ జిత్తమలర. 61

వ. అని పలికి. 62

క. అక్షీణకృపాకలితక
టాక్షామృతదృష్టిఁ జూచి యమ్మునిచంద్రుం

డాక్షిణమున నింతికిఁ బం
చాక్షరి నుపదేశ మొసఁగి చనియె యథేచ్ఛన్. 63

వ. ఇవ్విధంబున నక్కన్యకారత్నంబు దూర్వాసమహామునీంద్రు వలనఁ బంచాక్షరీమంత్రోపదేశంబు వడసి నిరంతరంబు దన్మంత్రానుష్ఠానపరాయణత్వంబు గలిగి తదేకధ్యాన సమాధి లక్షణంబునఁ గాలంబు గడుపుచు విధూతకల్మషయు వినిర్మల స్వాంతయు సదాచారపవిత్రయుఁ బుణ్యచరిత్రయు నై యుండె నంత. 64

శా. ఆకాశీవిభుకూర్మిపట్టికిని బాల్యాతీతకాలంబునం
దాకర్ణాంతము లయ్యె నేత్రములు నూగారు ద్భవంబందె న
స్తోకంబయ్యె నితంబ మున్నతము లై చూపట్టె వక్షోజముల్
రాకేందుప్రతిమాన మయ్యె ముఖ మభ్రస్ఫూర్త లయ్యెఁ గుం
గురుల్. 65

ఉ. బంగరువంటిదేహము నభంబన నొప్పెడుకౌను దీఁగెసం
పంగినిబోలునాసికము పాటలగంధము కెంపుమోవి యు
త్తుంగకుచద్వయంబు శరదుత్పలనేత్రము లొప్పుచుండఁగా
నంగజరాజ్యలక్ష్మి యన నాశుకవాణి చెలంగె నెంతయున్. 66

క. ఈవిధమున నవయౌవన
భావంబు వహించి యున్న భామామణికిన్
వైవాహిక ప్రయత్నము
గావింపఁగఁ దద్గురుండు ఘనమతిఁ దలఁచెన్. 67

వ. ఇట్లమ్మహీనాయకుండు సంప్రాప్తతారుణ్యయు సకలసద్గుణ గణ్యయు సర్వజనమాన్యయు సౌజన్యధన్యయు నై యున్న

యక్కన్యకకుం దగినవరుం డెవ్వం డగునోయని విచారింపు
చుండె నాసమయంబున. 68

క. విధుకుల నృపపాలితమై
మధుభోజాంధకదశార్హ మానితమగుచుఁ
బుధజనరంజనకరమగు
మధురాపురి వెలయు ధరణిమండన మనఁగన్. 69

మ. మదనప్రోజ్జ్వలవిగ్రహుండు మృదువాఙ్మాధుర్యధుర్యుండు దు
ర్మదవైరిక్షితిమండలేంద్రగజహర్యక్షుండు దక్షుండు శ్రీ
యదువంశాంబుధి పూర్ణచంద్రుఁడన దాశార్హక్షమాపాలకుం
డుదితార్కప్రతిమానతేజుఁ డేకఁ డుండుం దత్పురం బేలు
చున్. 70

క. ఆరాజతనయుఁ డభినవ
తారుణ్యవిలాసశౌర్యధైర్యాదిగుణో
దారుం డని జను లెన్నఁగ
ధారుణిలోఁ బేరుగాంచె ధార్మికమతి యై. 71

క. ఆదాశార్హమహీశుని
సాదరమతిఁ బిలువనంపి సమ్మద మొదవన్
వేదోక్తవిధి వివాహము
గాదిలిసుత నిచ్చి చేసె గాశీవిభుఁడున్. 72

వ. సకలజననయనోత్సవంబుగా దాశార్హమహీపాలునకుఁ దననందన
యగు కళావతిని బాణిగ్రహణంబు చేయించి హయగజ
స్యందన విలాసినీ శతంబులు గోసహస్రంబులు నపరిమితంబు
లైనసువర్ణమణిమయాంబరాభరణంబులును నాదిగాఁగల

సమస్తవస్తువు లరణం బిచ్చినం గైకొని యవ్వధూవరులు తూర్యఘోషంబులు చెలంగ మధురాపురంబునకుం జనుదెంచి రత్నస్తంభవిభ్రాజితంబును హరిన్మణిస్థాపిత ద్వారదేహళీసమేతంబును స్ఫాటికోపలకుడ్యవాతాయన ప్రదీప్తంబును నవాశ్వత్థరసాలపల్లవతోరణమాలికాలం కృతంబును నై యొప్పుచున్న నిజశుద్ధాంతభవనంబు సకలకల్యాణ మహోత్సవంబుతో శుభలగ్నంబునం బ్రవేశించి దేవతావిప్రసంతర్పణంబులు గావించి నిజసామ్రాజ్య భోగంబు లనుభవింపుచు సుఖంబున నుండి రంత. 73

మ. అమరేంద్రప్రతిమానభోగుఁ డగుదాశార్హుండు దైవజ్ఞక్ల
ప్తముహూర్తంబున నాఁటిరాత్రి నిజకాంతాసంగమా
పేక్షుఁ డై, కమలాప్తప్రభ గల్గునట్టి శయనాగారంబున
న్మల్లికా, సుమశయ్యఁ శయనించి మన్మథవిలాసుం డుండె
మోదంబునన్. 74

వ. అంత. 75

సీ. రాజమండలవినిర్గతకురంగమురీతిఁ
జెఱకువిల్కానిరాచిల్కభాతి
మానససంచరన్మదమరాళముపోల్కి
వార్షికాంబుదతటిద్వల్లికరణి
గగననిష్యందనక్షత్రంబుచాడ్పున
సాకారహేమశలాకచాయ
మయవినిర్మితరత్నమయపుష్పకము మాడ్కి
దీపించు మోహినీదేవిలీల

తే. నిర్మలసువర్ణరత్నమాణిక్యఖచిత
భూషణంబులు దాల్చి సంతోష మొదవ
వచ్చి నిలుచుండి జీవితేశ్వరునిమ్రోల
నాకలావతి దన్మనోహరతఁ దనరి. 76

తే. ఇట్లు తన మ్రోల నిలిచిన యింతిఁ జూచి
సంగమాసక్తిఁ బిలిచె నజ్జనవిభుండు
పలుదెఱంగులఁ బిలిచినఁ బలుకకున్న
నువిదఁ జెయిపట్టి తిగువ నుద్యుక్తుఁ డయ్యె. 77

వ. అప్పు డాకళావతి పతిసంభ్రమం బెఱింగి యిట్లనియె. 78

శా. ఓరాజన్యకుమార చాలు నిఁక నోహో రాకు నన్నంటఁగా
వారస్త్రీకులటాదికామినులతో వర్తింపుచు న్నిర్మలా
చారం బేమియు లేక నీవు మధుమాంసద్రవ్యలోలుండవై
ధీరోదాత్తునిభంగిఁ జేఱెదవు భ్రాంతిం జెంద నీకేటికిన్. 79

చ. వ్రతములఁ జేయునింతి యుపవాసము లున్నవధూటి గర్భిణీ
సతియు సుదీర్ఘరోగిణియు సంగమయోగ్యలుగారు శంకర
వ్రతజపమంత్రతంత్రముల వన్నియ కెక్కినదానఁ గాన నే
నతిపరిశుద్ధురాల నను నంటఁగ శక్యమెయంచుఁ బల్కఁగన్.

శా. జాయారత్నముపల్కఁగైకొనక హస్తస్పర్శముం జేయఁ ద
ప్తాయసపిండసమాన మైనసతిగాత్రంబు న్వీలోకించి చిం
తాయత్తం బగుమానసంబున భయోత్కంపంబుసంధిల్లఁగా
నాయుర్వీశ్వరుఁ డాకళావతివిమోహభ్రాంతుఁడై యిట్లనున్.

తే. ఇంతి నీమేను గ్రాఁగిన యినుపముద్ద
కరణి నుండుట కిది యేమికారణంబు

దంపతులపట్ల నిట్టిచందములు గలవె
నా కెఱింగింపు మింతయు నలిననయన. 82

క. సతియుఁ బతితోడఁ గూడిన
రతి జగతి సుతోదయాకరం బగు భార్యా
రతిపుత్త్ర ఫలప్రద యని
శ్రుతి పలుకఁగ వినఁగలేదె సోమనిభాస్యా. 83

వ. అని పలికిన ప్రాణవల్లభునకుఁ గళావతి యిట్లనియె. 84

ఉ. తపసద్యోతనుఁ డత్రిపుత్త్రుఁడు త్రినేత్రాంశావతారుండుమం
త్రపురాణాగమతత్త్వవేది యగు దుర్వాసుండు పంచాక్షరం
బుపదేశించె సకీలకంబుగను విధ్యుక్తంబుగా నేను దం
జపనిష్ఠారతిచేఁ బవిత్రనయితిన్ సర్వంసహాధీశ్వరా. 85

క. నీవు సదాచారుండవు
గావు దురాచారవృత్తిగలిగిన నీకుం
భావింప నింక సద్గురు
సేవ యొనర్చుటను మేలు చేకుఱు నధిపా. 86

క. అని పలికిన నయ్యింతిం
గనుఁగొని పంచాక్షరంబుఁ గారుణ్యమునం
దన కుపదేశింపు మనన్
వనితామణి పల్కెఁ బ్రౌఢవాక్యస్ఫురణన్. 87

ఉ. భర్తవు నీవు నీకయిన భార్యను నే నుపదేశ మీయఁగాఁ
గీర్తియె నీకు గర్గమునికిన్ బ్రణమిల్లి భజింపు మిప్పు డ
య్యార్తిహరుండు నిన్ను సుకృతాత్మునిఁగా నొనరించుసత్కృపా

స్ఫూర్తి మహామహుండు కృతపుణ్యుఁడు నీ కుపదేశకుం
డగున్. 88

క. కలుషంబు లడఁపఁ గోర్కులు
ఫలియింపఁగఁ దెలియ లబ్ధబోశకుఁ డస్మ
త్కులగురు వతనిభజించినఁ
దెలియఁగఁ బంచాక్షరోపదేశ మొసంగున్. 89

ఆ. అనుచు విన్నవించి యావిభావరియందు
దంపతులు మహాముదంబు మీఱ
జనిరి గర్గమౌనిసదనంబుఁ జేరంగ
నితరజనము లెవ్వ రెఱుఁగకుండ. 90

క. భర్గసమానుని జితష
డ్వర్గుని సంభావితాపవర్గుని సత్సం
సర్గుని నిర్గళితాఘుని
గర్గమహామునివరేణ్యుఁ గాంచిరి వారల్. 91

క. కని భయభక్తులు దోఁపఁగ
దనపదముల కెఱఁగియున్న దంపతులఁ గనుం
గొని యాసంయమివర్యుఁడు
ఘనభాషల నిట్టు లనియె కారుణ్యమునన్. 92

క. ఈరేయి భవచ్ఛయ్యా
గారంబుఁ బరిత్యజించి కౌతుకమొదవ
న్మీ రిచ్చటి కరుదెంచిన
కారణ మదియేమొ తెలుపఁగాఁ దగు మాకున్. 93

వ. అనియడిగిన నమ్మునీంద్రునితోఁ గళావతి యిట్లనియె మహాత్మా యిమ్మహీపాలుండు ప్రాకృతపురుషుండును సదాచారవర్జితుండు నయియుండుఁ గావున మీర లిప్పు డీనృపాలునకుం గటాక్షించి భోగమోక్షప్రదంబును నిహపరసాధకంబును బరమపవిత్రంబును మంత్రరాజంబు నయినశైవపంచాక్షరంబుపదేశింపవలయు నట్లయిన నితండు కృతార్థుం డగునాగామిసంచితప్రారబ్ధంబు లయినదుష్కర్మంబులుం దొలంగి సకలశుభంబులుం బ్రాపించునట్లుగాఁ బ్రసాదింపవలయునని విన్నవించిన నమ్మానిని మృదుమధురభాషణంబుల కలరుచు నట్లసేయుదునని సమ్మతించిన. 94

సీ. ఆరాజమిథునంబు నమ్మెయిఁ దోడరా
యమునానదీసమీపమున కేఁగి
వనజాక్షి తత్తీరముననుండ నియమించి
భూపాలు సంకల్పపూర్వకముగ
నఘమర్షణస్నాన మాచరింపఁగఁ జేసి
లలితవిభూతి ఫాలమున నలఁది
సిద్ధాసనస్థుగాఁ జేయుచు నిజపాద
తలమున నతనిహస్తముల నునిచి
తే. మౌనివర్యుండు విధ్యుక్తమార్గమునను
హస్తమస్తకసంయోగ మాచరించి
శైవపంచాక్షరోపదేశం బొనర్చెఁ
గరుణ వెలయంగ దాశార్హధరణిపతికి. 95

క. అంతట నజ్జనపతి యే
కాంతమతిం దేవదేవు గజచర్మధరుం

గంతుద్వేషిని మదిలోఁ
జింతింపుచు నిష్ఠ జపము సేయుచునుండెన్. 96

వ. తదనంతరంబ. 97

శా. శ్రీకంఠుం గిరిజాసమేతు మదిలోఁ జింతింపుచున్నిష్ఠతో
భూకాంతుండు జపింపఁగాఁ దనుసముద్భూతంబులై వాయసా
నీకంబుల్ శతకోటిసంఖ్య వెడలెన్ని ర్దగ్ధపక్షంబులై
కాకారావము జేయుచుం బడియె నక్కాళింది మధ్యంబునన్.

తే. ఈమహాశ్చర్య మంతయు నేర్పడంగఁ
జూచి యాదవవీరుండు చోద్యమంది
తమకులాచార్యునకు వందనములు సేసి
విస్మయంబుగ నీవార్త విన్నవించె. 99

క. నావిని మునివరుఁ డీట్లను
భూవల్లభుఁ జూచి నీదు పూర్వభవకృతం
బై వెలయుఁ గలుషసముదయ
మీవాయసతతి యదగుచు నిట్టుల వెడలెన్. 100

క. పంచాక్షరమంత్రంబు జ
పించిన మాత్రమునఁ బాపబృందము లణఁగు
న్నించుక యనలము సోఁక సు
దంచితమగుతూలరాశి దగ్ధము కాదే. 101

వ. అట్లు కావున సదాశివానుగ్రహంబున నిమ్మహామంత్ర
రాజంబు ప్రాప్తం బయ్యె బానం జేసి నీవు ధర్మశీలుండవైతివి
గావున నీవింక భవద్దేవీసహితంబుగా సమ్మదంబున సుఖం
బుండుదువు భవద్వంశంబున భగవంతుం డైన శ్రీవిష్ణుండు

కృష్ణాభిధానంబున నవతరించు మీకులంబు పావనం బగు
నని చెప్పి యారాజదంపతుల నాశీర్వదించి వారలం
దోడ్కొని క్రమ్మఱ నిజనివాసంబునకు వచ్చిన యమ్మహా
మునీంద్రు చరణంబులకుఁ బ్రణామంబుగావించి యవ్వధూ
వరు లమ్మహాత్ముని యనుజ్ఞ వడసి. 102

మత్తకోకిల.—

రాజదంపతు లీవిధంబున రాజసంబు జనింపఁగా
రాజధానికి వచ్చి క్రమ్మఱ రాజరాజనిశాంతవి
భ్రాజితం బగునాత్మసౌధము రాజహంసముల్లస
త్తేజము ల్వెలయంగఁ జొచ్చిరి ధీరచిత్తము లొప్పఁగాన్.

శా. ఆకేళీగృహమందుఁ బుష్పమయపర్యంకప్రదేశంబునన్
రాకాచంద్రముఖిన్ సరోజనయనన్ రంభాంగనారూపఱం
టాకన్ జందనచంద్రశీతలను వేడ్కన్ గౌఁగిటన్ జేర్చెనా
భూకాంతుండుఁ గళావతిన్ గుణవతిన్ బూర్ణప్రభావోన్న
తిన్. 104

వ. తదనంతరంబున. 105

చ. లలితకళాభిమర్శనములన్ గిలిగింతలఁ గౌఁగిలింతలం
గిలకిల నవ్వుచున్ నిడుద కీల్జడ వ్రేటుల గుబ్బపోటులన్
బలు మొనకాటులన్ జతురబంధములన్ వదనాదిచుంబనం
బులఁ బరితృప్తు లైరపుడు పుష్పశరాసనకేళి నిర్వురున్. 106

వ. ఇవ్విధంబున నాదంపతులు పరస్పరప్రేమానురాగంబుల
సురతసౌఖ్యంబు లనుభవించుచుఁ బరిపూర్ణమనోరథులై
యుండుసమయంబున. 107

చ. తెలతెల నయ్యెఁ దూర్పు నలుదిక్కుల సంతమసంబు విచ్చెఁ
జెం,గలువలు మోడ్చెఁ దమ్ములు వికాసతఁ జెందెఁ బదా
యుధధ్వను, ల్నలువుగఁ బిక్కటిల్లె గగనంబునఁ జుక్కలు
మాసె శీతలా, నిలములు వీచె జక్కవలు నెమ్మది నుండె
నహర్ముఖంబునన్. 108

తే. సకలదేవర్షి సంఘ ప్రశస్యమాన
దివ్యతేజంబు వెలుఁగ మందేహదనుజ
సముదితాటోపహృత్సుదర్శన మనంగ
నుదయశైలంబుపైఁ దోఁచె నుష్ణకరుఁడు. 109

వ. అయ్యవసరంబున. 110

చ. శివపదపద్మచింతనముఁ జేయుచు మాగధవందిపాఠక
స్తవములఁ దూర్యఘోషముల సామజబృంహిత వాజిహేషి
కా,రవముల మేలుకాంచిరి దరస్మితవక్త్రము లొప్ప మేదినీ
ధవుఁడుఁ దదీయపత్నియు.ను దత్పరివారము నుల్లసిల్లఁగన్

సీ. నిద్దురమేల్కాంచి నిర్మలచిత్తుఁ డై
మహనీయవిధ్యుక్తమార్గమునను
స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానజపంబులుఁ
గమలబాంధవనమస్కారములును
బంచాక్షరీమంత్రపఠనంబు లాదిగాఁ
గలిగినసత్కర్మముల నొనర్చి
భూసురాతిథిదేవపూజలు గావించి
మృష్టాన్నపానసంతృప్తుఁ డగుచు

తే. మహితవర్ణాశ్రమాచారమార్గములను
దప్పకుండఁగ ధారుణీతలమునందు
బ్రజలఁ బాలింపుచును నిజరాజ్య మేలె
ధర్మచరితుండు దాశార్హధరణివిభుఁడు. 112

క. బ్రహ్మవిచారము దేవ
బ్రాహ్మణభక్తియును గల్గి పార్థివుఁ డుర్వీ
బ్రహ్మోత్తరముగ నేలెను
బ్రహ్మోపత్యాదిమునులు ప్రస్తుతిసేయన్. 113

చ. ప్రతిదివసంబు శంకరజపవ్రతమంత్రపరాయణత్వ స
మ్మతియును గల్గి భర్తయెడ మజ్జనభోజనపానతల్పస
త్కృతుల ముదంబొనర్చుచును దియ్యనిమాటల నాదరింపు
చుఁ, జతురత నాకళావతియు సమ్మదమొప్ప మెలంగె
నత్తఱిన్. 114

తే. తాను గురుసేవఁ జేసి కృతార్థయయ్యెఁ
దనమనోవల్లభునిఁ బుణ్యతమునిఁ జేసె
నుభయవంశంబులను దోన యుద్ధరించె
నాకళావతిసాటి యెందైనఁ గలదె ? 115

శా. శ్రీమంతంబు శివస్వరూపమును దూరీభూతతాపత్రయం
బామోదప్రద మార్యసమ్మతము తత్త్వార్థప్రదీపంబు శ్రీ
రామాగస్త్యమహర్షిలోకభజనార్హంబైనపంచాక్షర
శ్రీమంత్రంబు నమశ్శివాయ యనుచుఁ జింతింపుఁ డశ్రాం
తమున్. 116

క. ఈకథ యాకర్ణించినఁ
ప్రాకటమగుభక్తితోడఁ బఠియించిన సు
శ్లోకులగుమానవులకును
శ్రీకంఠుఁ డొసంగు నెపుడు సిరులు శుభంబుల్. 117

వ. అని యిట్లు సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకు శైవ పంచాక్షరీమహత్త్వం బెఱింగించిన విని సంతుష్టాంతరంగులై వెండియు శివకథాశ్రవణకుతూహలతత్పరులై శివ మహాత్వంబు లెఱింగింపుఁ డని యడిగిన. 118

మత్తకోకిల.—
చంద్రశేఖర సత్కృపాకర చంద్రికాధవళాంగ ని
స్తంద్రవైభవ మానిరంజన దక్షయాగవిభంగ నా
గేంద్రభూషణ భక్తపోషణ కేశవప్రియ హేమశై
లేంద్రకార్ముక దేవదేవ మహేశ్వరా భవ శంకరా! 119

క. అంబాపురాధినాథ స
దంబరచరవినుతపాద హరిణాంకధరా
స్తంబేరమదనజాంతక
సాంబసదాశివ గిరీశ సకలాధీశా! 120

మాలిని.—
రవిశశిశిఖనేత్రా రాజరాజైకమిత్రా
భువనభరణసూత్రా పుణ్యభాస్వచ్చరిత్రా
భవహరపురజైత్రా ప్రస్ఫురచ్ఛుభ్రగాత్రా
శివపరమపవిత్రా శ్రీభవానీకళత్రా. 122

గద్య. ఇది శ్రీమద్రామభద్రకరుణాకటాక్షవీక్షణసమాలబ్ధ గీర్వాణాంధ్రభాషాకవిత్వకళాధురంధర బడగలనాటికన్నడ వంశపయఃపారావారరాకాసుధాకర ఆశ్వలాయనసూత్ర భారద్వాజసగోత్ర శ్రీధరమల్లె అయ్యనార్యతనయ సూరిజన విధేయ వేంకటరామనామధేయప్రణీతంబయిన బ్రహ్మోత్తర ఖండంబును మహాపురాణంబునం దిష్టదేవతాప్రార్థనంబును వంశానుచరితంబును సూతమునీంద్రసంవాదంబును గాశికా నగరవర్ణనంబును దూర్వాసాగమనంబును గళావతీ వివాహం బును దాశార్హభూపాలునకు గర్గమహామునీంద్రుండు పంచా క్షరీమంత్రం బుపదేశించుటయుఁ బంచాక్షర ప్రభావంబును. ననుకథలు గల ప్రథమాశ్వాసము.

ద్వితీయాశ్వాసము

క. శ్రీపార్వతీమనోహర
శాపాయుధహృదయకమలషట్పద భూభృ
చ్చాప మహేశ్వర లసదం
బాపురవరపార్థివేశ ప్రమథగణేశా!. 1

వ. దేవా యవధరింపు మశేషపురాణకథాకథనచతురుండైన సూతుం డమ్మహామునుల నవలోకించి వెండియు నిట్లనియె. 2

చ. మునివరులార మీరిపుడు ముక్తినిదానము దివ్యభోగసా
ధనము జయప్రదంబు దురితప్రకరాపహరంబు పుణ్యవ
ర్ధనము విపద్విమోచనము రమ్యతరంబును నైనఫాలలో
చనునిమహాత్మ్య మెన్నెదను సంతసమందుచు నాలకింపుడీ. 3

శా. ఆయుర్వర్ధన మై రుజాపహర మై యారోగ్యసంధాయి యై
శ్రేయస్సాధక మై తపఃఫలద యై క్షేమంకరం బై సదా
ప్రాయశ్చిత్తము లేనిపాపములఁ బాపంజాలు పుణ్యైకగా
థాయుక్తంబగు తన్మహత్త్వము ప్రమోదం బొప్పఁగాఁ
దెల్పెదన్. 4

ఉ. భాసురశాంతిదాంతి భయభక్తులతో నెవరైన మాఘమా
సాసితపక్షసమ్మిత మహాశివరాత్రి చతుర్దశీలస
ద్వాసరవేళలందు నుపవాసము జాగరణం బొనర్చినన్
మోసములేక వారలు ప్రమోదతఁగాంతురు శంభులోకమున్.

ఆ. కేవలముగ మాఘకృష్ణచతుర్దశి
శివున కాగమాభిషేకములును
బిల్వపూజనములు ప్రియమున నొనరించి
జాగరూకవృత్తిసలుపవలయు. 6

క. కమలభవాదిసుపర్వులు
శమదమసంపన్ను లైనసంయమివరులున్
విమలాభిషేకపూజా
క్రమముల శివరాత్రివ్రతము గడుపుదు రెలమిన్. 7

వ. ఈయర్థంబునకు నొక్కపుణ్యం బయినయితిహాసంబు గలదు దానం జేసి మీమనంబులకు నిశ్చలజ్ఞానం బుదయించు నది యును బ్రకృష్టకలుషభంగంబులు బ్రహ్మాష్టసుజనాంతరం గంబును నై యుండు దానిం జెప్పెద నాకర్ణింపుం డని సూతుం డమ్మునీంద్రులకు నిట్లని చెప్పందొడంగె. 8

మిత్రసహోపాఖ్యానము.

శా. శ్రీకల్యాణపరంపరాలయము రాజీవాప్తవంశోద్భవా
నేకక్షత్రియపాలితంబు నృపభూయిష్ఠంబు విద్వద్వరా
నీకాభేద్యము విశ్వకర్మకృతమౌనీంద్ర ప్రజాపూర్ణ మై
సాకేతం బనురాజధాని వెలయున్ సర్వంసహామండలిన్. 9

క. ఆపురమున కధిపతియై
దీపించు కకుత్థ్సవంశతిలకుఁడు విగళ
త్పాపుఁడు మిత్రసహాఖ్యం డను
భూపశ్రేష్ఠుఁడు మహేంద్రభోగము వెలయన్. 10

శా. వాపీకూపతటాకసేతువనదేవాగారనిర్మాణదీ
క్షాపారీణుఁ డనేకయాగకరణశ్లాఘ్యుండు వీరాహితా

టోపచ్ఛేదకుఁ డానృపాలుఁడు వనాటుల్గొల్వనానామృగ
వ్యాపాదస్పృహ నేఁగుఁగానలకు దివ్యాస్త్రోజ్జ్వలత్పాణియై.

ఉత్సాహ. భూరిశౌర్యుఁడానృపాలపుంగవుండు ఘోరకాం
తారవీథులందుఁ గల్గు దారుణంబు లైన కం
ఠీరవాచ్ఛభల్లవృకకిటి ద్విపాదిసంచర
త్క్రూరదుష్టసత్వములను గూల్చె సాయకంబులన్. 12

వ. ఇట్లు వనంబులోనం గల్గు దుష్టమృగంబుల సమయించు చున్న సమయంబున నొక్కరక్కసుం గని వాని నొక్క నిశితశరంబున విగతప్రాణునిం గావించినఁ దత్సహోదరుం డగు దానవుండు కైతవంబున సూపకారవేషంబు దాల్చి వచ్చి యారాజుంగాంచి బద్ధాంజలిపుటుం డై రాజేంద్రా యేను నానావిధవిచిత్రపాకక్రియానిపుణుండ నిన్ను సేవింపఁగోరి యిటకుం జనుదెంచితి నని విన్నవించిన భూవిభుండది యథార్థంబుగాఁ దలంచి వానిం దోడ్కొని వచ్చి నిజమందిరంబునందుఁ బాకాధ్యక్షునింగా నియమించి యుండెనంత. 13

సీ. ఒకనాఁడు ధరణీశుఁ డకలంకమతితోడ
మృగమాంసమునను బైతృకముఁ జేయ
సంకల్ప మొనరించి శ్రద్ధాసమేతుఁడై
నిజపురోహితు నిమంత్రితుని జేసి
భోజనంబిడు వేళఁ బొలసుమిండి కుబుద్ధి
నవ్వసిష్ఠునకు నరామిషంబు
వడ్డించిన నెఱింగి వసుధేశుపైనల్గి
తన కయోగ్యం బైనమనుజపిశిత

తే. మిడిన దుర్మతివీవు దైత్యుఁడవు గమ్ము
పొమ్మని శపింప నారాజపుంగవుండు
నిరపరాధుండు గావున గురునకలిగి
యపుడు ప్రతిశాప మిచ్చెదనని తలంచి. 14

క. కోపంబున జలములు గొని
శాపం బీదలఁచి యున్నసమయంబున నా
భూపాలుని వారించెను
శాపింపక యుండ నతనిసతి శాంతమతిన్. 15

వ. అప్పు డమ్మిత్రసహుండు నిజభార్యానుకూలుండు గావున
దద్వాక్యంబునకు సమ్మతించి కులగురుం డగువసిష్ఠమహా
మునీంద్రునకుఁ బ్రతిశాపం బిచ్చుట మాని తన ధర్మ
పత్నితో ని ట్లనియె. 16

క. ఈపగిది నేధరించిన
శాపోదక మిప్పుడెచటఁ జల్లుదు ననినన్
నీపదముల నిడుకొమ్మని
యాపడఁతి వచింప నాతఁ డట్ల యొనర్చెన్. 17

తే. అటుల గావింప నమ్మానవాధిపతికిఁ
దజ్జలస్పర్శనమునఁ బాదములు గమలెఁ
గాన నదియాదిగాఁగ లోకంబునందుఁ
బరఁగె నాతఁడు గల్మాషపాదుఁ డనఁగ. 18

ఉ. అంతట నవ్వసిష్ఠుఁడు మహామతి నాత్మసమాధిఁ జూచి గో
రంతయు రాజునందు నపరాధము లేమి యెఱింగి యమ్మహీ
కాంతుఁడు రాక్షసత్వ మెసఁగ న్భువిలోపల ద్వాదశాబ్దప
ర్యంతము సంచరించి మనుజాధిపుఁ డౌనని పల్కెఁ గ్రమ్మరన్.

వ. అంత. 20

సీ. గురుశాపమునఁ జేసి ఘోరరూపముఁ దాల్చి
క్రూరుఁడై నిజరాజ్యదూరుఁ డగుచుఁ
గలుషభావముఁ జెంది కల్మాషపాదుండు
గహనంబుఁ జేరి నిష్కరుణుఁ డగుచు
మృగపక్షిపశువులాదిగ జంతువులఁ బట్టి
సమయించి వానిమాంసమును దినుచుఁ
గాలంబుఁ గడపుచుఁ గఠినత్వముననుండి
యొకనాఁడు క్షుత్తుచే నోర్వలేక
తే. యశన మొక్కింత నేమియు నమరకున్న
నొక్కచో విప్రమిథునంబు నొప్పఁగాంచి
యడ్డముగ వచ్చి తత్పతి యఱచుచుండఁ
గినుక నాద్విజుఁ బట్టి భక్షించెనపుడు. 21

క. తదనంతరమునఁ దత్పతి
మదయంతీరమణు దనుజమానవనాథున్
మదమత్తుని గనుఁగొని తా
నదయత శోకాభితప్తయై యిట్లనియెన్. 22

పంచచామరము.—

తపస్సమాధిఁ జెందియున్న తాపసేంద్రు మత్పతిం
గృపావిహీనబుద్ధిఁ బట్టి మ్రింగితీవు గావునన్
నృపాధమా భవత్సతిం బరిగ్రహించునంతటన్
వ్యపేతజీవితుండవౌదువంచు నిచ్చె శాపమున్. 23

వ. ఇట్లు కల్మాషపాదునకు భూసురాంగన శాపం బిచ్చి పతి శల్యంబులతోడన హుతాశనదగ్ధయై దివంబునకుఁ జనియె.

నంత నాభూకాంతుండు ద్వాదశాబ్దంబులు నిండిన రాక్షస
భావంబుఁ బరిత్యజించి క్రమ్మర మానుషత్వంబు వహించి
నిజపురంబునకు వచ్చి గురుజనానుజ్ఞాతుండై రాజ్యంబు
సేయుచుండె నాసమయంబున. 24

క. సురతేచ్ఛ నవ్విభుఁడు నిజ
తరుణిఁ గోఁబనుప నది యుదగ్రం బగు భూ
సురవనితాశాపస్థితి
నెఱిఁగి నివారింప నుండె నింతులగోష్ఠిన్. 25

ఆ. అట్టు లగుటఁ జేసి యారాజునసుమతి
శిష్టుఁ డైన యవ్వసిష్ఠమౌని
యతనిధర్మపత్నియం దశ్మకుండను
సుతుని గలుగఁ జేసె శుభములలర. 26

శా. ఆభీలద్విజభామినీప్రకటశాపాప్తి న్నతి న్బాసి తా
"క్వో భోగో రమణీం వినా" యనెడుపల్కూహించి నిస్సంగుఁడై
యాభూమీశుఁ డనన్యభుక్తమగురాజ్యంబు న్విసర్జించి పౌ
రాణ్యాభ్యాసత్వము జెంది భూమిదిరుగక్ యాదృచ్ఛకుండై
చనెన్. 27

మ. సకలోర్వీతలనాయకుండు ధరణీసంచారముం జేయుచోఁ
బ్రకటాభీలకరాళదంష్ట్రలును దుర్గంధాంగదుష్కేశముల్
వికటభ్రూకుటిఫాలముం దనరఁగా వెన్వెంట నేతెంచు కౌ
శికదుస్తారక నొక్క భీకరపిశాచిం గాంచె మార్గంబునన్. 28

ఆ. అట్టి దుష్పిశాచ మారాజుచేసిన
బ్రహ్మహత్య యనెడు పాతకంబు

వానివెంట నంటు వసుధ నెవ్వరికైనఁ
బూర్వజన్మకృతము పొందకున్నె? 29

చ. కుటిలపిశాచి గన్పడిన గుండెలు జల్లుమనంగ భూవరుం
డటునిటుచూచి బోరన వనాంతరసీమ లతిక్రమించి యు
త్కటతరభీతి నేఁగుచును దైవవశంబునఁగాంచె నొక్కచోఁ
జటులతపోధురంధరుని సంయమివంద్యు మహాత్ముఁ గౌతమున్.

వ. ఇట్లు కని సవినయంబుగా దండప్రణామంబు లాచరించి ముకు
ళితకరకమలుం డై యున్న యన్నరపతితో నగ్గౌతమమహా
మునీంద్రుం డి ట్లనియె. 31

మ. నరనాథోత్తమ నీవొకండ విటు కాంతారప్రదేశంబులం
దరుగం గారణమేమి రాజ్యభరణత్యాగంబుఁ గావించి నీ
పురముం రాష్ట్రము భద్రమా నిజవధూపుత్రాళికిం క్షేమమా
పరిణామంబె భవత్ప్రధానతతికిం బంధుప్రియశ్రేణికిన్. 32

క. మానవనాయక మృదుస
న్మానవచః ప్రియత నిఖిల మానవపతి యా
మానవుఁడవు సామాన్యపు
మానవుఁడవె తలఁప నీవు మహితవిచారా. 33

చ. అనిన నరేంద్రుఁ డిట్లనియె నాదిమునీంద్ర భవత్కృపారసం
బున సతతంబు రాజ్యబలపుత్త్రకళత్రసుహృజ్జనాళి క
త్యనుపమసౌఖ్యముల్గలుగు నైనను మత్కృతకల్మషంబుదాఁ
గనలి పిశాచరూపమునఁ గన్పడుచున్నది భీషణంబుగన్. 34

క. గోమేధము లొనరించితి
గ్రామంబులతో రథాశ్వకరివరముక్తా
దామాదికదానంబులు
భూమిసురోత్తముల కొసఁగి పుణ్యుఁడ నైతిన్. 35

ఉ. చేసితి దానధర్మములు చేసితిఁ దీర్థజలావగాహముల్
చేసితి సువ్రతంబులును జేసితి భూరితరాశ్వమేధముల్
చేసితి దేవపూజలును జేసితి నైన మునీంద్ర తొల్లి నేఁ
జేసిన ఘోరపాపము నశింపకయున్నది యేమిచెప్పుదున్. 36

వ. అదియునుం గాక యఘాపహారంబులైన ప్రాయశ్చిత్తంబు లనేకంబు లొనరించితి నైన నిమ్మహాదుష్కృతంబునకు నిష్కృతి గలుగనేరకున్నయది మహాత్మా కారుణ్యసముద్రుండవగు నీ ప్రసాదంబునం జేసి కృతార్థుండ నగుచు నీ బ్రహ్మహత్యాపిశాచంబు పరులకు నగోచరం బై మదీయ దృష్టిపథంబునం బడి భర్జింపుచు వెనువెంట నంటియున్న యది విపత్సముద్రంబున మునింగియున్న నన్నుం గడతేర్ప నావయుంబోలె భవత్సందర్శనంబు సిద్ధించె నిప్పిశాచంబు దొలంగునట్లుగా నను గ్రహింపవలయు నని ప్రార్థించిన యారాజుం గటాక్షవీక్షణంబుల నిరీక్షించి యగ్గౌతమ మహామునీంద్రుం డిట్లనియె. 37

క. ఓకాకుత్స్థకులేశ్వర
సాకేతపురాధినాథ చయ్యన నీవీ
శోకంబు మాని యిప్పుడు
గోకర్ణస్థలికిఁ జనుము కుశలము గలుగున్. 38

వ. అది యెట్టిదం టేని. 39

గోకర్ణస్థలమహత్వము.

ఉ. శ్రీకంఠ ప్రియమందిరంబు సుకృతక్షేత్రంబు నానాసుప
ర్వాకీర్ణంబు శుభప్రదంబు బహుపాపారణ్యదావాగ్ని యా
గోకర్ణస్థలమందుఁ జేరుము భవద్ఘోరాఘము ల్వాయు నెం
తే కైవల్య మొగిం గరామలక మై దీపించు ధాత్రీశ్వరా.

క. గోకర్ణరాజహరుఁడుఁ
గోకర్ణశయానసఖుఁడు గోపతిసుతుఁడుఁ
గోకర్ణస్థలవాసుఁడు
గోకర్ణాశనతురంగగురుఁ డొసఁగు సిరుల్. 41

శా. స్వర్ణస్తేయము బ్రహ్మఘాతముసురాపానంబుగోహత్యయుఁ
వర్ణాచారవిసర్జనంబు గురువధ్వాసక్తి పై శూన్యముం
బూర్ణాహంకృతియుం గృతఘ్నతయునా బొల్పారు పాపాళి
గో, కర్ణక్షేత్రముఁ జేరినంతనె విదగ్ధం బై చను న్భూవరా.

ఉ. రావణకుంభకర్ణముఖరాక్షసకోటి భగీరథాదిరా
జావళియుఁ మఱిం గలుగుయక్షపతంగమహోరగాదులుం
దేవతలు న్మునీశ్వరులు దిక్పతులుం దపమాచరించి య
ద్దేవునిసన్నిధిస్థలుల ధీరత నిల్పి రనేకలింగముల్. 43

క. విలసితమగు గోకర్ణ
స్థలమాహాత్మ్యంబు లెన్నఁదర మేరికిఁ ద
చ్ఛిలలెల్ల లింగములు త
జ్జలములు తీర్థములు సకలజనులు నుతింపన్. 44

క. అళికాక్షుఁడు శివుఁడు మహా
బలుఁ డన్యాక్రాంత సప్తపాతాళుండై

వలసిన నాగోకర్ణ
స్థలమున బ్రహ్మాండభాండతనువు వెలుంగన్. 45

మ. అవనీపీఠము వారివాహకలశం బాకాశలింగంబు కై
రవబంధుప్రసవం బినేందుశిఖినేత్రంబుల్ త్రయీవక్త్రమ
ర్ణవతుందంబు కుభృద్భుజాయుగ మజాండస్వచ్ఛదేహంబధో
భువనాంఘ్రుల్ దనరన్ మహాబలుఁడుదాఁబొల్పొందు విశ్వా
కృతిన్. 46

వ. మఱియు నమ్మహాబలదేవుమందిరంబునకు బ్రహ్మేంద్రోపేంద్రులును, వసురుద్రాదిత్యవిశ్వదేవమరుద్గణంబులును, చంద్రసూర్యాదిగ్రహంబులును, విమానారూఢులయి పూర్వద్వారంబున వసియించియుందురు. మృత్యుచిత్రగుప్త పావకశమనసవితృప్రముఖులు దక్షిణద్వారంబున సేవింపుచుందురు. వరుణుండు గంగాదిమహానదులుం దాను బశ్చిమద్వారంబున భజనంబుసేయుచుందురు. భద్రకర్ణియును సప్తమాతృకలును చండికాదిదేవతలును సుత్తర ద్వారంబునఁ గొలిచియుందురు. విశ్వావసుచిత్రరథాదిగంధర్వులు గానంబుసేయుచుందురు. రంభోర్వశీమేనకాతిలోత్తమాద్యప్సరసలు నమ్మహాదేవునిసాన్నిధ్యంబున నర్తనంబులు సలుపుచుందురు. వసిష్ఠకశ్యపకణ్వవిశ్వామిత్రదక్షాత్రిభరద్వాజజైమినీజాబాలిమరీచ్యంగిరసనారదసనకసనంద నాదిమహామునీంద్రులు తదుపరిభాగంబున ధ్యానంబు గావింపుచుందురు. యతిబ్రహ్మచారిస్నాతకవ్రతిజటావల్కలాంబరధారులును యోగులును త్వగస్థిమాత్రశరీరులైన తాపసులును నాచంద్రశేఖరు నారాధింపుచుందురు. దేవగంధర్వ కిన్నరకింపురుషచారణ

సిద్ధవిద్యాధరగరుడోరగ భూతభేతాళయక్షరాక్షసులును జంద్రసూర్యవిద్యుత్ప్రతీకాశంబు లైనవిమానంబు లెక్కి యావృషభధ్వజుముందట నాడుచుఁ బాడుచు జయజయ శబ్దంబులతో స్తోత్రంబు లాచరింపుచు యథేష్టభోగంబు లనుభవింపుచు నిత్యానందంబున సుఖంబుందు రని చెప్పి యగ్గౌతమమహామునీంద్రుండు వెండియు నారాజున కిట్లనియె. 47

ఉ. అంబుజగర్భుఁ గూర్చి తపమందినవేళ మహాబలాఖ్యలిం
గం బతిభక్తి నిల్పి దశకంఠుండు పూజయొనర్చె నట్లు హే
రంబకుమారకేశవపురందరమన్మథభద్రకాళికా
బ్జాంబుజ సంభవాదులు నిజాహ్వయలింగము లుంచి రచ్చటన్.

క. ఫణిపద్మేలాపుత్రక
మణినాగానంతశంఖమారాది మహా
ఫణిరాజులు ఫణివైరియు
ఫణిభూషణు నిలిపి రచట బహులింగములన్. 49

క. తొల్లి యగస్త్యమహాముని
సల్లలితం బయినతపము సలుపుచు గౌరీ
వల్లభుని భక్తివలనను
ముల్లోకంబులు నుతింప ముదమందె నృపా. 50

క. కాకుత్స్థ యేమిచెప్పుదు
గోకర్ణమునందుఁ గోటికోటులు లింగా
నీకంబులు గల వన్నియు
శ్రీకంఠమయంబు లగుట సిద్ధము సుమ్మీ. 51

క. అలవేల్పులలోన మహా
బలదేవుఁడె తలఁప సార్వభౌముఁడు సర్వ
స్థలములలో గోకర్ణ
స్థలమే ముఖ్యంబు మూఁడుజగములయందున్. 52

క. నీలగ్రీవుఁడు శంభుఁడు
హాలాహలభక్షణుండు హాబలుఁడు ధర
న్నాలుగు యుగములయందును
నాలుగు వర్ణముల వెలయు నవనుతచరితా. 53

వ. అది యెట్టులనిన . కృతయుగంబున శ్వేతవర్ణంబును, త్రేతా
యుగంబున రక్తవర్ణంబును, ద్వాపరంబున బీతవర్ణంబును,
గలియుగంబున గృష్ణవర్ణంబును గలిగియుండు. 54

తే. మాఘకృష్ణచతుర్దశి మహితబిల్వ
పత్రశివలింగములు దుర్లభములు నాల్గు
నొక్కచోటను సమకూడి యుండెనేని
మనుజులకు ముక్తి గరతలామలకమరయ. 55

తే. భానుశీతభానుభౌమసౌమ్యసురేజ్య
వారయుక్తదర్శవాసరములఁ
బశ్చిమాబ్ధిఁ దోఁగి పరమేశు భజియించు
నరుల దుష్కృతములు బొరయ వెండు. 56

క. అతిశయభక్తిశ్రద్ధా
యుతులై యెవ్వరైన నచట నొనరించు జప
వ్రతదాన తర్పణక్రియ
యతిసూక్ష్మం బైనమేలు నై ఫలియించున్. 57

ఉ. సంగరభీమ నీమదిని సంశయమందక యాశ్రయింపు స
త్సంగము భూషణీకృతభుజంగము దేహకళాజితాభ్రమా
తంగము భక్తపుష్కరపతంగము హుంకృతిమాత్రనిర్జితా
సంగము పాపభంగము మహాబలనామకదివ్యలింగమున్. 58

వ. అని చెప్పి మఱియు నమ్మునీంద్రుండు రాజున కిట్లనియె. 59

సీ. కోసలేశ్వర విను గోకర్ణముననుండి
యరుగుదెంచితి నిప్పు డతిముదమున
నాస్థలంబున నొక యాశ్చర్య మైనట్టి
చరితంబుఁ గంటి నీశ్వరకృతంబు
తథ్యంబుగాఁగ నంతయు నీకుఁ జెప్పెద
నాలకింపుము చిత్త మలరుచుండి
మాఘమాసమున నిర్మల కృష్ణపక్షచ
తుర్దశియందు సంతోష మొదవ
తే. నమ్మహాబలదేవోత్సవమును జూడ
సకలదేశంబులందుండి జతలుగూడి
సద్ద్విజక్షత్రియాదికసర్వజనులు
చేరఁ జనుదెంచి రచటికి శీఘ్రమతిని. 60

శా. సౌరాష్ట్రాంగకళింగవంగశకపాంచాలాంధ్రకర్ణాటకా
శ్మీరద్రావిడచోళపాండ్యకురుకాశీదేశభూపాలకుల్
భేరీధంధణధంధణార్భటులు శోభిల్లంగ నచ్చోటికిం
జేరన్వచ్చిరి డోలికాద్విరదవాజిస్యందనారూఢు లై. 61

శా. శాండిల్యాత్రిమరీచిగౌతమవసిష్ఠవ్యాసకాత్యాయను
ల్మాండవ్యాసితకణ్వకుత్సశుకరామాగస్త్యదూర్వాసులున్

చండాంశు ప్రతిమానతేజు లగువిశ్వామిత్రమైత్రేయమా
ర్కండేయాదులు నేముఁ జేరితిమి గోకర్ణేశు వీక్షింపఁగన్.

చ. యతులును బ్రహ్మచారులు గృహస్థవనస్థులు వీతభర్తృకా
సతులును వారకామినులు జారవధూటులు దూతికాజన
ప్రతతులు పంగులంధులును బౌద్ధులు సిద్ధులు యోగులాదిగా
శతనియుతాయుతప్రయుతసంఖ్యలుగాఁ జనుదెంచి రొక్కటన్.

తే. అంత మధ్యాహ్నసమయకృత్యములు దీర్చి
వేడ్క నొక్క తరుచ్ఛాయ విశ్రమించి
వైభవంబులు మెఱయ నీవచ్చునట్టి
ప్రజలఁ గనుఁగొంటి మాహేశుండు ప్రియముగను. 64

క. ఆలోన వృద్ధమనుజుం
డాలియు సంధయును గటిపటచ్ఛదయుతయున్
లాలామూత్ర పురీషక
రాళాంగియు నైనయొకవరాకిన్ గంటిన్. 65

చ. క్రిమికులసంకులవ్రణయు ఖిన్నమనస్కయుఁ గుష్ఠరోగజ
శ్రమయును పూయశోణిత రసప్రవిదూషిత విస్రగంధియ
క్షమయు బహుక్షుధార్తయు జగత్ప్రతిమానవయాచ
మానయుం, గుమతియు లోష్టపాణియును గుత్సితరూ
పియు నై చరింపుచున్. 66

క. ఆకట మలమల మాడుచుఁ
దేకువ చెడి చేతులొగ్గి దీనత్వమునం
గాకముగతి వాపోవుచు
గోకర్ణక్షేత్రజనులఁ గుయ్యిడఁ దొడఁగెన్. 67

సీ. బంధుమిత్రజ్ఞాతిపతివివర్జితురాల
నను@ బ్రోవరయ్య యోమనుజులార
కూడునన్నము లేని కులహీనురాలను
నను@ బ్రోవరయ్య యోమనుజులార
కట్టవస్త్రము లేని కష్టజీవనురాల
నను@ బ్రోవరయ్య యో మనుజులార
దుర్గంధదూషిత దుష్టవిగ్రహురాల
నను@ బ్రోవరయ్య యో మనుజులార

ఆ. భోగశూన్యురాల రోగపీడితురాల
నన్ను@ బ్రోవరయ్య నాథులార
దిక్కుమాలినట్టి బక్కమానవురాల@
గరుణచేయరయ్య సరసులార. 68

చ. పురహరుపాదపద్మములఁ బూజ యొనర్చినదానఁ గా నుమే
శ్వరుని దినంబులందు నుపవాసము సల్పినదానఁగాను శం
కరుమహనీయలింగములఁ గన్నులఁజూచినదానఁగా నయో
నరవరులార నన్ను విడనాడక యన్నముఁ బెట్టి కావరే. 69

సీ. శ్రీపార్వతీనాథుఁ జింతింపనేరని
దౌర్భాగ్యురాల నోధన్యులార
పంచాక్షరీమంత్రపఠనం బొనర్పని
పాపాత్మురాల నోభవ్యులార
చంద్రశేఖరకథాశ్రవణవర్జిత నైన
దారిద్ర్యురాల నోధీరులార
రజతాద్రినిలయుని భజనంబు సేయని
భిక్షుకురాల నోదక్షులార

ఆ. కాసువీసములను కల నైననియ్యని
కష్టురాల నన్నుఁ గావరయ్య
మేలుచేయరయ్య మీకు మ్రొక్కెదనయ్య
ధర్మ మియ్యరయ్య ధనికులార. 70

ఆ. అనుచుఁ దల్లడించు నంజలి యొనరించు
సకలదిక్కులందు సంచరించు
పేదదీనురాలు పేరాఁకటను జిక్కి
వేఁడఁదగనివారి వేఁడుచుండు. 71

క. ఈవిధముల వర్తింపఁగ
నావేళ మహేశ్వరవ్రతారాధకు లై
యేవంకఁ దిరిగినను సం
భావింపకనన్న మిడరు ప్రజ లెవ్వారల్. 72

ఆ. ఆప్రదోషకాలమందు ధూర్తుఁ డొకండు
భిక్ష మనుచుఁ బెట్టె బిల్వదళము
లవి పరిగ్రహించి యశనంబు గాకున్న
తాలమీఁదఁ బడఁగ నేలవైచె. 73

ఆ. అంత నాస మాలి యచ్చోట నుండక
యొనరఁ గాళిగుడికి నుత్తరమున
సొరిదిఁ బవ్వళించి శోషించి శోషించి
చెడుగురండ విగతజీవియయ్యె. 74

ఉ. అంతట పార్వతీరమణునాజ్ఞ శిరంబునఁ దాల్చి నిర్మల
స్వాంతులు శాంతులు న్సకలసద్గుణవంతులు నుల్లసద్యశో
వంతులు నైన నల్గురు శివప్రియకింకరు లాక్షణంబ ధీ
మంతులువచ్చిరంచితవిమానముఁగొంచుదిశల్ వెలుంగఁగన్.

వ. వారలు విభూతిరుద్రాక్షమాలికాధారులును మణిమండల
భ్రాజితగండభాగులును త్రిశూలఖట్వాంగధారణులును
దివ్యతేజోవిరాజమానులు నై చనుదెంచు చున్నసమ
యంబున. 76

క. పొంకంబుగ నే నచట ని
రంకుశగతి వచ్చువారి నమలాత్మకులన్
బంకజబాంధవతేజుల
శంకరకింకరులఁ గంటి జగతీనాథా. 77

క. కని భయభక్తులు వినయం
బును దోఁపఁగ వారిఁ జూచి పుష్పకధరు లై
చనుదెంచిన మీ రెవ్వరు
చనియెద రెచ్చటికి ననిన సమ్మతి దనరన్. 78

క. గగనమున నుండి తమనె
మ్మొగమునఁ జిరునవ్వు లొప్ప మోదముతోడన్
నగజారమణునికింకరు
లొగి నిట్లనిపలికి రతిమృదూక్తులు వెలయన్. 79

ఉ. ఇంతకు మున్ను మీరు తగ నిచ్చట నుండఁగ నేఁగినట్టియా
యంత్యజురాలిఁ దెమ్మనుచు నాజ్ఞయిడెం బరమేశ్వరుండును
స్వాంతుఁడు భక్తరక్షకుఁడు సాంద్రకృపాబలరాశి గావునన్
సంతస మొప్ప దానిఁ గొనిసన్నిధి కేఁగెదమయ్య క్రమ్మఱన్.

క. అని యీవిధమునఁ జెప్పిన
ఘనతరరుద్రాక్షమాలికాధారకులన్
మనసిజహరకింకరులం
గని నే నిట్లంటి వెరపుగలిగినమదితోన్. 81

క. క్రతుశాల కెక్కఁదగునే
కుతలంబున నీచమైన కుర్కురమునకుం
బతితకు చండాలాంగన
కతిదివ్యవిమాన మెక్క నర్హత గలదే. 82

చ. వ్రతములు చేసెనో సదుపవాసము సల్పెనో శంభునామముల్
మతి జపియించి తీరముల మజ్జనమాడెనో దానధర్మము
ల్గ్రతువు లొనర్చెనో యిపుడ కారణమెట్లు విమానమెక్క స
మ్మతముగ నర్హతయ్యెఁ గసుమాలపు మాలకు దుష్టశీలకున్.

మ. చలిపందిళ్లొనరించెనో తెరువులన్ సత్రాన్నముల్పెట్టెనో
కొలఁకుల్ద్రవ్వెనొ శంకరాచ్యుతులకున్ గుళ్లేమి నిర్మించెనో
స్థలరాజంబుల కేఁగి షోడశమహాదానంబులున్ జేసెనో
భళిరా యిట్టివిమాన మెక్కనగునే పాపిష్ఠచండాలికిన్. 84

శా. నిత్యానిత్యవివేకము ల్గలిగెనో నిష్ఠారతిం జెందెనో
సత్యోక్తుల్పచరించెనో శివకథాసల్లాపముల్చేసెనో
శ్రుత్యాచార్యుల విశ్వసించెనొ ముముక్షుత్వంబు సాధించెనో
యత్యంతాఘవిదూషితాంగికి విమానారోహణం బర్హమే.

క. ఈవార్త తెలియఁ బలుకం
గావలయు మహాత్ములార కారుణ్యమునన్
శ్రీవిశ్వేశ్వరుమహిమలు
భావింపఁగ జగములందుఁ బరమాద్భుతముల్. 86

వ. అని యడిగిన వారలు దద్వృత్తాంతంబంతయు నీకుం దెలియం
జెప్పెదము వినుమని యాశివకింకరు లిట్లని చెప్పం దొడం
గిరి. 87

సీ. గౌతమమునిచంద్ర కలదొక్కచరితంబు
        వినుపింతు మది నీవు వినుము తొల్లి
    కలఁ డొక్కరుఁడు యజ్వకులసంభవుం డైన
        బ్రాహ్మణుం డాగమపారవేది
    యావిప్రున కపత్యమై పుట్టె నొకకన్య
        యది రూపవతి యన నతిశయిల్లు
    నట పూటపూటకు నవయవస్ఫురణచేఁ
        బెరుగుచునుండ నత్తరుణిఁ జూచి
ఆ. తగినవరున కిచ్చి తజ్జనకుండు వే
    దోక్తవిధి వివాహ మొనరఁజేసి
    నంతఁ గొన్నిదినము లరిగినపిమ్మట
    దైవనిహతిఁ జెందె దానిమగఁడు. 88

వ. అంత. 89

మత్తకోకిల.—

    వాలుఁగన్నులు వల్దచన్నులు వట్రువైనపిఱుందు నీ
    లాలకంబులు కెంపుమోవియు నబ్జరాగకరాంఘ్రులుం
    బాలచంద్రునిఁబోలు చక్కనిఫాలదేశముఁ గల్గి యా
    బాలికామణి యొప్పె నప్పుడు భావజాస్త్రము కైవడిన్. 90

క. కామాస్త్రంబుల కోర్వక
    కామిని నిర్లజ్జ యగుచు గతశేముషి యై
    కాముకులఁ గూడి నిరతముఁ
    గామక్రీడలఁ జరించెఁ గామాతుర యై. 91

శా. ఆవిశ్వస్త యనంగ సంగరవినోదాంచద్భుజంగాలితో
    గ్రీవాశ్లేషణచుంబనాదిసురతక్రీడావిశేషంబులం

దావర్తింపఁగఁ గాలకర్మగతి నంతర్వర్తినులై యున్నచో
నావామాక్షిఁ బరిత్యజించిరి తదీయజ్ఞాతిబంధుప్రియుల్. 92

క. అంతట నక్కులటయు దే
శాంతరముల నుండ ధనికుఁ డగు నొకవృషలుం
డెంతయు నయ్యింతిం గని
భ్రాంతిం గొని చనియెఁ దనదుభవనంబునకున్. 93

ఆ. శూద్రనాథుఁ గూడి సురతభోగాసక్తి
నహరహంబు బంధనాదిగతుల
మద్యపానములను మాంసభక్షణములఁ
గాల మొక్కరీతిఁ గడపుచుండె. 94

క. తరుణి యొకరేయి మధుమద
పరవశ యై మేషమాంసభక్షణపరతం
గరవాలముఁ గొని చనియెను
గొఱియలు వత్సంబు లున్నగోష్ఠంబునకున్. 95

క. చని తామసమున నాదు
ర్వనితయు మేషం బటంచు వత్సము ఖండిం
చిన నది యాక్రోశింపఁగ
విని శివశివ యనుచు సుడివె విహ్వాలమతి యై. 96

మ. కులటాగ్రేసరి యీగతిన్ మదమునం గోవత్సముం జంపి దో
హలభావం బెసఁగన్ దదర్ధతనుమాంసాహారముం జేసి చం
చలతం జిక్కినభాగ మ ట్లునిచి హా శార్దూల మేతెంచి యి
క్కొలఁదిన్ వత్సముఁ జంపెఁ జంపె నని యాక్రోశించి చాలెన్ బురిన్. 97

క. దాని విని పౌరులందఱు
నానిశి యేతెంచి వత్స మారసి తథ్యం
బౌ నని తలఁచుచు విస్మిత
మానసులై మరలఁ జనిరి మందిరములకున్. 98

వ. ఇవ్విధంబున నాకాంత గొంతకాలం బాశూద్రనాయకుం గూడి యథేచ్ఛావిహారంబుల వర్తించి కాలవశంబునఁ గృతాంతుపురంబునకుం జనిన సమవర్తియు దానిదుష్కృతంబులు చిత్రగుప్తువలన నెఱింగి దుర్గతిఁద్రోయించిన నదియును కాలసూత్రాసిపత్రదారుయంత్రతప్తపాషాణ శూలారోహణ వైతరణీకుంభీపాకమహారౌరవావీచిఘోరనరకంబు లనుభవించి దండధరుశాసనంబునఁ గ్రమ్మర మర్త్యలోకంబునందుఁ జండాలయోనింబుట్టి జాత్యంధయుఁ గుష్ఠరుజాక్రాంతయుఁ గ్రిమిసంకులవ్రణయును బంధువిహీనయు క్షుత్పిపాసాతురయు నుచ్ఛిష్టాన్నభోక్త్రియునై భిక్షాటనంబు సేయుచు సంచరింపుచుండె నని యా చండాలి పూర్వజన్మవృత్తాంతంబుఁ జెప్పిన విని యాశ్చర్యంబు నొంది యాశివకింకరులం జూచి యే నిట్లంటి. 99

క. ఏయేకర్మంబులచే
నీయింతికి సంభవించె నీదురవస్థల్
యేయనువున నిమ్మాలకు
శ్రీయుత మగుశివపదంబుఁ జేరం గలిగెన్ ? 100

వ. అని యడిగిన నమ్మహాత్ము లిట్లనిరి. 101

సీ. అన్నదానవిహీన గైనదోషంబున
క్షుత్పిపాసార్త యై స్రుక్కుచుండె

కామాంధ యై కన్ను గానక తమమున
జాత్యంధ యై ధాత్రి సంభవించె
గోవత్సమాంసనిషేవణంబునఁ జేసి
దా నుద్భవించెఁ జండాలయోని
స్వైరిణి యై యథేచ్ఛావిహారము సల్పు
ఫలమున నయ్యె దౌర్భాగ్యరాలు
తే. విధవ యై జారవిద్యల వెలసెఁ గానఁ
గుష్ఠరోగాదిపీడలఁ గుందుచుండె
వృషలసంపర్కమునఁ జేసి విషమవృత్తిఁ
దద్ర్వణక్రిమిబాధలఁ దగిలియుండె. 102

శా. హాలాపానము మాంసభక్షణము నత్యాసక్తిఁ గావింప హ్రా
చ్ఛాలాదిప్రరుజావ్యథ ల్గలిగి విక్షోభింపుచున్ ధాత్రిఁ జం
డాలత్వంబు భజించె సువ్రతము లిష్టాపూర్తముల్ లేమియా,
నీలాంగారకవర్ణ యిట్లు తిరిగెన్ నిర్భాగ్యరాలై ధరన్. 103

సీ. శ్రీకరం బగుమాఘకృష్ణచతుర్దశీ
దిన మిది శివరాత్రి యనఁగఁబరఁగు
నీపుణ్యదినమున నీహీనకులజకు
నశనదూరతయు బిల్వార్చనంబు
సంఘటించెను గాన జన్మాంతరార్జిత
దోషసంఘంబు నిశ్శేషమయ్యె
నది యటులుండఁ బుణ్యక్షేత్ర మగునీస్థ
లంబున విడిచెఁ బ్రాణంబు గాన
తే. బహుతరామేయపుణ్యవైభవముఁ జెంది
భద్రకరమైన కైవల్యపదము నొందె

దేవదేవునికరుణచే నీవిమాన
మెక్కఁగా నర్హ్మారాలయ్యె నివ్వధూటి. 104

మ. అలగోవత్సముఁ ద్రుంచుచో శివశివా యంచు న్మహాభీతిచేఁ
బలికెం గావునఁ దన్మహామహిమచేఁ బాపాత్ములైన ని
ర్మలకైవల్యము నొందె నీశ్వరుకృప న్మౌనీంద్ర యద్దేవు ని
శ్చలభక్తిఁ భజియించుమర్త్యులకు మోక్షప్రాప్తిగాకుండునే!

వ. అని యాచండాలిపూర్వవృత్తాంతం బంతయు నెఱింగించి యాశివకింకరు లాక్షణంబున నయ్యింతి నద్దివ్యవిమానంబున నెక్కించుకొని శివలోకంబునకుం గొనిపోవుచుండ నది యును ననేక దివ్యాంబరాభరణభూషితయు హరిద్రా సు గంధవిలేపితాంగియు ఘుమంఘుమితామోదపుష్పదామయు దివ్యతేజోవిరాజమానయు నై భూతంబు లైన జన్మంబులు దలంచి తలంచి చండాలసంబంధం బైనదుష్కళేబరం బెందుఁ బోయె నీదివ్యశరీరం బేరీతిఁ బ్రాప్తం బయ్యె నోహో పర మేశ్వరుమహిమంబుఁ దెలియ నశక్యం బమ్మహానుభావుండు పత్రమాత్రసంతుష్టుం డై మత్పూర్వ కృతంబులైన దురి తంబులం బరిహరించి నిజసాయుజ్యం బొసంగె నని యాశ్చ ర్యంబు నొందుచు గంధర్వగానంబు లాకర్ణింపుచు విద్యాధర కీర్తనంబు లాలోకింపుచుఁ బరమానందంబున విమానా రూఢ యై శివలోకంబునకుం జని యీశ్వరసాన్నిధ్యంబున సుఖంబుండె నని చెప్పిన విని గౌతమమహామునీంద్రునకుఁ గల్మాషపాదుం డిట్లనియె. 106

క. నిటలాక్షుఁడు శంభుఁడు ప్ర
స్ఫుటముగ నత్యంతభక్తసులభుఁడు దలఁపఁ

జటివర యిక శివలోకం
బెటువంటిది తెలియఁబలుకు మిద్ధచరిత్రా. 107

శివలోకప్రభావము

చ. అనిన మునీంద్రుఁ డిట్లనియె నజ్జనవల్లభుఁ జూచి భూవరా
వినుము విపజ్జరామరణవేదన లాఁకలి దప్పు లాశలున్
ఘనతరశోకమోహములుఁ గష్టము లెవ్వియు లేక సమ్మదం
బున వసియింపఁగల్గుఁగృతపుణ్యులకున్ శివలోకమెన్నఁగన్.

మ. ఇనచంద్రాగ్నితటిత్ప్రభాపటల మెందేనిం బ్రకాశింపదో
మునులున్ సిద్ధులు యోగు లెచ్చటను సమ్మోదంబుతో నుం
దురో, జనసందోహము లెందుఁ జేరినఁ బునర్జన్మంబు లేకుండు
నో, యనపాయస్థితి నుండు నెద్ది యదియే యాశంభులోకం
బగున్. 109

క. గురుభక్తులు విమలాంతః
కరణులు సాధులు పరోపకారులు కరుణా
పరులును బరతత్త్వజ్ఞులు
చిరకాలం బుందు రదియె శివలోక మగున్. 110

వ. అని తెలియఁబలికి యారాజుం జూచి నీవింక నాలస్యంబు చేయ
వలవదు సత్వరంబుగా నోకర్ణక్షేత్రంబునకుం జనుము నీ
దుష్కృతంబు లడంగు నైహికాముష్మిక ఫలంబులం బొందె
దవు భవిష్యత్కాలంబున భవదన్వయంబున భగవంతుం డైన
నారాయణదేవుండు శ్రీరామనామంబున నవతరింపంగలఁడు
డానం జేసి భవదీయవంశంబునకుఁ బునరావృత్తి రహితం బయిన

బ్రహ్మలోకవాసంబు సిద్ధించు నని యానతిచ్చి తాపసోత్తముండు
నిజాశ్రమంబునకుం జనియె నంత. 111

శా. ఆకల్మాషపదుండు గౌతమమునీంద్రాజ్ఞాప్రకారంబునన్
గోకర్ణంబునఁ కేఁగి యందు విగళద్ఘోరాఘసంవాహుఁడై
శ్రీకంఠున్ శివు నద్రిజారమణునిన్ సేవించి తాఁ గ్రమ్మరన్
సాకేతంబున కేఁగుదెంచి నిజరాజ్యం బేలె ధర్మస్థితిన్. 112

క. కువలయనాథుం డీగతి
ప్రవిమలమతి రాజ్యమేలి భక్తిపరుం డై
శివుఁ దలఁచుచు నంతంబున
శివలోకంబున వసించె సిద్ధనుతుండై. 113

క. గోకర్ణమహిమయుత మగు
నీకథ నెవరైన విన్న నెవరు జదివినన్
బ్రాకటవిభవాన్వితులయి
శ్రీకంఠునిపదమునను వసింతురు వారల్. 114

వ. అని యిట్లు సూతుండు శౌనకాదిమహామునులకుం జెప్పిన
విని సంతోషభరితాంతఃకరణులయి క్రమ్మర సూతున కిట్లనిరి.

క. సుజ్ఞానివి నిఖిలపురా
ణజ్ఞుండవు రోమహర్షణతనూభవ నీ
ప్రజ్ఞాబల మతివిస్మయ
మజ్ఞులు దెలియరు భవన్మహాత్వము తలఁపన్. 116

క. స్ఫురితంబులు బహుసంప
ద్భరితంబులు శుభకరములు భర్జితనానా

దురితంబులు పరమేశ్వరు
చరితంబులు వినిన జన్మసాఫల్య మగున్. 117

వ. అని యడిగిన యమ్మునులకు సూతుం డి ట్లనియె. 118

దీపకళికా ప్రదాన ప్రభావము

తే. అసితసితపక్షములఁ జతుర్దశులయందు
దీపమాలిక లర్పించు ధీరమతులు
మహితసుజ్ఞాను లగుచు సామ్రాజ్యపదముఁ
జెందియుందురు శ్రీసాంబశివునికృపను. 119

వ. ఇందులకు వక్తృశ్రోతృమనోరంజనం బయినయొక్కయితి హాసంబు గలదు దానిం జెప్పెద నాకర్ణింపుం డని సూతుం డమ్మునుల కి ట్లనియె. 120

దాశరాజు చరిత్రము

తే. జనమనోహర మగుచు నిషాద మనఁగ
నొక్క దేశంబు మహితమై యొప్పుచుండుఁ
దద్విషయ మేలుచుండును దాశరాజ
నామధేయంబు గల్గిన నరవరుండు. 121

తే. ఆనిషాదాధినాథుండు హర్ష మెసఁగ
హరిణనయన కుముద్వతి యనఁగఁ బరఁగు
రాజకన్యక వరియించి తేజ మలర
లీల నిజదేశ మేలమిఁ బాలింపుచుండె. 122

శా. ఆదాశక్షితిపాలుఁడెంతయునుభక్ష్యాభక్ష్యలోలుండుమ
ర్యాదాతీతపథప్రవర్తనుఁడు శిష్టాచారహీనుండు స

ద్వేదప్రోక్తబహుక్రియారహితుఁడుగ స్వేచ్ఛావిహారుండునా
నాదుర్జాతికులాంగనారతుల నానందించు నెల్లప్పుడున్. 123

చ. మఱియును భూవరుండు శివమందిరగోపురమండపంబులున్
స్థిరమతితో రచించి హితచేష్ట సహస్రఘటాభిషేకముల్
సురుచిరదీపమాలికలు సొంపుగ బిల్వదళార్చనంబులున్
సరసమహోత్సవంబులును సల్పు మహేశ్వరభక్తియుక్తుఁడై.

క. ఈరీతిని వర్తింపఁగ
నారాజుం జూచి సంశయాత్మక యగుచున్
ధీరమతిఁ దత్కళత్రం
బీరసమున నిట్లు లనియె నేకాంతమునన్. 125

క. భూపాల దురాచార
వ్యాపారము గల్గి నీవు వర్తింపుచు గౌ
రీపతిచంద్రకళాధరు
శ్రీపరమేశ్వరుని భక్తి సేవింతు వాగిన్. 126

సీ. జననాథ వినుము భూజననింద్య మగుదురా
చారంబు నీ కెట్లు సంభవించె
నటమీఁద మూఢుల కతిదుర్లభం బైన
యీశ్వరభక్తి నీ కెట్లు కలిగె
నేవేళలం దైన నిల నైకమత్యంబు
గలుగునే దీపాంధకారములకు
నటుగాన సువివేక మవివేకమును రెండు
నొకచోట నీయంద యునికిఁ జేసి

తే. యిది విచిత్రం బటంచు నా మదికిఁ దోఁచె
దీనికలరూపు జెప్పి సందేహ ముడుపు
మనుచుఁ బ్రార్థించి యడిగిననాత్మమహిషి
యగుకుముద్వతితో నిట్టు లనియె విభుఁడు. 127

క. విను నే పూర్వభవంబున
మును పంపానగరమందు మునుముదలిర్పన్
శునకము నై చరియింపుదు
ననిశంబును శునిన్నివారణాసక్తమతిన్. 128

క. ప్రతిగృహము నెపుడు దిరుగుచు
నతిశయజనభుక్తశేష మాతురమతినై
గతుకుచు వీథుల నుండుచుఁ
గతిపయసంవత్సరములు గడపితి నచటన్. 129

తే. అంత నొకమాసశివరాత్రియందుఁ బౌరు
లాశ్రితావనుఁ డగు విరూపాక్షుగుడికి
నరిగి యమృతాభిషేకంబు లాచరించి
దీపమాలిక లొసఁగిరి తేజ మెసఁగ. 130

క. దిక్కులఁ గల సకలజనుల్
మక్కువతో నరిగి దీపమాలిక లొసఁగన్
ముక్కంటిభవన మప్పుడు
చుక్కలమండలమురీతి శోభిల్లెఁ గడున్. 131

వ. ఇట్లున్న సమయంబున. 132

మ. బలిపీఠస్థిత మైనతక్కబళముల్ భక్షింపఁగాఁ బోయి ని
శ్చలతేజంబున నుండుదీపవితతుల్ సంప్రీతి నీక్షింపుచున్

విలసన్నామసహస్రపాఠరవముల్ వేదధ్వనుల్ వించు నే
నిలువన్ గాంచి మహీసురుల్ కుపితులై నిందించి దండింపఁగన్.

క. అచ్చోటు వాసి చనిచని
యచ్చుగ బలికబళభక్షణాతురమతి నై
వచ్చుచుఁ బోవుచు నుండఁగ
నచ్చటి బాలకులు గొంద ఱత్యుద్ధతు లై. 134

మ. కరుణాహీనత ఱాలఱువ్వఁగను గ్రక్కై శబ్దముల్ సేయుచున్
మరలన్ బాఱుచుఁ గ్రమ్మఱం జనఁగ దుర్మార్గప్రచారుల్ ధను
ర్ధరవీరుల్ ననుఁ గాంచి శాతశరసంధానంబుఁ గావించి భీ
కరలీలన్ బడనేసి రప్పుడు శివాగారప్రదేశంబునన్. 135

వ. మహేశ్వరనివాసం బైనయప్పుణ్యక్షేత్రంబునఁ గృష్ణచతుర్దశీ
ప్రదోషపుణ్యకాలంబున నిరశనత్వంబు నొంది విరూపాక్షు
సాన్నిధ్యంబున దీపమాలికాలోకనం బాచరింపుచు మృతిఁ
బొందుటం జేసి నికృష్టం బైనశ్వానకళేబరంబు విడిచి దివ్య
దేహంబుఁ దాల్చి విమానారూఢుండ నై కొంతకాలంబు
స్వర్గభోగంబు లనుభవించి క్రమ్మఱ నిషాదదేశంబునకు
రాజనై జన్మించితి యిది నాపూర్వవృత్తాంతంబు నాకుఁ బ్రియ
పత్నివి గావున నీరహస్యంబు నీకుఁ దెలియ ననుగ్రహించితి.
కుముద్వతీ! నీవును నప్పరమేశ్వరు భజియింపు మద్దేవుండు
మహానుభావుండు భక్తవత్సలుండు పరమపురుషుండు భోగ
మోక్షప్రదుండు మృత్యుంజయుండు సర్వభూతదయా
పరుండు నీకు నిహపరసౌఖ్యంబు లొసంగునని చెప్పిన నాశ్చ

ర్యంబు నొంది క్రమ్మర ప్రాణవల్లభుం గనుంగొని యక్కా
మిని యిట్లనియె. 136

ఆ. భూవరేంద్ర నీకుఁ బూర్వజన్మజ్ఞాన
మెట్లు కలిగె ననిన నింతి కనియె
నభవదీపమాలికాలోకనంబున
జ్ఞానసిద్ధి నాకు సంభవించె. 137

చ. పరకృతదీపమాలికలు బాగుగఁ జూచుటఁజేసి చయ్యనన్
నిరుపమదివ్యబోధమహనీయుఁడ నైతి నికృష్టమైన కు
ర్కురతనువుం ద్యజించి నృపకుంజరదేహముఁగంటిగాన శం
కరునకు భక్తిపూర్వకముగా నొనరించితి దీపమాలికల్. 138

క. అని నుడివిన నిజవల్లభుఁ
గనుఁగొని యిట్లనియె నతనికాంతామణి యో
జననాథ త్రికాలజ్ఞుఁడ
వనుపమసుజ్ఞానివగుట యంతయుఁ దెలిసెన్. 139

క. భూపాలక! నీపూర్వ
వ్యాపారముఁ దెలియఁ బలికినట్లుగఁ గృపతో
నాపూర్వజన్మవృత్తం
బీపట్లను దెలియఁ బలుకు మేకాంతముగన్. 140

వ. అని యడిగిన కుముద్వతికిఁ దత్ప్రాణవల్లభుం డిట్లనియె. 141

ఉ. ఓగజగామినీ! వినవె యొప్పుగఁ బూర్వభవంబునందుముక్
శ్రీగిరికూటమందు విహరింతువు నీవు కపోతివై యదృ
చ్ఛాగతమాంసఖండము భయంబునఁ గొంచుఁ జనంగ
నంతలో, డేగయు వచ్చె నొక్కటి కడిందిబలంబున నామి
షార్థియై. 142

శా. రౌద్రాస్యం బగుదానిఁ జూచి నిధనత్రాసంబు సంధిల్లఁగా
రుద్రాగారము చుట్టునుం దిరుగుచుర్ క్రోధంబుతో శ్యేనము
ద్రుద్రంబై వెనువెంటనంటి తఱుమర్ శోషించి పోలేక శీ
తాద్రిస్వామిసుతామనోహరుధ్వజస్తంభంబుపై వ్రాలినన్. 143

క. శ్యేనం బత్యంతకృపా
హీనత గలబుద్ధితోడ నేతెంచుచుఁ ద
త్ప్రాణము హరించి మగుడం
గా నరిగె నిజేచ్ఛ మాంసఖండముఁ గొనుచున్. 144

క. పురహరమందిరవరగో
పురములకుఁ బ్రదక్షిణముగఁ బోవుటకతనర్
ధరణీశకన్యవగుచును
దరుణీ! జనియించి తీవు తత్సుకృతమునన్. 145

క. పంకజముఖి! నీవిఁక నహి
కంకణు జగదీశు నీలకంఠు నుమేశుర్
శంకరు నారాధింపుము
సంకటము లణంచి సకలసంపద లొసఁగున్. 146

వ. అని యివ్విధంబునఁ దనపూర్వజన్మవృత్తాంతం బెఱింగించిన విని యాశ్చర్యంబునొంది యాకుముద్వతి పరమానందంబున నిజమనోహరుం డైన దాశరాజున కిట్లనియె. 147

శా. నీలగ్రీవమహోత్సవార్చనముల న్నిత్యంబుఁ గావింపుచుర్
గాలజ్ఞానముఁ గల్గియుండుదువు నీకంటెర్ ఘనుండెవ్వఁడీ
భూలోకంబున నట్లుకావునమనస్ఫూర్తిర్ దగర్ వేఁడెదర్
హాళిర్ నాకెఱిఁగింపఁగాఁదగు భవిష్యజ్జన్మ వృత్తాంతముల్.

వ. అనిన నమ్మానవతికి యారాజేంద్రుం డిట్లనియె. 149

క. దేవీ! నీమృదుభాషలు
భావింప సుధారసములు పరు లెవ్వారున్
నీవలె నడుగ న్నేరరు
భావిభవంబులను దెలియఁ బలికెద వినుమా. 150

తే. పద్మదళనేత్రి యాగామిభవమునందు
సింధురాజన ధాత్రిఁ బ్రసిద్ధిఁ గాంతు
సృంజయేశ్వరపుత్రివై చెలఁగి నీవు
నన్నుఁ బతిగాఁ గ్రహించెదు సన్నుతముగ. 151

క. ఆరయఁ దృతీయభవమున
సౌరాష్ట్రాధీశుఁ డనఁగ జనియింతు భువిం
గూరిమి గళింగరాజకు
మారిక వై నను వరించి మనియెదు తరుణీ! 152

క. బంధురచతుర్థభవమున
గాంధారప్రభుని నన్ను ఘనమాగధివై
గంధగజయాన ప్రేమము
సంధిల్లఁగఁ గూడె దీవు సరసతమాంబన్. 153

చ. వనజదళాక్షి పంచమభవంబున నేను నవంతిరాజ నై
జననము నొంది బాహుబలసంపదఁ బెంపువహించియుండ నీ
వనుపమలీల భూసుతదశార్ణమహీపతికూర్మిపుత్రివై
నను వరియింపఁగాఁ గల వపారతమోహపరీతచిత్త వై. 154

మ. మరలన్ షష్ఠభవంబునందుఁ దగ బ్రహ్మావర్తదేశంబునన్
ధరణీనాథుఁడ నై జనించి చెలువందం ధాత్రిఁ బాలింపుదున్
దరుణీ నీవు యయాతివంశమునఁ గన్యారత్న మై పుట్టి మ
త్కరపద్మగ్రహణం బొనర్పఁగల వత్యంతానురాగంబునన్.

సీ. పద్మాక్షి వినుము సప్తమజన్మమున నేను
బాండ్యరాజని ధాత్రిఁ బ్రబలుచుందుఁ
బద్మవర్ణాభిఖ్యఁ బరఁగి దానక్షాత్ర
సాహసధైర్యాదిసద్గుణములఁ
బద్మమిత్రప్రభ భాసిలుచుండుదు
వైదర్భివై నీవు వన్నెకెక్కి
వసుమతి యనుపేర వర్ధిల్లి భోగసౌం
దర్యాతిశయములఁ దనరుచుందు

తే. వంత సకలార్థవిదులు దేశాధిపతులు
వచ్చియుందురు నీస్వయంవరమునకును
జెలువుమీఱంగ దమయంతి నలునిమాడ్కి
నను వరింతువు రాజనందనుల విడిచి. 156

మహాస్రగ్ధర—
అంతన్ గాంధారసాళ్వాద్యఖిలనృపతులున్ హైహాయు
ల్మాగధాంధ్రుల్, కుంతప్రాసాంకుశోద్యద్గురుతరకరులై ఘోర
సంగ్రామకాంక్షం, బంతంబు ల్మీఱ భేరీపటుపటహాలసద్ధ్వాం
కృతుల్మిన్ను ముట్టన్, దంతిప్రాముఖ్యసేనాతతి గొలువ
మహోద్దాములై వత్తు రల్కన్. 157

శా. చండాటోపతఁ జుట్టుముట్టిన పరక్ష్మాపాలురన్ దీప్తకో
దండజ్యాప్రవిముక్తతీవ్రశరసంధానార్తులం జేసి వే
దండస్యందనఘోటకాదుల మహోద్యద్దోర్బలస్ఫూర్తిచే
ఖండీభూతులఁ జేసి తెత్తు నినుఁ గాకారావముల్మ్రోయఁగన్.

తే. అంత నగరంబునకు వచ్చి హర్ష మెసఁగఁ
బ్రేమ శుభలగ్నమున నిన్నుఁ బెండ్లియాడి

యశ్వమేధాదియాగంబు లాచరించి
బ్రాహ్మణుల కిత్తు విత్త మపారముగను. 159

వ. ఇవ్విధంబున సకలప్రజానురంజనంబుగా బహువర్షంబులు రాజ్యంబుఁ బాలించి యనంతరంబున నిజనందనునకుఁ బట్టంబు గట్టి తపోవనంబునకుం జని యచ్చట నగస్త్యమహాముని గాంచి వినయంబునం బ్రణమిల్లి యమ్మహాత్మునివలన నాత్మవిజ్ఞానంబు వడసి కొంతకాలంబునకు దేహంబులు విడిచి పునరావృత్తిరహితంబైన శివలోకంబున శివసాయుజ్యంబు నొంది యుండుదుము అటుమీఁదట జన్మంబు లేదని భవిష్యత్కాలవృత్తాంతంబులు చెప్పిన విని యాకుముద్వతి మహాశ్చర్యంబునొంది పరమేశ్వర ప్రభావం బింత యొప్పునే యని యగ్గించి నిజవల్లభుం డైనదాశరాజుం బూజించి యితండు సర్వజ్ఞుం డని తలంచి వెండియు నమ్మానవతి యి ట్లనియె. 160

క. శ్వానం బెక్కడ విమల
జ్ఞానంబు వహించి సకలసామ్రాజ్యంబుల్
దానొంది శివపదంబున
నానందముతో వసించు టద్భుత మరయన్. 161

వ. అని పలికి తదనంతరంబున నాదంపతులు మహాదేవుం డైన శ్రీవిరూపాక్షు నారాధింపుచు ననేకసంవత్సరంబులు సౌఖ్యంబు లనుభవించి మఱియు సప్తజన్మంబులు రాజ్యంబు పాలించి యంత్యంబున శివసాయుజ్యంబు నొంది రని చెప్పి సూతుం డి ట్లనియె. 162

క. సదమల మగునీచరితముఁ
జదివిన వ్రాసినను వినిన జనములు బహుసం
పద లనుభవించి శాంకర
పదమున వసియింతు రెపుడు భద్రాత్మకులై. 163

క. శివుఁడే దేవుఁడు జీవుఁడు
శివుఁడే బంధుఁడు గురుండు శివుఁడే పరుఁడున్
శివుఁడే రక్షకుఁ డరయఁగ
శివుఁడే తారకుఁడు సకలజీవుల కెల్లన్. 164

ఆ. శివున కర్పితముగఁ జేసినధర్మంబు
స్నానదానయుగము జపము తపము
గొంచె మైన నదియు కోటిశతాధిక
గుణిత మగుచు మిగులఁ గోర్కు లొసఁగు. 165

ఆ. సిద్ధభక్తితోడ శివున కర్పించిన
పత్రపుష్పమూలఫలజలాదు
లల్పమైన నది యనల్పఫలం బిచ్చు
సంశయంబు వలదు సత్య మరయ. 166

క. తనసుతునందు సుపార్జిత
ధనమందును గలుగుప్రీతిఁ దనరఁగ శివపూ
జన మాచరించువారల
కనిశము నిష్టార్థసిద్ధి యగు టబ్బురమే? 167

సీ. శంభుఁ బూజించుహస్తంబు హస్తంబులు
శితికంఠుకథ విన్న శ్రుతులు శ్రుతులు
శివవందనము చేయుశీర్షంబు శీర్షంబు
ప్రమథేశుఁ గీర్తించురసన రసన

చిత్తజారి భజించు చిత్తంబు చిత్తంబు
దేవదేవు నెఱుంగు తెలివి తెలివి
భవునకు వలగొన్న పదములు పదములు
త్రిపురాంతకుని చూచుదృష్టి దృష్టి
తే. భూతనాథునిపైఁ గలబుద్ధి బుద్ధి
భర్గుమహిమల నుడివినపలుకు పలుకు
విశ్వనాథుని దెలిపెడువిద్య విద్య
హరునియెడ భక్తిగలిగిననరుఁడు నరుఁడు. 168

చ. పురుషులు పండు లంగనలు పుల్కసహూణకరూశకాదిసం
కరజనశీలవృత్తు లెడుగక బనిలే దెవరైన పార్వతీ
శ్వరుభజనం బొనర్చిన నవారితసంసృతిబంధముక్తులై
దురితవిదూరులై ముదముతో వసియింతురు శంభుసన్నిధిన్.

క. అని మునులకు సూతుం డి
ట్లను నీయర్థంబునకు మహాద్భుతము సనా
తన మగునొకయితిహాసము
వినుపించెద వినుఁడు మీరు వీనులు దనియన్. 170

చంద్రసేనమహారాజుచరిత్రము

ఉ. సజ్జనసంశ్రితంబు బలశాసనపట్టణసన్నిభంబు సం
పజ్జలజేక్షణామణినివాసము శాత్రవరాడభేద్యమై
ముజ్జగమందుఁ బేరుగ సమున్నతగోపురభర్మహర్మ్యమై
యుజ్జయినీపురంబు దగ నొప్పుచు నుండు వసుంధరాస్థలిన్.

ఉ. ఆనగరంబునందు గుసుమాస్త్రసమానుఁడు లబ్ధసత్తసం
తానుఁడు మార్గణాలయనిధానుఁడు శాత్రవవాహినీతమో

భానుఁడుభవ్యకాంతిహిమభానుఁడుదుష్కులుపాటవీబృహ
ద్భానుఁడుచంద్రసేనుఁడనుపార్థివుఁడేలుచునుండునెప్పుడున్.

క. ఆభూపతి నిజరాష్ట్రము
వైభవమున నేలుచుండ వసుమతి గ్రహాపీ
డాభీలమహోత్పాత
క్షోభంబులు లేకయుండె సుస్థిరలీలన్. 173

ఉ. బంగరుకొండధైర్యమున భవ్యపయోధిగభీరమందు సా
రంగధరుండురూపమునరాముఁడుబాహుబలంబునందుఁజం
ద్రాంగదుఁ డంబికాధవపదాంబుజనిశ్చలభక్తి నౌర రా
సింగము చంద్రసేననృపశేఖరుఁ బోల్పఁగ లేరు ధారుణిన్. 174

తే. ఆనృపాలుండు సతత మభ్యాగతులకు
యోగులకు సిద్ధులకును వైరాగులకును
నర్థికులకును గోరినయర్థవితతి
నిండువేడుక నొసఁగుచు నుండునంత. 175

ఉ. సారవిభూతిలేపనము శారమృగాజినశాటిదండముం
గారుడలింగము న్మెఱయఁగా శివయోగికులావతంసుఁ డా
ధీరుఁడు మాణిభద్రుఁడరుదెంచెమహేశ్వరపాదభక్తియొ
ప్పారఁగఁ జంద్రసేనజనపాలుని జూడ దయార్ద్రచిత్తుఁడై.

మాణిభద్రుండు చంద్రసేనమహారాజునకు జింతామణి నిచ్చుట

ఉ. వచ్చినయోగివర్యునకు వందనకృత్యము లాచరింపుచున్
మచ్చిక మాటలాడుచును మజ్జనభోజనపానశయ్యలన్
హెచ్చుగ బ్రీతిసేయుచు నభీష్టగతిం దనరార నాత్మలో
మెచ్చియొసంగెరాజునకమేయమునూత్నముదివ్యరత్నమున్.

తే. ఇట్లు శివపారిషదముఖ్యుఁ డిద్ధయశుఁడు
మాణిభద్రుండు దీప్తమా మణియొసంగి
చంద్రసేననృపాలు హస్తంబు పట్టి
యిష్టసల్లాపములతోడ నిట్టు లనియె. 178

క. సంతతము దాల్పు మిది య
త్యంతశుభంబులు నమేయధనము లొసఁగు శ్రీ
మంతం బని యానృపునకు
జింతామణిమహిమ జెప్పి శివయోగి చనెన్. 179

క. ఆరాజు దివ్యమగుచిం
తారత్నము గళమునందు ధరియించి మహో
దారుఁడు కౌస్తుభధరుఁ డగు
నారాయణు నట్లు వెలిఁగె నరసుతుఁ డగుచున్. 180

చ. రవినిభ మైనయమ్మహితరత్నము సోఁకినయంతమాత్రనే
ప్రవిమలకాంచనంబు లగుఁ బన్నుగ సీసకతామ్రలోహతా
ష్టపము లటుండనిమ్ము మునిసత్తములార తదీయసుప్రభా
లవపరిమిశ్రవస్తువులు లాలితహేమమయంబులౌఁ దగన్.

ఆ. ఆనృపాలచంద్రు నంతఃపురంబునఁ
గలుగునట్టివేదికాకవాట
సౌధకుడ్యభాండశయనాసనద్వార
చయము లెల్ల హేమమయము లయ్యె. 182

క. క్ష్వేళాహారుం డభవుఁడు
వ్యాళవిభూషణుఁడు నైనవరదునకు మహా
కాళేశ్వరునకును మహా
కాళికి నారాజు సేవఁ గావించు దగన్. 183

ఉత్సాహ.—
చంద్రశేఖరోల్లసత్ప్రసాదలబ్ధరాజ్యుఁడై
చంద్రసోదరీకటాక్షజాతభోగభాగ్యుఁడై
చంద్రచంద్రికాపటీరసౌమ్యకీర్తిసాంద్రుఁడై
చంద్రసేనుఁ డుర్వి యేలె సమ్మదంబు వర్ధిలన్. 184

ఉ. సాంద్రయశోవిశాలుఁడును సత్యవిరాజితభారతీహరి
శ్చంద్రుఁడు కార్తికేయనిభశౌర్యుఁడు మందరతుల్యధైర్యని
స్తంద్రుఁడు నైనయానృపతిసత్తమువైభవ మేమిచెప్ప య
క్షేంద్రమహేంద్రసంపదలకెక్కుడునై విలసిల్లు నెంతయున్.

తే. ఇవ్విధంబున సామ్రాజ్య మేలుచుండ
దేవలబ్ధానుభవ మని తెలియలేక
నతనివిభవంబు సర్వంబు నపహరింత
మని తలంచిరి యన్యదేశాధిపతులు. 186

శా. సౌరాష్ట్రాంగకళింగవంగకురుపాంచాలాంధ్రగాంధారసౌ
వీరావంతికరూశకేకయశకాభీరాదిభూపాలకు
లీర్ష్యాగ్రేసరు లొక్కమొత్తమున పృథ్వీభాగ మల్లాడఁగాఁ
దారే తెంచిరి చంద్రసేనవిజయార్థం బుద్ధతాటోపులై. 187

చ. ధరణితలంబు గ్రక్కదలఁ దారలు డుల్లఁ జమూపరాగ మం
బరమణిగప్ప భూమిధరపఙ్క్తి చలింప దిశామతంగ
జోత్కరములు మ్రొగ్గనప్పుడు గదాముసలక్షురికాసికాధను
శ్శరధరులై తదీయులగు సైన్యపతు ల్చను దెంచి రుద్ధతిన్.

వ. ఇట్లు వచ్చి. 189

క. కట్టల్క నమ్మహీశులు
ముట్టడి గావింత మొక్క మొగి నుజ్జయినీ

పట్టణమున కని సేనల
దిట్టముగాఁ బనిచి రపుడు ధీరోద్ధతులై. 190

క. అత్తఱి నాజనపతి యీ
వృత్తాంతము విని పురంబువెలుపల బరభూ
భృత్తులు చేరుట కెంతయు
జిత్తంబున భయము దోఁపఁ జింతిలుచుండెన్. 191

ఉ. ఈనరనాథయాధపు లనేకులు వీరలతోడ సంగరం
బే నొనరింపఁజాలఁ బరమేశ్వరుఁడే యిఁక నాకు దిక్కటం
చానగరంబువాఁకిట మహారథుల న్నియమించి యంతటన్
సూనశరారికిన్ శరణుజొచ్చె దృఢీకృతచిత్తవృత్తియై. 192

చ. కమలభవుండు సారథిగఁ గర్బురశైలము కార్ముకంబుగా
క్షమయరదంబుగాఁధరణిచంద్రులుచక్రయుగంబుఁగాఁగవే
దములు తురంగమంబులుగ దానవవైరిశరంబుఁగా భుజం
గమపతిమౌర్విగాఁదగుమృగాంకధరుంద్రిపురారిగొల్చెదన్.

వ. అని నిశ్చయించి. 194

క. శూలాయుధుఁ డైనమహా
కాళేశ్వరుగుడికిఁ జేరి ఘనమతి నభిషే
కాలంకారక్రియలను
మాలూరదళార్చనము లమర్చను భక్తిన్. 195

చ. మఱియు సుగంధధూపములు మానితగోఘృతదీపమాలికల్
సురుచిరభక్ష్యభోజ్యములు చోష్యఫలాద్యమృతోపహారము
ల్నిరుపమ మంత్ర పుష్పము లనేకములైన ప్రదక్షిణంబులున్
గురుతరవందనంబులును గోరియొనర్చెను జంద్రమౌళికిన్.

వ. మఱియు నమ్మహీనాథుండు నిజమంత్రిపురోహితసామంత విద్వజ్జనభూసురపరివృతుండై మహోత్సవంబుగా *శివపూజనంబులు సేయింపుచుండ నద్దేవతాలయంబు నిరంతర బ్రహ్మా

*నవహోరాత్రంబు లనన్యమానసుండయి శివారాధనానందభరితుండయి యుండు నట్టి సమయంబున.

క. ఆపురిఁ గాఁపురముండిన, గోపవధూవిధవ యొకతె కొడుకును మేధా
టోపునిఁ బంచాబ్దంబుల, పాపని దయ నెత్తికొనుచుఁ బ్రముదితమతియై.

వ. అమ్మహాదేవు దేవాలయంబులోపలికిం జని యం దొకచోట.

తే. నిలిచి యాదేవదేవుని నీలకంఠు, భక్తవత్సలుఁ బార్వతీప్రాణనాథు
శ్రీమహాకాళదేవునిఁ జేరి భక్తిఁ, బూజ గావించుధాత్రీశుఁ బొంచి చూచి.

వ. అప్పు డప్పల్లవపల్లవాధరి మఱియు నారాజమూర్ధన్యుండు ధన్యుండయి యద్ధరాధరధనుర్ధరు నీశ్వరు వివిధోపాయంబుల ధ్యానంబున నారాధనంబు సేయు తద్విధానంబు సర్వంబునుం గనుంగొని మనంబున బెనంగొను సంతసంబున నచ్చటిముక్కంటికి మ్రొక్కి యక్కొడుకుం దానును నిజశిబిరంబునకుం జనుదెంచి యుండునంత.

క. ఆగోపస్త్రీసుతుఁ డను, రాగంబున భక్తితోడ రాజేంద్రుఁడు త
ద్యోగివిభూషణుపూజలు, బాగుగఁ జేయుటలు చూచి భావములోనన్.

క. పలుమఱుఁ దద్విధమంతయుఁ, దలఁచుచు నబ్బాలకుండు దాత్పర్యమునం
బలుపుగఁ బువ్వులుబత్రియుఁ, జెలువుగనవియెల్లఁ దెచ్చి శివుఁ బూజింపన్.

వ. ఇట్లు తనకు మనోహరంబు లయినపత్రపుష్పంబులు దెచ్చుకొని భుక్తి ముక్తిప్రదాయకం బగుశివపూజ సేయ నుద్యోగించి.

ఆ. తడయ కపుడు వాఁడు దనయింటిచేరువ, నున్న పాడుగుడిసె నూడ్చి యలికి
యందులోన హృద్య మగునొకశిలఁ దెచ్చి, దివ్యలింగముగఁ బ్రతిష్ఠచేసి.

ఆ. అపుడు వేడ్కతోడ నభిషేక మొనరించి, వస్త్రభూషణములు వరుస గంధ
మక్షతలు నొసంగినట్టివాఁడై పత్ర, పుష్పములను బొసఁగఁ బూజసేసి.

వ. ధూపదీపనైవేద్యతాంబూలాదు లాత్మఁ గల్పించి సమర్పించినవాఁడయి యప్పుడు.

ఘోషంబులును, భేరీభాంకరణంబులును, శంఖకాహళ ఘంటాఘణఘణాత్కారంబులును, బహువిధమృదంగడమరు డిండిమనాగస్వరపటహ వేణువీణావిహ్వాద్య వాద్యంబులును, నర్తకధిమిధిమిధ్వానంబులును, గాయక గానరవంబులును, స్తోత్రపాఠకవిరావంబులును గలిగి పౌరజనసంకులంబై కృష్ణాగురుగుగ్గులుచరశాంగాదివాసితంబును, కర్పూరనీరా జనాలంకృతంబును నై భాసురం బైయుండె నివ్విధంబున నమ్మహాదేవునకు మహోత్సవంబుఁ గావింపుచు మహీ నాథుండు నిరశనవ్రతుండును, నిశ్చలభక్తియుక్తుండును, దృఢమనస్కుండును, గించిదున్మీలితలోచనుండును, దదేక నిష్ఠాగరిష్ఠుండును నై యద్దేవదేవు నిట్లని స్తుతియించె. 197

చ. జయజయ పార్వతీరమణ! చంద్రకళాధర! నీలకంధరా!
జయజయ ఫాలలోచన! గజాసురభంజన! మౌనిరంజనా!
జయజయ భద్రకేతన! భుజంగవిభూషణ! భక్తపోషణా!
జయజయ వామదేవ! దనుజాంతకసాయక! లోకనాయకా!

సీ. భువనంబులకు నుపద్రవముఁ గావించిన
హాలాహలంబెల్ల నాహరించి
లోకభయంకరాలోకనంబులు గల్గు
త్రిపురదానవుల నిర్జించి మించి
యమరకంటకు లైనయంధకాసురగజా
సురులను ఖండించి సురలఁ బ్రోచి
తాపసానీకసంత్రాణనార్థంబుగా
వ్యాఘ్రాసురధ్వంస మాచరించి

తే. యఖిలజగములఁ బ్రోచు నయ్యష్టమూర్తి
చారుతరమూర్తి గీర్వాణచక్రవర్తి
దుర్మదాహితకోటులఁ దోలఁగఁ ద్రోచి
చిరకృపాదృష్టి మమ్ము రక్షించుఁగాత. 199

క. పురహర భవహర గిరిశ
స్మరహర మృత్యుహర శైలజావర శంభో
హరహర యనుచును బలుమఱు
నరనాథుఁడు సన్నుతించె నరవాహసఖున్. 200

క. అని మఱియును బహువిధముల
వినుతులు గావింపుచును బవిత్రచరిత్రుం
డనఘుఁడు ధరణీకాంతుం
డనయముఁ జింతింపుచుండె హరుపాదములన్. 201

క. అచ్చటి వేడుకఁ జూడఁగ
విచ్చలవిడిగాఁగ వీథివీథుల వెంటన్
వచ్చుచుఁ బోవుచు నుండిరి
యచ్చుగ నాబాలవృద్ధ మప్పురిజనముల్. 202

ఉ. అంతటఁ బంచహాయనవయస్కుని బాలకు నెత్తికొంచు న
క్కంతువిరోధిఁ జూడఁగ నొకానొకవిప్రియగోపకాంతయా
చెంత వసించి యచ్చటివిశేషములన్ బరికించి ధారుణీ
కాంతుఁడు చేయుపూజఁ గని క్రమ్మఱ నేఁగెఁగుటీరవాటికిన్.

వ. అని చెప్పి సూతుం డిట్లనియె. 204

గోపబాలునిచరిత్రము

సీ. వినుఁడు సంయములార విస్మయావహ మైన
యొకవార్త వినిపింతుఁ బ్రకటలీల

నావల్లవాంగన కాత్మసంభవుఁ డైన
బాలకుం డారాజు భవునిపూజ
సేయ యథాక్రమస్థితులు దప్పక యుండ
భావించి చూచి యేర్పడ గ్రహించి
తనకుటీరంబుముందట నుండు నొకశూన్య
దేశంబునందు శుద్ధిగ నొనర్చి
తే. యచటిశిలఁ దెచ్చి శివలింగమనుచు భక్తి
యమర కృత్రిమగంధాక్షతములుపత్ర
పుష్పఫలములు నైవేద్యములు నొసంగి
చిత్త మలరంగ శివపూజ సేయుచుండె. 205

తోటకము.—

సగపతిముందట నాట్యముఁ ద్రొక్కన్
గగనశిరోజుని గానము సేయన్
భగవంతునిపదభజన మొనర్చన్
జగదీశ్వరుసంస్తవముఁ బఠించున్. 206

వ. ఇవ్విధంబున నాగోపబాలకుండు బాలక్రీడావినోదంబున నానృపాలుం డాచరించువిధంబున దానును శివార్చనంబు సేయుదు నని సంకల్పించి యాకృతకలింగంబునకు షోడశోపచారవిధులును నమస్కారంబులుం జేయుచు గొంతప్రొద్దు గడపి భోజనవాంఛానిరతుండయి నిశ్చలభావంబునఁ బరమేశ్వరధ్యానంబు సేయుచు నిమీలితలోచనుండును బద్ధాంజలిపుటుండును ననన్యమనస్కుండు నగుచు సమాధినిష్ఠాతిశయంబున స్థాణురూపంబున నుండునంత. 207

సీ. ఆబాలకునితల్లి యరుదెంచి మమతచే
భుజియింప రమ్మని పుత్త్రుఁ బిలువ
మునిపోల్కి నున్నయాముద్దులపాపని
పలుమాఱుఁ జీరినఁ బలుకకున్న
డగ్గర నేతెంచి తాడనంబులుసేయ
స్థాణువుపగిది నిశ్చలతనుండ
నతినిష్ఠురోక్తుల నదలించి బెదరించి
కోపంబు దీపింప గోపికయును

తే. మాఱుమాటాడకున్న కుమారు దిట్టి
కొట్టి చాలించి యచ్చోటఁ గిట్టమైన
పూజయంతయు జెరిచి దుర్బుద్ధి యగుచు
దూరముగ నశ్మలింగంబుఁ బాఱవైచె. 208

క. కొంతవడికి నాబాలకుఁ
డెంతయుఁ గనువిచ్చి చూచి యిదియేమియొకో
వింత యటంచును మదిలోఁ
జింతింపుచు రోదనంబు సేయఁ దొడంగెన్. 209

వ. ఇవ్విధంబున నాగోపబాలకుండు కొంత ప్రొద్దునకు విగత శోకుం డై యికార్యంబు మదీయజననికృతంబు గావలయు నని మనంబున నిశ్చయించి తద్దోషపరిహారార్థంబుగా నప్పరమేశ్వరుని ధ్యానం బొనరింపుచు నిట్లని స్తుతియించె.

క. పరమేశ్వర శివ శంకర
కరుణాకర నీలకంఠ గజచర్మధరా
గిరిపుత్త్రీకామనోహర
పురహర ననుఁ బ్రోవు మఖిలభూతశరణ్యా. 211

మత్తకోకిల.—
తాను జేసినశంభుపూజ యుదగ్రమై తమతల్లి య
జ్ఞానియై పడఁద్రోచిపోయెను శంకరా ననుఁ గావు మో
దీనరక్షక భక్తవత్సల దేవదేవ దయానిధీ
మానిసన్నుత యంచు నేడ్చుచు మైమెఱుంగక మూర్ఛిలెన్.

ఆ. అంత బాలకుండు నవనిపైఁ బడియుండి
బుద్ధి దెలిసి కొంత ప్రొద్దునకును
మూర్ఛఁ దేరి లేచి ముంపట నొక్క దే
వాలయంబు గాంచె నద్భుతముగ. 213

ఉ. శ్రీరమణీయ ముజ్జ్వలవిచిత్రమణీవిలసద్ధిరణ్మయ
ద్వారకవాటతోరణము వజ్రవిదూరజమౌక్తికప్రభా
పూరితవేదికాస్థలము భూరితరస్ఫటికాభిరామసౌ
ధోరునవీనహేమకలశోన్నత మైనశివాలయంబునన్. 214

తే. దివ్యచింతామణిప్రభాదీవ్యమాన
భద్రపీఠంబునందుఁ బ్రభాతకాల
భానుకోటి ప్రకాశమై పరఁగునట్టి
భవ్యలింగంబుఁ గాంచె నాబాలకుండు. 215

వ. కనుంగొని తదీయమహాప్రభావంబునకు వెఱఁగుపడి విస్మిత
స్వాంతుండును బులకాంకురితగాత్రుండును హర్షాశ్రుమిళిత
నేత్రుండును నై గద్గదస్వరంబున నిట్లని స్తుతియించె. 216

సీ. జయభక్తసముదాయ సంరక్షణోపాయ
జయకాలకూటభక్షణవినోద
జయవిష్ణుకాండకాంచనశైలకోదండ
జయపద్మజాండభాస్వత్ప్రచండ

జయశైలజాచిత్తజలజాతరోలంబ
జయరక్షితాపన్నజనకదంబ
జయజహ్నుకన్యకాజలసిక్తవరజూట
జయజయహల్లకసఖకిరీట
తే. జయరజితభూధరాంచితస్థలనివాస
జయవృషతురంగ రాజీవశరవిభంగ
జయకృతాంతకమృత్యుభంజనవిలాస
జయకృపాపాంగ ధవళాంగ శంభులింగ. 217
శా. స్వామీ నీదుమహత్త్వము ద్దెలియఁగాశక్తుండ నేఁగాను వి
ద్యామూఢుండను గోపబాలకుఁడ వీతప్రజ్ఞుఁడన్ దేవ నీ
సామర్థ్యంబు విరించి ముఖ్యవిబుధు ల్చర్చింపఁగా లేరు లీ
లామూర్తిం బ్రభవించు టద్భుతము నీలగ్రీవవిశ్వేశ్వరా.
క. మాతల్లి నినుఁ ద్రిలోక
ఖ్యాతునిఁగాఁ దెలియలేక కఠినాత్మకయై
వీతప్రజ్ఞతఁ జేసిన
పాతకములు పరిహరించు పరమాత్మ శివా. 219
వ. అని యివ్విధంబున బహుప్రకారంబుల వినుతులు సేయు
చున్న సమయంబున. 220
తే. సరసతరపద్మినీదివాసంగమంబు
సేసి తద్దోషపరిహారసిద్ధికొఱకు
స్నాన మొనరింపఁగాఁ బోవుచందమునను
పశ్చిమాంబుధిలోఁ గ్రుంకె భానుఁ డపుడు. 221
వ. ఆసమయంబున గోపబాలకుండు భోజనేచ్ఛావిరహి
తుండై యమ్మహాప్రదోషకాలంబున మహాదేవుపూజనంబు

గావించి యత్యద్భుతకరం బయినయీవృత్తాంతంబు తమ
తల్లికిం దెలియ బలుకవలయు నని మనంబున నిశ్చయించి
యతిత్వరితంబుగా నిజగృహంబునకు జనుదెంచె నంత. 222

క. నవరత్న హేమమయమై
యవికళధనధాన్యయుక్త మై సాంబసదా
శివుకృపచే నాగోపీ
భవనము వెలసెను గుబేరభవనము మాడ్కిన్. 223

క. రయమునఁ జని నిజమందిర
శయనస్థలముననుఁ జేరి జననీ లెమ్మా
జయము శుభంబులు వెలయఁగ
దయతో నీశ్వరుఁ డొసంగె దగువిభవంబుల్. 224

క. అని నిదురలేపి చెప్పిన
జననియు నిజమందిరంబు శయ్యాతలముం
గనుఁగొనఁగ రత్నకీలిత
కనకమయం బగుటఁ జేసి కడువెఱఁగందెన్. 225

తే. మణివిభూషిత మగునిజతనువుఁ జూచి
మహితధనరాశిచే నొప్పు గృహముఁ జూచి
స్వర్ణమణిదీప్త మైన ఖట్వంబుఁ జూచి
యిది యపూర్వం బటంచు నెమ్మది దలంచె. 226

వ. అప్పుడు. 227

శా. మాతం దోడ్కొనివచ్చి తత్సుతుఁడు శుంభద్రత్నసౌధంబుపైఁ
జేతస్తోషదమై సువర్ణకలశశ్రీమంతమై కాంతమై
శీతాహార్యసమున్నతం బగుచు లక్ష్మీమందిరం బైనయా
భూతేశాలయ మొప్పఁ జూచెనచటం బూర్ణప్రమోదంబునన్.

క. గోపికయు వెఱఁగు నొందుచు
భూపాలునికడకుఁ జేరి పురహరభవన
వ్యాపారము నిజతనయా
లాపంబులు విన్నవించె లాలితఫణితిన్. 229

సీ. ఆవార్తవిన్నంత యాశ్చర్యమును జెంది
శంభుపూజామహోత్సవము విడిచి
శీఘ్రింబుగాఁ జంద్రసేనమహారాజు
పరివారసహితుఁడై యరుగుదెంచి
దివ్యమాణిక్యదేదీప్యమానంబైన
యంబికారమణుదేవాలయంబు
నందుఁ గాంచనమయం బగురత్నవేదికా
స్థలమునఁ బీఠమధ్యమున వెలసి

తే. బాలభానుస్ఫురత్కాంతిపరిఢవిల్ల
నఖిలజనచిత్తలోచనాహ్లాద మగుచుఁ
బూర్ణవిభవాభిరామ మపూర్వమైన
కనకమణిమయదివ్యలింగంబుఁ గాంచె. 230

క. దాని విని పౌరులందఱు
మానుగఁ జనుదెంచి హర్ష మగ్నాత్మకులై
యానూతనశివలింగము
నానిశి వీక్షించి రద్భుతావృతమతులై. 231

తే. ఇట్లు వీక్షించి సాష్టాంగ మెరఁగి భక్తి
పూర్వకంబుగ నభిషేకములను బిల్వ
పూజనంబులు కీర్తనంబులును జేయు
చుండి రారేయి భూపాలయుక్తముగను. 232

వ. ఇవ్విధంబున నితరవ్యాపారంబులు మాని పౌరజనపరివారసమేతంబుగా నమ్మహీవల్లభుండు ప్రహృష్టాంతరంగుండై భుజంగాభరణం బైన యమ్మహాలింగంబునకుం బూజామహోత్సవంబు సలుపుచుండె నంత. 233

క. ఆనరపతికినిఁ దత్పర
భూనాయకులకును సంధిఁ బొసఁగించుటకై
తా నరుగుదెంచెనో యన
భానుఁడు దోతెంచె నపుడు ప్రాగ్భాగమునన్. 234

ఉ. కూరిమి చంద్రసేననృపకుంజరుపట్టణమందు నొక్క యా
భీరకుమారుఁ డాటలకు భీమసమర్చనఁ జేయుచుండ ని
ష్కారణలీలఁ గన్పడియె శంకరుమందిర మంచు నాన్నృపుల్
జారులు దెల్పఁగావిని భృశంబుగ విస్మయమంది రందఱున్.

ఉ. ఈవిభుసంగరంబున జయింపఁగ రాదు మహానుభావుఁడుర్
దైవబలాభిరాముఁడును దారయశుం డని నిశ్చితాత్ములై
యావసుధేశులందఱు రహస్యమునన్ గుమిగూడి వీనితో
నేవిధినైన నిష్టమతి నేర్పడ నుండుద మంచు నెంచుచున్.

క. ధీరుల నతిగంభీరుల
సారనయానయవచోవిచారులను మహో
దారులఁ జారులఁ గనుఁగొని
యారాజకుమారు లిట్టు లని రతిమైత్రిన్. 237

క. శ్రీహరుఁడు సాక్షిగను మా
వాహనములు నాయుధములు వర్జించి మహా
స్నేహమున భవత్పురికిన్
సాహసకృత్యములు మాని చనుదెంతు మొగిన్. 238

క. ఈవృత్తాంతము మీ రా
భూవిభునకుఁ జెప్పి రండు పొం డని పనుపం
గా వచ్చి రపుడు చారులు
వేవేగమె చంద్రసేనవిభుసన్నిధికిన్. 239

ఉ. వచ్చి నృపాలచంద్రునకు వందనకృత్యము లాచరింపుచుఁ
మచ్చికఁ జారు లిట్లనిరి మానవనాయక యుద్ధకాంక్షులై
వచ్చినరాజవర్యులు శివాలయగోపకదర్శనార్థమై
వచ్చినవారు వాఁకిటికి వారలవాక్యము లాదరింపుఁడీ. 240

క. శ్రీహరుఁడు సాక్షిగను మా
వాహనములు నాయుధములు వర్జించి మహా
స్నేహమున భవత్పురికిన్
సాహసకృత్యములు మాని చనుదెంతు మొగిన్. 241

క. అని చారముఖంబున నుడి
విననృపవచనముల కలరి విభుఁ డతిమైత్రిన్
జనపతుల వేగ రమ్మని
తనభృత్యులఁ బంపె నతిముదంబు సెలంగన్. 242

క. ఆదూతవరులు చని యపు
డాదేశాధీశ్వరులకు ననుమతి యొసఁగన్
మోదంబునఁ జనుదెంచిరి
నాదరతను చంద్రసేనుసన్నిధి కరయన్. 243

వ. ఇట్లు పురంబులోనికిఁ జనుదెంచిన యారాజసత్తములకు నత్యంతవినయంబునం జంద్రసేనమహీనాథుం డెదుర్కొని వందనాలింగనాదిసత్కారంబుల వారల నాదరించి తోడ్కొని తెచ్చి వారలుం దానును నత్యంతమిత్రభా

వంబు మెఱయ హేమరత్నమయం బైన నూతనశివాల
యంబునకు వచ్చి యమ్మహాదేవుదర్శనంబు గావించి
సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి యందఱు సభాస్తర
ణంబుల సుఖాసీనులై మృదుమధురసల్లాపంబు లొనర్చుచుఁ
బరమానందంబున సుఖవృత్తి నుండి రంత. 244

క. ఆభూమీశ్వరు లపుడా
యాభీరకుమారు గుణగణాలంకారుం
బ్రాభవరేఖాకారుఁ
శోభితశంకరవిచారుఁ జూచిరి ప్రీతిన్. 245

శా. వాత్సల్యంబున బాలకుం బిలిచి సంభావించి యాభూపతుల్
స్వోత్సంగంబుల నుంచి తద్గుణగణోద్యోగ ప్రచారంబులం
దత్సామర్థ్యముఁ చన్మనో దృఢతయుఁ దర్శించి యూహించియు
త్యుత్సాహంబున నిచ్చి రప్పుడు ప్రభాయుక్తార్హ భూషావళుల్.

ఉ. కొందఱు ఘోటకంబులను గొందఱు భద్రగజోత్కరం
బులఁ, గొందఱు చామరంబులను గొందఱు భవ్యసితాత
పత్రముల్, గొందఱు భేరికాదులను గొందఱు రత్నకిరీట
కేతువుల్, గొందఱు రాంకవంబులను గోపకుమారున కిచ్చి
రాన్నృపుల్. 247

వ. మఱియును. 248

క. గోపతి విభవము మెఱయఁగ
గోపకులంబునకు నెల్ల గురుఁ డగు నంచుఁ
గోపాధ్యక్షుని జేసిరి
గోపార్చకు నచటఁ గలుగుగోత్రాధిపతుల్. 249

హనుమంతుఁడు రాజులకుఁ బ్రత్యక్షంబై గోపబాలునికథఁ జెప్పుట.

శా. అంతన్ సర్వధరాధినాథులు ప్రమోదాయత్తులై చూడ శ్రీ
మంతుం డుజ్జ్వలకీర్తిమంతుఁ డతిధీమంతుండు ద్వైతేయదు
ర్దాంతుం డంచితరామనామజపమంత్రధ్యానసంతోషిత
స్వాంతుం డాహనుమంతుఁ డయ్యెడను సాక్షాత్కారుఁ
డయ్యెన్ గృపన్. 250

క. క్షిత్యధినాయకు లందఱు
నత్యుజ్జ్వలతేజుఁ డైనహనుమంతునకున్
బ్రత్యుత్థానము మొదలుగ
శ్రుత్యుపచారము లొనర్చి శోభిల్లి రొగిన్. 251

క. ఆక్షితిపులమధ్యంబున
నక్షాసురదమనుఁ డైనయనిలజుఁ డొప్పెన్
నక్షత్రమండలంబున
నక్షత్రేశ్వరునికరణి నభినుతుఁ డగుచున్. 252

వ. ఇట్లు రాజసభామధ్యంబున గూర్చుండి యమ్మరున్నందనుండు గోపకుమారు నుద్దేశించి యమ్మహీనాథులతో ని ట్లనియె.

క. ఈవల్లవబాలుఁడు ధర
జైవాతృకుఁడై యశోవిశాలుం డగుచున్
బావనచరితుం డగుచును
శ్రీవెలయఁగ బేరు గాంచు శ్రీకరుఁ డనఁగన్. 253

ఆ. అరయ నితనికులజుఁ డష్టమపురుషుండు
నందుఁ డనఁ జనించునందనుండు

నతఁడు గోపకులకు నధినాథుఁ డగుచును
ధారుణీతలమున బేరు వెలయు. 255

శా. ఆనందుం డతిధార్మికాగ్రణి సమస్తాభీరనాథుండునా
దానస్తోత్రపరుండునా దగి యశోదాభర్తయై యుండఁ ద
త్సూనుత్వంబున బాలకేళి విహరించుం దన్నివాసంబునన్
శ్రీనారాయణుఁ డార్తరక్షకుఁడు శ్రీకృష్ణావతారంబునన్.

క. ఉభయత్రయోదశులయం
దిభచర్మాంబరునిపూజ లెడపడకుండన్
శుభమతి జేసిననరులకు
విభవంబులు చెందు లోకవిఖ్యాతముగన్. 257

చ. ప్రవిమలకృష్ణపక్షమున భద్రకరంబు శనిత్రయోదశీ
దివసముగాన నందు సుమతిన్ శివపూజన మాచరించుమా
నవులు మహేశసత్కరుణ నాగతురంగరథాధిరాజ్యులై
భవములుచెందియుందురు నృపాలకులారభజింపుఁ డీశ్వరున్.

క. ఈగోపకుమారుని కీ
యోగము చేకూరు శనిత్రయోదశి యగుటన్
శ్రీగౌరీశార్చనమున
వేగమె సమకూరె భవ్యవిభవస్ఫూర్తుల్. 259

క. అని పలికి గోపబాలున
కనుపమశివమంత్రములు శివాచారవిధుల్
పనుపడ నుపదేశించియు
హనుమంతుఁడు చనియె నప్పు డంతర్హితుఁడై. 260

ఆ. చంద్రకీర్తి యైనచంద్రసేననృపాలుఁ
డఖిలభూపతులకు హర్ష మొదవ

భూషణాదికములఁ బూజించి పనిచెను
మగుడ వారివారినగరములకు. 261

వ. తదనంతరంబున నాచంద్రసేన మహీపాలుండును శ్రీకరుం డును మహేశారాధనతత్పరులై యనేకవర్షంబులు భూలోక మునఁ నపరిమితసామ్రాజ్యభోగము లనుభవించి యంత్యమున సిద్ధగంధర్వవిద్యాధరజేగీయమానులై శివలోకమునకుం జని తత్సాయుజ్యము నొంది రని చెప్పి సూతుం డి ట్లనియె. 262

ఉ. మానివరేణ్యులార మతిమంతులు శాంతులు దాంతులైనస
న్మానవు లెవ్వరేని నియమంబున శైవకథాసుధాపయః
ఫేనము శ్రీనిధానమును వేదసమానము నైనయీయుపా
ఖ్యానమువిన్నవారలకుఁ గల్గుఁజిరాయువుభోగమోక్షముల్.

క. అని చెప్పినయాసూతుం
గనుఁగొని యిట్లనిరి శౌనకప్రముఖమునుల్
ఘనమతి వగునీవలనను
వినఁగంటిమి శైవకథలు విస్మయపదముల్. 264

ఆ. అమృత మారగింప నరుచి లేనట్లు శ్రీ
సాంబశివునికథలు సంతతమును
వినఁగవినఁగ మాకుఁ దనివి లే దెంతయుఁ
దెలియఁ బలుకుమయ్య తేటపడఁగ. 265

వ. అనిన సూతుం డి ట్లనియె. 266

ఉ. తాపసులార మీరు కడుధన్యులు విశ్రుతు లెవ్వరేనియుఁ
మీపగిదిన్ సదాశివసమృద్ధకథల్ పలుమారు వేడఁగా
నోపరు ఫాలనేత్రుఁడు మహోక్షతురంగుఁడుభక్తలోకసం

తాపహరుండుశంకరుఁడుదారుఁడు పూజ్యుఁడుముజ్జగంబులన్.

క. తరమే ప్రదోషమహిమల
నెఱిఁగింపఁగ నెవ్వఁ డోపు నింద్రాదిసురల్
పరమేశ్వరు సేవింతురు
నిరతము దత్సమయమునను నిశ్చలమతులై. 268

చ. భవభయరోగతాపబహుపాపనితాంతవిపజ్జరామహా
ర్ణవవినిమగ్నమర్త్యులకు నావ గదా పరమేశ్వరుండు నా
శివుభజనంబు నిశ్చలత చేయుమహాత్ములు ఘోరశాత్రవా
హవఘణిశైలమధ్యగతులయ్యును బాధలఁజెంద రెన్నఁడున్.

క. ఈయర్థమునకు నొకకథ
పాయక వినుపింతు నదియుఁ బాపవినాశం
బాయుష్కర మారోగ్యము
శ్రేయస్కర మగుచు నుండు సిద్ధం బరయన్. 270

సత్యరథమహారాజుకథ

చ. సరసవిదర్భదేశమున సత్యరథుం డనుభూవరుండు భా
సురతరధర్మశీలుఁడు యశోధనుఁ డాశ్రితరంజనుండునై
నిరతము ధారుణీతలము నీతిపథంబున నేలుచుండఁగా
నరిగె ననేకవత్సరము లానరపాలునకున్ సుఖంబుగన్. 271

ఉ. అంత కృతాంతతుల్యులు మహాబలవంతులు దుర్మదాంధుల
శ్రాంతజయాభిలాషులు ససైన్యులునై చనుదెంచి శత్రుభూ
కాంతవరుల్విదర్భకటకంబునఁ దన్నగరంబుచుట్టు న
త్యంతపరాక్రమంబు వెలయ న్విడియించిరి సర్వసేనలన్. 272

క. ఆసత్యరథుఁడు నిజసే
నాసహితముగాఁగ నరిగి నానారిపువి

త్రాసనుఁ డగుదుర్ధర్షణు
తో సంగర మపు డొనర్చె దోర్బల మెసఁగన్. 273

క. సింధురవాజిస్యందన
బంధురసైన్యద్వయంబు పాతాళమునన్
గంధర్వపన్నగులక్రియ
సంధిల నని సేసి రపుడు శౌర్యం బెసఁగన్. 274

క. ఆసంకులసమరంబున
నాసత్యరథుండు నిహతుఁ డయియుండ మహా
త్రాసమున గదనరంగముఁ
బాసి పరాభవము నొంది పరచెం బలమున్. 275

వ. ఆసమయమున దుర్ధర్షణప్రధానప్రముఖు లావిదర్భనగరం బాక్రమించి చొచ్చిన యవసరమున యప్పురము ప్రణష్ట రాజకమును ప్రక్షోభితబాలవృద్ధజనమును ప్రధావితపౌర లోకమును ప్రభూతకోలాహలంబునై యుండె నంత. 276

మ. అరివీరుల్ పురిలోనఁజొచ్చినఁ దదీయారావమాలించి యా
ధరణీపాలునిపత్ని పూర్వమున నంతర్వత్నియై యుండి త
న్నొరు లెవ్వార లెఱుంగకుండ నతిమాత్రోద్భీతయై యంతస
త్వరయానంబున నేఁగెబశ్చిమహరిత్కాంతారమార్గంబునన్.

తే. ఇట్లు కాంతారపథమున నేగి యేఁగి
యచట నొక్కసరోవరం బమరఁ గాంచి
తత్తటంబున నుండుశీతలవటంబు
క్రింద నిలిచె శ్రమంబులు డిందుపడఁగ. 278

తే. తరుణి యవ్వేళ శుభముహూర్తంబునందు
లలితసామ్రాజ్యలక్షణలక్షితాంగు

నొక్కసుతుఁ గాంచి యచ్చోట నునిచి చనియె
సలిలపానాభికాంక్షఁ గాసారమునకు. 279

క. అమ్ముదిత పిపాసాతిశ
యమ్మునఁ జని నీరు ద్రావ నపు డొకకుంభీ
ర మ్మేగు దెంచి పట్టిహ్ర
దమ్మున దిగ మ్రింగె నపుడు ధరణీశసతిన్. 280

సీ. అంత నాబాలకుం డభ్యుదితుం డైన
భాస్కరుం డన మహాప్రభ వెలుంగ
క్షుత్పిపాసార్తుఁ డై స్రుక్కి భూతలమున
వసియించి రోదనధ్వని చెలంగ
నేడ్చుచు బితృమాతృహీనుఁడై యున్నచో
నాస్థలంబునకు భిక్షార్థి యగుచు
సుమ యనఁబరగిన యొకవిప్రభామిని
యేకహాయనసుతు నెత్తుకొనుచు

తే. నిరత మూరూరు దిరుగుచు నరిగి యరిగి
విమలమతి వచ్చె దైవయోగమునఁ జేసి
యంత నాడింభకునిఁ గాంచి యావధూటి
మదిని జింతించి చాలవిస్మయము నొందె. 281

ఉ. లాలితరూపకాంతిశుభలక్షణలక్షితదివ్యదేహుఁడై
నేల వసించినాఁడు జననీజనకు ల్దలపోయ నెవ్వరీ [యున్నచం
బాలుఁడువిప్రుఁడో నృపుఁడో వైశ్యుఁడో శూద్రుఁడో కాక
డాలుఁడో వీనినంటుట కొడంబడ దెంతయునామనంబొగిన్.

క. వీఁ డెవ్వఁడొకో వీనిం
జూడఁగ నచ్ఛిన్ననాభిమాత్రుం డహహా

నేఁ డెంతవింత గనుపడె
నీడింభకుఁ గన్నతల్లి యెం దడఁగినదో. 283

క. ఈయర్భకుచే నంటక
పోయెద ననియెడుతలంపు పుట్టదు మదికిన్
వేయేల వీనిఁ గొని చని
నాయింటను బెంచుచుందు ననవరతంబున్. 284

ఆ. అనుచు నిశ్చయించు నాత్మలోఁ జింతించు
సమ్మతించు మగుడ సంశయించు
నట్టు లిట్టు చనక యాపీతభర్తృక
శిశువుమీఁది భ్రాంతి జెందియుండు. 285

వ. ఇట్లు డోలాయమానమానసయై విచారించుచున్న సమ
యంబున. 286

క. విచ్చలవిడి నాక్షణమున
వచ్చె నొకానొకఁడు భిక్షువర్యుఁ డచటికిన్
మచ్చిక నాబాలకునిం
జెచ్చెర కరుణింప వచ్చుశివుఁడో యనఁగన్. 287

చ. లలితమృదూక్తి భూసురకులాంగనఁ గన్గొనిభిక్షుఁడిట్లనెన్
వలవదు సంశయింపఁగ నవశ్యము నీశిశువున్ భరింపు ని
శ్చలమతితోడ నీ వధికసమ్మదలీల శుభంబు లందఁగాఁ
గలవనిచెప్పియాఘనుఁడు క్రమ్మరదాఁజనియెన్రయంబునన్.

తే. అప్పు డాభిక్షువర్యునియాజ్ఞ శిశువు
నెత్తుకొని వేగ నాలేమ యేకచక్ర
పురమునకు వచ్చి తనయింటఁ గరుణ నునిచి
చిత్తమలరంగ వానిఁ బోషింపుచుండె. 289

సీ. తనపుత్త్రుతో పాటు చనుబా లొసంగుచుఁ
గూరిమితోఁ బెంచెఁ గొన్నినాళ్లు
బాగుగా నింటింట భైక్షాన్నములు తెచ్చి
కుడువఁబెట్టుచు సాఁకెఁ గొన్నినాళ్లు
సతతంబు దేవతాసంతర్పణంబులఁ
గొమరొప్పఁ బోషించెఁ గొన్నినాళ్లు
అవనీసురులయిండ్ల హవ్యకవ్యము లైనఁ
గోర్కులు సమకూర్చెఁ గొన్ని నాళ్లు
తే. ఆత్మసుతుఁ డంచు బరసుతుఁ డంచు మదిని
భేద మింతయు లేక సమ్మోదమునను
బ్రేమ నిరుపమ నొకరీతిఁ బెంపుచుండె
నౌర యాయమసాటి యెందైనఁగలరె. 290

క. ఇమ్ముగ భూసురజనముల
సమ్మతిఁ జౌలోపనయనసంస్కారంబుల్
సమ్మదమునఁ గావించె శు
భమ్ముగ నమ్మానవులకుఁ బ్రాభవ మెసఁగన్. 291

ఉ. జోలెలు చంకలం దిడి కిశోరకభావము లుప్పతిల్లఁగా
ఫాలమునందు భూతికలపంబులుపూయుచు బ్రహ్మచారులై
బాలకు లిర్వు రెప్పు డిరుపార్శ్వములన్ జనుదేర నేఁగి గ్రా
మాలయసీమలందిరిగియాయమభైక్షముఁదెచ్చు నిత్యమున్.

క. ఈరీతి సబాలకయై
యూరూరును దిరుగుచుండి యొకనాఁడు విధి
ప్రేరణమున నొక్కశివా
గారమునకుఁ జనియె నుమయుఁ గౌతుక మొదవన్. 293

ఆ. అచట వృద్ధు లగుమహర్షి సంఘంబులు
పౌరజనులు జానపదులుఁ గూడి
శివమహోత్సవంబు సేయుచు నుండ న
య్యుత్సవంబుఁ జూచుచుండె నంత. 294

శా. మాండవ్యాదిమహామునీశ్వరసభామధ్యస్థుఁడై చండమా
ర్తాండప్రోజ్జ్వలతేజుఁ డంచితశివధ్యానైకపారీణుఁడున్
ఖండీభూతసమస్తకల్మషుఁడు లోకఖ్యాతచారిత్రుఁ డౌ
శాండిల్యుం డనుమౌనియిట్లనియెనాశ్చర్యంబు సంధిల్లఁగన్.

చ. స్థిరతరమైనదైవగతి చిత్రముగున్ నిజకర్మపాక మె
వ్వరికి దురత్యయంబు జనపాలకనందనుఁ డివ్విధంబునన్
బరసతి నాత్మమాత యని భావనచేయుచు మానహీనతం
దిరిగెడు భైక్షవృత్తి నిరతిం బ్రతిగేహముఁదప్పకుండఁగన్.

క. అని పలుకుచున్న మౌనిం
గనుఁగొని యావిప్రవనిత కౌతుకమతియై
వినయమ్మున నమ్మునిపద
వనజంబుల కెరఁగి కలరవంబున ననియెన్. 297

ఆ. ఓమహానుభావ యీమాణవకుఁ డెవ్వఁ
డెవరు తల్లిదండ్రి యెద్దికులము
పుత్త్రుపగిది నితనిఁ బోషించి పెంచితిఁ
దెలియఁబలుకు మీనికలతెఱంగు. 298

క. భిక్షార్థ మరుగుచో నొక
వృక్షసమీపమునఁ బోరు వెట్టుచు నుండన్
వీక్షించి సంశయింపక
భిక్షు నియోగమునఁ దెచ్చి పెనిచితిఁ గరుణన్. 299

వ. మునీంద్రా యీబాలకుజన్మంబు సవిస్తరంబుగాఁ దెలియ నను గ్రహింపవలయు నని ప్రార్థించిన నావిప్రభామినిం గటాక్షదృష్టిం జూచి యమ్మహాత్ముండు. 300

క. తజ్జనకునిరణమృతియును
దజ్జన్మప్రకరణంబు నక్రమువలనం
దజ్జనని మరణ మొందుట
తజ్జాతియుఁ దెలియఁజెప్పె దథ్యముగాఁగన్. 301

సీ. అని యానతిచ్చిన యమ్మహాముని గాంచి
వెండియు ద్విజకాంత విన్నవించె
నేమికారణమున నీయర్భకునితండ్రి
సమరరంగమున బంచత్వ మొందె
నేదుష్కృతంబున నీసొబగునితల్లి
కర్కశగ్రాహసంగ్రస్తయయ్యె
నేకర్మమునఁజేసి యారాజసుతునకుఁ
జేకూరె భిక్షాన్న జీవనంబు

తే. ఇది మహాద్భుత మనుచు నామదికిఁ దోఁచె
తాపసోత్తమ కరుణామృతాంబురాశి
వరయ సర్వజ్ఞమూర్తి వట్లగుటఁ జేసి
యన్నియును దెలియఁగాఁబల్కు మిద్ధచరిత. 302

వ. అని యడిగిన యాతాపసవర్యుం డాభూసురాంగన కిట్లనియె. 303

చ. విను మిలపాండ్యరాజనఁగ వీనిగురుండు భవాంతరంబునన్
దనరి ప్రదోషపూజనముదప్పకచేయుచునుండె నంతయున్
ఘనమతి నొక్కనాఁడు శితికంఠుసమర్చన సేయునట్టివే

శనుదుములంబుగాఁ గలకలార్భటులుప్పతిలెఁ బురంబునన్.

శా. ఆకోలాహల మాలకించి శివపూజాసక్తి వర్జించి భీ
మాకారంబున రాజు వచ్చి విశిఖామధ్యంబున న్నిల్వఁగా
నాకాలంబున దత్పురోధానుఁడు గృహీతారాతియై వచ్చి తా
సాకల్యంబుగ దెల్పె దద్రచితచంచద్దుష్క్రియారంభముల్.

శా. చండక్రోధము మీఱఁ బాండ్యవిభుఁ డాశత్రుక్షమావల్లభుం
ఖండీభూతశిరస్కుఁ జేసి దురహంకారంబు దీపింప ను
ద్దండప్రాభవ మొప్ప వచ్చి నిజసౌధంబందు మృష్టాన్నతృ
ప్తుండై కోమలపుష్పతల్పమునసుప్తుండయ్యె మూఢాత్మతన్.

తే. పంచవక్త్రునిపూజ వర్జించినట్టి
దోషమునఁ జేసి సామ్రాజ్యదూరుఁ డయ్యె
బద్ధుఁ డగు వైరిఁ జంపినపాపమున ని
కృత్తమస్తకుఁ డయ్యె నానృపవరుండు. 307

ఉ. ఆనరపాలనందనుఁ డహంకృతి మున్నుఁ బ్రదోషకాలమం
దానగజాకళత్రుని సమర్చన మాని భుజించి యంతటన్
దా నటు నిద్రఁ జెందినకతంబున నీజననంబునందు భి
క్షానియతాత్మకుం డగుచు శైశవభావమున న్నెలంగెడున్.

క. ఆరాజుపత్ని సవతికి
ఘోరవిషాన్న మిడి చంపెఁ గుత్సితమతిఁ ద
త్కారణమున నిప్పుడు కుం
భీరముఖగ్రస్తమయ్యె భీతాత్మకయై. 309

క. పరమేశ్వరుఁ బూజింపని
నరులకుఁ బేదఱిక మొదవు నగజారమణున్
ధరఁ బూజించినజనులకు

జిరతరసంపదలు చెందు సిద్ధం బరయన్. 310

వ. అని యావిదర్భరాజకుమారు పూర్వవృత్తాంతంబు సవిస్తరంబుగాఁ దెలియఁజెప్పి యాభూసురాంగనతో వెండియు శాండిల్యమహామునీంద్రుం డి ట్లనియె. 311

ఉ. సారము వేదసమ్మతము సత్యము భద్రకరంబు నాపదు
ద్ధారక మైనవాక్యము హితంబుగ నే వచియింతు ఘోరసం
సారపయోధిమగ్ను లగుజంతుకణంబుల కీశ్వరాంఘ్రిపూ
జారతిదప్ప వేఱొకటి సాధన మేమియు లేదు చూడఁగన్.

చ. ఎవరు మహాప్రదోషమున నీశ్వరపూజ యొనర్పకుందురో
యెవరు విశిష్టభక్తి గిరిజేశనమస్కృతు లాచరింపరో
యెవరు నిరంతరంబుఁ బరమేశ్వరుసత్కథ లాలకింపరో
భువి నతిమూఢభావమునఁ బుట్టుదు రామనుజు ల్దరిద్రులై.

ఉ. ఏనరు లైనగాని నిటలేక్షణుఁగూర్చి యనన్యచిత్తులై
పూని ప్రదోషకాలమున పూజ లొనర్చినవార లెప్పుడున్
భూనుతభోగభాగ్యజయపుత్రకళత్రసుహృత్సమేతులై
దీనతలేక యుందురు సుధీజనమానితులై ముదంబునన్. 314

సీ. కైలాసగిరిమీఁదఁ గాలకంఠుఁడు దివ్య
హాటకరత్నసింహాసనమున
నద్రిజ నుంచి మహాప్రదోషంబున
సకలదేవర్షులు సన్నుతింప
వాణీమహాదేవి వీణ మీటుచునుండ
గమలసంభవుఁడు దాళములు వైవ
దానవాంతకుఁడు మృదంగవాద్యము సల్ప
శ్రీలక్ష్మి గానంబు సేయుచుండ

తే. వాసవుఁడు వైణవోన్నతస్వరముఁ గూర్ప
గరుడగంధర్వయక్షకిన్నరపతంగ
సిద్ధవిద్యాధరాధిపు లేచ్చరి కొలువ
హర్ష మిగురొత్త దాండవం బాడుచుండు. 315
ఆ. ఆప్రదోషమునను హరుఁ డొక్కరుఁడు దక్కఁ
బూజ్యు లెవరు లేరు భూతలమున
ఆమహానుభావుఁ డర్చితుం డైనఁ బ్ర
సన్ను లగుదు రెపుడు సకలసురులు. 316
మ. వనితా నీతనయుండు పూర్వమున విప్రశ్రేష్ఠుఁడై యాత్మజీ
వనరక్షార్థము దుష్ప్రతిగ్రహత యావజ్జీవపర్యంతముఁ
దనరం గాలముఁ బుచ్చి దాన రహితత్వం బొందుటం జేసి భై
క్షనితాంతస్థితి నుండె నీభవమునన్ సంపత్కళాహీనుఁ డై.
క. కావున నీతనయుని నీ
భూవరసుతు నీప్రదోషపూజాపరులం
గావింపుము సంచితదో
షావళి నశియించు భాగ్య మబ్బెడు నెలమిన్. 318
చ. అనవిని యాధరామరవరాంగన యమ్మునిసార్వభౌమునిం
గనుఁగొని తత్పదంబులకుఁ గ్రమ్మర వందన మాచరించి యి
ట్లనియె మునంబు మీఱఁగ మహాత్మ సదాశివపూజనక్రమం
బును వివరింపఁగావలయుఁ బూర్ణకృపారసభావ మేర్పడన్.
వ. అని యడిగిన నాభూసురభామినికి శాండిల్యమహాము
నీంద్రుం డి ట్లనియె. 320

శివపూజావిధానము

తే. ఉభయపక్షంబులందుఁ ద్రయోదశులను

దినమునందు నిరాహారదీక్షుఁ డగుచు
నస్తమయపూర్వఘటికాత్రయంబునందు
స్నానసంధ్యాదికృత్యముల్సలుపవలయు. 321

సీ. తదనంతరంబున దరుణేందుశేఖరుఁ
జిరతరభక్తిఁ బూజింపవలయు
నిర్మలస్థలమున నిబిడగోమయమిశ్ర
జలముల నచ్చోట నలుకవలయుఁ
బంచవర్ణములుగాఁ బద్మకాదివిచిత్ర
రంగవల్లుల నొనర్పంగవలయు
ఆమీఁద నవపల్లవామేయఫలపుష్ప
వృతమంటపమ్ము నిర్మింపవలయు
తే. నచట నవరత్నఖచితభద్రాసనమున
నంచితంబుగ శివమూర్తి నుంచవలయు
గంధపుష్పాదిపూజోపకరణవస్తు
సంగ్రహము చేసి మునివృత్తి సలుపవలయు. 322

తే. ఆగమోక్తప్రకారమంత్రాభియుక్తి
నమరపీఠంబు నావాహనము నొనర్చి
నాత్మసంశుద్ధి భూతశుద్ధ్యాదివిధుల
నొప్పఁ గూర్చుండవలయు ధీరోత్తముండు. 323

క. ధీమంతుఁ డైనశ్రేయ
స్కాముఁడు ముమ్మారు నుడువఁగాఁ దగుఁ బ్రాణా
యామంబులు నిశ్చలుఁ డై
కామాద్యంతర్విపక్షఖండనమతి యై. 324

మ. కలుషాభీలదురంతరోగభవదుఃఖంబు న్నివారించి యు
జ్జ్వలకల్యాణపరంపరాన్వితునిగా సౌభాగ్యవర్ధిష్ణుఁగాఁ
గలితశ్రీనిధిగా నొనర్పు మని సంకల్పంబుఁ గావించి యిం
పలరారన్ శివపూజ చేయఁదగు నిష్టార్థంబు లీడేరఁగన్. 325

వ. ఇట్లు సంకల్పంబు గావించినబిందుకంబు లయిన బీజవర్ణంబు లతో నంతర్మాతృకాధ్యానముద్రాధారణంబు లొనర్చి నిజహృదయకమలకర్ణికామధ్యంబున దక్షిణోత్తరప్రదేశంబుల గణపతిగురుసమేతంబుగా సాంబసదాశివునిం బ్రతిష్ఠించి యమ్మహాదేవుండు చంద్రకోటిప్రతీకాశుండును జంద్రార్కవహ్నిలోచనుండును జంద్రశేఖరుండును బిశంగజటాజూటుండును నీలకంధరుండును నాగేంద్రకుండలుండును నాగకేయూరహారకంకణముద్రికావలయ విరాజితుండును వ్యాఘ్రచర్మాంబరుండును బ్రహ్మేంద్రాది సమర్చిత పాదపద్ముండును రత్నసింహాసనాసీనుండును మృత్యుంజయుండును వృషభధ్వజుండును నీలలోహితుండును అష్టమూర్తియు శూలపినాకహస్తుండును జగదీశ్వరుండును భగవంతుండునుగా మనంబునం దలంపుచు దద్వామభాగంబున జపాపుష్పసంకాశవర్ణయు నుదయార్కప్రభాభాసమానయు విద్యుత్సమానాంబరయు బాలేందుశేఖరయు సుస్నిగ్ధనీలకుంచితకుంతలయు రోలంబనీలాలకయు మాణిక్యఖచితకుండలభ్రాజిత ముఖాంభోజయు సింధూరతిలకాంచితఫాలభాగయు హరిద్రాగంధవిలేపితకపోలదర్పణయు మందహాసవిరాజితశోణాధరబింబయుఁ ద్రిరేఖాయుతకంబుకంఠియుఁ బద్మకోశసీకాశకుచయుగ్మయుఁ జతు

ర్భుజయుఁ బాశాంకుశధనుర్బాణధారిణియు సువర్ణమణిమయమేఖలాపరిశోభితనితంబబింబయు రంభాస్తంభప్రతిమానమృదూరుయుగ్మయుఁ గందర్పతూణీరసమానజంఘికయు దేవగంధర్వకామినీసమర్చితపాదకమలయు నిందీవరేక్షణయు మందారపుష్పదామవిరాజద్వేణియు మహాత్రిపురసుందరియు జగదంబయు నైనగిరికన్యక నాత్మలోఁ దలంచి తదనంతరంబున బాహ్యపూజాపరుండయి సర్వోపచారంబుల గురుగణేశులఁబూజించి యీశాన్యాదష్టదిగ్భాగంబుల క్షేత్రపాలక వాస్తోష్పతి సరస్వతీ పార్వతీ ధర్మజ్ఞాన వైరాగ్యైశ్వర్యంబుల నమోంతంబులుగాఁ బూజనంబులు గావించి ఇంద్రాద్యష్టదిక్పాలకులను సప్తమాతృకలను నణిమాద్యష్టసిద్ధులను ధర్మాధర్మంబులను దత్తద్దేవతాకంబులయినమంత్రంబుల సమర్చితులం గావించి నందీశ్వర చండీశ్వర భృంగీశ్వర కుమారవీరభద్రసమేతుండును దేజోమయుండును నైనసాంబసదాశివస్వామిని న్యాసపూర్వకంబుగా రుద్రసూక్తంబుల షోడశోపచారవిధులం బూజింపవలయు. 326

సీ. ధ్యానంబు త్రిజగదాధారచిన్మూర్తికి
  నావాహనము శైలజాధిపతికి
నవరత్నసింహాసనము దేవదేవున
  కర్ఘ్యంబు త్రిపురసంహారునకును
బాద్యంబు త్రైలోక్యపాలనశీలున
  కాచమనంబు ఫాలాక్షునకును

అభిషేకములు నిర్జరాపగాధరునకు
వస్త్రయుగ్మంబు దిగ్వాసునునకును
తే. యజ్ఞసూత్రంబు బహువిధయజ్ఞపతికి
గంధపుష్పాక్షతములు శ్రీకంఠునకును
పరిమళోపేతధూపంబు పశుపతికిని
దీప మిడఁ దగు బ్రహ్మాండదీపకునకు. 327

చ. సలలితగోఘృతాక్తగుడశార్కరమిశ్రితభక్ష్యభోజ్యముల్
ఫలములుకందమూలములుపాయసముల్కలమాన్నసూపశీ
తలజలదుగ్ధమస్తుదధితక్రముఖప్రథితోపహారము
ల్వెలయ నొసంగి కప్పురపువీటిక లీఁదగుఁ జంద్రమౌళికిన్.

వ. తదనంతరంబున. 329

క. కైరవహితశేఖరునకు
గౌరీహృదయారవిందకమలాప్తునకున్
శ్రీరంజిల్లఁగ నుత్తర
నీరాజన మొసఁగవలయు నిర్మలభక్తిన్. 330

క. గీష్పతికమలావరవా
స్తోష్పతిముఖదేవవినుతశుభపాదునకున్
బుష్పాయుధసంహారునకుఁ
బుష్పాంజలి యొసఁగవలయు బుధులు నుతింపన్. 331

ఆ. ఉక్షవాహునకుఁ బ్రదక్షిణత్రయనమ
స్కారపంచకంబు సలుపవలయు
సిద్ధసేవ్యుఁడైన శ్రీసదాశివుమ్రోల
నృత్యగీతవిధులు నెరపవలయు. 332

సీ. జయ చంద్రకోటీర జయ భక్తమందార
జయ గరళాహార సర్పహార
జయ పోషితాజాండ జయ జనార్దనకాండ
జయ మేరుకోదండ సవనఖండ
జయ నిర్జితానంగ జయ సత్కృపాపాంగ
జయ సుధాధవళాంగ జయకురంగ
జయ దేవతాధ్యక్ష జయ మదాసురశిక్ష
జయ శ్రీవిరూపాక్ష సాధురక్ష
తే. జయ గగనకేశ సంసారభయవినాశ
జయ భుజగనాయకోష్ణీష సత్యభాష
జయ కరాంచితశూల దుర్జనవిఫాల
జయ శుభప్రదనామ భాస్కరసుధామ. 333

శా. ఆధివ్యాధిసమావృతుండ భవభారాధీనుఁడఁ దీనుఁడన్
బాధాయుక్తుఁడ నేనకించనుఁడ దుష్పాపాకులస్వాంతుఁడన్
క్రోధాద్యావృతుఁడన్ జడుండశఠుఁడన్ గ్రామ్యుండఁగష్టుండ
నో, వేధస్సన్నుత దేవదేవ కరుణన్వీక్షించి రక్షింపవే. 334

క. శరభావతార శంకర
శరభా హేరంభజనక చంద్రవతంసా
శరభార్కచంద్రపాండుర
శరభంగాదికమహర్షిసన్నుతచరితా. 335

తే. శరణు శ్రీపార్వతీనాథ శరణుశరణు
శరణు కైలాసగిరివాస శరణుశరణు
శరణు వృషభేంద్రవాహన శరణుశరణు
శరణు సర్వమహాదేవ శరణుశరణు. 336

క. రక్షింపుము పరమేశ్వర
రక్షింపుము ఫాలనేత్ర రమ్యచరిత్రా
రక్షింపు భక్తవత్సల
రక్షింపు విపన్నజనశరణ్య మహాత్మా. 337

తే. నిఖిలలోకైకనాథ మానీంద్రవంద్య
మించి నే జేయుతప్పు సహించి ప్రోవు
మనుచుఁ బ్రార్థన మొనరించి హర్ష మొదవ
శివకథాకర్ణనంబుఁ దాఁ జేయవలయు. 338

క. అనయంబు సాధకుఁడు ని
ర్ధనుఁడైన మహాఢ్యుఁడైనఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్
వినయమున శంకరుని బ్రా
ర్థనచేయఁగవలయు భక్తితాత్పర్యమునన్. 339

మ. జపహోమంబులొనర్చిసాధకుఁడు సచ్ఛాల్యన్నదానక్రియా
ద్యుపచారంబులభూసురేంద్రులకు సంతోషంబుగావించిమా
న్యపరీతుండగుచుం దదీయవిఘసాన్నప్రాశసుండై యుమా
ధిపు సేవించినఁ జెందు సంపదలు భక్తిజ్ఞానవైరాగ్యముల్.

చ. ప్రమథగణేశు శంకరుని బన్నగహారు మహాప్రదోషకా
లమున నితాంతభక్తి విమలాత్ములు పూజలొనర్చి భోగభా
గ్యముల సుఖంబుఁ గాంతురు జగద్విదితంబుగ నట్టివారిదే
హములను లేము లంటవు సహస్రభవంబులకైన మానినీ.

మ. ధరణీభాగమునందు మర్త్యులు శివద్రవ్యాపహారక్రియా
చరితంబొక్కటిదక్కదక్కినమహాదుష్పాపముల్ ద్రోచిబం
ధురభాగ్యోన్నతిఁ జెంది మిత్రజనబంధుశ్రేణులుందాము సు
స్థిరులైయుండ్రుప్రదోషకాలమునభక్తిన్ శంభుఁబూజించినన్.

శా. ఆయుష్యంబు సుపుత్త్రపౌత్త్రసముదాయప్రాపణం బంచిత
శ్రేయోవర్ధన ముత్తమవ్రతము దారిద్ర్యక్షయం బుజ్జ్వల
శ్రీయోగంబు నభీష్టభోగవిభవక్షేమంకరం బైన యీ
సాయంకాలశివార్చనామహిమ యెంచఁ శక్యమే యేరికిన్.

వ. అట్లుగావున నీవింక నీబాలకులచేత మహాప్రదోషవ్రతంబు సేయింపుము అట్లు గావించిన వీరలకు దారిద్ర్యంబులు దొలంగి మహదైశ్వర్యములు సిద్ధించునని యానతిచ్చిన యమ్మహామునివచనమ్ము లాకర్ణించి యావిప్రభామిని బాలకులుం దానును నమ్మహాత్మునిపాదములకు సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి ముకుళితహస్తయై యిట్లనియె. 344

క. మునినాథ నీప్రసాదం
బునఁ జేసి కృతార్థనైతి బుధసన్నుత మ
త్తనయులుగా నీ యిరువుర
ననయము నొకరీతిఁ బెంచి యరసితి వీరిన్. 345

తే. వసుధ మత్పుత్త్రకుఁడు శుచివ్రతుఁ డనంగఁ
బేరు వడసినట్టివాఁడు నీధారుణీశ
నందనుఁడు ధర్మగుప్తుఁ డనంగ వెలసె
నింక నీమువ్వురము భవత్కింకరులము. 346

వ. మునీంద్రా! యీమహాఘోరదారిద్ర్యపారావారంబున మునింగియున్న మ మ్ముద్ధరింప నీవ యర్హుండవు అనన్యశరణ్యులమై యున్నమమ్ముం గడతేర్పు మని దైన్యరసంబుఁ దోఁపం బలికిన యాభూసురభామినిం గటాక్షించి యమృతోపమానంబు లగువాక్యముల నూరడించి యాబాలకులకు

మహేశ్వరారాధనపరం బయిన మంత్రవిద్య నుపదేశించిన వారును ప్రహృష్టాంతరంగులై యమ్మహర్షిసత్తమునకుఁ బ్రణామిల్లి తదనుజ్ఞాతులై యమ్మువ్వురు నిజమందిరమునకుఁ గ్రమ్మఱఁ జనుదెంచిరి శాండిల్యమహామునీంద్రుండును నిజ తపోవనమునకుం జనియె నంత. 347

క. మునివరునుపదేశక్రమ
మున నయ్యిరువురుఁ బ్రదోషపూజాపరులై
యనుదినమును వర్తింపఁగఁ
జనియె న్మాసములు నాల్గు సమ్మదలీలన్. 348

సీ. అంతట నొక్కనాఁ డాబాలు రిరువురు
మాధ్యాహ్నికస్నాన మాచరింప
బోయి నదీతటంబున విహారము సల్పు
చుండ నం దొకచోట నుత్కటముగ
నిర్ఘాతపాతవినిర్గతం బగుధన
నిక్షేపమొక్కటి నేత్రములకు
నగుపడఁ జూచి యత్యాశ్చర్యమును బొంది
మనము రంజిల దానిఁ గొనుచు వచ్చి
తే. అంబ! వీక్షింపవమ్మ శ్రీసాంబశివుని
మానితానుగ్రహం బీనిధానకుంభ
రూపమునఁ గానఁబడియె నిర్దుష్టముగను
సత్వరంబుగ మనయదృష్టము ఫలించె. 349

క. అని చెప్పిన బాలకులం
గనుఁగొని యాయమయు హర్షకలితాత్మకయై
తనయుల కిట్లనె మీ రీ

ధనము విభాగించికొనుఁడు ధర్మస్థితిగన్. 350

వ. అని పలికిన రాజకుమారుం డిట్లనియె. 351

తే. తల్లి! నీతనయుండె యీధనముఁ గొనుట
కర్హుఁ డగుఁగాని యేను గానట్టులగుట
నీశ్వరుం డింక నేమైన నిచ్చెనేని
దాని నే భక్తిఁ గొందుఁ దథ్యంబుగాఁగ. 352

క. అని పలికి ధర్మగుప్తుఁడు
మునుపటిచందమున నభవుఁ బూజించుచుఁ బా
వనమతి నుండఁగ్ఁ గాలము
చనియెఁ సంవత్సరంబు సంపూర్ణముగన్. 353

తే. ఇట్లు వైదర్భనందనుం డింపుమీఱ
ద్వాదశాబ్దవయస్కుఁడై మోద మలర
విమలభక్తి గురూపదేశమునఁ జేసి
సంతతంబును శివపూజ సలుపుచుండె. 354

ఉ. అంత నతిప్రకాశితదిగంతము వర్ధితశాతకామరా
ట్కుంతము తోషితాఖిలశకుంతముకై టభజిత్కుమారసా
మంతము భృంగమార్గణశమంతము సర్వవసుంధరాస్థలా
క్రాంతము పాంథజీవనదురంతముదోఁచెవసంతమయ్యెడన్.

వసంత ఋతువర్ణనము

క. కలకంఠశుకపికావళి
కలకలరవముల నెసంగెఁ గాననభూముల్
జలజేందీవరహల్లక
కలితములై యొప్పుచుండెఁ గాసారంబుల్. 356

వ. ఇట్లఖిలజనచిత్తానందకరంబును సమస్తమంగళాయతనంబును
సశేషవృక్షవాటికాజీవనౌషధమును రతిరాజవిజయకార
ణంబు నైన యవ్వసంతసమయమున నాబ్రహ్మక్షత్రియ
నందను లిరువురు వినోదార్థముగా వనమునకుం జని
యథేచ్ఛావిహారముల వర్తింపుచున్నంత నతిదూరంబునఁ
గ్రీడించుచున్న గంధర్వకన్యలం జూచి తద్విలాసాతిశయ
ములకుఁ దనమనంబున విస్మయము దీపింప శుచివ్రతుం
జూచి ధర్మగుప్తుం డిట్లనియె. 357

శా. అన్నా కన్గొనుమివ్వనాంతరమునం దత్యంతసౌందర్యసం
పన్నాకారము లొప్ప దివ్యవనితల్ భాసిల్లుచున్నారు ద
త్సాన్నిధ్యంబున కేఁగి చూతము విలాసార్థంబుగా నీవు ర
మ్మన్నన్ భూసురనందనుండనియెసాంత్వాలాపపూర్వంబుగన్.

చ. బుధులము బ్రహ్మచారులముపూర్ణవయస్కులమైనితాంతవా
ర్ధురిమముం జలత్కపటమానసికంబులు గల్గుస్త్రీలస
న్నిధిఁ జరియింపఁ బోవఁ దగునే మనకిప్పుడు గ్రమ్మఱంగన
త్యధికరయంబునన్నిజగృహంబునకేఁగుటయుక్తమారయన్.

క. నావిని రాజతనూభవుఁ
డావిప్రకుమారుతోడ నట్లైనఁ దగన్
నీవిచట నుండు మిప్పుడు
వే వచ్చెద ననుచుఁ బలికి వేడుకఁ జనియెన్. 360

శా. ఆరాజన్యకుమారుఁ డొక్కరుఁడ యుద్యానప్రదేశంబునం
దారామామణులం గనుంగొనఁగ నత్యానందభావంబునన్
జేరన్వచ్చినచో నొకానొకవరస్త్రీరత్న మారాసుతున్
శ్రీరంజిల్లఁగఁ జూచి యద్భుతముగాఁ జింతించెఁ జిత్తంబునన్.

శా. మారుండో నలకూబరుండొ పృథుడో మానుష్య దేహంబునం
జేరం బచ్చె నిజేచ్ఛతో నిపు డహో చిత్రంబు చర్చింప నీ
తారుణ్యస్థితి యీ సుస్మితము నీధైర్యంబు శౌర్యంబు ము
న్నే రాజన్యకుమారరత్నములయం దీక్షింపలే దెన్నఁడున్.

చ. కమలదళాయతేక్షణుఁడు కంబుగళుండు సుదీర్ఘబాహుఁడున్
సముదగజేంద్రయానుఁడు విశాలసువక్షుఁడు సుందరాననుం
డమలసువర్ణవర్ణుఁడగు నట్టిగుణోన్నతునంబుజాసనుం, డమర
సృజించె నౌర యహహా యనుచుం దలయూఁచు మాటికిన్.

ఉ. ఈనరనాథచంద్రుఁడు సుమహేంద్రకుమారనిభుండు గావునన్
దీని వరింప నామదికి వేడ్క జనించె నటంచు నుండ నా
లోన నతండు వచ్చి విమలోత్పలనేత్రి మరాళగామినిం
భూపతుఁ డైనచిత్రరథుపుత్త్రిక నై తగుదానిఁ గన్గొనెన్.

మ. కనియిక్కోమలి దేవతాయువతియో గంధర్వరాట్కన్యయో
దనుజేట్పుత్త్రియొ నాగకామినియొ సిద్ధాపత్యమో లోకమో
హినియై తోఁచె నటంచు రాసుతుఁడు దానీక్షించె నీలాలకన్
కనకాంగిం గరిరాజగామిని శరత్కంజాతపత్త్రేక్షణన్. 365

ఆ. ఆదియు నృపకుమారుహావభావవిలాస
విభ్రమములఁ జూచి వేడ్కతోడ
నచటఁ జెలుల నునిచి యారాజసుతునకు
నెదురువచ్చి ప్రీతి నిట్టు లనియె. 366

క. ఓరాజతనయ భవదా
గారంబున కేఁగు మిపుడు గార్యార్థముగా
నీరేయి గడపి క్రమ్మఱ
వేవమ్ము ప్రభాతమునను వెలయు శుభంబుల్. 367

వ. అని పల్కి యాగంధర్వరాజకన్యక సఖీజనసమీపంబునకు మరలం జనియె నంత నారాజకుమారుండును భూసుర నందనుం డున్నయెడకు వచ్చి గృహంబునకుంజని తమతల్లికి మనఃప్రియంబు గావింపుచు నారేయి గడపి మరునాఁడు ప్రభాతకాలంబున ద్విజపుత్రకసహితంబుగా వనంబుఁ బ్రవేశించి పూర్వనిర్దిష్టం బైనప్రదేశంబునకుం జని. 368

క. కనుఁగొనె నాబాలకయుగ
మనుపమతేజోభిరాము డఁగుచిత్రరథుం
దనయాయుతుఁడై యతఁడును
గనె నంతఁ గుమారకుల వికాసితముఖులన్. 369

చిత్రరథుం డను గంధర్వరాజు ధర్మగుప్తునకుఁ దన కూఁతు నిచ్చి వివాహం బొనర్చుట.

ఆ. కాంచి మోదమలర గంధర్వనాథుండు
సాదరముగ వారి సన్నుతించి
లలితవృక్షమూలతలమునఁ గూర్చుండి
నృపకుమారుతోడ నిట్టు లనియె. 370

సీ. భూపాలసుత విను పూర్వదినంబున
జనియుంటి కైలాసశైలమునకు
నాస్థలంబున గంటి నార్యాసమేతుఁడై
వెలయుమహాదేవు విశ్వనాథు
నంత నద్దేవేశుఁ డఖిలసుపర్వులు
వినఁగ నాతో నిట్టు లనుచుఁ బలికె
ధర్మగుప్తుం డనుధరణీశనందనుఁ
డొకఁడు వర్తించు నీయుర్వియందు

ఆ. నతఁ డకించనుండు హతబాంధవుండును
భ్రష్టరాజ్యుఁ డగుచుఁ బరఁగుచుండు
సరసభావ మలర గురువాక్యమునఁ జేసి
చెలఁగి నన్నుఁ బూజ సేయుచుండు. 371

క. హతబంధుం డగునాతని
పితరులు నాలోకమునను బ్రియముగ సౌఖ్య
స్థితినున్న వారు తగఁ ద
త్కృతపూజామహిమఁ జేసి కీర్తి చెలంగెన్. 372

ఉ. నీవు వివేకశాలి వతినిశ్చలచిత్తుఁడ వట్లు గావున
న్నే వచియించెదన్ వినుము నిర్మలసద్గుణగణ్యుఁ డైనయా
భూవరనందనుండు పరభూపతుల న్వధియించి రాజ్యసం
భావితవృత్తి నుండ ననపాయసహాయత చేయుమేర్పడన్. 373

క. అని యానతిచ్చిన నుమే
శునియాజ్ఞ మదీయ మైనశుభగృహమునకుం
జను దేరఁగ నంతట మ
త్తనయా ప్రార్థితుఁడ నై తిఁ దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 374

సీ. అటుగాన నీశ్వరునాదేశమంతయుఁ
దెలిసి మదీయపుత్త్రికను గొనుచుఁ
జను దెంచినాఁడ నివ్వనమున కేనిప్పు
డతిమైత్రితోడ మత్సుత గ్రహింపు
మటుమీఁద భవదీయకుటిలశాత్రవరాజ
సముదయంబుల నెల్ల సంహరించి
నీదుసామ్రాజ్యంబు నీ కిత్తు శివునాన
ప్రేమ నీకనకాంగిఁ బెండ్లియాడి

తే. వైభవము మీఱఁ బదివేలవత్సరంబు
లధికకల్యాణసౌఖ్యంబు లనుభవించి
యంత కిన్నరయక్షవిద్యాధరాది
సేవ్య మగుశివపదమును జేరఁగలవు. 375

క. అని పలుకుచు గంధర్వుఁడు
తనపుత్త్రిక నొసఁగి రాజతనయునకును ద
ద్వనమధ్యమున వివాహం
బొనరించె యథోక్తవిధి మహోత్సవ మెసఁగన్. 376

వ. ఇవ్విధంబున గంధర్వనాయకుం డారాజనందనునకుఁ బర మోత్సవంబుగా నిజతనూజం బాణిగ్రహణంబు సేయించి పారిబర్హంబుగాఁ గనకరత్నమయంబు లైన యమేయ దివ్యాంబరాభరణంబులును భాసమానంబులగుముక్తాహారం బులును చంద్రసన్నిభం బైనహారోరత్నంబును దశసహస్ర భద్రగజంబులును నీలవర్ణంబు లైనతురంగనియుతంబులును అనేకసహస్రసంఖ్యాతంబు లైనకాంచనస్యందనంబులును మఱియు నొక్కదివ్యరథంబును దివ్యకార్ముకంబును దివ్యాస్త్ర మంత్రప్రయోగోపసంహారంబులును అక్షయసాయకంబు లును దూణీరయుగళములును అభేద్యం బయినధర్మ వర్మంబును శత్రుమర్దనం బైనఖడ్గంబును అమోఘం బయిన శక్తియును దుహితృపరిచర్యార్థంబుగా దాసిజన సహస్రంబు నొసంగిన నారాజకుమారుండు మహదైశ్వర్య సంపన్నుండై నిజభార్యాసమేతంబుగాఁ బరమానందంబునుం జెందియుండె నంత నాగంధర్వుండు నాదంపతుల వీడ్కొని విమానారూఢుం డై క్రమ్మఱ నిజలోకంబునకుం జనియె

సంత నారాజనందనుం డయ్యుమాపుత్త్రుం డయిన శుచి
వ్రతున కి ట్లనియె. 377

తే. సమరమున వైరివీరుల సంహరించి
యస్మదీయమహీరాజ్య మాక్రమించి
మిమ్ము రావింతు నని పల్కి సన్నుతించి
చనియె ద్విజనందనుం డాత్మసదనమునకు. 378

వ. తదనంతరంబ. 379

ధర్మగుప్తమహారాజు తనశత్త్రు వైనదుర్మర్షణుని వధించి తనరాజ్యంబు మరలఁ గైకొనుట.

మ. కృతకృత్యుండగుధర్మగుప్తవిభుఁడీరీతిఁగృతోద్వాహుఁడై
చతురంగంబులుగొల్వఁగాఁజని ద్విషత్సైన్యంబులం ద్రుంచి
యుద్ధతిదుర్మర్షణుఁబోరిలోశ్వశురదత్తంబైనయాశక్తిచే
హతునిఁజేసిపురంబుఁజొచ్చెనిజమిత్త్రామాత్యయుక్తంబుగన్.

శా. భేరీవాద్యము లుల్లసిల్లఁ బరమప్రీతాత్ముఁడై వైభవ
శ్రీరంజిల్లఁ బురంబుఁ జొచ్చి విలసత్సింహాసనాసీనుఁడై
గౌరీనాథుకృపాకటాక్షమున దోర్గర్వంబు దీపింపఁగా
దా రాజ్యం బొనరింపుచుండెను సమస్తారాతిసంహారుఁడై. 381

సీ. ఏవిప్రసతి మాతృహీనునిఁ దనుఁ దెచ్చి
మచ్చిక చేసి చన్నిచ్చి పెంచె
జాతకర్మాదిసంస్కారంబు లొనరించి
శ్రీగురుకారుణ్యసిద్ధుఁ జేసె
సతతప్రదోషసువ్రతశీలు గావించి
పరమేశుపూజనాపరుని జేసె

ఘోరదారిద్ర్యాంధకారంబు లెడఁబాపి
భాసురైశ్వర్యసంపన్నుఁ జేసె

తే. సత్క్రియాభాసురాంగన నపుడు తనయ
సంయుతంబుగ రప్పించి జననిమాడ్కిఁ
దనదు శుద్ధాంతమున నుంచి దయ దలిర్ప
నిజనధూయుక్తుఁడగుచు మన్నింపుచుండె. 332

క. ఆరాజదంపతుల తన
కూరిమి రంజిల్లఁగాను గోడలుఁ గొడుకుం
గా రహిఁ భావింపుచు నతి
గారాబము చేయుచుండె గాంభీర్యమతిన్. 333

వ. ఇవ్విధంబున. 334

మ. జనకుం జంపినవైరము స్మరలఁగా సాధించి దుర్మర్షణుం
జనితామర్షణుఁ బోరిలోఁదునిమి రాజ్యంబేలెఁదాఁగ్రమ్మరన్
జనసంస్తుత్యుఁడు ధర్మగుప్తుఁడు శివాచారంబు దీపింప న
జ్జననాథాగ్రణిసాటిగాఁగలరెభూచక్రంబులోఁ బార్థివుల్.

క. దశవర్షసహస్రంబులు
పశుపతిపూజావినోదపారీణుం డై
భృశతరసామ్రాజ్యశ్రీ
వశుఁ డయి నిష్కంటకముగ వసుమతి నేలెన్. 336

వ. ఇట్లు ధర్మగుప్తుండు జన్మాంతరకృతం బయినప్రదోషశివ పూజావమానదోషంబున బాల్యకాలమునఁ దాదృశం బగుదైన్యం బనుభవించి క్రమ్మఱ మహేశ్వరారాధనతత్పరుండయి తత్సుకృతమున నిజభార్య యైనగంధర్వకన్యక తోడం గూడి పితృపైతామహం బయినరాజ్యమున నఖండ

సామ్రాజ్యభోగము లనుభవించి యంత్యమున ననంతతేజో
విరాజమానం బయినశివలోకమ్మున సుఖం బుండె నని చెప్పి
సూతుం డి ట్లనియె. 337

సీ. వినుఁడు తాపసులార విఖ్యాతిగఁ బ్రదోష
కాలంబునందు శంకరునిపూజ
గావింప ధర్మార్థకామమోక్షములకు
సాధకంబై యుండు సత్యముగను
నేకాలమం దయిన నీయుపాఖ్యానంబు
వినియెడి సజ్జనవితతి కెల్ల
భవబంధములు వాయు భవశతములనైన
దారిద్ర్యమనుమాట దలఁచరాదు
తే. అట్లు గావున పుణ్యాత్ము లైనవారు
శివసమారాధనముఁ జేసి చిరతరముగ
భుక్తిముక్తులు గాంతు రప్పురుషవరుల
పాదరజములు జగముఁ బావనముసేయు. 338

పంచవర్గరహితము.—
హరిశర శివ సర్వేశ్వర
సురసేవ్య హాలాహలాశ శూలవరశయా
సురవైరివీరసంహర
శరహంసయశోవిలాస శైలావాసా. 339

ఉ. గోపతిముఖ్యదేవమునికోటిసమర్చితపాదపీఠ తా
రాపథవాహినీజలవిరాజితమస్తక భానునందనా
టోపవిభేదకారణపటుస్ఫుటకాంచనశైలకార్ముకాం
చాపురపార్థివేశ్వర విపన్నజనావన లోకపావనా. 390

కవిరాజవిరాజితము.—

భవహర శంకర భర్గ శివంకర భక్తవశంకర పాపహరా
భువనసుజీవన పోషితరావణ భూతివిలేపన సౌఖ్యకరా
పవనవిదారణ సన్నుతచారణ శాత్రవమారణ శూలధరా
సువసితభూధర సోమకళాధర శోషితసింధుర దైత్యవరా.

గద్యము. ఇది శ్రీమద్రామభద్రకరుణాకటాక్షవీక్షణసమాలబ్ధ గీర్వాణాంధ్రభాషాకవిత్వ కళాధురంధర ఒడగలనాటి కన్నడవంశపయఃపారావారరాకాసుధాకర ఆశ్వలాయన సూత్ర భారద్వాజసగోత్ర శ్రీధరమల్లె అయ్యనార్యతనయ సూరిజనవిధేయ వేంకటరామనామధేయప్రణీతం బైన బ్రహ్మోత్తరఖండం బనుమహాపురాణమునందు కల్మాషపాదు చరితమును గోకర్ణమహత్త్వమును జండాలీకథనమును దీపమాలికాప్రదానఫలమ్మును శివయోగి యైనమాణి భద్రుండు చంద్రసేనమహారాజునకుఁ జింతామణి యొసంగుటయుఁ దత్కారణమున సకలదేశాధిపతులు తద్విభవము సహింపఁజాలక యుజ్జయినీనగరముచుట్టు విడియుటయు శంకరసమర్చనమును శ్రీకంఠోపాఖ్యానమును హనుమద్దర్శనమును దేవాధిపతులు చంద్రసేనమహారాజుతో మైత్రిఁ గావించి క్రమ్మఱం దమతమ నగరములకుఁ జనుటయు ధర్మగుప్తజననమును శాండిల్యమహాముని యనుగ్రహము వడసి ప్రదోషపూజనము సేయుటయును దత్ప్రభావమున గంధర్వపతి యైనచిత్రరథుపుత్త్రిం బాణిగ్రహణము గావించి చతురంగబలసమేతుం డయి దుర్మర్షణుం జయించి పిత్ర్యం బయినరాజ్యంబు వడయుటయు నను కథలుగల ద్వితీయాశ్వాసము.

తృతీయాశ్వాసము

క. శ్రీదేవదేవ సాంబ మ
హాదేవ గిరీశ భాస్వదంబాపురధా
త్రీదేవార్చిత శంకర
వేదాంతమయాంగ పార్థివేశ్వరలింగా. 1

వ. దేవా యవధరింపు మఖిలపురాణకథాకథనచతురుం డయిన
సూతుం డమ్మునుల నవలోకించి యిట్లనియె. 2

శా. నిత్యానందము నిర్వికల్పము సదా నిర్వాణసౌఖ్యప్రదం
బత్యంతాఘహరంబు నిర్మలమనాద్యంతంబు నిర్దుష్టమున్
సత్యజ్ఞానమయంబు సారమును సంసారాబ్ధిపోతంబునున్
శ్రుత్యుక్తంబగు శైవతత్త్వమెవఁడెంచున్వాఁడె ధీరుండిలన్. 3

ఉ. ఓమునిచంద్రులార వినుఁ డొప్పుగ మానవులెవ్వరేని ని
ష్కామమనచిత్తులైనను సకాములునైన నఖండభక్తిచేఁ
గామవిపక్షు శూలిఁ గరకంధరు నాశ్రితపారిజాతమౌ
హైమవతీమనఃప్రియు నహర్నిశమున్ భజియింపఁగాఁదగున్.

క. భవచక్రోద్భవు లగుమా
నవులకు శరణంబు శంభునామమె తలఁపన్
భువిలో లేదు తదన్యము
శివభజనము సర్వసౌఖ్యసిద్ధి యొసంగున్. 5

క. ధనకనకవస్తువాహన
వనితాసుతభోగమోక్షవాంఛాపరులై

మనసిజహారు సేవించిన
జనులకుఁ దత్కామితార్థసంసిద్ధి యగున్. 6

మ. అలరఁ సాంబశివుండు కాలమదసంహారుండు సర్వాత్మకుం
డలఘుప్రాభవుఁ డట్లు గావునఁ దదీయారాధనాంకవ్రతం
బులు నశ్రాంత మకాలమృత్యుభయము ల్పోఁ ద్రోయుటా
శ్చర్యమే, తొలఁగుం దారుణకాలమృత్యువు దదత్యుగ్ర
ప్రభావంబునన్. 7

సోమవారవ్రతప్రభావము

క. వ్రతములలోన మహేశ్వర
వ్రతములు ముఖ్యములు సోమవారవ్రత మా
వ్రతములయందు విశేష
వ్రతమన శోభిల్లుచుండు వసుమతిలోనన్. 8

చ. విమలమనస్కుఁడై నరుఁడు విశ్రుతభక్తి సెలంగ సోమవా
రములఁ బ్రదోషకాలముల రాజితమంటపమధ్యపీఠికన్
హిమగిరిపుత్రికారమణు నిందుకళాధరు షోడశోపచా
రములను బూజచేసిన దురంతవిపద్భయమొందఁ డెన్నఁడున్. 9

చ. అనిశము సోమవారదినమం దుపవాసము సల్పి శంభుపూ
జన మొనరింపఁగావలె ద్విజన్మనృపాలకవైశ్యశూద్రులం
దును నెవరైన నాశ్రమచతుష్టయవర్తులు నెవ్వరైన స్త్రీ
జనములు నెవ్వరేనియును నీశుభజించుట యుక్తమారయన్.

క. క్షితి నీయర్థంబున కొక
యితిహాసము గలదు దాని నెఱిఁగింతు వినుం
డతిమోదంబున నేత
ద్వ్రతమహిమలు దోఁచినంత వర్ణింతుఁ దగన్. 11

వ. అని చెప్పి వెండియు ని ట్లనియె. 12

చిత్రవర్మమహారాజుచరిత్రము

మ. అమలాచారధరామరేంద్రకలితార్యావర్తదేశంబునన్
సమదేభాశ్వశతాంగవీరభటభాస్వద్రాజసంసేవ్యమై
కమలేందీవరహంసకోకవిలసత్కాసారకేళీవనీ
కమనీయం బగురాజధాని వెలయుం గాళిందితీరంబునన్. 13

ఉ. అప్పుర మేలు సంతతనయప్రతిపాలితధర్ముఁ డుల్లస
ద్రూపజితేక్షుధన్వుఁడు విరోధినరేశ్వరకాలధర్ముఁ డ
ష్టాపచిత్రధర్ముఁడు విశాలసుశర్ముఁడు చిత్రవర్ముఁ డన్
భూపతిశేఖరుండు పరిపూర్ణకృతాధ్వరపుణ్యకర్ముఁడై. 14

సీ. కారుణ్యసుప్రభాకలితవిద్యావాప్తిఁ
గమలాక్షు కమలాప్త కమలభవుల
వరభోగసౌందర్యవాగ్విశేషంబుల
జిష్ణు జిష్ణుకుమార జిష్ణుగురుల
భూతిప్రతాపసంపూర్ణవైభవముల
భర్గ భర్గాత్మజ భర్గసఖుల
ఘనబుద్ధి సత్కళాగాంభీర్యగుణములఁ
జంద్రనందనచంద్ర చంద్రగురుల

తే. సరిహసించు నటంచు దిగంతరముల
సకలజనములు వినుతింప సమ్మదమున
రాష్ట్ర మేలుచు నుండె సురక్షితముగఁ
జిత్రవర్ముండు పార్థివశ్రేష్ఠుఁ డగుచు. 15

క. శరణాగతరక్షణమును
హరిహరభక్తియును భూసురారాధనము

స్నిరతం బరినిగ్రహమును
సరసానుగ్రహముఁ గలిగి జనపతి వెలయున్. 16

తే. ధర్మరతుఁ డైనయాచిత్రవర్మనృపతి
కాత్మ ముదమునఁ గలిగెఁ బుత్రాష్టకంబు
నంతఁ జిరకాలమునకుఁ గల్యాణధన్య
సకలజనమాన్యయొక్కకన్యక జనించె. 17

ఆ. చిత్రవర్మ తనదుపుత్త్రిక నీక్షించి
యార్యఁ గనిన యాహిమాద్రికరణి
సంతసిల్లి యపుడు సంపూర్ణకాముండ
నైతి నే నటంచు నాత్మఁ దలఁచె. 18

వ. అంత. 19

మ. అలఘుప్రాభవుఁ డానృపాలకుఁడు కన్యారత్నముం గాంచి యు
జ్జ్వలతేజోవిభవంబుమీఱ నమితోత్సాహైకచిత్తంబు రం
జిలఁగా జాతకలక్షణజ్ఞుల మహాసిద్ధాంతులన్ వేదవే
త్తల రావించి బహూకరించి యడిగెన్ దల్లగ్నభావంబులన్.

శా. ఓవిప్రోత్తములార మీరలు మదీయోక్తిన్ విచారింపుఁడీ
మావంశంబున రాజకన్యకలు సామ్రాజ్యాభియోగార్హలై
శ్రీ వర్ధిల్లఁగ సుందరీశిశువు వారింబోలి యశ్రాంతమున్
దేవబ్రాహ్మణపూజనాభిరత నై దీపించునో చెప్పరే. 21

క. నావిని యాసైద్ధాంతికు
లావసుధేశ్వరుని జూచి హర్షముతో సం
భావించి పలికి రప్పుడు
ప్రావీణ్యముతోడ శాస్త్రఫణితులు మెఱయన్. 22

క. ఈమానిని యాగర్భ
శ్రీనతి నై సత్కళావిశేషాత్మక నై
సీమంతవతీమణి నై
సీమంతిని యనఁగ ధరఁ బ్రసిద్ధి వహించున్. 23

సీ. శరధికన్యకరీతి సౌభాగ్యవతి యగు
భారతిగతిఁ గళాప్రౌఢి మెఱయు
మదనారిసతిమాడ్కి మాంగల్యవతి యగుఁ
బౌలోమికరణి సంపదలు చెందుఁ
దమయంతిలీల సౌందర్యంబు వహియించు
రోహిణివలె మించు రుచిరకాంతి
నయ్యరుంధతిపోల్కి నాచారవతి యగు
సావిత్రికైవడి సాధ్వి యగును

తే. విభునితోఁ గూడి తాఁ బదివేలయేండ్లు
నఖిలసామ్రాజ్యభోగంబు లనుభవించి
యష్టపుత్త్రుల నొక్కకన్యకను గాంచు
పుణ్యచారిత్ర నీపుత్త్రి భూవరేంద్ర. 24

వ. అని యివ్విధంబున నిజపుత్త్రికాజాతకఫలంబులు చెప్పిన సైద్ధాంతికజనంబుల సుధారసోపమానంబు లైనభాషణంబు లాకర్ణించి పరమానందకందళితాంతరంగుండై యాభూపాలుండు వారల ననేకమణిమయభూషణాంబరంబులం బూజించియున్న సమయంబున. 25

తే. అంత నొకధూర్తభూసురుం డద్భుతముగ
దైవగతిని జతుర్దశాబ్దంబునందు
పతివియోగంబుఁ జెందు నీబాలికయని
రాజునకుఁ దెల్ప మది విచారంబుదోఁప. 26

క. అమ్మాట వజ్రపాతని
భమ్ముగ నాలించి నృపతి బహుతరచింతా
సమ్మూర్ఛితేంద్రియత డెం
దమ్మున నొక్కింత ప్రొద్దు తల్లడమందెన్. 27

వ. తదనంతరంబున బ్రాహ్మణవత్సలుం డైనయమ్మహీపాలుండు
గ్రమ్మఱ ధైర్యం బవలంబించి సర్వంబు దైవాధీనం బని
మనంబున నిశ్చయించి నిశ్చింతుండై యా బ్రాహ్మణుల నిజ
నివాసంబులకుఁబోనంపనిచ్చి తానును నభ్యంతరమందిరంబు
నకుంజని భార్యాసమేతంబుగా నతిప్రేమంబున నక్కన్యకా
రత్నంబు ననుదినంబు నుపలాలనంబుసేయుచు నుండె నంత. 28

శా. ఆసీమంతిని పౌరజానపదనేత్రానందసంధాత్రియై
శ్రీసౌందర్యవిలాసయై వివిధధాత్రీవర్ధమానాంగియై
హాసోల్లాసముఖాబ్జయై తరుణరాకాధీశరేఖాకృతిన్
భాసిల్లెన్ బితృబాంధవాదులును సంభావింప నానాఁటికిన్.

ఉ. ముద్దుమొగంబుమానికపుమోవియుఁదేటవెలుంగుఁగన్ను
లు, న్నిద్దపుమేల్మిసొమ్ములును నీలకచంబును జెక్కుటద్దము
ల్బెద్దతళుకంపుసుద్దులును బిన్నతనంబును మీఱి యుండఁగా
ముద్దియయొప్పె బాల్యమునమోహనరూపముగానుపింపఁగన్.

సీ. చెలికత్తెలను గూడి సీమంతినీకన్య
శైశవక్రీడాప్రసక్తిఁ దగిలి
బొమ్మలపెండ్లిండ్లు సమ్మోదమునఁ జేయు
గురుమైత్రి గుజ్జనగూళ్లు వండుఁ
దులలేనిబంగారుతూఁగుటుయ్యాల నూఁగు
నుద్యానవనముల నొప్పఁ దిరుగుఁ

బుష్పవాటికలలోఁ బొలుపొంద విహరించుఁ
బంతంబు మెఱసి చేబంతులాడు

తే. దాయములనాడు నోమనకాయలాడుఁ
బాటలనుబాడు బెరిగాయలాటలాడు
ముచ్చు ముచ్చుగ డాగురుమూఁతలాడు
నాసుశీల జగన్మోహనాంగి యగుచు. 31

వ. ఇవ్విధంబున నారాజకన్యక బాల్యక్రీడావినోదంబులం గొంతకాలంబు గడపి పంచమవర్షంబున గురుజనంబులవలన నక్షరస్వీకరణాదికృత్యముల బహువిధశాస్త్రగ్రంథపరిశీలనము గావించి సమస్తవిద్యాప్రవీణయు నత్యంతమేధాధురీణయుఁ బ్రౌఢభాషావిజృంభమాణయు నై యుండె నంత. 32

ఉ. భూవరుతోడ బాల్యమున భూసురవర్యుఁడు పల్కినట్టి త
ద్భావిఫలప్రచారము యథాస్థితిగా నొకనాఁటిరేయి ప్ర
స్తావముగాఁగఁ జెప్పన నిజప్రియదూత కథానులాపసం
బావసుధేశకన్య వినె నంతయు నాత్మసఖీముఖంబునన్. 33

క. విని యాభూవరనందన
ఘనతరసంతాపశోకకర్శిత యగుచున్
మనమునఁ దహతహ జెందుచుఁ
జనియెం గురుపత్ని యున్న సదనంబునకున్. 34

ఉ. ఆయవనీశకన్య చని యాత్మగృహాంతరపీఠమధ్యసం
స్థాయిని శుభ్రకేశసముదాయిని భద్రఫలప్రదాయినిన్
శ్రీయుత యాజ్ఞవల్క్యమునిశేఖరహర్షవిధేయి గైనమై
త్రేయిని గాంచె సువ్రతపరిశ్రమతుష్టవృషాంకపాయినిన్. 35

క. కని తత్పాదాబ్జములకుఁ
దనఫాలము సోఁక మ్రొక్కి తల్లీ వినుమా
నిను నే శరణము సొచ్చితి
మనమునఁ గరుణించి నన్ను మన్నింపఁదగున్. 36

క. ఏసత్కర్మ మొనర్చిన
భాసురసౌభాగ్యపదము ప్రాపించి శుభో
ల్లాసముగ నుండఁగలిగెను
నా సువ్రత మెఱుఁగఁ బలుకు మనురాగమునన్. 37

వ. అదియునుంగాక దుష్కర్మభయాకులస్వాంత నై భవదేక శరణ్యనై యున్న నన్ను గరుణించి దీర్ఘసుమంగలి యగు నట్లుగా ననుగ్రహింపవలయు నని పాదంబులకుఁ బ్రణమిల్లి యున్న యక్కన్యకారత్నంబు నత్యంతకారుణ్యదృష్టిం జూచి తద్గుణశీలంబు లింత యొప్పునే యని యగ్గించి యా శుభాంగికి మనఃప్రియంబుగా మైత్రేయి యి ట్లనియె. 38

క. ఓరాజకన్య విను శ్రీ
గౌరిని శాంకరిని నీలకంఠయుతముగా
నారాధింపుము భక్తిని
ఘోరాపన్మయము లడఁచి కుశలము లొసఁగున్. 39

ఆ. సోమవారమునను సురుచిరభక్తితో
నుపవసించి స్నాన మొనరఁజేసి
ధౌతవస్త్రయుగ్మధారణం బొనరించి
శివు నుమేశుఁ బూజ సేయవలయు. 40

చ. శమదమయుక్తులై విమలసౌమ్యమనస్కులునై సదాశివా
గమనియమజ్ఞులై విగతకైతవభావముఁ గల్గి సోమవా

రములు ప్రదోషకాలముల రమ్యతమిాఱఁగ షోడశోపచా
రములను బార్వతీశ్వరుల రంజిలఁబూజలొనర్పఁగాఁదగున్.

క. పూజానంతరమున ద్విజ
భోజన మొనరించి మఱియు భూసురసతులం
బూజించి హరిద్రాంజన
రాజితసుమకంచుకాంబరము లీయఁదగున్. 42

క. ఎటువంటియాపదలు సం
కటములు ప్రాపించినను జగన్నుత మఱుధూ
ర్జటిపూజ విడువఁగూడదు
పటుమతి గావించినను శుభం బగు నీకున్. 43

వ. అని చెప్పి యమ్మహాముసిపత్ని సీమంతినింజూచి యే నిమ్మహా
వ్రతఫలంబు వివరించెద సావధానంబుగా నాకర్ణింపుమని
యిట్లనియె అభిషేకంబునఁ బాపక్షయంబును బీఠపూజనంబున
సామ్రాజ్యంబును గంధమాల్యాక్షతార్పణంబులవలన ననేక
సౌభాగ్యసౌఖ్యంబులును ధూపదానంబున సౌగంధ్యంబును
దీపప్రదానంబునఁ గాంతివిశేషమును నైవేద్యమున మహా
భాగ్యమును దాంబూలదానమున సంపత్సమృద్ధియు నమస్కా
రంబున ధర్మార్థకామమోక్షప్రాప్తియు మంత్రజపంబున నణి
మాద్యష్టైశ్వర్య సిద్ధులును హోమంబున సర్వకోశాభి
వృద్ధియు బ్రాహ్మణ భోజనంబువలన సమస్తదేవతాసంతు
ష్టియు సువాసినీపూజనంబున దీర్ఘసుమంగలిత్వమునుం గలుగు
నట్లుగావున నీ విమ్మహావ్రతంబు గావించి భవానీశంకరుల
నారాధింపుము తత్ప్రసాదంబున నాపత్సముద్రంబు నిస్తరించి
విప్రియత్వంబునుం జెందక సుఖమున నుండుదువు శివపూజా

మహాత్త్వమువలన మహాఘోరసంకటములైనఁ దొలంగు నని
సోమవారవ్రతప్రభావము దెలియం జెప్పిన నారాజకన్యక
సంతుష్టాంతరంగ యై యమ్మైత్రేయికి పునఃపునః ప్రణామంబు
లొనరించి తదనుజ్ఞాత యై క్రమ్మఱ నిజసౌధంబునకు వచ్చి
తదాజ్ఞాప్రకారమున నమ్మహావ్రతం బాచరించుచుండెనంత. 44

సీ. చంద్రమండలనిభాస్యంబు గల్గుటఁ జేసి
కమలాక్షి శ్రీలక్ష్మికరణి వెలయుఁ
గాఠిన్యవక్షోజగౌరవంబు నెలంగి
గిరిరాజపుత్త్రికాకృతి వహించుఁ
బ్రౌఢోక్తిచాతుర్యపాటవంబులు గల్గి
వాగ్దేవిసాటి యై వన్నె కెక్కు
లలితసౌందర్యకళావిశేషము గాంచి
యలరువిల్తునిసతి యనఁగఁ బరఁగు

తే. విశ్వకర్మకృతాముల్యవివిధరత్న
జాలనిర్మితభర్మపాంచాలి యనఁగ
వెలసె సంప్రాప్తతారుణ్యవిభవ యగుచు
నిఖిలగుణపేటి సీమంతినీవధూటి. 45

క. ఆరాజకన్య యభినవ
తారుణ్యవిలాసరేఖఁ దనరెడు సొనల్
దీరినమరుశరమనఁ గ్రొ
క్కారు మెఱుంగనఁగ వెలసెఁ గాంతిస్ఫురణన్. 46

చిత్రవర్మ సీమంతినికి వివాహం బొనర్చుట

ఉ. లాలితరూపకాంతిశుభలక్షణలక్షితగాత్రి యైనయా
బాలికఁ గాంచి యాప్తజనబాంధవమంత్రిపురోహితప్రధా

నాళిసమేతుఁ డై పరమహర్షము మీఱఁగఁ జిత్రవర్మభూ
పాలకుఁ డాత్మపుత్త్రికి వివాహము సేయఁదలంచె వేడ్కతోన్.

క. ఆరాజనందనమహో
దార ప్రాభవగభీరధైర్యాతిశుభా
చారంబులు విని వచ్చిరి
ధారుణిలోఁ గలుగు రాజతనయులు వేడ్కన్. 48.

సీ. నరవరోత్తముఁ డైన నలచక్రవర్తికి
దమయంతికిని గూర్మితనయుఁ డగుచుఁ
జెలువు గాంచిన యింద్రసేనమహారాజ
తనయుఁ డై మదనసౌందర్యుఁ డైన
చంద్రాంగదుని శరచ్చంద్రచంద్రాతప
చందనామృతపయశ్చంద్రయశుని
బిలిపించి యతనికిఁ బ్రియపూర్వకంబుగా
సకలబాంధవసమక్షంబునందుఁ

తే. బరమహీనాథసుతులను బరిహరించి
తనదు ప్రియసుత నిచ్చి యుద్వాహ మొప్పఁ
జేసె నత్యంతసంతోషచిత్తుఁ డగుచుఁ
జిత్రవర్మక్షమాపాలశేఖరుండు. 49

ఉ. ఆనిషధేంద్రసూనుఁడు మహామతిమంతుఁడు చంద్రశేఖర
ధ్యానపరాయణుండు పరతత్త్వవిదుండు గృహీతభార్యుఁ డై
యానలినాక్షిఁ గూడి కుసుమాస్త్రజయంతవసంతసంతత
శ్రీనిధి యొప్పె నప్పుడు శచీవిభుఁ డైన మహేంద్రుకైవడిన్. 50.

క. ఆచిత్రవర్మగృహమున
వాచస్పతిసదృశనీతివర్తనశీలుం

డాచంద్రాంగదుఁ డుండెను
ధీచతురుం డగుచుఁ గొన్నిదినములు నెమ్మిన్. 51

మ. అమితోత్సాహముతోడ రాసుతుఁడు బాహ్యారామవాటీవి
హారముగావింపఁగ నోడయెక్కిచను దేసం దైవయోగంబు
నన్, యమునాతోయమునందు నాతఁడేఁ డదీయామాత్య
సేనాసమూహముతోఁగూడ మునింగె భూజనులు హాహా
కారములేసెయఁగన్. 52

క. కొందఱు జలముల మునిఁగిరి
కొందఱు గ్రాహోదరములఁ గూలిరి మఱియుం
గొందఱు తీరముఁ జేరిరి
కొందఱు గనుపింపరైరి కుశవేగమునన్. 53

సీ. యమునాజలనిమగ్నుఁ డయ్యెఁ జంద్రాంగదుం
డనుఘోరవృత్తాంత మాలకించి
బంధుమిత్రామాత్యపరివారయుతముగా
శీఘ్రంబ చనుదెంచి చిత్రవర్మ
దత్తీరమున నిల్చి దారుణశోకాభి
సంతప్తచిత్తుఁడై వంతనొంది
యానదీసలిలమందారసి రాసుతుఁ
గానక ఒహుదుఃఖకలితుఁ డగుచు

ఆ. హా మహానుభావ హా రాజనందన
హా యశోనిధాన హా కులీన
యెంతపాపకర్మ మేఁ జేసి యుంటినో
యెడలు వాపె మనల నీశ్వరుండు. 54

క. ఏరీతిని సీమంతిని
నూరార్తు నహో భవద్వియోగాతురతా
భీరుల మాతలిసంప్రుల
నారయ నే నెట్లు నేర్తు నవనీశసుతా. 55.

ఆ. పూర్ణిమాసుధాంశు బోలుసీనెమ్మోము
గనులచూడకున్న ధనము లేల
జీవనంబు లేల శ్రీవైభవము లేల
ననుచు వగచుచుండె నవనివిభుఁడు. 56.

వ. ఇట్లు శోకవ్యాకులమానసుం డై యమ్మహీపాలుండు నితర వ్యాపారంబులు మాని బహుప్రకారంబుల విలపింపుచుండు నంత పౌరజానపదజనంబు లాబాలవృద్ధంబుగా వచ్చియున్నదీత టంబునఁ బడి హాహారవముల శోకింపుచుండి రయ్యవసరంబున.

మ. గృహసమ్మార్జనధేనుదోహనశిశుక్షీరాంబుపానక్రియా
దహనప్రజ్వలనప్రదీపజనసంధ్యాస్నానదేవార్చనా
రహితం బయ్యెను జిత్రవస్తుపురవర్యం బాదినంబందు దు
స్సహచంద్రాంగదవిప్రయోగభవశోకసంతాపితస్వాంతమై. 58.

సీ. పరదేశమునుండి పతి యేఁగుదెంచిన
సంతోషభావ మొక్కింత లేదు
కడపటి కొకమంచికొడుకు గలిగిన నైన
సంతోషభావ మొక్కింత లేదు
బహుదినంబుల బ్రాణబంధుండు వచ్చిన
సంతోషభావ మొక్కింత లేదు
ధనవిహీనునకు నిధానంబు దొరికిన
సంతోషభావ మొక్కింత లేదు

తే. ఏమిచెప్పఁగ వచ్చు నయ్యింద్రసేన
నందనువియోగభరమును జెంది కుంది
చిత్రవర్మమహీపాలుసీమఁ గలుగు
సకలజనములు నపగతోత్సాహు లైరి. 59

వ. అంత నచ్చట నిషధదేశాధ్యక్షుం డగు నాయింద్రసేన మహీనాథుండును జారులవలనఁ గర్ణశూలాయమానం బగునిజతనయువృత్తాంతం బాకర్ణించి యనేకప్రకారంబులం బ్రలాపించుచుండె నంత నన్నగరంబునం గల సమస్తప్రజలును పుత్రవియోగదుఃఖంబు సహింపంజాలక మహాఘోషంబుగాఁ బరిదేవనంబులు చేయువారును శిరోజబంధంబులు వీడ శిరస్స్నానంబులు చేసికొనువారును వక్షస్తాడనములు చేసికొనువారును పరమేశ్వరుం డింత దయ దప్పవలయునే యనువారును జంద్రప్రియదర్శనుం డగుచంద్రాంగదకుమారుముఖావలోకము లేని యిచ్చోట నుండవలయునే యనువారును బ్రాగ్జన్మంబుల నెట్టిదురితములు చేసితిమో యనువారును నై నిద్రాహారసుఖంబు లనుభవింపక యున్నయెడ నప్పురముఁ జిత్రవర్మపురమునుం బోలె నత్యంతకోలాహలసమన్వితం బై యుండె నంత. 60

తే. సుతవియోగాభితప్తుఁ డై స్రుక్కి స్రుక్కి
యడలుచున్నఁ దదీయదాయాదు లొకట
నతని బాధించి తద్రాజ్య మపహరించి
తిగిచి యాయింద్రసేను బంధించి రంత. 61

వ. అంత నిక్కడ. 62

మ. బలుశోకంబునఁ జిత్రవర్మధరణీపాలుండు వర్తించి ని
శ్చలవైజ్ఞానికులైనవృద్ధజను లాశ్వాసించి తత్త్వోక్తులం
దెలియం జెప్పఁగ నెట్టకేలకు మహాధీరాత్ముఁడై లేచి ని
ర్మలభావంబుననాత్మమందిరముఁ జేరన్ వచ్చెం దాఁ గ్రమ్మఱన్.

తే. భూతలాధీశ్వరుండు జామాత కప్పు
డౌర్ధ్వదైహికకృత్యంబు లాచరింప
భూసురులఁ బంచి యాత్మీయపుత్రికకును
వత్సమయకార్యములొనర్చెఁ బథ్యమనుచు. 64

ఉ. అంతటఁ బంక్తిగేహమున నమ్మునిపత్ని యనుజ్ఞఁ జేసి సీ
మంతిని రాహుదష్టశశిమండలసంయుతపూర్ణిమానిశా
కాంతవిధంబునం దనరి క్రమ్మఱ నావ్రతమాచరింపుచున్
గంతువిరోధిభక్తి మదిఁ గల్గి మెలంగెను ధీరచిత్తయై. 65

క. ఈరీతి నావధూమణి
గౌరీశంకరులపూజ గావింపుచు వి
ప్రారాధన మొనరింపఁగ
నారయ నటు వత్సరత్రయముఁ గడపె భువిన్. 66

వ. అని చెప్పి సూతుండు వెండియు నమ్మహామునుల కిట్లనియె.

శా. కాళిందీసలిలాంతరాళవినిమగ్నస్వాంగుఁడై విస్ఫుర
చ్ఛైవాలేంద్రాత్మభవేశభక్తిపరుఁడౌ చంద్రాంగదాఖ్యక్షమా
పాలుండత్తటి నాహ్రదంబున జలవ్యాసక్తలన్ యౌవన
శ్రీలాలిత్యల నాగకన్యకలఁ గాంచెం దైవయోగంబునన్. 68

ఉ. మానితమందహాసు నవమన్మథరూపవిలాసు శ్రీశివ
ధ్యానపరున్ శుభోజ్జ్వలగుణాకరు రాజకుమారుఁ గాంచి కుం
భీనసరాజకన్యకలు విస్మయమానమనస్కలై ఫణి
స్థానమనోహరం బగు రసాతలలోకముఁ జేర్చి రంతటన్. 69

సీ. ఆరసాతలమునం దత్యంతరమ్యంబు
మణిదీపకోటిసమన్వితంబు
భర్గమిత్రమహేంద్రభవనసంకాశంబు
ఫణిఫణారత్నవిభ్రాజితంబు
వజ్రముక్తాఫలవైడూర్యరాజిత
ప్రాసాదసాహస్రభాసురంబు
దపనీయతోరణద్వారకవాటంబు
చంద్రకాంతోపలస్థలయుతంబు
తే. మంజులం బైననొకదివ్యమందిరమున
నంచితం బైనరత్నసింహాసనమునఁ
బన్నగేంద్రులు కొల్వఁ గూర్చున్నఘనుని
దక్షకుని గాంచె జంద్రాంగదప్రభుండు. 70
వ. వెండియు నమ్మహానాగేంద్రుండు ఫణాశతసముజ్జ్వలుండును దివ్యాంబరధరుండును దివ్యరత్నకిరీటకుండలమండితుండును నానామణిగణప్రభావిభాసురవిగ్రహుండును సౌందర్య యౌవనవిలాసాతిశోభనుండును దివ్యాభరణభూషితుండును దివ్యచందనచర్చితుండును కాలాగ్నిసంకాశతేజుండును అనేకపన్నగకుమారసేవ్యమానుండును పన్నగేంద్రకన్యకా సహస్రపరివృతుండును దుర్నిరీక్ష్యుండును నైన తక్షక మహాఫణీంద్రుం గనుంగొని యారాజనందనుం డమ్మహాత్ము దుస్సహతేజంబు చూడంజాలక నిమీలితలోచనుం డయి యుండి క్రమ్మఱ ధైర్యం బవలంబించి సభాస్థలంబున సాష్టాంగనమస్కారంబుఁ గావించి కృతాంజలి యై యున్న గంధర్వసుందరుం డగునారాజకుమారుం జూచి తక్షకుండు తనమనంబునఁ గొంతతడ వాలోచించి. 71

క. ఈరా జెవ్వఁడు వీనికిఁ
బేరేమియొ యెచట నుండుఁ బెంపుగ వీనిన్
మీ రిచటికిఁ గొనితెచ్చిన
కారణ మే మనుచు నాగకన్యల నడిగెన్. 72

వ. అని యడిగినఁ దక్షునితో నాగకన్యక లి ట్లనిరి. 73

తే. యమునలోన జలక్రీడ లాడుచుండ
నీరమునుండి యచటి కేతేరఁ జూచి
యిచ్చటికి మేము దెచ్చితి మింతెకాని
ఇతనికులగోత్రనామంబు లెఱుఁగ మధిప. 74

కఁ అనవుడు నాతక్షుకుఁ డి
ట్లనియెన్ రాసుతునితోడ నతిసుందరయా
వనశాలివి నీ వెవ్వఁడ
వనవుడు నతఁ డిట్టు లనియె నాతనితోడన్. 75

సీ. భుజగేంద్ర వినవయ్య భూతలంబునఁ బ్రసి
ద్ధం బైననిషధదేశంబునందు
దమయంతివల్లభుం డనఁ బేరు గాంచిన
నలమహారాజున కగ్రతనయుఁ
డింద్రసేనుం డమ్మహీనాథుతనయుండఁ
జంద్రాంగదాభిఖ్య జగతి వెలసి
వరనవోఢుండ నై శ్వశురాలయంబున
మక్కువతోనుండి యొక్కనాఁడు

తే. లీలఁగా నావయెక్కి వాహ్యాళి వెడలి
యమునలో రాగ దైవయోగమునఁ జేసి
నీట మునిఁగినఁ జూచి మన్నించి యచటి

సతులు దెచ్చిరి నీసభాస్థానమునకు. 76

చ. పొలుపుగఁ బూర్వజన్మమునఁ బుణ్యము లెన్నియొనర్చినాఁ
డనో, సలలితదానధర్మములు సద్గురుసేవలు చేసియుంటినో
వెలయఁగఁ దీర్థయాత్రలును విప్రసపర్యలు సల్పినాఁడనో
తలఁపఁగఁ దావకీనమగుదర్శనమబ్బె భుజంగనాయకా. 77

క. ధన్యుఁడ గుణగణ్యుఁడ జన
మాన్యుఁడ నైతిని మహాత్మ మామకభాగ్యం
బన్యులకుఁ గలదె ఫణిరా
జన్యకృతార్థుండ నైతి సత్యము గాఁగన్. 78

క. మాపెద్దలు గైవల్య
ప్రాపితులై రదియుఁగాక భవదీయకృపా
కూపారము వెల్లువఁగా
నాపైఁ బ్రవహించె నే మనం గలవాఁడన్. 79

వ. అని పలికి మఱియు నిట్లనియె మహాత్మా నీవు మహానుభావుం డవు నిఖిలసురాసురగంధర్వచారణ ప్రస్తూయమానుండవు శరణాగతరక్షకుండవు గావున భవన్మహామహిమంబులు దెలిసి వర్ణింప నే నెంతటివాఁడ నన్నుఁ గటాక్షించి రక్షింపవలయునని బహువిధంబుల సన్నుతింపుచు వినయ వినమితశిరస్కుఁడయి ముకుళీకృతకరకమలుండై యున్న యారాజనందనుమృదుమధురగంభీరభాషణంబులవలన సంతో షితస్వాంతుండయి తక్షకుండు క్రమ్మఱ నక్కుమారున కి ట్లనియె. 80

ఉ. ఓవసుధాధినాయకకులోద్వహ నీ కభయం బొసంగుదుఁ
గేవల భక్తి నాత్మఁ బరికింపుచు ముప్పదిమూఁడుకోట్ల దే

వావళిలోన మానసిక వాచిక కాయిక శుద్ధిగల్గి యే
దేవుని బూజసేయుదువు ధీరుఁడ వై వచియింపు మేర్పడన్.

ఆ. అనిన నాతఁ డిట్టు లనియెఁ దక్షకునకు
విను భుజంగరాజ విమలతేజ
యీ ప్రపంచమునకు నెవ్వఁ డీశ్వరుఁడు మా
కతఁడు పూజ్యుఁ డయ్యె మతిఁ దలంప. 82

క. ఏదేవుఁడు సురలందు మ
హాదేవుం డనఁగఁ బరఁగు నట్టియు మేశు
న్వేదాంతవేద్యు నభవుని
సాదరమున భక్తిఁ బూజ సలుపుదు మెపుడున్. 83

ఉ. ఎవ్వనిరాజసంబునఁ బ్రజేశ్వరుఁ డీజగముల్ సృజించునో
ఎవ్వనిసాత్వికంబున రమేశుఁడు పోషణచేయుచుండునో
ఎవ్వనితామసంబును వహించినరుద్రుఁడు సంహరించునో
ఎవ్వఁడచింత్యుఁడట్టిపరమేశ్వరునిన్ భజియింతు మెప్పుడున్. 84

తే. ధాతలకు నెల్ల ధాత యై దనరు నెవఁడు
గారణంబున కెప్పుడు కారణంబు
తేజములకెల్ల నెవ్వఁడు తేజ మరయ
నట్టియభవుఁడె మాకుఁ దిక్కగుఁ దలంప. 85

క. తా నంతట నుండియు సు
జ్ఞానవిహీనులకు దూరసంచారుం డై
కానఁబడ కుండు నేవిభుఁ
డానిర్మలధాముఁ డయినహరుఁ బూజింతున్. 86

మ. ధరణీవారికృశానుమారుతవియత్తద్యోతచంద్రాగ్నిమ
త్పురుషోపేతముగాఁగ నేవిభునకున్ మూర్త్యష్టకం బయ్యెభా

స్కరచంద్రాగ్నులు నేమహాత్మునయనాకారంబు లై యొప్పిర
ప్పరమాత్ముం డగుశంకరుండు మునిసంభావ్యుండు పూజ్యుం [డగున్. 37
క. కొందఱు క్షేత్రజ్ఞుం డనఁ
గొందఱు పరమాత్ముఁ డజుఁడు కూటస్థుఁ డనం
గొందఱు సాక్షి యనంగను
గొందఱభిన్నుఁ డన వెలయుఁ గుశలుఁ దలంతున్. 38
క. ఏ దేవునను గ్రహమున
ఖేదంబులు లేక బుధులు గిరిభేదిబ్ర
హ్మాదిపదంబుల నైనను
సాదరమతిఁ గోర రట్టిసామిఁ భజింతున్. 39
సీ. ఎవ్వనిరూపంబు నేవేళలందైన
వేదాంతమృగ్యమై వెలయుచుండు
నెవ్వనినామంబు లేప్రొద్దు నుడివినఁ
దాపత్రయంబులు దలఁగిపోవు
నెవ్వనిశిరమునం దెప్పుడు సురనది
పుష్పదామాకృతిఁ బొసఁగుచుండు
నెవ్వనిగేహిని యీజగత్త్రయమున
జగదంబ యనఁగఁ బ్రశస్తిఁగాంచె
తే. నెవ్వనికిఁ గుండలంబు లై యొసఁగుచుండు
వాసుకియుఁ దక్షకుండును భాసురముగ
నట్టిఖండేందుధరుఁడు మహామహుండు
శివుఁడు పూజ్యుండు మాకుఁ బ్రసిద్ధముగను. 40
సీ. ఏ దేవుపదపద్మ మెలమితో నిగమాంత
చూడామణిస్ఫూర్తి సొంపు మెఱయు

నేగిరీశునిమూ _ర్తి యోగీంద్రసభలలో
  ననవరతంబు ప్రఖ్యాతిఁ గాంచు
నేమహామహాదివ్యసామర్థ్యమహిమల
  సర్వేశ్వరత్వంబు సంఘటించు
నేపురుషశ్రేష్ఠుఁ డేకరూపంబున
  జగదంతరాత్ముఁడై సంచరించు
తే. నట్టిమృత్యుంజయుండు మహానుభావుఁ
డప్రమేయుఁ డచింత్యుఁ డనంతుఁ డభవుఁ
డాదిమధ్యాంతరహితుఁ డనాదిపురుషుఁ
డయినపశుపతి పూజార్హుఁ డహికులేంద్ర. 91

వ. అని యివ్విధంబునం బలికినఁ జంద్రాంగదుభాషణంబు లాక
ర్ణించి ప్రమోదమానసుం డయి మహాదేవభ _క్తితత్పరుం
డగుతక్షకుండు గ్రమ్మఱ రాజనందను నవలోకించి యి
ట్లనియె. 92

క. జలజభవాదుల కైనను
దెలియనియర్థంబు మాకుఁ దెలియంగ నహో
తెలిపితివి శైవత _త్త్వము
గలరే నీవంటిఘనులు గాంభీర్యనిధీ. 93

మ. ఇది పాతాళము దుర్జరామరణరాహిత్యంబు దేవాసుర
ప్రదరాభేద్యము విశ్వకర్మరచితప్రాసాదయు _క్తంబు సం
పదుదారంబును బన్నగాలయము భాస్వద్రత్నదీపప్రభా
స్పద మీభోగవతీపురంబునమహోత్సాహంబుతో నుండుమీ.

ఉ. ఇచ్చటిపాదపాళి దగ నెన్నఁగఁ గల్పతరుప్రభావమా
నిచ్చటిదీర్ఘికాజలము లెప్పుడు దివ్యసుధారసంబు లౌ

నిచ్చటినాగకన్యక లహీనవిలాసిను లట్లుగాన నీ
విచ్చటనుండి సౌఖ్యము లనేకములందుము నిర్భయుండవై.

క. అని పలికిన యాతకుఁ
గనుఁగొని రాజన్యసుతుఁడు గ్రమ్మఱఁ బలికెన్
వనజాతాసనపత్నీ
ఘనమణిమంజీరనాదకలనార్భటులన్. 96

శా. ఆకర్ణింపుము నాదువిన్నపము సర్వాధ్యక్షభోగాగ్ర ర
త్నాకల్పాంగమదేక పుత్త్రకులునై నాతల్లియుందండ్రియున్
శోకప్రాప్తినిగుందుచుండుదురుసంక్షోభించుమత్ప్రత్నియున్
వీకన్వారలకు న్మనఃప్రియము నేఁగావించెదన్ గ్రమ్మఱన్.

చ. అదియునుగాక నాహితులునత్తయుమామయు బంధుకోటు
లున్,హృదయములందుఁ జింతిలుచు నెప్పుడు శోకభరంబుఁ
జెంది యుం,డుదు రటుగాన బాలుఁడ జడుండను మిమ్మొక
టేను వేఁడెదన్, సదయత నన్ను మీ రిపుడు చయ్యన
వారలఁ జేర్పఁగాఁ దగున్. 98

క. మావారలు నన్నపగత
జీవుం డని తలఁచి చింతఁ జేకురి యీలో
దైవవశంబున బ్రతికిరొ
చావునకుం దెగిరొ యేమిచందము తెలియన్. 99

వ. అట్లుగాన బహుదినంబు లిచ్చటనుండుట నాకు ధర్మంబు
గాదు మర్త్యలోకంబునకుఁ బోవునట్లుగా ననుగ్రహింప
వలయు నని ప్రార్థింపుచున్న యన్నరదేవనందనువాక్యం
బులకు సంతసిల్లి తత్కుం డట్ల సేయుదు నని కారుణ్య
కటాక్షవీక్షణంబుల నతని నాదరించి. 100

క. దివ్యమణిభూషణంబుల
దివ్యాంబరదామగంధతిలకాదులచే
దివ్యసమానుని రాసుతు
భవ్యమతిం బూజచేసెఁ బన్నగపతియున్. 101

చ. హరియును దక్షకుండు బహుమానముగానొకకామధూన
మా, తురగముఁజంద్రహాసమును దూణయుగంబునొసంగి
క్రమ్మఱన్, నిరుపమరత్నభూషణమణిప్రకరాంబరవాహనా
ద్భుతము ధ్రురబలునొక్కరక్కసునిఁదోడ్పడఁబంపెఁగృపారసం
బునన్. 102

క. అప్పుడు రాజకుమారుని
దప్పక వీక్షించి పలికెఁ దక్షకుఁ డొగి నీ
వెప్పుడు మదిలోఁ దలఁచెద
వప్పుడ నే వత్తు ననుచు నభయము నొసఁగెన్. 103

ఉ. వెండియుఁ దక్షకుండు ప్రతివీరమహాబలసామజాధిరా
ణ్మండలకేసరిన్ నిజకుమారుని ధీరునిఁ జూచి పల్కె నా
ఖండలవాజిసన్నిభము కామగ మైనహయంబు నెక్కి భూ
మండలి కేఁగుమా నృపకుమారసహాయుఁడ వైరయంబునన్.

వ. అని యిట్లు వీడుకొల్పిన నమ్మువ్వురుఁ దక్షకునకుఁ బ్రదక్షిణ
నమస్కారంబు లాచరించి యమ్మహాత్మునియనుజ్ఞ వడసి
యక్షణంబ. 105

క. ప్రమదంబున నమ్మువ్వురుఁ
బ్రమథాధిపపాదపద్మభజనోత్సుకు లై
యమునాజలముల వెలువడి
నిమిషంబున వచ్చి రపుడు నిశ్చలమతు లై. 106

శా. కాళిందీతటసీమ వాయుజవకంఖాణాధిరూఢస్థితిఁ
లీలోద్యానవిహారముల్ సలుపుచుఁ నిశ్చింతుఁడై యుండఁగా
నాలో వచ్చె సఖీమణుల్గొలువ స్నానార్థంబుగా సత్క్రియా
శీలంబొప్ప ధరాసురాంగనలతో సీమంతినీసాధ్వియున్.

సీ. ఆనదీతీరంబునందు దర్పకుమాడ్కి
నతిమోహనాకారుఁ డైనవాని
నరరూపులైనపన్నగదానవులఁ గూడి
విహరించువాని భూవిభుకుమారు
దివ్యాభరణదీప్తదేహంబు గలవాని
మొలకనవ్వులు గలమోమువాని
సుమమాలికాగంధఘుమఘుమామోదంబు
దశదిగంతంబుల కొసఁగువాని

తే. లసదపూర్వాకృతివిలాస మొసఁగువానిఁ
గాంచి విస్మితచిత్తయై కంబుకంఠి
సాధ్వి సీమంతినీకాంత సస్పృహాస
లోచనంబుల నాతనిఁ జూచుచుండె. 108

శా. ఆరాజేంద్రుఁడుకంఠసూత్రరహితం దృక్తాంజనాపాంగిశ్యం
గార ప్రాభవహీనగాత్రి గళితగ్రైవేయహారాదికన్
దూరీభూతశుభాంగరాగతిలకన్ దుర్వారశోకార్దితన్
సారాచారపరాయణం గనియె నాసాధ్విన్ విచిత్రంబుగన్.

ఆ. కాంచి దృష్టపూర్వఁగా నిశ్చయముచేసి
హయము డిగ్గి యాలతాంగిఁ బిలిచి
కువలయేశ్వరుండు కూర్చుండ నియమించి
యింపుమీఱ సతికి నిట్లు లనియె. 110

క. వనితా నీవెవ్వరు నీ
జనకుని పే రేమి యెవరిసతి వేమిటి కై
ఘనశోకము బాల్యంబున
జనియించెను దెలియఁబలుకు సత్యముగాఁగన్. 111

క. అని సస్నేహముగాఁ బలి
కిన యావిభుఁ జూచి యశ్రుకీలితనిజలో
చన యై లజ్జిత యగుచును
వనజేక్షణ యూరకుండె వచనరహిత యై. 112

ఆ. అంతఁ దద్వయస్య యారాజనందను
గాంచి మధురవచనగారవమున
యావధూటిచరిత మాద్యంతయుతముగాఁ
దెలియఁబల్కె నపుడు దేటపడఁగ. 113

సీ. ఓమహాత్మక విను మీమానినీమణి
సీమంతిని యనంగఁ జెలువుగాంచు
నీకాంతజనకుండు లోకప్రసిద్ధిగాఁ
జిత్రవర్మ యనంగ ధాత్రి వెలయు
నింద్రసేనుఁడు నామ చంద్రాంగదుఁడు భర్త
నిషధాధినాథుఁడు నిక్కముగను
ఈవధూమణిపతి దైవయోగంబున
యమునాజలనిమగ్నుఁ డయ్యెఁ గాన

తే. నతనిరాజ్యంబు దాయాదు లపహరించి
తల్లిదండ్రులఁ బట్టి బంధన మొనర్చి
రట్లు గావున నీయింతి యధికశోక
తప్త యై యుండ వత్సరత్రయము గడచె. 114

తే. సోమవారంబునందు నీసుదతి యిపుడు
సమ్మతంబుగఁ బార్వతీశ్వరులపూజ
సేయుఁ గావున నిపు డభిషేచనార్థ
మరుగుదెంచె దృఢవ్రత యగుటఁ జేసి. 115

వ. అని చెప్పి సూతుం డిట్లనియె నట్లు సఖీముఖంబునఁ దన వృత్తాంతంబు సర్వంబు దెలియంజెప్పి క్రమ్మఱ నారాజ కుమారునిఁ జూచి సీమంతిని వారి కిట్లనియె. 116

క. శ్రీరంజిల నవమదనా
కారుండవు కిన్నరుఁడవో గంధర్వుఁడవో
చారణుఁడవొ మనుజుఁడవో
వారెవ్వరు నీదుపార్శ్వవర్తులు దలఁపన్. 117

క. ఇత్తెఱఁగునఁ బలుమఱు నా
వృత్తాంతము నడిగె దీవు విశదంబుగ లో
కోత్తర సస్నేహముగా
నిత్తఱి ననుఁ జూచినావొ యెన్నండైనన్. 118

క. ఈవార్తఁ దెలియఁ బలుకం
గావలయు సవిస్తరముగఁ గారుణ్యముతో
నేవేళనైన బుధులు మృ
షావాక్యము లాడఁ జనరు సకలవిధములన్. 119

వ. అని యివ్విధంబున నారాజపుత్త్రిక యన్నరేంద్రనంద నుతో సల్లాపంబు లొనరింపుచు బాష్పపూరితలోచనయు గద్గదకంఠయు మోహమూర్ఛాపరవశయు నై ధరణీతలము పయిం బడియున్న నిజకళత్రంబు నీక్షించి చంద్రాంగ దుండును శోకాకులితమానసుం డై మౌనంబున మహా

ర్తంబుండి తదనంతరంబున నమృతోపమానంబు లగుభాష ణంబుల నయ్యింతి నూరడిల్లం బలికి తత్పాణిగ్రహణంబు గావించి యిట్లనియె. మేము కామగమనంబునఁ బ్రకా శించుసిద్ధులము నీభర్త సురక్షితుండై యున్నవాఁడు నొక్కయెడ మే మిరువురము నైక్యంబుగా నుండుదుము అతండును రెండుమూఁడుదినంబులకు నిందు రాఁగలండు. నీవును నతండును గలసి సకలసామ్రాజ్యసుఖము లనుభ వించెదరు శ్రీసదాశివుపాదంబు లాన నామాట నిజమ్ముగా నమ్మి శోకంబు మాని యుండు మని పలికిన నతనిమధుర వచనములకు నూరడిల్లి విస్మయంబు దీపింప సంభ్రమో ద్భ్రాంతనయనంబుల నారాజనందనుం దప్పక చూచుచుఁ దన మనంబున నిట్లని వితర్కించె. 120.

మ. ఇతనిం జూడ మదీయభర్త యగుఁగా దేనిఁ మహాప్రేమసం గత మై యుండునె నామనం బదియునుంగాక న్నిజాకారశీ లత నే తెంతు రె యన్యలోకగతు లేలా తోఁచె నాబుద్ధి కా యతసౌందర్యుఁ డితండు ధూర్తజనుఁడో యక్షుండో గంధర్వుఁడో. 121

మ. శమనాగారముఁ జేరియున్న పతి సాక్షాత్కారుఁడయ్యెన్మతి భ్రమమో మోహమొ స్వప్న మో యిదియథార్థంబో విచా రింపని, క్కముగా నే నొనరించునట్టివిలసద్గౌరీశ పూజావిధా నము సార్థంబొ నిరర్థకంబొ తలఁపఁ నాభాగ్య మెట్లున్నదో.

సీ. మునిపత్ని వాత్సల్యమున నుపదేశించె
రంజిల్ల సోమవారవ్రతంబు
నెట్టువంటియాపద లే తెంచి యున్నను

శివపూజ దృఢభక్తిఁ జేయు మనుచు
సమ్మతంబుగఁ దదాజ్ఞాప్రకారంబున
విడువక వ్రతము గావింతుఁ గానఁ
బరఁగ నుమామహేశ్వరులు సర్వాంగల్య
సిద్ధిగల్గఁగఁ గృపఁ జేసి రొక్కొ

ఆ. యదియుఁగాక నాకుఁ బదివేలవర్షంబు
లధిపుతోడ సౌఖ్య మబ్బునట్లు
ద్విజులు పల్కుటెల్ల నిజమయ్యెఁ గాఁబోలు
నీశ్వరుండు దక్క నెవ్వఁ డెఱుఁగు. 123

మ. లలితాకారపయఃప్రమారసుగుణాలాపస్వరవ్యంజనం
బుల నీతండు మదీయభర్తకరణిం బొల్పారె సంభావ్యభా
వ్యలఘుశ్రీఫలనిశ్చయంబులు ఖగవ్యాహారగౌళీవచః
కలనాదంబులు వామలోచనభుజాకంపంబులుం దెల్పెడిన్. 124

ఆ. ఫాలలోచనుండు పార్వతీనాథుండు
శంకరుండు దగఁ బ్రసన్నుఁ డయినఁ
బ్రాణధారు లయినమానవానళులకు
భూమిలో నసాధ్య మేమి గలదు? 125

వ. అని వితర్కింపుచు డోలాయమానమానస యై యా సీమంతినీసతి కరగ్రహణమాత్రపులకీకృతాంగియు గళద శ్రుసన్మిశ్రితాపాంగయు లజ్జానమ్రముఖియు నై యున్న యాశుభాంగి కర్ణదేశంబునఁ గించిద్రహస్యంబుగా నీవు విషాదంబుఁజెందవలదు నీవల్లభుంగూడి సుఖంబున నుండఁ గలవు ఏను దజ్జననీజనకులకు నతనికుశలవార్త యెఱిం గింపం బోయెద నని పలికి క్రమ్మఱ తురంగాధిరూఢుండై

తనసహాయులంగూడి తత్క్షణంబున నిజపురోపకంఠవనము నకువచ్చి యచ్చట నిలిచి తత్కుకపుత్త్రుఁ డయిన యశ్వ సేనునిం బిలిచి నీవు మదీయజ్ఞాతులకడకుం జని వారలకు మదాగమనం బెఱింగింపవలయుఁ బోయిరమ్మని పనిచిన నతండును వల్లెయని యతిత్వరితమ్మునం జనుదెంచి తత్సభా సీనులై యున్న వారలం గని యిట్లనియె. 126

సీ. యమునాజలనిమగ్నుఁ డైనచంద్రాంగదుం
డహిలోకముననుండి యరుగుదెంచి
పురసమీపమున భాసురశౌర్యధుర్యుఁ డై
యుపవనంబున నిల్చి యున్న వాఁడు
భానుతేజుని నింద్రసేనమహారాజు
బంధముక్తునిఁ జేసి పనుపవలయు
శీఘ్రంబుగా రాజసింహాసనము మీరు
విడువుఁడు చక్కఁగా విడువరేని

తే. యానృపాలతనూభవుఁ డరుగుదెంచి
తక్షకాహీంద్రదత్తదుర్ధమకృపాణ
ధార భవదీయశిరములు ధరణిఁ గూల్చి
లీల నిజరాజ్యపదము పాలింపఁగలఁడు. 127

ఉ. అంగజసుందరాంగుఁడు మహాహితసైన్యవిభంగుఁ డైనచం
ద్రాంగదరాజనందనుఁడు తక్షకుచే బహుమాన మంది సా
రంగధరావతంసుకృపఁ గ్రమ్మరవచ్చె ధరిత్రి కాత్మ ను
ప్పొంగుచు నేనహీంద్రవరపుత్త్రుఁడమిత్రతదత్సహాయుఁడన్.

క. అని చెప్పిన దాయాదులు
విని యంత భయంబుఁ జెంది విస్మయమున వా

రనుకూలవృత్తి మే త్రే
లని పొగడిరి చలితహృదయు లై విభ్రాంతిన్. 129

శా. అంతన్ సత్వరితంబుగా నరిగి వా రయ్యింద్రసేనకుమా
రాంతున్ స్వీయసతీసమేతుఁ గని వేగన్ స్తుతునిం జేసి య
త్యంతప్రేమ దదీయపుత్త్రుకథ నాద్యంతంబుగాఁ దెల్పినన్
సంతోషార్ణవమగ్నులై రి మది నాశ్చర్యంబు సంధిల్లఁగన్.

క. ఆక్షణమునఁ బురజనులు సు
రక్షితుఁ డై వచ్చినట్టిరాజతనూజు
న్వీక్షించి సంతసిల్లి రి
నిక్షేపము గన్నభంగి నిర్మలమతు లై. 131

తే. మదనసన్నిభుఁ డైనకుమారుఁ డపుడు
లీలఁ జనుదెంచె ననువార్త లాలకించి
రాజపత్నియు రాజు హర్షాతిరేక
పరవశతచేఁ బ్రపంచంబు మఱచి రంత. 132

ఉ. అప్పుడుమంత్రులాప్తజనులార్యపురోహితభృత్యసంఘముల్
దప్పకవచ్చి రాసుతుని దర్శన మేర్పడఁజేసి కౌతుకం
బుప్పతిలంగఁదోడ్కొనిశుభోజ్జ్వలతూర్యరవంబుమ్రోయమే
లొప్పఁగవచ్చిరందఱుమహోన్నతరాజగృహంబుఁజేరఁగన్.

ఉ. పల్లవపాణు లాడుచును బాడుచు లాజలు నక్షతంబులున్
జల్లుచు రాఁగఁ బౌరజనసంఘము చుట్టును గొల్వ ధారుణీ
వల్లభనందనుండు విభవం బలరం జనుదెంచి తండ్రికిం
దల్లికి సాగిమ్రొక్కఁగనుదమ్ములబాష్పజలంబులొల్కఁగన్.

వ. అంత. 135

క. చంద్రాంగదునభినవమణి
చంద్రాంగదుఁ గౌఁగిలించి స్వస్తి యొసఁగి రా
చంద్రార్కము వర్ధిలు మని
చంద్రార్కసమాఖ్య లతనిజననీజనకుల్. 136

శా. నష్టం బైనమహాధనంబు హృదయానందంబుగాఁ గ్రమ్మఱం
దృష్టంబైనవిధంబున న్మరల నేతెంచె న్నరేంద్రాత్మజుం
డష్టైశ్వర్యధురంధరుం డగుచు నాహా యెంతపుణ్యాత్ము లీ
శిష్టాచారునితల్లిదండ్రులని హర్షించెం జనం బంతయున్. 137

క. ఆనిషధపురంబునఁ గల
మానవులు ప్రమోదమానమానసు లగుచున్
శ్రీనిలయుని జంద్రాంగదు
భానుప్రభుఁ గనిరి నేత్రపర్వముగాఁగన్. 138

క. గరుడుని గన్నమహాహుల
కరణిని గ్రహరాజుపజ్జ గ్రహములరీతిన్
బరనృపతులు చంద్రాంగద
నరపతికడ మెలఁగి రపుడు నమ్రత్వమునన్. 139

వ. అయ్యవసరమునం బరమేశ్వరుకృపాకటాక్షమునం బునః ప్రాప్తనిజసూనుం డయిన యింద్రసేనుండు పరమాహ్లాదంబున రుద్రాభిషేకములును సమస్తదేవతామహోత్సవములును నఖండదీపారాధనములును భూసురసమారాధనమును అపరిమితసువర్ణదానములు గావించి నిజకుమారబంధుజనసమేతముగా మృష్టాన్నపానములం బరితృప్తింబొంది యిష్టానులాపములం బ్రొద్దుగడపుచు సుఖగోష్ఠినుండె నంత. 140

క. మఱునాఁ డరుణోదయమున

సరసతరాహ్నికము దీర్చి జగతీపతి భూ
సురబంధుమిత్రయుతముగఁ
బరువడిఁ గూర్చుండెఁ దత్సభామధ్యమునన్. 141

శా. కాళిందీసలిలాంతరాళమున నాగస్థానముల్ జేరి ర
త్నాలంకారచయంబు తక్షకమహానాగేంద్రుచేఁ గొంచుని
చ్చాలీలం జనుదెంచి నేఁడుమరలన్ జంద్రాంగదుండంచు నీ
లీలం బంపెను జిత్రవర్మకడకున్ లేఖార్థసంవాహులన్. 142

సీ. సప్రాణుఁ డై యున్న చంద్రాంగదునివార్త
చిత్రంబుగా విని చిత్రవర్మ
సంతతచింతావిచారంబులను మాని
సకలబాంధవమిత్రసహితముగను
బౌరులు సంతోషపారవశ్యమునొంది
సొంపు దీపింపఁ జాటింపఁ బనిచె
లేఖార్థవాహకాళికిఁ బ్రీతి మృష్టాన్న
రాజితాభరణాంబరంబు లొసఁగి

తే. యపుడు నిజపుత్త్రి రావించి కృప దలిర్పఁ
బూర్వభూషితనవరత్నభూషణములు
మేన శృంగార మొనరించి మేరుధీరుఁ
డతఁడు హర్షాంబునిధి నోలలాడుచుండె. 143

వ. ఆసమయంబున. 144

మ. యమునాస్నాన మొనర్పఁబోవునెడ నశ్వారూఢుఁడై వచ్చినె
య్యముతో మత్కరమంటికొన్ని హితవాక్యంబుల్ప్రసంగించిచ
న్న మహాత్ముం డెమదీయభర్తయనియానందించెఁ జంద్రాంగద
ప్రమదారత్నము శాంకరవ్రతమహత్త్వంబాత్మ భావింపుచున్.

ఉ. నెమ్మిని జిత్రవర్మధరణీపతి శంకరశాంకరీనివా
సమ్ములయందు నుత్సవము సల్పుటకై తగువారిఁ బంచి చి
త్తమ్మునఁ బ్రేమదోహఁగ హితమ్ముగ నల్లునిఁ జూచువాంఛశీ
ఘ్రమ్మున నేఁగి తోడుకొనిరాఁబనిచెన్నిజమంత్రివర్గమున్.

వ. ఇట్లు పంపిన వారలు నతిత్వరితంబున నిషధనగరమునకుం జని చంద్రాంగదసమేతుం డై యున్నయింద్రసేనమహావల్లభుం గాంచి పరమానందకంచళితహృదయారవిందులై యారాజున కిట్లనిరి. 147

తే. ఇంద్రసేనమహీశ దేవేంద్రవిభవ
చిత్రవర్మధరాధిపశేఖరుండు
తనదుజామాతఁ జూడఁ జిత్తమునఁ దలఁచి
నెమ్మి మముఁ బంపె నీదుసాన్నిధ్యమునకు. 148

క. కైరవహితురాకకును జ
కోరంబులు తరుణిరాకకును గోకంబుల్
గోరుచు నుండువిధంబున
నీరాసుతురాక కలరు నెల్లజనంబున్. 149

క. కావున నిఁక నాలస్యము
గా వలవదు సత్వరంబు గాఁ బనుపు మనన్
భూవరుఁడు సమ్మతంబుగ
వేవేగమె యాజ్ఞ యొసఁగె వేడ్కఁ జెలంగన్. 150

వ. ఇట్లు చంద్రాంగదుండు నిజజనకుచేత ననుజ్ఞాతుం డై తల్లి దండ్రులకుఁ బ్రణామంబులు గావించి భూసురాశీర్వాదంబులు భేరీభాంకారరవంబులు చెలంగఁ దక్షకాహీంద్రదత్తం బైనయశ్వరత్నంబు నెక్కి తత్కుమారుం డైనయశ్వసేనుండు

దనకు నర్మసఖుండుగా ననేకసేనాసమేతుం డై బహువిధజన పదఘనారణ్యపర్వతనదీనదంబులు గడచి కతిపయదినములకుఁ జిత్రవర్మపురమునకుం జేరవచ్చె నంత. 151

సీ. ఆభేరికారావ మప్పు డాకర్ణించి
పౌరులు సంతోషభరితు లగుచుఁ
జనుదెంచి యెదురేఁగి సాధువాదంబుల
నభినుతి గావించి శుభము లెసఁగ
వందనాశ్లేషణస్వస్తిభాషణములు
గడుమైత్రి మెలఁగిరి ఘనత మెఱయ
నప్పురవీథి పుణ్యాంగనాజనములు
నవరత్ననీరాజనంబు లొసఁగఁ
తే. గమలనేత్రలు సౌధభాగములనుండి
సరభసంబుగ సేసలు చల్లుచుండ
భవ్యమైనమహేంద్రవైభవము దనర
వచ్చెఁ జంద్రాంగదుఁడు చిత్రవర్మసభకు. 152

వ. ఆసమయంబున. 153

శా. ప్రౌఢోక్తిప్రతిభాష నింద్రుఁ డఖలప్రత్యర్థిసేనామద
వ్యూఢోగ్రద్విపసింహుఁ డంధకవిపక్షోదగ్రపూజాక్రియా
బాధప్రజ్ఞుఁడు చిత్రవర్మధరణీపాలుండు చంద్రాంగదుః
గాఢాలింగితుఁగానొనర్చెనపుడుత్కంఠాయితస్వాంతుఁడై.

క. భానుప్రభుఁ డగునిషధ
క్ష్మానాథుఁడు చిత్రవర్మమహితపదములన్
సానందాశ్రుజలంబులఁ
దా నప్పుడు గడిగె వినమితశిరస్కుం డై. 155

తే. అత్తలకు మ్రొక్కి వెండియు నార్యులైన
బాంధవులకును హితులకు బ్రాహ్మణులకు
వందనము లాచరించిన వార లతనిఁ
గాంచి జయవాక్యములను దీవించి రంత. 156

సీమంతినీపునర్వివాహఘట్టము

మ. పునరుద్వాహము సేయఁగాఁ దలఁచి యాభూపాలచంద్రుం
డు భూజనసన్మాన్యులు భూసురోత్తములు రాజశ్రేష్ఠులుం
దాను శాస్త్రనిరాఘక్రియ నిశ్చయించి విలసత్సౌధం బలం
కారశోభన మై యుండ నొనర్చె నప్పుడు సుహృద్బంధు
ప్రజ లైచ్చఁగన్. 157

క. భూసురభామినులు మహో
ల్లాసంబున భద్రగీతలలితోక్తులతో
సేసలు చల్లఁగ రత్నమ
యాసనమున రాకుమారుఁ డటు కూర్చుండెన్. 158

సీ. కమనీయతరశరత్సమయరాకాచంద్ర
బింబంబుక్రియ ముఖాబ్జంబు వెలయఁ
బ్రాభాతవేళావిరాజత్సరోజాత
సామ్యంబు లైనలోచనము లలర
వర్షావసరవిభాస్వత్తటిద్వల్లికా
మానితం బగుచు నెమ్మేను దనరఁ
దిమిరబంధురనిశీథినిదారకలమాడ్కి
వేణీఖచితపుష్పవితతు లమర
తే. విశ్వకర్మవినిర్మితవివిధరత్న
చిత్రితసజీవసాలభంజిక యనంగ

వచ్చి కూర్చుండె జీవితేశ్వరునిపజ్జ
నిర్మలాపాంగి సీమంతినీలతాంగి. 159

క. శృంగార శేఖరులకును
మాంగల్యధురీణులకును మానధనులకుం
బంగారుపళ్లెరంబుల
మంగళహారతుల నిడిరి మంజులవాణుల్. 160

క. ఆభోగయౌవనులకును
భ్రాభవధుర్యులకు సురభిభరతైలమునన్
శోభనములు పాడుచు హే
మాభలు దల లంటి రపుడు మంజులఫణితిన్. 161

క. కంకణరాజత్కరులకుఁ
బంకజనేత్రులకు పుణ్యభాగులకు సుమా
శంకరభక్తుల కప్పుడు
సుంకులు చల్లిరి శశాంకసుందరవదనల్. 162

క. పన్నగజాతీరసమం
పన్నంబుగఁ దలలుఁ బులిమి మందోష్ణం బౌ
పన్నీట జలకమార్చిరి
కన్నియకును రాసుతునకుఁ గామిను లంతన్. 163

ఆ. సుందరాంగులకును శుభచరిత్రులకును
రాజదంపతులకుఁ దేజ మలర
ధౌతవస్త్రములను దడియార్చి రప్పుడు
హరిణనయన లధికహర్షమునను. 164

సీ. కట్టంగనిచ్చిరి కనకాంబరంబులు
గమనీయసుందరాకారులకును

లలితార్ధశశిఫాలఫలకంబులను దివ్య
తిలకము ల్దీర్చిరి ధీరులకును
ఘుమఘుమామోదగంధము లలందిరి మేన
గుణరత్ననిధులకుఁ గొమరు మిగులఁ
బుష్పదామములు సొంపుగ నలంకారంబు
గా వ్రేసిరతివలు ఘనయశులకు
తే. హారకుండలమణికంకణాంగదాది
భూషణంబులఁ దొడిగిరి బుధనుతులకు
దీపితంబుగఁ జెక్కిట దృష్టిచుక్క
లింపుగ నొనర్చి రా రాజదంపతులకు. 165

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వధూవరు లత్యంతశృంగారాభిరాము లై యాక్షణమున భేరీమృదంగాదితూర్యరవంబులును ననేక బ్రాహ్మణపుణ్యాహఘోషంబులును పుణ్యాంగనాసహస్ర మధురగీతనిస్స్వనములును వందిమాగధస్తవనాదములుం జెలంగఁ గల్యాణవేదికాతలమున నౌదుంబరభద్రపీఠంబునఁ గూర్చున్న సమయంబున. 166

శా. అన్యక్షత్రియగర్వపర్వతసుపర్వాధీశ్వరుం డైనరా, జన్యశ్రేష్ఠుఁడు చిత్రవర్మ విహితాచారంబు దీపింపఁగా, ధన్యం బయ్యె మదన్వయం బని పయోధారానుపూర్వంబుగాఁ గన్యాదాన మొనర్చె నైషధునకుఁ గల్యాణలగ్నంబునన్.

క. జాంబూనదాంబరంబులు
గంబళములు భూషణములు గౌశేయకము
ల్దాంబూలము లాదిగ మో
దంబున విప్రుల కొసంగె ధరణీశుఁ డొగిన్. 168

మ. కలమాన్నంబులు పాయసంబులును శాకానీకము ల్గోఘృతం
బులు పచ్చళ్లుపదంశకాళిమధురాపూపంబులుం జారులున్
జలము ల్తేనియ లానవాలు పెరుగు ల్సంతుష్టిగా బంధుమం
డలితో భవ్యముగా భుజించిరివిశిష్టప్రీతినాదంపతుల్. 169

తే. భోజనానంతరమునఁ దాంబూలసురభి
గంధమాల్యాద్యలంకారకలితుఁ డగుచు
మిత్రబాంధవభృత్యసమేతముగను
సరససల్లాపముల నుండుసమయమునను. 170

ఉ. హల్లకగంధు లంతఁ బరిహాసము లొప్ప వరాన్వితోల్లస
త్ఫుల్లకుసుంభకింశుకసుపుష్పరసంబులు మేనులందు రం
జిల్లఁ బరస్పరంబుగను జిమ్మనగ్రోవుల నించి యోంపిగాఁ
జల్లుచు బాంధవంబున వసంతము లాడిరి సంభ్రమంబుగన్.

శా. రూపస్తుత్యుఁడు ధర్మరక్షణవిచారుం డైనచంద్రాంగద
క్ష్మాపాలుండు నిజాంగనామణికి ముజ్జతుశ్శివస్వామిచేఁ
దా పాతాళమునందుఁ దెచ్చినమహోద్యద్దివ్యభూషామణీ
లేపస్రగ్వసనాదికంబు నొసఁగెన్ లేనవ్వు మోమొప్పఁగన్.

క. అంతట మణిభూషణహారి
దంతఘుమంఘుమితగంధదామాన్విత యై
యెంతయుఁ దేజంబున సీ
మంతిని విలసిల్లె సర్వమంగళపగిదిన్. 173

వ. అంత. 174

మ. శరజన్మప్రతిమప్రతాపనిధి యాచంద్రాంగదుండంత భా
స్వరజాంబూనదచంద్రకాంతమణిరాజత్కుడ్య భాగంబుబం
ధురనీలామలవజ్రవేదికము కస్తూరీవిలిప్తంబు భా

స్ఫురతేజోమణిదీప్తమైనశయనాగారంబుఁ జేరెన్వేసన్.

ఉ. కల్పతరుప్రసూనఫలగంధశుభాక్షతసంయుతంబు సం
కల్పభవప్రతాపజనకం బగులాలితహంసతూలికా
తల్పమునందు రాసుతుఁడు దర్పకరూపధరుం డమోఘుసం
కల్పుఁడు విశ్రమించె శితికంఠపదాంబుజభక్తియుక్తుఁడై.

క. అంత భవానీపదయుగ
చింతామృతపానపరవశీకృతవిమల
స్వాంతంబున నచటికి సీ
మంతిని జనుదెంచె రతిసమాకృతి వెలయన్. 177

క. ఈవీరపతివ్రతయును
దైవవియోగమునఁ జేసి తనపతిఁ బడసెం
గావున నీపుణ్యాంగన
సావిత్రికిఁ బ్రతి యటంచు జనులు నుతింపన్. 178

మత్తకోకిల—
వచ్చియున్నతలోదరిన్ శుకవాణిఁ జూచి కరంబులన్
గ్రుచ్చి కౌఁగిటఁ జేర్చి మిక్కిలి కూర్మిఁ జెక్కిలి నొక్కుచుం
మచ్చిక ల్దనరార దీయనిమాటలాడుచుఁ బ్రేమతోఁ
బచ్చవిల్తునికేళి కప్పుడు పైకొనెం దమి మీఱఁగాన్. 179

ఉ. రాజకుమారుఁ డంతఁ బరిరంభణచుంబనబంధనంబులన్
రాజితదంతఘాతనఖరక్షతముఖ్యవిమర్శనంబులన్
రాజమరాళయానమధురాధరనీరదనీలవేణి నా
రాజతనూజఁ గూడె రతిరాజవినోదము లుల్లసిల్లఁగన్. 180

వ. ఇవ్విధంబున నాదంపతు లన్యోన్యప్రేమాతిశయంబులం
గొంతప్రొద్దు సురతానుభోగములఁ దృప్తింబొంది తత్పార

వశ్యమున సుఖనిద్రం జెంది ప్రభాతకాలమున మేల్కాంచి
గౌరీశ్వరధ్యానపరాయణులై మంగళస్నానాదికృత్యంబులు
శివపూజావిధానంబు లాదిగాఁ గల కాల్యకరణీయంబులు
నిర్వర్తించి తదనంతరమున మధురాహారంబుల సంతుష్టిం
జెందియుండి రంత కతిపయదినంబులకుఁ జంద్రాంగదుండు
నిజకళత్రసమేతంబుగాఁ గ్రమ్మఱ నిజరాజధానియగు నిషధ
పురమునకుం బోవ సమకట్టి యున్న యన్నరేంద్రనందను నభి
ప్రాయం బెఱింగి. 181

క. విశదయశుండు తదీయ
శ్వశురుం డగుచిత్రవర్మ జామాతకు ధీ
కుశలునకు నరణ మిచ్చెను
దశసాహస్రాశ్వగజరథప్రకరంబుల్. 182

క. మున్నుగ నాత్మతనూజకు
మన్నించి యమూల్యవస్త్రమణిభూషణముల్
చెన్నలర నిచ్చె నప్పుడు
గన్నుల నానందబాష్పకణములు దొరఁగన్. 183

ఆ. మఱియు వివిధగంధమాల్యమృగీమద
కుంకుమాంజనార్ద్రసాంకవములు
దగ సహస్రదాసదాసీజనంబులు
గ్రామశతము లొసఁగెఁ గరుణ వెలయ. 184

వ. ఆసమయంబున. 185

చ. తనగురునాజ్ఞఁ జేసి నిషధప్రభునందను వెంట వచ్చి త
జ్జనకకళత్రబాంధవుల సన్నిధిఁ జేర్చి యతండు సాదరం
బున మకలింప నాభుజగపుంగవనందనుఁ డాక్షణంబునం

జని దనుజాన్వితంబుగ రసాతలలోకముఁ జేరెఁ గ్రమ్మఱన్.

వ. తదనంతరమునఁ జిత్రవర్మమహీపతిచేత ననుజ్ఞాతుం డై నిజ కళత్రం బగుసీమంతినిఁ దోడ్కొని చంద్రాంగదుం డనేక సేనాపరివృతుం డై కతిపయదినములకు నిజనగరమునకువచ్చి శుభముహూర్తమునఁ దూర్యరవములు భూసురాశీర్వాద నాదములు చెలంగ శుద్ధాంతప్రదేశము గావించి జననీజనకు లకు గురుబంధుజనములకుఁ బ్రణామంబు లాచరించి వారల యాశీర్వాదములు గైకొని పరమానందమున సుఖంబుండి రంత. 187

సీ. అంత శుభాచార యైనసీమంతిని
యత్తమామలకును హర్ష మొదవ
బంధువర్గములకు బ్రాహ్మణోత్తములకు
నతిభక్తి వందనం బాచరింప
నాపతివ్రత నంద ఱాశీర్వదించిరి
సతతంబు సౌభాగ్యవతియుగాఁగ
మఱియును దద్వ్రతమాహాత్మ్యమునకును
లాలిత్యమునకు సుశీలతకును

తే. వినయగాంభీర్యధైర్యవివేకములకు
సకలజనములు చూచి విస్మయము నొంది
రత్త శ్వశురులు కోడలి నభినుతించి
యిది సురాంగన యని మది నెంచి రపుడు. 188

ఉ. మింటను సిద్ధచారణులు మేదినియందు మనుష్యులున్వని
ష్కంటకపుణ్యశీల సుభగత్వము గల్గినదీని కల్గ ము
క్కంటివధూటి సాటి యగుఁ గాని తదన్యులు గారటంచు జే

గంటలకై వడిం బొగడఁగా నుతికెక్కె జగత్ప్రసిద్ధిగన్. 189

తే. లలన యీరీతి యాత్మవల్లభునిఁ గూడి
భయము నయమును బ్రియమును భక్తి గలిగి
స్నానజపపానభోజనశయనములను
సంతతంబును సంతుష్టి సలుపుచుండె. 190

ఉ. రాజతనూజ మద్వ్రతపరత్వమునం బతిఁ గంటినంచు వి
భ్రాజితసోమవారముల రాజకళాధరుఁ బార్వతిం జగ
త్పూజితులం భజింపుచును భూసురదంపతులన్ ముదంబునన్
బూజలు సేయుచుండె నిజపూర్వభవార్జితపుణ్యవైఖరిన్. 191

వ. అంత. 192

సీ. నిషధదేశం బేలునిర్మలాచారుండు
భానుతేజుం డింద్రసేనవిభుఁడు
ఆరాజనందనుం డయ్యెఁ జంద్రాంగదుం
డతనిపట్టపుదేవి యనఁగ వెలసి
సీమంతినీమణి సీమంతిని యనంగ
దీపించు నీధరిత్రీతలమున
సోమవారంబుల సోమశేఖరు సోముఁ
బూజించి దంపతిపూజ సల్పి

తే. కామధేనువుకై వడిఁ గామితార్థ
జాలము లొసంగు నసుచును సకలదిశల
యందుఁ బేరయ్యె నపుడు రాకేందువదన
వనజదళనేత్రి యాచిత్రవర్మపుత్రి. 193

వ. అంతఁ గొంతకాలమునకు నయ్యింద్రసేనమహీనాథుండు నిజరాజ్యభోగసుఖములయందు విరక్తుం డయి తదనంత

రంబున నిజకుమారుఁడైనచంద్రాంగదునకుఁ బట్టముఁగట్టి సకలసామ్రాజ్యభారధురంధరుంగా నియమించి భార్యాసమేతుండయి వనమునకుం జని యచ్చట వానప్రస్థాశ్రమమున మహాఘోరతపం బాచరించి దేహము విడిచి భార్యాసమేతముగా దివ్యవిమానారూఢుండయి సిద్ధచారణులు సేవింప శివలోకమున శివసాయుజ్యము నొందిరని చెప్పిన విని పరమాశ్చర్యము నొంది శౌనకాదిమహామునులు క్రమ్మఱ సూతున కిట్లనిరి. 194

క. మామనములు రంజిల్లఁగ
హైమవతీశ్వరపదార్చనాసాచితమహా
సీమంతినీప్రభావం
బేమైనను గలిగనేని యెఱిఁగింపు మొగిన్. 195

క. కొననుండి చెఱకు మొదటికిఁ
దినఁదినఁగా మధుర మైనతెఱఁగున నిటలా
క్షునిదివ్యచరిత్రంబులు
వినవినఁగా మాకు మిగుల వేడ్క జనించెన్. 196

వ. అని యడిగిన నమ్మహామునులకు సూతుం డిట్లనియె. 197

ఉ. వింతలు దన్మహత్త్వములు విప్రియమై వ్రతనిష్ఠ నల్పుచుక్
గంతువిరోధిసత్కరుణఁ గ్రమ్మఱ లబ్ధనిజేశ యయ్యె నా
నెంతపతివ్రతాతిలక మెంతటినిశ్చలచిత్త యారసీ
మంతినిసత్ప్రభావగరిమంబు గణింపఁ దరంబె యేరికిన్. 198

తే. అమ్మహాపుణ్యసాధ్వి మహత్త్వ మొక్క
చిత్రకథఁ జెప్పెద వినుండు మైత్రి వెలయ
నదియుఁ గల్యాణదాయకం బది మనోజ్ఞ

మది సమస్తాఘహరణమై యలరుచుండు. 199

వ. అది యెట్టిదనినఁ జెప్పెద నాకర్ణింపుఁడని సూతుం డి ట్లనియె.

క. శ్రీరాజరాజవిభవా
ధార మగు విదర్భరాజధానీమణికిఁ
జేరువయే భూరమణీ
హారం బన నొక్క యగ్రహారము వెలయున్. 201

క. అందు వరమిత్రుఁ డన నిం
పొందఁగ సారస్వతుఁ డన భూనుతయశులై
యుందురు భూసురు లిరువురు
సందేహము లేక సకలశాస్త్రజ్ఞులునై. 202

సుమేధసోమవంతులచరిత్రము

క. వరమిత్రునిఘనతనయుఁడు
పరఁగు సుమేధుం డనంగ భాసురకీర్తి
స్ఫురణుఁడు సారస్వతునకు
వరపుత్రుఁ డొకండు సోమవంతుఁ డనంగన్. 203

శా. ఆవిప్రోత్తమసూనులొండొరులుఁదుల్యప్రాయులై సూక్ష్మమే
ధావిభ్రాజితులై కృతోపనయనోద్యత్సర్వసంస్కారులై
శైవాచారకళాధురంధరులునై చంద్రార్కసంకాశులై
శ్రీవిద్యాధికులైరి వారలు విపశ్చిన్ముఖ్యులో నాజనుల్. 204

క. అకుటిలమతు లయ్యిరువురు
సకలపురాణేతిహాసశాస్త్రాగమము
ల్ప్రకటముగ నభ్యసించిరి
యకలంకవచోవిభూతి నార్యులు మెచ్చన్. 205

వ. ఇవ్విధమునం బెరుగుచు సమస్తవిద్యాప్రవీణులును వివాహ
సమయోచితతారుణ్యధురీణులును నైన కుమారులం గనుం
గొని తజ్జనకు లిట్లనిరి. 206

ఉ. పుత్త్రకులార మీరు పరిపూర్ణవయస్కులు గాన నిప్పు డి
ద్ధాత్రిం బరిభ్రమించి వసుధాతలనాథుల నాశ్రయించి సు
క్షేత్రపరిగ్రహార్థముగఁ జేయుఁడుయత్నము మీకు నుత్తమ
శ్రోత్రియు లంచు నిత్తురు వసుప్రకరంబులనమ్మహీపతుల్. 207

క. పదపడి పరవాదములకు
నెదురెవ్వరు లేకయుండ నింపు దలిర్పన్
జదివితిరి వేదశాస్త్రము
లిది సమయము యాచకమున కేగుఁడు మీరల్. 208

తే. శైశవం బాదిగా సర్వసంస్కృతులును
వ్రతము లొనరించితిమి బహుశ్రుతుల మైతి
మిపుడు వృద్ధుల మైతి మే మెంచి చూడ
శక్తులము గాము దేశసంచారమునకు. 209

క. మీరలు పదియేడేండ్లకు
మారులు విద్యాప్రసంగమహిమ విదర్భ
క్ష్మారమణు నడిగి యర్థం
బారూఢిగఁ దెచ్చి పెండ్లియాడుఁడు వేగన్. 210

వ. అని పలికిన నిజజనకులవాక్యములకు సమ్మతించి బ్రహ్మచారు
లైన యయ్యిరువురు విదర్భరాజుసముఖమునకుం జనిన
నమ్మహీనాథుండును బ్రత్యుత్థానపూర్వకంబుగా వారలం
బూజించి యథార్హపీఠంబులం గూర్చుండ నియోగించి
యుండునంత. 211

శా. ఛందోవ్యాకరణప్రతర్కఘనశిక్షాజ్యోతిషప్రక్రియా
సందర్భంబు లుపన్యసింపుచును రాజశ్రేష్ఠు మెప్పించి సా
నందస్వాంతునిగా నొనర్చివివిధామ్నాయోక్తమంత్రాళిచే
సింధూరద్రవమిశ్రితాక్షతఫలాశీర్వాదముల్చేసినన్. 212

క. మెచ్చి నరపాలుఁ డప్పుడు
మచ్చికతో ననియె నాకుమారవరులతో
నిచ్చటికి మీర లిరువురు
వచ్చుటకును హేతు వెద్ది వచియింపుఁ డనన్. 213

ఆ. వార లిట్టు లనిరి వసుధేశు గనుఁగొని
విత్తవిరహితులము విప్రవరుల
మట్లుగాన నిచటి కస్మద్వివాహార్థ
మరుగు దెంచితిమి ధనాభికాంక్ష. 214

క. అని వారు దెలియ నుడివిన
విని యానృపకుంజరుండు విప్రాత్మజులం
గనుఁగొని యిట్లని పలికెను
ఘనహాస్యరసంబు బాహ్యకము కాకుండన్. 215

సీ. విప్రనందనులార వినుఁడు నావచనంబు
విపులార్థసంసిద్ధి వెలయు మీకు
సదమలచారిత్రి చంద్రాంగదునిపత్ని
సీమంతిని యనంగఁ జెలువుగాంచి
సోమవారంబున సోమశేఖరుపూజ
లాచరింపుచును నిరంతరంబు
దంపతిపూజ లత్యద్భుతంబుగఁ జేసి
తుష్టిగా నొసఁగు నభీష్టధనము

తే. గాన మీలోన మీర లొక్కరుఁడు యువతి
యొకఁడు పురుషుండుగా వేష మొనర దాల్చి
పోయి యాసాధ్వీమందిరంబున భుజించి
ధనము గొని రండు మత్సన్నిధానమునకు. 216

చ. అని వచియించిన న్విని మహాభయ మందుచువిప్రసూనులి
ట్లనిరి నరేంద్రచంద్ర తగునా మిముబోంట్లకు నిట్టులాడఁగా
జనకులపట్ల దేవతలసన్నిధి సద్గురులందు రాజులం
దునుగపటప్రయత్నుఁ డగుదుష్కృతిదాఁ జెడు సాన్వయంబుగన్.

ఉ. ఎన్నఁగ మేముభూసురకులేంద్రులముః బహువేదశాస్త్రసం
పన్నుల మిట్టికాపటికభాషణ మర్హమె మాకుఁ గైతవ
చ్ఛన్నమనుష్యసంతతికి సాధ్వసముః గలుషంబువైరముః
బన్నుగ నిందయుం గలుగు పార్థివశేఖర సత్య మారయన్.

వ. నరేంద్రా భవదీయశాసనమున నిషధపురమున కెట్లు పోవ
నేర్తుము కౌటిల్యమార్గమున సంచరింపుచున్న మ మ్మెవ్వరే
నియు నెఱింగిన దండనార్హుల మగుదుము కులశీలవిద్యా
గుణములఁ బ్రయోజనము లగులజ్జాభిమానములు
దొలంగుఁ గావున నే మిట్టి కార్యమునకుం బోవుట
యర్హంబు గా దని పలికిన నవ్విప్రకుమారులవచనంబు
లాకర్ణించి వెండియు నాభూవరుం డి ట్లనియె. 219

క. దేవ గురు జనక జననీ
భూవరశాసనము గడచు పురుషులు గలరే
యేవిధమున కర్తవ్యము
గావున నాయాజ్ఞ మీఱఁగారాదు సుమీ. 220

క. శుభమైన నశుభమైనను
ప్రభువులు వచియించినట్టిపలుకులు వినినన్
విభవంబు లబ్బు నిజముగ
నభయము సమకూఱు నమ్మహాత్ముల కెపుడున్. 221

క. మీరెల్ల మదీయాజ్ఞా
ధారకులై యుండవలయు దథ్యం బనినన్
ధీరమతి సమ్మతించిరి
వా రపుడు విదర్భరాజువచనంబులకున్. 222

వ. ఇట్లు సమ్మతించిన యావిప్రకుమారుల యభిప్రాయంబెఱింగి
యాభూవరుండు. 223

క. సారస్వతసుతుఁ డాగమ
పారజ్ఞుం డైనసోమవంతున కెలమి
న్నారీవేష మొనర్చెను
హారిద్రాంజనవిభూషణాంబరమణులన్. 224

సీ. కటిభాగమున దివ్యకౌశేయము ధరించి
సుదుటఁ గుంకుమరేఖఁ గుదురుపఱిచి
ప్రచురతాళంబుల గుచమండల మమర్చి
సొగసుగా మృదులకంచుకముఁ దొడిగి
నీలవస్త్రమునఁ బెన్నెరివేణిఁగ నొనర్చి
ప్రవిమలం బైనపుష్పములు దురిమి
రాణింప మొలను నొడ్డాణంబు బిగియించి
చెక్కిళ్ల మకరిక ల్చక్కఁ దీర్చి

తే. కరములను రత్నకంకణాంగదము లమరఁ
గర్ణములయందుఁ బాజులకమ్మ లొప్పఁ

గంధసూత్రాదిభూషణకలితుఁ డగుచు
సోమవంతుఁడు కృత్రిమభామ మయ్యె. 225

క. క్షితిపతియాజ్ఞావిధమున
నతిశయసౌందర్యవంతు లావిప్రులు దం
పతివేషంబులు దనరఁగ
రతికుసుమాయుధులమాడ్కి రంజిల్లి రొగిన్. 226

వ. ఇట్లు రాజానుశాసనంబున నాబ్రహ్మచారులిరువురు కృత్రిమ దంపతివేషంబులు ధరియించి కాఁగలయర్థంబు లవశ్యం బుగా ననుభోక్తవ్యంబులని ధైర్యం బవలంబించి కతిపయ దినప్రయాణంబులం జని చని యభ్రంకషమణికాంచన సౌధప్రాకారగోపురంబును నిజవైభవపరాభూతగోపురంబును నగునిషధపురంబుం బ్రవేశించి తత్పట్టణవిలాసంబు లాలో కింపుచు రాజమార్గంబున నరుగుదెంచి యచ్చట నానాదేశ సమాగతబ్రాహ్మణవధూవరులం గాంచి వారలుం దామును రాజమందిరద్వారంబు చేరువ నుండునంత. 227

క. ఆవేళ సోమవారము
గావున సుస్నాత యగుచుఁ గౌతుకమున నా
భూవరపత్నియును మహా
దేవాగారంబు సొచ్చెఁ దేజం బలరన్. 228

క. ఆసమయంబున నచటికి
భూసురముఖ్యులును మఱియు భూసురవనితల్
హాసోల్లాసముఖంబుల
నాసాధ్వీమణిని జేర నరిగిరి వరుసన్. 229

తే. మేదురంబుగ వాదిత్రనాదములును

వేణువీణారవంబులు వేదనాద
ములును ఘంటాఘణాత్కారములును శంఖ
నిస్స్వనంబులు దిక్కుల నిండె నపుడు. 230

సీ. కదళికాస్తంభసంగతచతుర్ద్వారంబు
పల్లవతోరణభ్రాజితంబు
హరితరాంకవవితానాలంకృతంబును
బహురంగవల్లికాభ్రాజితంబు
ఫలపుష్పమంజరీపరిమళోపేతంబు
దేదీప్యమానప్రదీపకంబు
... ...

తే. మణిమయం బైనకల్యాణమంటపమున
బృథులసౌవర్ణమయరత్నపీఠమునను
వెలయఁ గూర్చుండి నిషధభూవిభునిసాధ్వి
చిత్తమలరంగఁ బూజలు సేయుచుండె. 231

సీ. ధ్యానంబు గావించెఁ దరుణేందుమౌళికి
నావాహన మొనర్చె దైవపతికి
భద్రాసనం బిచ్చెఁ బార్వతీధవునకు
నర్ఘ్యంబొసంగెఁ గాలాంతకునకు
నభిషేకములు జగత్ప్రభునకు నొనరించె
వస్త్రయుగ్మము కృత్తివాసునకును
శ్రీగంధతిలకంబు శివునకు నలరించె
నక్షతంబులు జగద్రక్షకునకుఁ

తే. గుందమందారబిల్వమాకందవకుళ
చంపకాశోకపున్నాగజలజములను

బూజ లొనరించె రవికోటితేజునకును
సొరిది సీమంతినీభామ సుగుణధామ. 232

క. సౌరభ్యధూప మొసఁగెను
వారిధితూణీరునకును వైభవ మలరన్
నీరాజన మిచ్చెను క
ర్పూరముతోడను భుజంగభూషణధృతికిన్. 233

క. ధిషణావతియై మణిమయ
చషకంబున మధురభక్ష్యశాల్యోదనముల్
నిషధేంద్రపత్ని శివునకు
వృషభేంద్రతురంగునకు నివేదన మొసఁగెన్. 234

క. లక్షణవతి యగు నాసతి
నక్షత్రప్రహారతిచ్చె నవరత్నములన్
రక్షితలోకత్రయునకు
దక్షసుతాసహితునకు నతత్రాణునకున్. 235

తే. వంశపావని యాచిత్రవర్మపుత్రి
పుష్పములు దోయిట ఘటించి బుధులు దాను
మంత్రపుష్పంబు లొసఁగిరి మహితవృత్తిఁ
జంద్రమౌళికిఁ గారుణ్యసాంద్రమతికి. 236

క. మేరుశరాసనునకు బృం
దారకవినుతునకు సచ్చిదానందునకున్
గూరిమిఁ బ్రదక్షిణనమ
స్కారంబు లొనర్చె నపుడు గజగామినియున్. 237

చ. దురితవిపద్దశావ్యసనదుస్సహతాపభయాశుభాళి బం
ధురతరసంసృతిప్రకటదోషముల న్వెదలించి ప్రోవుమీ

స్మరహర చంద్రశేఖర భుజంగవిభూషణయంచు భక్తిన
ప్పరమపతివ్రతామణియు భావములోనఁ దలంచె నీశ్వరున్.

చ. శరణు గిరీంద్రజారమణ చంద్రకళాధర కాలకంధరా
శరణు మహాత్మ హేమగిరిచాప మహేశ్వర భక్తవత్సలా
శరణు విరించివిష్ణుముఖసన్నుత భద్రఫలప్రదాయకా
శరణు వియన్నదీధర భుజంగవిభూషణ దీనపోషణా. 239

చ. జయజయ రక్తబీజదనుజాధిప శుంభనిశుంభమర్దనీ
జయజయ ఖడ్గఖేటశరచాపగదాంకుశశూలధారిణీ
జయజయ భోగభాగ్య జయ శాశ్వతభద్రఫలప్రదాయినీ
జయజయ యోగిమానసవశంకరి శాంకరి విష్ణుసోదరీ. 240

క. భువనత్రాణసుధాకర
ధవళాంగకర త్రిశూలధారణ శంభో
శివ శంకర మృత్యుంజయ
భవహర మాం పాహి పాహి భర్గనిధానా. 241

క. జపమంత్రవ్రతనిష్ఠా
తపములు సలుపంగ నోపఁ దథ్యముగ భవ
త్కృప నమ్మియుండెదను నా
యపరాధంబులు సహింపు మార్తశరణ్యా. 242

వ. అని బహుప్రకారంబులం బ్రార్థింపుచు శంఖకాహళఘంటా
రవంబులు చెలంగ ననేకఛత్రచామరకుముదాదిరాజోపచారం
బులం గొంతప్రొద్దు సేవ గావించి తదనంతరంబున శివ
మంత్ర పారాయణమును శివపురాణశ్రవణమునుం గావింపు
చున్నంత. 243

తే. ఇవ్విధంబున నాపార్వతీశ్వరులకు

సురుతరంబుగఁ బూజామహోత్సవంబు
లింపుతోఁ జేసి మఱి విప్రదంపతులకు
సొంపు మీఱఁగఁ బూజ కావింపుచుండె. 244

ఉ. రాజనిభాస్య యానిషధరాజకుటుంబిని భక్తి మీఱ వి
భ్రాజదుమామహేశులుగ భావనఁ జేయుచు నైజమాసాం
భోజమునందు నిశ్చలత భూసురదంపతిపఙ్క్తి కెంతయుం
బూజలొనర్చె భస్మమయపుష్పసుగంధములం బ్రియంబునన్.

క. ఆసమయంబునఁ గృత్రిమ
భూసురదంపతు లటంచు బుద్ధిఁ దెలిసి సో
త్ప్రాసము మనమునఁ దోఁపఁగ
నాసీమంతినియు వారి నారాధించెన్. 246

క. ఒకరుని భవానిగను వే
ఱొకరుని శంకరుని గాఁగ నూహింపుచుఁ దా
నకుటిలమతిఁ బూజించెను
శుకవాణి దరస్మితాస్యశోభిత యగుచున్. 247

క. వనజాక్షి యిట్లు బ్రాహ్మణ
జనములకును షోడశోపచారంబులఁ బూ
జనము లొనరించె మణికాం
చనభాజనభోజనములు సరవి నొసర్చెన్. 248

సీ. శాల్యోదనంబులు సద్యోఘృతంబులు
మొలకబేడలపప్పు మోదకములు
గలవంటకంబు లప్పడములు వడియంబు
లతిరసములు వడ లామవడలు
పరమాన్నములు దేనె ఫలరసప్రకరంబు

లిడ్డైన ల్పులగంబు లడ్డువములు
నూరుబిండులు నల్ల నూరుగాయలు నావ
పచ్చళ్లు పెరుగులు పానకంబు
తే. లాదిగా గలుగుభక్ష్యభోజ్యము లొసంగి
భూసురేంద్రుల కపుడు దాంబూలములును
దక్షిణ లొసంగి యంతఁ బ్రదక్షిణముగ
వందనము లాచరించె నవ్వనరుహాక్షి. 249

శా. శిష్టాచారము తప్పకుండఁగఁ దదాశీరక్షితౌఘుంబులన్
హృష్టస్వాంతముతోడఁ గైకొని శుభశ్రీకామయై యంతటన్
మృష్టాన్నంబులఁ దుష్టిం జెందినధరిత్రీ దేవతాశ్రేణికిన్
స్వేష్టార్థంబు లొసంగిపంపె మరలన్ హేమాంగి లీలాగతిన్.

క. తదనంతరమున నాసతి
ముదమున మృష్టాన్నపానములఁ బరితుష్టిం
బొదలుచుఁ బతికి హితంబుగ
సదమలమతి నుండె నపుడు సఖులుం దానున్. 251

వ. అంత దేశాంతరసమాగతబ్రాహ్మణప్రకరంబు లారాత్రి యచ్చట వసియించి మరునాఁడు నిజనివాసములకుం జనిరంత నాకృత్రిమదంపతులు పరజనసందర్శనభీతులై యపరరాత్రంబున మేల్కాంచి గృహములకు సత్వరప్రయాణమునఁ జనుచుండి రాసమయంబున. 252

శా. శ్రీరంజిల్లఁగఁ బూర్వరాత్రమున నాసీమంతినీదేవి దా
గౌరీశంకరులంచుఁ జిత్తమున సంకల్పించి పూజించుటం
దారుణ్యాకృతిభూసురుండు పురుషత్వంబు న్విసర్జించి కాం
తారూపంబు ధరించినిల్చెనపు డత్యాశ్చర్యముం దోఁపఁగన్.

క. ఈరీతిని బ్రభవించిన
తారుణ్యవతీలలామ దర్పకవిశిఖా
సారాహతిఁ బరవశయై
మీఱటి రతిప్రీతి నల సుమేధుని జేరెన్. 254

ఆ. నిలువు నిలువు రమణ నీవు పోవఁగనేల
పుష్పఫలవితానపూర్ణమైన
యీవనంబుఁ జూడు మిచ్చోట వసియించి
కామకేళి నన్ను గారవింపు. 255

ఆ. అని వచింపుచుండ నయ్యింతి వలుకుట
హాస్య మనుచుఁ దలఁచి యాద్విజుండు
పడుచుఁదనముసుద్దు లుడిగి మౌనంబున
రమ్మటంచు సత్వరముగ నరిగె. 256

ఉ. వల్లభ నిల్వుమంచుఁ జెలువంబుగ నడ్డము వచ్చుఁ ద్రోవకు
న్నెల్లనె మాటలాడు దమి మించె దిరంబుగ నాదువాక్యము
ల్లలు గావటంచు బిగి కౌఁగిటఁ జేర్చును మోవి యాను నా
పల్లవపాణి పంచశరభల్లహతి న్నిలుపోప కెంతయున్. 257

క. ఈ తెఱఁగున నాకామిని
చేతోజాతప్రయుక్తచేష్టలు వెలయన్
భూతము సోఁకినరీతిని
గోఁతికి శివమెత్తినట్లు కొంత నటించెన్. 258

వ. ఇట్లు కామోన్మాదంబునఁ బ్రవర్తించునయ్యింతిం గనుంగొని
సుమేధుండు నిజకృతం బయినరహాస్యకార్యము ప్రకాశం
బగునో యనుతలంపున భయమును జెంది యిట్లనియె. 259

మ. తగునే యిట్లు కుచేష్టలం బడఁగ నిత్యబ్రహ్మచర్యుండవై

తగ సారస్వతవిప్రనందనుఁడవై తర్కాగమామ్నాయపా
రగమేధానిధివై జితేంద్రియుఁడవై రంజిల్లునీవిట్లు దు
ర్భగకాంతాకృతి సంచరింప నగరే బంధుద్విజగ్రామముల్. 260

చ. పురుషుఁడ వెంచిచూడ ననబోఁడివిగావు వికర్షితోక్తులన్
సరసము లాడఁగాఁ జనదుచయ్యన బోవుదమన్న నింతి భూ
సురసుతుఁ జూచి పల్కెఁ బురుషుండనుగాను వధూటి గానిన
న్నరయుము నేను సోమవతినంచునుజూపెనిజాంగకంబునన్.

వ. ఇట్లు చూపిన. 262

మ. తరుణీరూపవతిన్యథార్థవిలసద్ధమ్మిల్లతుంగస్తనిన్
హరిణీలోచనఁ జంద్రబింబవదనన్ హర్యక్షమధ్యాంచితన్
హరినీలాలకవిద్రుమాధరగరీయశ్శ్రోణి నత్యంతసుం
దరి నాసోమవతి న్గనుంగొనియె నద్ధాత్రీసురుం డంతటన్. 263

క. కని యత్యాశ్చర్యంబును
ఘనతరభీతియును దోఁపఁ గంపితగాత్రుం
డును నతిచంచలచిత్తుం
డును నై యతఁ డూరకుండె దుర్ముఖుఁ డగుచున్. 264

వ. ఇవ్విధంబున నేమియుం దోఁచక వెఱఁగుపడి యున్న
యాద్విజకుమారునిం గాంచి నిజానురాగంబునఁ గామో
న్మాదంబు దోఁప నవ్వరారోహ వెండియు ని ట్లనియె. 265

సీ. మదనసుందర నీవు మౌనముద్ర వహించి
చిత్తంబు వెలయ భాషింపవేమి
దైవకృతం బిది తప్పింప వచ్చునే
యనుభవింపకతీర దజునకైన
వంచకుఁ డైనభూవరుని జేరఁగనేల

దంపతివేషము ల్దాల్ప నేల
మనము వల్దనక సమ్మతమంది రా నేల
యమ్మౌనినిసమక్షు మరుగ నేల
తే. యాపతివ్రత యిది సిద్ధ మగునటంచుఁ
జిత్తమున నెంచి యిట్లు పూజింప నేల
నంతమాత్రన యిటులౌట యద్భుతంబు
లింతయుఁ బురాకృతం బని యెఱుఁగవలయు. 266

క. భువిలోన ధూర్తమానవు
లెవ్వరైనను గాని పరులగొడలను నతికై
తవ మొనరించినమాత్రన
నవితథముగ ధాత్రి నశ్యు లగుదురు వారల్. 267

క. మనమందిరమున కిప్పుడు
మన మరిగినఁ బురుషభావ మగపడకున్న
న్మనవారియనుమతంబున
మన మిద్దఱమును వివాహ మౌదము నెమ్మిన్. 268

ఆ. చింత సేయవలదు శివునిపాదము లాన
సమ్మదముగ నుండు నెమ్మనమునఁ
గాఁగలట్టిపనులు గాకమానవటంచుఁ
బలికి యంత వలపు నిలుపలేక. 269

వ. వెండియు నమ్మహీసురకుమారునితో నమ్మౌనిని యిట్లనియె.

చ. జనరహితంబు పుష్పఫలసంయుతమంజునికుంజపుంజరం
జనము మయూరకీరపికషట్పదముఖ్యసమస్తపక్షిని
స్వనితముఁ గామినీపురుషసంగమయోగ్యనివాస మైనదీ
వనమిటు చూడుమిందు రతివల్లభ కేలి చరింత మొప్పఁగన్.

వ. అని పలికి. 272

ఉ. అంగజుఁ డేయుపుష్పవిశిఖాహతి కోర్వఁగలేక యాత్మ ను
ప్పొంగుచు లజ్జఁ బోవిడిచి మోహభరంబును జెంది యప్పుడ
య్యంగన ప్రాణనాథుమధురాధరముస్సునిపంటనొక్కి యా
లింగన మాచరించెఁ దరళీకృతచిత్తము తత్తరింపఁగన్. 273

వ. ఇవ్విధమున నతిశయప్రేమాతిరేకంబునం బయిం బడి
యున్న యమ్మానిని నాభూసురసుతుండు సాంత్వవచనమ్ముల
నెట్టకేలకు ననునయించెఁ గ్రమ్మఱ నవ్విప్రమిథునంబు నిజ
గృహములకుం బోవుచు నహో సీమంతినీప్రభావంబు
మహాశ్చర్యకరంబని మనంబునం బొగడుచుఁ జనిరంత. 274

క. గృహమున కేతెంచిన తన
దుహితను వీక్షించి కినుక దోఁప గురుండు
న్మహిళారూపం బేమని
యహితోక్తుల నడుగఁ జెప్పి రాద్యంతంబుల్. 275

క. వినినంతమాత్రలోన
జ్జనకులు సక్రోధు లగుచు సరభసముగ నా
జనపతికడ కరుదెంచిరి
తనయాన్వితు లగుచు మదిని దత్తరపడుచున్. 276

వ. అంత నాభూవరుం జూచి సారస్వతుం డిట్లనియె. 277

శా. శుద్ధశ్రోత్రియు మత్కుమారు గతదోషున్గామినీవేషస
న్నద్ధుం జేసినకారణంబునఁ దగ న్నారీస్వరూపంబు దా
సిద్ధంబయ్యెఁ దదేకపుత్రకుఁడనై జీవింప నెట్లోర్తు నీ
యుద్ధారంబిటులయ్యె నీవు కపటోద్యోగుండవుర్వీశ్వరా.

క. మౌంజీదండకమండలు

రంజితవటుచర్య లుడిగి రమణీమణిగాఁ
మంజుతరభూషణహారి
ద్రాంజనసిందూరకాదు లమర ధరించెన్. 279

క. సుతహీనులైనవారల
పితరులు పరికింప లుప్తపిండోదకులై
సతతము నిరాశు లగుదురు
క్షితివర మద్గతికి నేమి చెప్పెదొ చెప్పుమా. 280

తే. స్నానసంధ్యాదివిధులును జపతపములు
వేదపారాయణంబులు నీటఁ గలిపి
నాతిచందంబుఁ దాల్చిన నాదుసుతున
కెట్లు గతిగల్లు రాజ నీ వెఱుఁగఁ బలుకు. 281

వ. అని బహుప్రకారంబుల నిష్ఠురభాషణంబు లాడుచున్న సారస్వతునివాక్యంబు లాకర్ణించి యాభూపాలుం డతివిస్మయమానమానసుండయి తనమనంబున నిట్లని వితర్కించె. 282

మ. పరిహాసార్థముగాఁగ నీద్విజసుతుల్ భామాకృతిన్ బంపినం
బురుషత్వంబుఁ బరిత్యజించి సతియై పొల్పొంద విచ్చేసెఁ గ్ర
మ్మఱ నౌరా గిరిజామహేశ్వరులసామర్థ్యంబుఁ దద్భక్తభా
సురమాహాత్మ్యము లెంచిచూడ భువిలోఁ జోద్యంబులై కన్పడున్.

కఁ సీమంతినీప్రభావము
లేమని వర్ణింపఁ బురుషుఁ డెంతయుఁ దలఁపన్
సీమంతినిగా నిలిచెను
నామగువతపంబు లెన్న నజునకు వశమే. 284

సీ. అని వితర్కింపుచు నావిదర్భాధీశుఁ
డాప్తమంత్రులు దాను నాక్షణమున

దాపసోత్తము భరద్వాజుని రప్పించి
యమ్మహామునినాథుననుమతమున
నావిప్రు లిరువురు నాత్మజయుతముగాఁ
దనవెంట రా నతిత్వరితగతుల
నంబికాదేవిగృహంబున కేతెంచి
యారాత్రి గౌరీసమర్చనంబుఁ
తే. జేయ సమకట్టి యమ్మహీనాయకుండు
విగతభోజనపానవివేశుఁ డగుచు
ధీరమతి నమ్మునీంద్రోపదేశమునను
విహితనిష్ఠాసమాధిఁ గావింపుచుండి. 285

దండకము. శ్రీమన్మహాదేవరాణీ నతేంద్రాణి రుద్రాణి శర్వాణి కల్యాణి దాక్షాయణీ శూలపాణీ పృథుశ్రోణి ధూమ్రాక్ష సంహారిణీ పారిజాతప్రసూనాంచితస్నిగ్ధవేణి లసత్కీరవాణీ భవానీ శివా శాంకరీ రాజరాజేశ్వరీ గౌరి శాకంభరీ కాళి కంకాళి రాజీవనేత్రీ సుచారిత్రి కల్యాణగాత్రీమహాదైత్య జైత్రీ నగాధీశపుత్త్రీ జగన్మాత లోకైకవిఖ్యాత గంధర్వ విద్యాధరాదిత్యకోటీరకోటీస్ఫురద్దివ్యమాణిక్యదీప ప్రభా త్యుల్లసత్పాదకంజాత కేయూరహారాంగదాది జ్వలద్భూషణవ్రాతకౌమారి మాహేశ్వరీ నారసింహీరమా వైష్ణవీ శాంభవీ భారతీ భైరవీ దుర్గ కాత్యాయనీ పార్వతీ నీదు సామగ్ర్య మెన్నంగ బ్రహ్మాదులుం శేషభాషాదులుం జాల రేనెంతవాఁడం బ్రశంసింప నేతజ్జగజ్జాలనిర్మాణసంరక్షణా రంభసంరంభకేళీవినోదంబులుం గల్గి వర్తింతు వెల్లప్పుడో యాదిశక్తీ పరంజ్యోతి నారాయణీ భద్రకాళీ శుకశ్యా

మలా భ్రామరీ చండికా లక్ష్మివిశ్వేశ్వరీ శాశ్వతైశ్వర్య సంధాయినీ యంచు నిన్నెంతయుఁ సన్నుతు ల్సేయులో కాళికిఁ సంతతాఖండదీర్ఘాయురారోగ్యసౌభాగ్యసంసిద్ధిఁ గావింతు వశ్రాంతముఁ రక్తబీజాదిదైతేయులఁ ద్రుంచి బృందారకశ్రేణి రక్షింతు వీవెప్పుడుఁ నారదాగస్త్యశాండిల్య మాండవ్యమైత్రేయ జాబాలికణ్వాదిమౌనీంద్రు లత్యంతనిష్ఠాగరిష్ఠాత్ములై హృత్సరోజంబులఁ ధ్యానము ల్సేయుచుఁ బూజఁగావింతు రంతర్ముఖత్వంబునం జంద్రఖండావతంసా భవద్దివ్యరూపంబు బ్రహ్మాండభాండంబులన్నిండి వెల్గొందు నేతత్ప్రపంచంబు సర్వంబు నీవై ప్రవర్తింతు వీసూర్యచంద్రాదులుఁ భూజలాకాశవాతాగ్ని జీవాత్ములు న్నీవ నీకంటె వేఱైన దింతైనయుఁ లేదు యుష్మత్కటాక్షార్హులైనట్టివార ల్గదుఁ ధన్యులై మాన్యులై పుణ్యులై గణ్యులై యుందు రీధాత్రిలో నేను మూఢుండ గర్వాధిరూఢుండ దుశ్చిత్తుఁడఁ మత్తుఁడఁ జ్ఞానహీనుండ దీనుండ నేఁజేయు నేరంబులం గాంచి రక్షింపఁగా భారమే తల్లి సద్భక్తమందారవల్లీ నమస్తే శరచ్చంద్రబింబాననాయై నమస్తే శశాంకారుణప్రజ్వలత్కుండలాయై నమస్తే పరిత్రాతభూమండలాయై నమస్తే విపద్ధ్వాంతభానుప్రభాయై నమస్తే పరిధ్వస్తతాపత్రయాయై నమః కామదాయై నమో ముక్తిదాయై నమశ్చండికాయై నమస్తేఽంబికాయై నమస్తే నమస్తే నమః.

కవిరాజవిరాజితము.—

జయజయ పార్వతి శంభుకుటుంబిని చారునితంబిని కంబుగళే

జయజయ విద్రుమబింబఫలాదరి చక్రసహోదరి పీనకుచే
జయజయ శాంకరి సాధువశంకరి శత్రుభయంకరి మౌనినుతే
జయజయ శుంభనిశుంభనిషూదని సత్యవినోదిని శాంతిరతే.

తే. అనుచు వినుతులు చేయుచు నన్నరేంద్రుఁ
డుపవసించెను దద్విప్రయుతముగాఁగ
మూఁడహోరాత్రములు మౌనముద్రఁదాల్చి
భక్తి వెలయంగ నంజలీబద్ధుఁ డగుచు. 288

వ. ఇట్లున్న సమయంబున. 289

సీ. రాకేందుబింబవిభ్రాజితాస్యముతోడ
ధవళాంబుజాతనేత్రములతోడఁ
గటిభాగశోభితకనకాంబరముతోడ
డమరుత్రిశూలఖడ్గములతోడ
గళవిరాజన్మణిగ్రైవేయములతోడఁ
జంద్రావతంసమస్తకముతోడ
సౌదామినీపుంజసన్నిభప్రభతోడ
మహితలావణ్యవిగ్రహముతోడ

తే. హారమంజీరకటకకేయూరముఖ్య
భూరిభూషణరాజివిస్ఫూర్తులొలయ
నిర్భరకృపాప్తితోడ విదర్భపతికి
నంబికాదేవి యపుడు ప్రత్యక్షమయ్యె. 290

తే. ఇట్లు సాక్షాత్కరించినయిందుమౌళి
గేహినికి వందనముచేసి కేలుదోయి
ఫాలభాగంబున ఘటించి ప్రముదితాత్ముఁ
డగుచునూరకయుండె నయ్యవనివిభుఁడు. 291

వ. ఇట్లు వినయవినమితశిరస్కుఁడై యున్నయారాజున కంబి
కాదేవి యి ట్లనియె. 292

క. ఏమిటికై ప్రార్థించితి
వేమి భవత్కామితంబు లెఱిఁగింపుము నీ
కామోదంబున నొసఁగెద
నామాట నిజంబుగాఁగ నమ్ము మధీశా!. 293

చ. అనిన ధరాధినాథుఁ డను నంబికతో జగదేకరక్షణీ
వినుము ద్విజేంద్రనందనులు వేడుకఁ గృత్రిమదంపతిత్వముం
బనుపడ నైషధేంద్రుసతిపాలికిఁ బోయిన నావధూటి ని
న్ననమలరం భజించుకతనన్ లలనామణియయ్యె నొక్కఁడున్.

క. దేవీ సారస్వతునకు
నీవిప్రుం డొకఁడె పుత్త్రుఁ డీయెలనాఁగన్
భావింప మరలఁ బురుషుని
గావింపు మటన్న రాజుఁ గనుఁగొని పలికెన్. 295

క. ఈవరముదక్క మఱియొక
ఠీవర మైనం దలంప నిత్తు నిజముగా
భూవర వేఁడు మటంచన
నావసుధేశుండు పలికె నయ్యంబికతోన్. 296

ఉ. నీకిది యేమిభారము గణింపఁగ నోజగదంబ తొల్లియు
త్పాకుసహోదరిం బురుషసత్తముఁగాఁగ ననుగ్రహింపవే
లోకులు నన్ను బుద్ధిచపలుం డని నింద యొనర్పకుండఁగా
నీకమలాక్షికి న్నరల నిచ్చులు బుంస్త్వ మొసంగు శాంకరీ.

క. కపటాత్మకుఁ డితఁడని న
న్నపవాదము చెందకుండ నరయుచు మఱి నీ

కృపకుం బాత్రునిఁ జేయుము
కపిలాదిమునిస్తుతాంఘ్రికమల భవానీ!. 298

సీ. అనుచుఁ బ్రార్థించిన నానృపాలుని జూచి
యంబికాదేవి యిట్లనియె మరల
వినవయ్య నరనాథ వినిపింతు నొకవార్త
సోమవార వ్రతస్ఫూర్తిఁ జేసి
యాపతివ్రత తనయాత్మలో భావించి
భజనం బొనర్చె దంపతులటంచు
ముదితసంకల్ప మమోఘంబు కావున
నది మాన్ప నలవిగా దజునకైన
తే. నట్లగుటఁ జేసి వీరల కతిముదమున
నెమ్మిఁ గావింపుఁ డిపుడు పాణిగ్రహంబుఁ
భాస్వరఖ్యాతి యైనసారస్వతునకు
నుద్భవించుఁ గులోద్ధారుఁ డొకసుతుండు. 299

క. అని యానతిచ్చి త్రిభువన
జనని తిరోధాన మొందె సారస్వతుఁడుం
దనమనమున వెఱఁగందుచు
జనితానందుండు నిర్విచారుం డయ్యెన్. 300

ఆ. గాఢభక్తి నంబికాదేవి మెప్పించి
వాంఛితంబు దీర వరము వడసి
భూసురోత్తములను పూర్ణకాములఁ జేసి
చనియె నృపతి తనదు సదనమునకు. 301

క. పరివారవిరహితుండై
హరుపత్ని వరంబునకుఁ గృతార్థుం డగుత

న్నరపతిచే నర్చితుఁడై
యరిగె భరద్వాజమౌని యాశ్రమమునకున్. 302

మ. జనము ల్మేలనఁగా జగజ్జననికిన్ సద్భక్తితో మ్రొక్కి పా
వనశీలుం డగుతాపసేంద్రుని భరద్వాజున్ బ్రశంసింపుచున్
మునిసంకాశుని నావిదర్భనృపతిన్ మన్నించి దీవించుచుం
జని రాభూసురు లాత్మగేహములకున్ సంతుష్టచేతస్కులై.

ఆ. ఆసుమేధునకును నాసోమవతి నిచ్చి
పెండ్లిఁ జేసె గురుఁడు ప్రీతి యలర
నావధూరమణులు నత్యంతసౌఖ్యంబు
లనుభవింపుచుండి రనుదినంబు. 304

వ. తదనంతరంబున. 305

క. సారస్వతునకు వంశో
ద్ధారకుఁడును సత్కళానిధానుం డగుచున్
గౌరీప్రభావమహిమను
భూరిగుణోదారుఁ డొకసుపుత్త్రుఁడు పుట్టెన్. 306

క. ఈసోమవారసువ్రత
భాసురకథ విన్నపుణ్యపరులకు విజయ
శ్రీసౌభాగ్యశుభంబులు
శ్రీసాంబశివుం డొసంగుఁ జిరతరకరుణన్. 307

వ. అని యివ్విధంబున సీమంతినీప్రభావంబును శంభుమాహాత్మ్యం
బునుం దెలియం బలికిన విని యమ్మహామునులు పరమప్రహృష్ట
హృదయులై సూతుం బ్రశంసించి మఱియును శివభక్తలక్ష
ణంబు లెఱింగింపుమని యడుగుటయును. 308

ఆశ్వాసాంతము

క. శరణాగతసంరక్షణ
శరణీకృతరజతశైల శంకర కరుణా
వరుణాలయ మహితాంబా
పురమందిర పార్థివేశ భువనాధీశా. 309

పంచ:—ధరాధరేంద్రకన్యకాసితాంతహార్ద వర్ధనా
చరాచరాత్మక ప్రపంచజాలరక్షణక్షమా
సురాసుర ప్రసేవ్యమానశోభితాంఘ్రిపంకజా
పరాపరాత్మ వామదేవ భానుకోటిభాస్కరా. 310

మా:—కుజనఫణిమయూరా కుంభిదైత్యప్రహారా
భుజగనికరహారా పోషితాజాండవారా
వృజినఘనసమీరా విశ్వరక్షావిచారా
రజితగిరివిహారా రాజయోగప్రచారా. 311

గద్యము. ఇది శ్రీరామభద్రకరుణాకటాక్షవీక్షణసమాలబ్ధ గీర్వాణాంధ్రభాషాకవిత్వకళాధురంధర బడగలనాటి కన్నడ వంశపయఃపారావార రాకాసుధాకర ఆశ్వలాయన సూత్ర భారద్వాజసగోత్ర శ్రీధరమల్లె అయ్యవార్యతనయ సూరిజన విధేయ వేంకటరామనామధేయప్రణీతం బైన బ్రహ్మోత్తర ఖండం బనుమహాపురాణంబునందు సీమంతినీ వివాహంబును జంద్రాంగదుండు యమునాజలాంతరాళంబున నాగలోక మునకుం బోవుటయు నందుఁ దక్షకువలన బహుమానప్రాప్తుం డై క్రమ్మఱ నిషధపురమునకు వచ్చుటయు సీమంతినీప్రభావ కథనమును ననుకథలం గల తృతీయాశ్వాసము.

చతుర్థాశ్వాసము

శ్రీకలితాంబాపురసద
నాకంధినిషంగధరణ నానావిద్వ
ద్ఛీకరశూలపరశ్వథ
నాకాధిపపూజ్యచరణ నాగాభరణా. 1

వ. దేవా యవధరింపు మశేషపురాణకథాకథనదక్షుం డయిన సూతుం డమ్మహామునుల నవలోకించి వెండియు నిట్లనియె. 2

చ. వినుఁడు మునీంద్రులార పృథివీస్థలి నెన్నఁగ శ్రీమహేశపూ
జనము లొనర్చుమానవుల సచ్చరితంబులు భుక్తిముక్తిసా
ధనములు జన్మదైన్యభయతాపహరంబులు సర్వలోకరం
జనములు నై యశేషకలుషంబు లడంచును విన్నవారికిన్. 3

క. ఘటనాఘటనసమర్థులు
నిటలాక్షునిభక్తు లతివినిర్మలహృదయుల్
ఘటికాసిద్ధులు వారల
పటుతరమహిమంబు లెన్న బ్రహ్మకు వశమే. 4

క. వరధేనువులకుఁ దృణమును
జెలికుల కుదక మిడినట్లు శివభక్తుల కా
దరణ మొనర్చిన జనులకు
నరయఁగ నది కోటిముడుఁగు లై ఫల మొసఁగున్. 5

వ. అట్లు గావున శివభక్తుల సామర్థ్యంబులు దెలియుటకుం గా నొక్కయితిహాసము గలదు దానిం జెప్పెద సావధానమతుల రై వినుండని సూతుం డిట్లనియె. 6

సుందరుండను బ్రాహ్మణుని చరిత్ర

చ. సురుచిర హేమరత్నగృహశోభితమైనయవంతికాపురాం
తరమున నొక్కవిప్రుఁడు సదావిషయాభిరతుండు సత్యశౌ
చరహితుఁ డంగనారతుఁడు చంచలచిత్తుఁడు దుర్మదుండు మం
దరుఁడను పేరుగల్గి సతతంబును గాఁపురముండు నచ్చటన్. 7

ఉ. అంగదహారకుండలముఖాభరణంబులు దాల్చి గంధసా
రంగమదప్రలిప్తరుచిరాంగము శోభిల నాపురంబునం
బింగళనాఁ బరంగి కడుఁ బేర్మి వహించినదాని నొక్క వే
శ్యాంగనఁ గూడియుండునతఁ డంగజతంత్రములన్ మెలంగుచున్. 8

ఋషభయోగి మందరుం

డను బ్రాహ్మణుగృహంబునకు వచ్చుట

తే. స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానహీనుఁ డగుచు
జాతిమాత్రోపవీతియై సంచరింప
నతనిగృహమున కొక్కనాఁ డరుగుదెంచె
విషమనేత్రకృపాభోగి ఋషభయోగి. 9

వ. అంత. 10

సీ. సిద్ధసేవ్యుఁడు సదాశివమూర్తియైనట్టి
కృతపుణ్యు ఋషభయోగీంద్రుఁ గాంచి
వేశ్యాసమేతుఁడై విప్రవంశజుఁ డంతఁ
దగ నెదురేఁగి పాదముల కెఱఁగి
యర్ఘ్యపాద్యాదుల నర్చించి ముద మొప్ప
విమలహిరణ్యపీఠమున నునిచి
మృష్టాన్నపానసంతుష్టుని గావించి
తాంబూల మిచ్చుచుఁ దల్పమందుఁ

తే. బండఁ జేసియుఁ దాను తత్పాదపద్మ
యుగము లొత్తుచు నారాత్రిపగలు భక్తి
సేవ గావింప సంతుష్టచిత్తుఁ డగుచుఁ
జెలఁగె నవ్వేళ నాయోగిశేఖరుండు. 11

క. ఈవిధమున నాఋషభుం
డావిటదంపతులచేత నర్చితుఁ డగుచున్
దైవగతినుండి క్రమ్మఱ
నావేకువ నరిగె నమ్మహామహుఁ డంతన్. 12

క. ఈలీలనుండు నాద్విజు
మూలం బెఱిఁగింతు వినుఁడు పూర్వంబున దు
శ్శీలుండై నిజదాసీ
లోలత గలయాయజామిళుం డితఁ డరయన్. 13

వ. అని చెప్పి వెండియు సూతుం డిట్లనియె నివ్విధంబున నా విప్రుండును దదీయవేశ్యయుఁ గొంతకాలంబు వర్తించి తదనంతరంబున విగతప్రాయులై కాలవశతంబొంది రంత నవ్విప్రుఁడును నిజకృతకర్మానుభవంబునకై పునర్జనన మందుటకొఱకు దశార్ణదేశాధీశ్వరుం డగువజ్రబాహుఁ డనురాజున కగ్రమహిషి యైనసుమతి యనుదానిగర్భంబు నాశ్రయించి యున్నంత. 14

క. దుర్భరభారాన్వితయై
గర్భిణియై యున్నసుమతిఁ గని సైఁపక నా
విర్భూతకై తవంబున
నిర్భరగరళాన్న మిడిరి నెలఁతకు సవతుల్. 15

తే. ఘోరతరమైనతద్విషం బారగించి
సుమతి మృతిదప్పె దైవయోగమునఁజేసి
యంత సంతాపదుస్సహం బౌనవస్థ
జెందియుండె మదేభేంద్రమందగమన. 16

శా. ఆలో నొక్కదినంబునందుఁ దనయుం డారాజ్ఞికింబుట్టెను
ద్వేలాక్రందనఘోషణాన్వితుఁడు దుస్తేజుండునై దుస్సహ
క్ష్వేళప్రాప్తమహాప్రణాళి నతివిచ్ఛిన్నాంగుఁడై యుండెనా
బాలుండట్లనయుండు తజ్జననియుఁ బాధాపరీతాత్మలై. 17

క. ఆరాజునిజకళత్రకు
మారులకు విషాపహరణమంత్రౌషధస
త్కారంబు లాచరించిన
నారోగ్యత లేకయుండి రతిదుఃఖితులై. 18

తే. ఇట్లహోరాత్రములు రోద నేచ్ఛఁ దగిలి
యున్నఁ జూచి యసహ్యత యొదవుచుండ
బంధుమిత్రపురోహితప్రముఖజనులఁ
గాంచి నరపతి పల్కె నిష్కరుణుఁ డగుచు. 19

క. ఈరమణీసుతు లతివి
స్తారాంహోజాతరోగతాపవ్యథితు
ల్వీరలకతమున నిద్రా
హారంబులు దూరమయ్యె ననవరతంబున్. 20

క. నరకాలయులై యిచ్చటి
కరుదెంచినవారు వీరి నతిదూరముగాఁ
బరపెద దేశము వెడలఁగ
జిరతరరోగార్తులను విశీర్ణాకృతులన్. 21

వజ్రబాహుండు తనజ్యేష్ఠభార్యయైన సుమతిని పుత్రసహితంబుగా నరణ్యంబున కనుచుట

వ. అని నిశ్చయించి యాభూనాథుండు కనిష్ఠపత్నీ వ్యాస
క్తుండు గావున నిజసారథిం బిలిచి నీ విక్కామినీడింభకుల
నరదంబుపై నిడుకొని మనదేశంబు వెడలునంతకుంగొని
పోయి విజనప్రదేశంబున వారలం డించి రమ్మని పంచిన
వాఁడును "వల్లె" యని రాజశాసనప్రకారంబున బహు
యోజనవిస్తారం బయినదూరంబు గొనిపోయి యచ్చట. 22

శా. క్రూరవ్యాళభయానకంబు బహురక్షోగుహ్యకాభీలముక్
వీరచ్ఛన్నము నైనకాఱడవి దుర్వృత్తిన్విసర్జించి ని
ష్కారుణ్యుండగుసూతుఁడేఁగినమహోత్కంపంబుదీపింపఁగా
నారాజాంగన యంతటంజనియెఁగొం డారణ్యమార్గంబునన్.

క. ఘోరవ్యాఘ్రమృగావన
వారణగవయాచ్ఛభల్లవానరఝిల్లీ
దారుణ మగుకాననమున
దారకు నెత్తుకొని చనియెఁ దరళేక్షణయున్. 24

వ. ఇట్లు వాతాతపదుర్గమంబును నిర్మనుష్యంబును వేత్రకీచక
వేణుకంటకపాదపలతాకీర్ణంబును నైనయమ్మహారణ్యమార్గం
బునంబడి యారాజభామిని ఝిల్లీరవంబులకు నులుకుచు
కంకకాకగృధ్రోలూకఘూత్కారంబులకు భయంబు నొందు
చు వనమదేభంబులం గాంచి పలాయనంబు నొందుచు
వరాహ మహిష జంబుక మార్జాలాది క్రూరమృగసంచా
రంబులకు వెఱచుచుం జనుచున్న సమయంబున గమనా
శక్తయు క్షుత్పిపాసాతురయు శీతవాతాతపక్లాంతయు

త్కురాశ్మకంటకప్రచ్ఛిన్నపాదయు ముక్తకేశియు భయ
భ్రాంతచిత్తయునై ప్రాగ్జన్మదురితకర్మంబుల నిందించుకొనుచు
నిట్టూర్పు లెగయ ధరణీతలంబునం బడుచు లేచుచు మంద
మందగమనంబుల నరుగుచున్నంత. 25

మ. ఒకచో వ్యాఘ్రమహారవంబు లొకచో నుద్దండభల్లూకగం
డకసారంగవృకస్వనంబు లొకచోటన్ భూతబేతాళగు
హ్యాకశబ్దంబులు నొక్కతావున మహోదగ్రద్విపోద్ధారతుఃపిశా
చకహుంకారము లాలకింపుచు నికుంజవ్రాతము ల్దూరుచున్.

క. దుర్గమకాంతారమహీ
మార్గంబులు దప్పి మరల మరలం జనుచు
న్నిర్గళితసకలసుఖయై
దుర్గంబు లతిక్రమించి తొయ్యలి యంతన్. 27

శా. ఆరాజాంగన బాలు నెత్తుకొని ఘోరారణ్యదేశంబులన్
ధీరప్రజ్ఞ నతిక్రమించి హయదంతిస్యందనాకీర్ణమున్
దూరీభూతభయంబు సర్వజనసందోహాన్వితం బైనకా
శీరామేశ్వరసత్పథం బొకటి గాంచెన్ దైవయోగంబునన్.

సుమతి దైవవశంబునఁ బద్మాకరుం డను వైశ్యునిపట్టణంబుఁ జేరి యతనిచే మన్ననలఁ బొందుట

క. నరనాథకుటుంబిని యా
తెరువునఁ జని కొంతవడికి దృఢమతి నానా
వరనారీశోభితమై
యురువగు నొకవైశ్యపురము ముందటఁ గాంచెన్. 29

క. హాటకరత్నధనంబులఁ
గోటికిఁ బడగెత్తినట్టికోమటు లొప్పం

బాటతలంబున వెలసిన
పేటఁ బ్రవేశించె నపుడు ప్రియము దలిర్పన్. 30

సీ. ఆవైశ్యపురమున కధినాథుఁడై యుండు
పద్మాకరుం డనుభద్రయశుఁడు
గురుకృషివాణిజ్యగోరక్షణరతుండు
ధనవంతుఁ డత్యంతధార్మికుండు
అతనిమందిరదాసి యరుదెంచి యారాజ్ఞి
నీక్షించి యడిగె నీ వెవ్వరనుచు
నడిగినయింతితో నారాజమహిషియుఁ
దనదువృత్తాంత మంతయు వచించె

తే. నంత నావార్త యాలేమ యరసి వచ్చి
సంభ్రమము దోఁపఁగా నిజస్వామితోడ
విన్నవించిన నతఁడు సవిస్మయముగ
నావధూమణి రప్పించి యాదరించి. 31

క. తనవృత్తాంతం బడిగిన
విని యాసతి దనకు సవతి విష మొసఁగుటయుం
దనబాలకునియవస్థయుఁ
దనదుపరిత్యాగమును యథాస్థితిఁ జెప్పెన్. 32

తే. అంత నారాజ్ఞి వచనంబు లాలకించి
యావణిక్పతి దనమది నహహ యెంత
కష్టమొందె నటంచును గాఢచింత
నొంది తలయూఁచి కారుణ్యయుక్తుఁడగుచు. 33

ఉ. అమ్మదిరేక్షణ న్నిజగృహాంతికసీమ రహస్య మైనగే
హమ్మున నుంచి దివ్యశయనాసనభోజనపానవస్త్రమా

ల్యమ్ముల నౌషధక్రియల నాదరణం బొనరించి మాతృసా
మ్యమ్ముగఁబూజసేసెబుధమాన్యుఁడువైశ్యవిభుండునెమ్మితోన్.

ఉ. ఆనిలయంబునందు వసుధాధిపగేహిని యాత్మసూనుఁడుం
దాను వసించి యుండ నిరతంబును వైద్యులఁ బిల్వఁబంచి స
న్మాన మొనర్చి వైశ్యపతి నవ్యవిషాపహరౌషధంబు లె
న్నేని యొసంగె వారలకు నిష్కపటంబుగ ధర్మకాంక్షియై.

క. ఎన్నిచికిత్స లొనర్చిన
నున్నతముగఁ బూదిలోని హోమం బగుచు
న్నెన్నాళ్లకు రుజమానక
క్రన్నన నాశిశువు చనియె గతజీవుం డై. 36

మృతుం డైనకుమారునిం గూర్చి సుమతి విలపించుట

వ. ఇట్లు విగతప్రాణుండై పడియున్న నిజకుమారుం గాంచి
యారాజపత్ని హాహాకారంబులు సేయుచు నత్యంతవిషా
దంబునఁ బరిదేవనం బొనరింపుచున్న సమయంబున నయాక్ర
క్రందనధ్వని విని పురంబునం గలవైశ్యస్త్రీజనంబు లచ్చ
టికిం జనుదెంచి బహువిధంబు లగుసాంత్వనాలాపంబుల
నూరడింపుచుండ నయ్యింతియుఁ దద్దయు ఖేదంబున నా
బాలకునుద్దేశించి. 37

క. హా రాజసన్నిభానన
హా రాజకుమార ధీర హా సుకుమారా
హా రవిసన్నిభతేజా
హా రమణీయాంగ యనుచు నాక్రందించెన్. 38

ఉ. పాపము లెన్ని చేసితినొ బాలక పూర్వభవంబునందు న
త్యాపదఁ జెందెనిప్పు డహాహా విషవేదనచే నితాంతసం

తాపముఁ జెందుఁగాని మరణంబు లభింపకయుండ ప్రాసె నే
కాపురుషుండు బ్రహ్మయెటుగానికదాఁ బెదదుఃఖవారిధిన్. 39

సీ. తనసపత్నుల కేరికిని లేక నావంటి
పాపిష్ఠి కేల గర్భంబు గలిగెఁ
గలిగిన నేమాయెఁ గాపట్యమునఁ గాంత
లీరీతిని విషాన్న మిడఁగఁ దగునె
ఇడినమాత్రన ప్రాణ మెడలకుండఁగ నేల
బహుతాపవేదనాభార మొదవె
నొదవెనే నిజభర్త యదయుఁడై మనమున
నడవులపాలుగా విడువనగునె
తే. విడిచెఁబో భైక్ష్యవృత్తి జీవింపకుండ
దైవ మీచందమున దయఁ దప్పఁదగునె
యిన్నిటికి మత్పురాకృతం బింతచేసెఁ
గాక వేఱొండు గలదె యోరాకుమార. 40

క. పతిసంత్యక్త ననాథను
గతబాంధవఁ గృపణవిపులకలుషాత్మక న
న్నతిదుఃఖాంబుధిఁ ద్రోయుచు
సుత యెక్కడఁ బోతివనుచు శోకించునెడన్. 41

ఋషభయోగి సుమతికిఁ దత్త్వోపదేశంబు చేయుట

తే. ఆవధూటివిషాదంబు నపనయింప
శక్తు లెవ్వారు లేకున్నసమయమునను
వచ్చెఁ దచ్ఛోకదుర్వ్యాధివైద్యుఁ డగుచుఁ
బూర్వవర్ణితశివయోగిపుంగవుండు. 42

ఉ. అక్షసరంబుపాదుకలు నంచితభూతివిలేపనంబు రు

ద్రాక్షలు యోగదండమువిరాజితలింగమునొప్పుచుండఁ బ్ర
త్యక్షశివావతారుఁ డన దైవగతిం జనుదెంచె యోగిహృ
ద్వ్యక్తుఁడు శైవదీక్షుఁడు మహాత్ముఁడు నాఋషభుండులీలతోన్

ఉ. వచ్చినయోగివర్యునకు వైశ్యవిభుం డెదురేఁగుదెంచి తో
డ్తెచ్చి మహార్ఘ్యపాద్యము లతిప్రియభక్తినొసంగెనంతనా
సచ్చరితుండు రాజసతిసన్నిధికిం గరుణార్ద్రచిత్తుఁడై
వచ్చి సుధాసమంబులగువాక్కుల నిట్లనిపల్కె నెమ్మితోన్.

సీ. భూపాలసతి నీవు భూరిశోకంబునఁ
బొరల నేటికి మూఢబుద్ధి వగుచు
నెవ్వఁడు జనియించు నెవ్వఁడు మృతిఁ బొందుఁ
దెలియఁబల్కెద నాకు తేటపడఁగ
నీదేహసంఘంబు లెంచిచూచిన జల
బుద్బుదంబులక్రియఁ బోవుచుండు
సత్త్వాదిగుణము లచ్చపుమాయతోఁగూడి
సకలశరీరము ల్సంభవించు

తే. సాత్త్వికంబున సురలు రాజసమువలన
మనుజులు మహోగ్రమైనతామసమువలన
మృగచయంబులు పుట్టుఁ దన్మిశ్రములను
దలఁప బహుజంతుకులములై వెలయుచుండు. 45

క. గురుసంసారభ్రమణుల
కరుదే తమపూర్వజన్మకర్మానుభవం
బిరవొందుసురలకైనను
నరు లనఁగా నెంతవారు నలినదళాక్షీ. 46

క. కొందఱు కాలం బనుచును

గొందఱు కర్మం బటంచు గుణము లటంచుం
గొందఱు పంచాత్మక మని
యందురు తనుకారణములు హరినిభమధ్యా. 47

ఆ. జనన మయ్యె ననుచు సంతోషమందరు
మృతినిఁ జెందె ననుచు వెతలఁబడరు
ధీరు లైనవారు దేహంబు వీక్షించి
భ్రాంతి నొంద రెపుడు పద్మనేత్రి. 48

క. అవ్యక్తమున జనించును
నవ్యక్తమునంద యణఁగు నామధ్యమునన్
సువ్యక్తముగా నెనయును
భవ్యమతీ తనువు నిమిషభంగుర మరయన్. 49

క. ఎప్పుడు గర్భగతుం డగు
నప్పుడ యాదేహి నాశమందుట సిద్ధం
బొప్పఁగ విధివశగతి నగు
నుప్పతిలుట చచ్చుటయు మహోత్పలగంధీ. 50

ఉ. కొందఱు గర్భదేశములఁ గొందఱు సంభవమైనమాత్రనే
కొందఱుయౌవనంబుననుగొందఱువార్ధకతాదశా లయం
బందుదు రెల్లజంతువులు నాత్మభవాంతరకర్మరీతులం
జెంది సుఖాసుఖంబులు ప్రసిద్ధముగాభుజియింతురందఱున్. 51

క. పితృమాతృసురతసమయో
ద్గతతేజోరక్తమిశ్రతాజనితంబై
వితతంబై తను వలరును
సతి యనఁగాఁ బురుషుఁ డనఁగ షండుఁ డనంగన్. 52

ఆ. సుకృతదుష్కృతములు సుఖదుఃఖములు మహా

విద్య తీర్థములును విభవములును
ఆయువును శుభంబు లజుఁడు వ్రాసినయట్లు
యనుభవింపుచుందు రఖిలజనులు. 53

క. అనతిక్రమ మగుకర్మము
ఘనతర కాలంబుఁ గడవఁ గారాదు భువిఁ
దనువులు శాశ్వతములుగా
వనయము శోకింపఁ దగునె యబలా నీకున్. 54

ఆ. నిక్క మనరు జనులు నెలఁత స్వప్నంబులు
సత్య మగునె యింద్రజాలవిద్య
యీకళేబరంబు లెన్నిభంగుల నైన
శాశ్వతంబు లౌనె చంచలాక్షి. 55

సీ. నీకు జన్మంబు లనేకంబు లైయుండ
నిప్పు డీవ్యామోహ మెట్లు గలిగె
నెక్కడ జనకుండు నెక్కడ జననియు
నెక్కడ నందనుం డెంచిచూడ
నెక్కడ వల్లభుం డెక్కడ ప్రియురాలు
దైవమాయాకల్పితములుగాక
నిజదేహజమలంబు నీక్షించి సుతుఁ డంచు
కించిద్జ్ఞ వగుచు శోకింపఁ దగునె
తే. రక్తమాంసపురీషమూత్రాస్థినిచయ
పూయమేదోవసాశుక్లహేయ మగుచు
నస్వతంత్రం బశాశ్వతం బయినయట్టి
తనువుపైఁ గాంక్షసేయుట ధర్మమగునె? 56

క. తపముల విద్యల బుద్ధిని

జపముల మంత్రౌషధముల సత్క్రియల మహా
నిపుణతల నెంతవారికి
విపులం బగుమృత్యుభయము విడుచునె చెపుమా. 57

ఆ. మేనినీడపగిది మృత్యువు వర్తింప
జనుల కెట్లు సుఖము సంభవించు
వ్యాఘ్ర మెదుటనుండ వనమృగంబులకును
హర్ష మగునె మేఁత లారగింప. 58

వ. అని చెప్పి వెండియు నమ్మహాత్ముం డి ట్లనియె. 59

శా. ధీరోదాత్తుఁడనై వచింతు విను సాధ్వీ సంచితాగామిక
ప్రారబ్ధాఘము లెల్లఁ బాయుటకు నశ్రాంతంబు సద్భక్తితో
నారాధింపుము నీమనంబున విరూపాక్షుః జగద్రక్షకుః
గౌరీవల్లభు నీలకంఠు నభవుః గంగాధరుః శంకరుః. 60

క. అని యానతిచ్చి యిఁక నీ
మనమున శోకోపశమన మయ్యెనొ లేదో
వినుపింపు మనిన యోగీం
ద్రునిఁ గనుఁగొని యింతి పలికె దుఃఖితమతియై. 61

మ. వరయోగీంద్ర భవత్కటాక్షమున భాస్వన్ముక్తి చేకూఱె నే
నరయన్బాంధవభర్తృపుత్రకులఁ బాయం ద్రోచియేకాంగినై
గరళక్లిష్టశరీరనైతిఁ నిఁక శోకవ్యాకులన్నాన్పఁగా [యల్.
మరణోపాయము దక్క నొండు గలవే మంత్రౌషధప్రక్రి

వ. అట్లు గావున నేను నీబాలకసహితంబుగా నరిగెద మరణో
పాయం బెఱిఁగింపవలయు నని దైన్యరసంబు దోఁపం బలికిన
యారాజపత్ని వాక్యంబు లాకర్ణించి కారుణ్యరసార్ద్రచిత్తుఁ
డై యమ్మహానుభావుండు సకలధర్మజ్ఞుండును గృతజ్ఞుండును

గావునఁ బూర్వోపకారంబుఁ దలంచి మృతుం డయినశిశువు
సమీపంబునకు వచ్చి. 63

ఋషభయోగీశ్వరుండు మృతుం డైనరాజకుమారుని బ్రతికించుట

ఉ. భూవినుతప్రభావుఁ డగుపుణ్యుఁడు నాఋషభుండుమంత్రసం
భావిత మైనభూతి కరపద్మమునన్ ధరియించి దీర్ఘని
ద్రావశుఁ డైనబాలుఁ గని తన్ముఖమం దిడి క్రమ్మ అంగ సం
జీవితుఁ జేసె నప్పు డతిచిత్రముగాఁ జనులెల్లఁ జూడఁగన్.

క. మెల్లనె కన్నులు విచ్చుచుఁ
బల్లవితేంద్రియుఁడు నగుచు బాలకుఁ డంతం
దల్లిఁ గనుంగొని మది రం
జిల్లఁగ నాక్రందనంబుఁ జేయందొడఁగెన్. 65

క. చచ్చినబాలుఁడు గ్రమ్మఱ
విచ్చేయుట దలఁప నెంతవింత యనుచుఁ దా
రచ్చటినగరేశాదికు
లచ్చెరువుగఁ జూచి రపుడు హర్షము వెలయన్. 66

ఉ. క్రొన్నెలవంటినెన్నుదుటఁ గుంతలములు వ్రేలయంగనున్న యా
చిన్నికుమారుఁ గాంచి మది చెన్నెసలారఁ దదీయమాతఁదాఁ
గన్నులహర్షబాష్పములు గ్రమ్మగ బాలకునెత్తిప్రేమతోఁ
జన్నులు సేపఁ బాలొసఁగి సాధుజనాకృతి నుండె నయ్యెడన్.

చ. పరమతపోబలాఢ్యుఁడు కృపానిధియాఋషభాఖ్యయోగియ
య్యరువురదేహయుగ్మమున నీశ్వరమంత్రపవిత్రభూతిచేఁ
గర మనురక్తి లేపనముగా నొనరించినయంతమాత్ర ని
ష్ఠురవిషవేదన ల్విడిచి శోభితవజ్రశరీరులై రొగిన్. 68

సీ. ఆరాజపత్నియు నారాజనందనుం
డత్యంతరుచిరదేహములు దాల్చి
యింద్రవైభవశతం బినుమడించినభంగి
నతిశయానందసౌఖ్యంబుఁ గాంచి
పాదపద్మములపైఁ బడియున్నయయ్యింతి
గనుఁగొని ఋషభుండు కరుణదోఁప
బలికె నోవత్స నీ విల చిరంజీవివై
యుందువు సామ్రాజ్యయుక్త మగుచు
తే. నెంతకాలంబు జీవింతు వంతతడవు
నీకు ముదిమియుఁ దెవులును లేకయుండు
నీతనూజుండు విద్యాసమేతుఁ డయిన
దనుక నిచ్చోట నుండుము వనజనేత్రి. 69

క. భద్రాశ్వకృపాపాత్రుఁడు
భద్రయుతుం డగు నటంచు బాలకునకుఁ దా
భద్రాయు వనఁగఁ బేరిడి
భద్రగతిం జనియె యోగపారగుఁ డంతన్. 70

వ. ఇ ట్లమ్మహానుభావుం డైనఋషభయోగీంద్రుండు మృతుం
డైనరాజనందనుని మహేశ్వర మంత్రపూత భస్మప్రభావ
మునఁ గ్రమ్మఱ సంజీవితుం జేసి యథేచ్ఛాగతిం జనియెనని
చెప్పి వెండియు నమ్మహామునులకు సూతుం డి ట్లనియె. 71

మ. మునినాథోత్తములార మీరు వినుఁడీ ముక్కంటిమాహాత్మ్యశ్రీ
ము,న్మును నేఁ జెప్పినవేశ్య పింగళ యనం బొల్పారు పూఁబోఁడిస
జ్జనసంస్తుత్యమహాప్రభావుఁ డగునా చంద్రాంగదక్ష్మాతలే
శునిసీమంతినికిం జనించె మరలన్ శుంభత్సువర్ణాంగియై. 72

క. ఆకన్యామణి నిషధ
క్ష్మాకాంతునిపుత్త్రి కీర్తిమాలిని యనఁగా
లోకమున వెలసె సౌంద
ర్యాకారవిలాసములను రంభ యనంగన్. 73

క. ఆదాశార్ణమహీపతి
గాదిలిపత్నియుఁ దనూభవసమేతముగా
మోదమున వైశ్యపురమున
సాదరమతి నుండె నపుడు సరసులు వొగడన్. 74

క. ఆబాలుఁడు నానాఁటికి
బ్రాబల్యకళావిశేషపారీణుండై
శ్రీబాలచంద్రుకైవడి
ధీబలయుతుఁ డగుచుఁ బెంపొగఁ దేజం బెసఁగన్. 75

క. ఆరాజకుమారునకును
భూరిగుణుం డైనవైశ్యపుత్త్రకుఁడు మహో
దారుఁడు సునయుం డనువాఁ
డారయ సఖుఁ డయ్యె నచట నతిశయమైత్రిన్. 76

తే. కాంచనాంగదకుండలకంకణాది
భూషణంబులు ధరియించి పొత్తుగూడి
బాలకక్రీడలను జోడువాయకుందు
రనుదినము వైశ్యరాజనందనులు ప్రీతి. 77

శా. ఆవైశ్యప్రభుఁ డంత బాలకులయోగ్యత్వంబువీక్షించిభూ
దేవశ్రేష్ఠులచే యథావిధిగ నాదిన్ బ్రాప్తసంస్కారులం
గావింపం గురుసన్నిధానమునఁ దత్కాల్యంబు లూహింప నా
నావిద్యాభ్యసనం బొనర్చిరి ప్రయత్నంబొప్పనయ్యిర్వురున్.

క. జననాథ తనయునకుఁ ద
జ్జననికి నప్పురిని నిర్విచారత్వమునన్
ఘనమతి నుండఁగఁ గాలము
చనియెం దగఁ బదియు నాఱుసంవత్సరముల్. 79

సీ. చిరతరకీర్తి పూజితసదాశివమూర్తి
జయవర్తి శివయోగిచక్రవర్తి
గతజీవుఁ డగుబాలు బ్రదికించి చనినయా
ఋషభాఖ్యసద్గురుఋషభుఁ డంత
నావైశ్యపురమున కరుదెంచె నొకనాఁడు
ఘనతరస్వచ్ఛందగమన మొప్ప
నమ్మహామహుఁ గాంచి యమ్మాతృతనయులు
భయభక్తివినయసంభ్రమము దనర
తే. నెమ్మనమ్ముల నాత్మదైవమ్ముగాఁగఁ
దలఁపుచుఁ దదీయపాదపద్మముల వ్రాలి
యున్నవారల నతిమైత్రి నూరడించి
యెలమి నారాజతనయున కిట్టు లనియె. 80

శా. బాలా క్షేమమె నీకు నీజననికిం భద్రంబె నీ వెప్పుడున్
శూలిన్ ధ్యాన మొనర్తువే గురులకున్ శుశ్రూష గావింతువే
శీలంబొప్ప వహింతువే చదివితే శిక్షాదికగ్రంథముల్
హాళిన్ మమ్ము దలంతువే సతతమున్ హర్షంబుతో నుందువే.

మ. అనివాత్సల్యము దోఁపఁబల్కఁగసుమత్యబ్జాక్షియాత్మీయనం
దనుయోగీంద్రునిపాదపద్మములమీఁదన్వైచియాబాలకుం
డనఘా మీతనయుండు శిష్యుఁడుసుపథ్యంబారయన్మీని జీ
వనసంయుక్తుఁగఁ జేసినాఁడవు గురుస్వామీ కృపాంభోనిధీ.

క. పతిబాంధవవిరహిత నే
నితరం బేమియు నెఱుంగ నీబాలకునిన్
మతిమంతుని గావింపుచు
నతిశయకృప వెలయ మమ్ము నారయవలయున్. 83

వ. అని యివ్విధమునం బలికిన యారాజపత్ని వాక్యంబులకు సంతసిల్లి మహామహులం దైనఋషభయోగీంద్రుం డారాజనందనునకు సన్మార్గం బుపదేశించి కృతార్థుం జేయవలయు నని మనంబున నిశ్చయించి యక్కుమారు నుద్దేశించి యి ట్లనియె.

ఋషభయోగీశ్వరుఁడు భద్రాయువునకు సప్తాదశపురాణ రహస్యంబు లుపదేశించుట

ఉ. శ్రీగురుదేవహేళనము సేయఁగరాదు పురాణవేదశా
స్త్రాగమధర్మము ల్విడువరాదు మహీసురరాజదేవతా
జ్ఞాగతి మీఱరాదొగి మృష ల్వచియింపఁగరాదు నిత్య మ
భ్యాగతపూజ మాని కుడువంజనరాదు నరేంద్రనందనా. 87

క. గురుగోబ్రాహ్మణపూజా
పరత న్వర్తింపు మెపుడు పరధనములకున్
బరసతుల కాస జెందకు
నిరతసదాచారధర్మనియతుఁడ వగుమీ. 86

క. స్నానజపహోమతర్పణ
దానములను విప్రదేవతాగురుపూజా
మానితకార్యములను నీ
మానసమున నలసవృత్తి మానఁగవలయున్. 87

క. కోపము విద్వేషంబును
డాపము నాక్రోశవృత్తి దంభమును దురా

లాపంబులు పై శూన్యము
బాపవిచారములు విడువు భద్రగుణాఢ్యా. 88

క. నిరతము విషయాసక్త
స్ఫురితమనోవృత్తి సాధ్వసూయయు హింసా
పరతయు నాత్మస్తుతియును
బరనింద యొనర్పవలదు పార్థివతనయా. 89

క. అత్యాహార మతిశ్రమ
మత్యాలాపములు మఱియు నతిశయకోపం
బత్యుత్కట మగునిద్రయు
నత్యాకాంక్షయును విడువు మనవరతంబున్. 90

క. జనకశ్వశురసతీగురు
జననీబుధభాషణములు సమ్మద మొప్ప
న్వాని విశ్వాసింపుము మది
ననయము నిష్కపటవచన మది నమ్మ దగున్. 91

క. కృపణు ననాథుల వృద్ధుల
నపరాధవిహీను బాలు నబలను భాస్వ
త్కృప వెలయఁగ రక్షింపుము
తపనీయాదికము లొసఁగి దాక్షిణ్యమునన్. 92

సీ. బంధుమిత్రులయెడ భావంబు నిలుపుము
కృపగల్గియుండు దుఃఖితులయందు
సజ్జనులందు హర్షంబు గావింపుము
కుజనులపేక్షింపు కోపదృష్టి
శరణాగతుం డైనశత్రువునైనను
జంపఁగా వలదు నిశ్చయముగాను

యొలమిఁ బాత్రాపాత్ర మెవరైన వేఁడిన
లేదన కిమ్ము దేహాదులైనఁ
తే. దల్లి దండ్రియు గురుఁడు నందనుఁడు విప్రుఁ
డాచరించినయపరాధ మది సహింపు
మాత్మరక్షాపరుండవై యనుదినంబు
నప్రమత్తుండవై యుండు మనఘచరిత. 93
క. కీర్తి మహాభూషణ మగు
కీర్తియ లక్ష్మీకరంబు కృతకృత్యతయుం
గీర్తి శుభంబగుఁ గావునఁ
గీర్తి యుపార్జింపు మెపుడు కృతపుణ్యుఁడవై. 94
తే. హయగజాశ్వరత్న హాటకంబులనైన
నపహరింప ధాత్రి నపయశంబు
విడువవలయు దానిఁ గడుసత్వరంబుగఁ
దృణముగాఁ దలంచి ధీరవర్య. 95
క. గౌరీశ్వర పదభక్తుల
నారాధింపుము ప్రసన్ను లగునట్లుగ సం
సారపయోనిధిమగ్నుల
నారసి వా రుద్ధరింతు రనవరతంబున్. 96
క. ఆయుర్బలధనవిద్యా
శ్రేయఃకీర్తిప్రతాపశీలంబులు క
ర్మాయత్తత వచ్చినచోఁ
బాయక యవి యనుభవింపు భవ్యవిచారా. 97
క. కాలము దేశము శక్తియుఁ
దా లెస్సగ దెలిసి చేయఁదగుకార్యము నా

ర్యాలోచనపూర్వకముగ
మేలగు నెచ్చోటనైవ మితహితవచనా. 98

క. జపహోమస్నానంబులఁ
దపములఁ బితృకార్యములను దత్పరమతివై
చపలత్వ ముడిగి యుండుము
కపటం బించుకయు లేక కలుషవిదూరా. 99

క. దాక్షిణ్యసమేతం బ
ల్పాక్షర మధికార్థ మశఠ మతిహృద్యతరం
బక్షీణ మసందిగ్ధము
దక్షం బగుపలుకువలుకఁ దగుఁ దథ్యముగన్. 100

క. ఆపదలందును శత్రు
వ్యాపారములందు భీతి వలవదు నీకుం
బాపములకు గురువిప్ర
లాపములకు వెఱచి యుండు లాలితబుద్ధిన్. 101

సీ. పరుల నెవ్వరినైన బాధింపకుండుము
పరులబాధ లడంపు కరుణ వెలయఁ
జోరదుష్టారినివారణం బొనరింపు
బాహ్యానేహసుషుప్తిఁ బరఁగవలదు
బంధుమిత్రజ్ఞాతిభార్యాసుతాతిథి
భోజనంబుల సమబుద్ధి వగుము
విద్యాకథాధర్మవిహితవాక్యోపదే
శములందు సతతనిశ్చలుఁడ వగుము

తే. ఏస్థలము సాధువిప్రభూయిష్ఠ మగును
బుణ్యతీర్థంబు లెచ్చోటఁ బొందియుండు

శివనివాసంబు లేభూమిఁ జెలఁగుచుండు
నచట నిలువు మవశ్యంబు హర్ష మొదవ. 102

క. కులటావేశ్యాకాముక
ఖలసంగతదేశముల నొకానొకవేళ
న్నిలువకుము జగత్ప్రభు వగు
నలినాక్షుని మదిఁ దలంపు మశ్రాంతంబున్. 103

క. ఎప్పుడు శాంతియు దాంతియు
నెప్పుడును శుచివ్రతంబు నెప్పుడు ధర్మం
బెప్పుడు జితషడ్వర్గిత
దప్పక వర్తింపు మీవు ధరణీశసుతా. 104

క. యతులకు విప్రులకుఁ బతి
వ్రతలకు వరధేనువృషభరత్నములకుఁ బు
ణ్యతరునదీనిజగృహదే
వతలకు వందన మొనర్పు వాలాయముగన్. 105

ఆ. భక్ష్యభోజ్యలేహ్యఫలపుష్పతాంబూల
వస్త్రభూషణాదివస్తువితతి
శివసమర్పితంబుఁ జేసి యాపిమ్మట
ననుభవింపవలయు ననుదినంబు. 106

శా. భద్రాచారపరుండవై నిరతముం బ్రాహ్మీముహూర్తంబున
న్నిద్రాసక్తిఁ బరిత్యజించి శుచివై నిష్కల్మషత్వంబునం
రుద్రాణీరమణుం గృపాగుణసముద్రుం శంకరుం శ్రీమహా
రుద్రుం జిత్తమునం భజింపు మతిధీరోదాత్తభావంబునన్.

ఆ. నిర్వికల్పముగను నీ వాచరించిన
స్నానదానహోమజపతపములు

ననుదినంబుఁ దత్ఫలాపేక్ష లుడిగి త
థ్యముగఁ జేయు మీశ్వరార్పితములు. 108

చ. విహరణభాషణశ్రవణవీక్షణభోజనపానదానసం
గ్రహశయనస్థలంబులను రాజకళాధరుఁ బార్వతీపతిన్
గుహజనకున్ వృషధ్వజుని గోత్రశరాసను దేవదేవునిన్
మహితవిచారు నీదుమది మానక నిల్పి భజింపు మేర్పడన్.

మ. వరపంచాక్షరమంత్రపాఠకులు శైవాచారపారీణు లీ
శ్వరభక్తు ల్భసితత్రిపుండ్రవిలసత్ఫాలప్రదేశాంచితు
లురురుద్రాక్షమణిప్రదీప్తకరయుగ్ము ల్పూజ్యు లైనట్టియా
పురుషశ్రేష్ఠులునిల్చియుందు రెపుడున్ భూతేశులోకంబునన్.

వ. అని చెప్పి వత్సా యివ్విధంబున ననేకపురాణంబులయందు విస్తరింపంబడిన ధర్మసంగ్రహంబు లన్నియు సంక్షేపరూపంబున నీకుం దెలియ ననుగ్రహించితి నింక సమస్తపురాణగుహ్యంబును నశేషదోషహారణంబును బరమపవిత్రంబును సకలశుభప్రదంబును సర్వాపద్వినివారణంబును నగు శివకవచం బుపదేశించెద భక్తిపూర్వకంబుగా విను మని భద్రాయు నుద్దేశించి ఋషభయోగీంద్రుం డిట్లనియె. 111

ఋషభయోగి భద్రాయువునకు శివకవచం బుపదేశంబు చేయుట

క. శివదాహ్వయుఁ డైనసదా
శివునకు వందన మొనర్చి సేమము వెలయన్
శివభక్తుఁడ వగునీకును
శివకవచ ముపన్యసింతుఁ జిత్తం బలరన్. 112

శా. చేతో జాతహరుం బరాత్పరు విభుం జిత్తంబున న్నిల్పి ని

ర్ధూతాఘుండు జితేంద్రియుండును జితక్రోధుండునై లోకవి
ఖ్యాతం బైనపడక్షరంబునఁ గరన్యాసంబుఁ గావించి వాం
ఛాతీతం బగుశైవవర్మమున రక్షాన్వీతుఁడుం గాఁ దగున్.

ఉ. ఘోరవిపత్పరంపరల గుందుచు దైన్యపరీతవృత్తిసం
సారగభీరకూపమున సైరిభలీల జరించునన్ను ను
ద్ధారితుఁ జేయుఁగాతఁ బరతత్త్వమయుం డగుశంకరుండు త
త్తారకనామమంత్రము సదా దురితంబు లడంచుఁ గావుతన్.

తే. అణువులకు నెల్ల నణు వైనయప్రమేయుఁ
డధికముల కెల్ల నధిక మైనట్టివిభుఁడు
దనరు జ్యోతిర్మయానందఘనుఁ డజుండు
చిన్మయాత్ముఁడు నన్ను రక్షించుఁగాత. 115

సీ. భూస్వరూపమున నేపురుషుఁడు సకలప్ర
పంచంబుఁ దాన భరించు నెపుడు
జలరూపుఁ డగుచు నేసర్వజ్ఞుఁ డిలఁ గల్గు
నరులకు సంజీవనం బొనర్చుఁ
గాలాగ్ని రూపుఁ డేకల్పాంతమునఁ ద్రిలో
కము లెల్ల నెవఁడు దగ్ధములు చేయు
వాయురూపమున సర్వవ్యాపి యై యుండు
గగనాకృతిని బూర్ణుఁ డగుచు వెలయు

తే. నట్టిలోకైకనాయకుఁ డష్టమూర్తి
సచ్చిదానందమయుఁడు వృషధ్వజుండు
సలిలవాతాగ్ని బాధలఁ బొలియకుండఁ
జిరకృపాదృష్టి నన్ను రక్షించుఁ గాత. 116

సీ. తత్పురుషాఖ్యుండు తటిదగ్ని వర్ణుండు
పరశుహస్తుఁడు పూర్వభాగమునను
ధక్కాక్షమాలాగ్నిధరుఁ డఘోరాకృతి
దక్షాధ్వరధ్వంసి దక్షిణమున
రాజశేఖరుఁడు సద్యోజాతుఁ డభవుండు
శ్రీసదాశివుఁడు పశ్చిమమునందు
మునివందితుఁడు చతుర్ముఖుఁడు త్రినేత్రుండు
వామదేవుండు తత్పార్శ్వమునను
తే. శుభ్రదేహుఁ డచింత్యుండు శూలపాణి
యుగ్రవిక్రముఁ డీశానుఁ డూర్ధ్వమునను
సకలదిశల విదిక్కుల సంతతంబు
పంచవక్త్రుండు నన్ను రక్షించుఁగాత. 117

మ. శిరముం ఫాలము నేత్రముల్ శ్రవణముల్ జిహ్వానన గ్రీవలుం
గరవక్షోధరకంఠపార్శ్వములు వక్షఃకోశకట్యూరులుం
జరణంబు ల్సకలాంగకంబులు మహారాజస్ఫూర్తి రక్షించు నీ
శ్వరుఁ డర్ధేందుధరుండు శంకరుఁడు నీశానుండు లీలాగతిన్.

క. శూలాయుధుఁడు గిరీశుఁడు
కాలాంతకుఁ డైననీలకంఠుఁడు పగలుం
రేలును నను రక్షించును
లాలితకరుణాకటాక్షలక్షితముఖుఁడై. 119

క. చింతితఫలదుఁడు గౌరీ
కాంతుఁడు పరమేశ్వరుం డగణ్యుఁడు బాహ్యా
భ్యంతరదేశంబుల న
న్నంతట రక్షించుఁగాత ననవరతంబున్. 120

తే. నిలిచి కూర్చుండి శయనించి నిదురఁ జెంది
మేల్కనిన వేళలను గాలమృత్యుహరణుఁ
డంబికారమణుండు త్రియంబకుండు
ఖండపరశుండు నను వేడ్కఁ గాచుఁగాత. 122

వ. మఱియు నఖిలగిరిదుర్గమమార్గంబులయందు నీలకంఠుండును మహారణ్యప్రవాసంబులవలనఁద్రిపురాంతకుఁడైనమృగవ్యాధుండును దుర్మతాభీలశాత్రవవ్యూహంబులవలన భీషణాట్టహాసపరికంపిత బ్రహ్మాండకోశుండైనవీరభద్రుండును గరితురగరథ పదాతిసమేత బహుళ రాక్షౌహిణీ శతపరివృతులైన యాతతాయి సమూహంబులవలన ఖండపరశుండైన మహాదేవుండును చోరాదిగణంబులవలనఁద్రిశూలధారుండైనయంధకాంతకుండును సింహ వ్యాఘ్ర భల్లూక వరాహాదిక్రూరమృగంబులవలనఁ బినాకపాణి యగువామదేవుండును దుష్టారిష్టవిషమహోత్పాతవ్యాధులవలన జగదీశ్వరుండగుసాంబశివుండును నన్ను రక్షించుఁగాక యని పలికి మఱియు నప్పరమేశ్వరు నుద్దేశించి శ్రీసాంబ సదాశివ సకలలోకైకనాయకా సకల జగదుత్పత్తిస్థితిలయకారణా చంద్రకోటీరా భానుకోటిప్రతీకాశా మృత్యుంజయా విరూపాక్షా వృషభవాహనా నాగేంద్రభూషణా వ్యాఘ్రచర్మాంబరధరా డమరుత్రిశూలఖట్వాంగ గదా ప్రాసభిండివాల కరవాలపాశాంకుశా ద్యాయుధపరిశోభిత దీర్ఘభుజార్గళా సార్వకాలంబును మహా బలపరాక్రమ తేజఃకీర్తి సంపన్నుండ నగునట్లుగా ననుగ్రహించి నన్ను రక్షింపుము సర్పవిషబాధల నుపశమనంబు నొందింపుము మదీయచో

రగణంబుల మారణంబుగా విదళింపుము కూశ్మాండ మారీ గణ బ్రహ్మరాక్షస నివహంబులకు సంత్రాసంబుగావింపుము క్షు త్తృష్ణాతురుండ నగు నన్ను నాప్యాయనంబు నొందం జేయుము దుఃఖార్తుండ నగునన్ను నానందుండ నగునట్లుగా బ్రసాదింపుము మరణభయంబువలన సంజీవితుంగా నొన ర్పుము నరకభయంబులవలన నన్నుద్ధరింపుము శివకవచం బున నన్ను నాచ్ఛాదింపుము సదాశివుండ నైననీకు బహు వందనంబులుగావింతు నుచు ననేకవిధంబులుగాఁ బ్రార్థింప వలయు నని చెప్పి వెండియు నారాజనందనునకు ఋషభుం డి ట్లనియె. 122

సీ. అవనీశనుత విను మతిరహస్యం బైన
కవచంబు నాచేతఁ గలితమయ్యె
నదియును బాపత్రయధ్వాంతమిహిరంబు
దారుణాపద్వినివారణంబు
సకలసౌభాగ్యైకసామ్రాజ్యసదనంబు
పశుపతికారుణ్యభాజనంబు
నీశైవకవచంబు నేకాగ్రచిత్తులై
హితమతిఁ బఠియింతు రెవ్వరేని

తే. వారు శ్రీసాంబశివునికృపారసమున
నతిశయవ్యాధిమృత్యుభయంబు లుడిగి
చిరతరాయుష్కు లగుచు లక్ష్మీకటాక్ష
పాత్రులై బహుసౌఖ్యము లొడయఁగలరు 123

క. కావున భక్తిశ్రద్ధా
ప్రావీణ్యము లొప్ప నీవు పఠియింపుము రా

జ్యావహుఁడ వగుదు విప్పుడు
కైవల్యపదంబుఁ జెందఁగాఁ గలవు తుదన్. 124

క. అని యానతిచ్చి క్రమ్మఱ
మనుజేంద్రతనూజునకు సమంత్రకముగఁ ద
త్తనువున భస్మోల్లేపన
మొనరించెను యోగిచంద్రుఁ డుజ్జ్వలకరుణన్. 125

క. అగణితవాత్సల్యమునన్
ద్విగుణీకృతషట్సహస్రదివ్యమదేభం
ద్రగరిష్ఠబల మొసంగెను
జగతీవరనందనునకు సంయమికరుణన్. 126

ఆ. నిరుపమానకాంతి నిశితధారం బగు
చంద్రహాస మొకటి శంఖ మొకటి
సామతేయునకుఁ బ్రసన్నదృష్టి నొసంగి
హితము వెలయ యోగి యిట్టు లనియె. 127

వ. నిఖిలనిగమగుహ్యం బైనశైవకవచం బుపదేశించి నీకు వాత్సల్యంబున ఖడ్గశంఖంబు లొసంగితిం గావున రాజనందనా యేతత్ప్రభావముం జెప్పెద సుస్థిరుండవై వినుము ఈఖడ్గంబు మంత్రతపస్సంభావితమును సునిశితధారమును సకలాధినిషూదనంబును నై యుండు దీనిం గాంచినశాత్రవుండు కృతాంతోపమితుం డయినను విగతప్రాణుం డగు నేతచ్ఛంఖనినాదంబు వినిన పరిపంథిజనులు సన్న్యస్తశస్త్రులును విచేతనులును మూర్ఛాగతులు నై భూతలపతితు లగుదు రీసాధనంబులు రెండును బరసైన్యవినాశకములును స్వపక్షసైన్యతేజశ్శక్తివివర్ధనంబులు నై యుండు నీ

విష్ణుమహాశైవకవచమువలనను ఖడ్గశంఖప్రభావమువలనను ద్వాదశసహస్రనాగబలమువలనను భస్మధారణ సామర్థ్యము వలనను శత్రుభూపతుల బరాజితులంగావించి పిత్ర్యంబయిన భవద్రాజ్యమున కభిషిక్తుండవై యనేకసంవత్సరములు సామ్రాజ్యభోగముల ననుభవింపఁగలవాఁడ వని యానతిచ్చి సమాత్యకుం డయిన భద్రాయువు నాశ్వాసించి మహానుభావుం డయిన ఋషభయోగీంద్రుండు నయ్యిరువురచేతఁ బూజితుండయి యథేచ్ఛావిహారమ్మునం జనియె చెప్పిసూతుం డమ్మహామునీంద్రుల కి ట్లనియె. 128

సీ. మునివరోత్తములార వినుఁ డిమ్మహాశైవ
కవచంబు సర్వరక్షాకరంబు
నిర్మలహృదయులై నిరతంబు సద్వృత్తిఁ
బఠనంబు చేసిన భక్తులకును
బహుతరైశ్వర్యసంపదలు ప్రాపించినఁ
గలుషబృందంబులు దొలఁగిపోవు
సకలశుభంబులు సమకూఱు నెప్పుడు
నిష్టార్థసంసిద్ధి నెసఁగుచుండుఁ
తే. బుత్రమిత్రకళత్రాదిభోగభాగ్య
సౌఖ్యములు చెందుఁ జేకూఱు సమ్మదంబు
శ్రీసదాశివుకరుణచే సిద్ధముగను
వారలకు సంఘటించుఁ గైవల్యపదము. 129

ఆ. అనృపాలసతియు నాత్మజుండును దాను
రాజకళలు వెలుఁగ రమ్యవృత్తి
నద్రిజాకుమారు లట్టులఁ జెలువొంది

విగతశోకు లగుచు వెలసి రపుడు. 130

వజ్రబాహుని మగధదేశపురాజు జయించుట

శా. ఆదాశార్ణకవజ్రబాహుఁడు స్వరాజ్యం బప్రమాదంబుతో
నాదిక్షత్రచరిత్ర నేలఁగ దదీయారాతిరాణ్మాగధేం
ద్రాదేశంబున సైనికాగ్రణులు రాష్ట్రక్షోభకార్యంబు బా
హాదర్పోద్ధతులై యొనర్చిరి జిగీషాయత్తులై యెంతయున్.

చ. పురములు గాల్చి కూపములుపూడిచి పేటలుదోఁచికోటలుఁ
ధరఁ బడఁద్రోచి భూరుహవితానముల న్విదళించి గోధనో
త్కరములు సంగ్రహించి వనితామణులం జెరపట్టి సైనికు
లైరుపులు గట్టి భూప్రజనతివ్యథనొందఁగఁజేసి రయ్యెడన్.

ఉ. ఆమగధాధినాథుఁ డగు హేమరథుండు దశార్ణభూమికిఁ
సామజఘోటకాద్యఖిలసైన్యముతో రణకాంక్షఁ జేరినఁ
భీమచమూసహస్రపరివేష్టితుఁడై తగ వజ్రబాహుఁ డు
ద్దామబలుం డెదుర్కొనియెఁ దన్మగధాధిపవాహినీతతిఁ.

వ. ఇట్లుభయసైన్యంబులుం దలపడి దేవాసురులవిధంబునం
బోరాడుచున్న సమయంబున. 134

మ. గురుశౌర్యుండగువజ్రబాహుఁడులసత్కోదండిదై కాండిదై
సరథుండై మగధేశుసైన్యముల భాస్వద్బాణవర్షంబులం
గరిగంధర్వరథౌఘమెల్లను విభగ్నంబై ధరం గూలఁగా
బరపెఁ దుస్సహతేజుఁడై సమరభూభాగంబునఁ ద్రేల్మిడిన్.

మ. జవనాజిహ్మగవర్షముల్ గురియు దాశార్ణక్షమాపాలుయు
ద్ధవిధిస్ఫూర్తి సహింపలేక మగధేంద్రవ్యూహ మక్షౌహిణీ
నవకం బుద్ధతిఁ జుట్టుముట్టుకొని సేనానాయకోపేతు న
య్యవనీనాథుని సైన్యముంబొదివె నస్త్రాసారధారాహతిన్.

క. ఘోరారివీరవిశిఖా
సారంబున వజ్రబాహుసైన్యంబున హ
స్త్యారోహక యారోహక
సారథిరథికాదులెల్ల సమసి రనేకుల్. 137

క. వారును బిఱుతివియక తమ
పౌరుషములు మెఱయ మగధపతిసైన్యమునన్
వారణవాజిస్యందన
వీరభటులఁ గూల్చి రపుడు విస్మయ మొదవన్. 138

మత్తకోకిల.—
ఈ తెఱంగున రెండుసేనలు హెచ్చుతగ్గులు లేక వి
ఖ్యాతిఁ బోరుచు నుండ నందు దశార్ణయోధులు విద్విష
చ్ఛాతబాణపరంపరాహతి జర్జరీకృతదేహులై
భీతులై కకుభాళి కేఁగి రపేతవాహనశస్త్రులై. 139

వ. తదనంతరంబున. 140

క. అలఘుప్రాభవయుతులై
చలమున నమ్మగధరాజసైన్యంబులు దో
ర్బల మెసఁగ దశార్ణునితోఁ
దలపడి పోరాడి రపుడు దర్పోద్ధతులై. 141

ఉ. కొందఱు చాపదండమును గొందఱు కేతువుఁగొందఱశ్వము
ల్గొందఱు సారథిన్ రథముఁగొందఱుఖడ్గము ఖేటకంబునున్
గొందలమందఁజేసి ధరఁ గూల్చి పదంపడి వజ్రబాహునిన్
సందెటఁ బట్టి కట్టిరి భుజాబలశోభితు నాక్షణంబునన్. 142

తే. ఇట్లు బంధించి తెచ్చి నిజేశ్వరునకు
నొప్పగించి తదాజ్ఞచే నుత్సహించి

దండనాయకముఖ్యు లుద్దండవృత్తిఁ
బట్టణంబు చరాచూఱ బెట్టి రపుడు. 143

క. గజవాజిరథోష్ట్రంబుల
నజగోమహిషాదికముల నంబరతతులం
గజగమనల హరియించిరి
రజతస్వర్ణధనధాన్యరత్నావళులన్. 144

వ. ఇవ్విధమున నమ్మాగధప్రధానులు రాజభవనముఁ జొచ్చి యందు భాండాగారమునం గల యనేకధనకనక మణిభూష ణాంబరములును సువర్ణరజతగజదంతమయమ్ములయిన శిబి కాశయనవాహనమ్ములును మొదలయిన సమస్తరాజద్ర వ్యము లన్నియుఁ దన్మహిషీసమేతముగా నపహరించి నిర్భయత్వముగా నిజనగరమున కేఁగుచున్న సమయమున నద్దేశంబంతయు నరాజకం బయి మగధసైన్య పరిక్షుబ్ధం బయ్యె నంత బాలవృద్ధవనితాజనంబులు భయాక్రంద నంబు లొనరింపుచుఁ బ్రణష్టధనధాన్య పశుభూషణాం బరులయి యథేచ్ఛాగమనములం జనుచుండి రంత. 145

మ. మగధేశుండు దశార్ణదేశముల శుంభద్విక్రమాభీలుఁడై
తగసప్తాంగములన్ హరించె ననువృత్తాంతంబు దేశాగతా
ధ్వగబృందంబు వచింప రాజసుతుఁడౌ భద్రాయువాలించి
పన్నగరాజప్రతిమానరోషమునజన్యాకాంక్షితోద్యుక్తుఁడై.

భద్రాయువు మాగధుని జయించి తనతండ్రికి మరల రాజ్యము నిచ్చుట

మ. గురుదత్తోచితఖడ్గశంఖధరుఁడై కోదండభృత్పాణియై
శరసంపూర్ణనిషంగుఁడై కవచియై శౌర్యప్రభావాఢ్యుఁడై

సరథుండై తగవైశ్యనందనుఁడుదాసారథ్యముం జేయఁగా
ధరణీభాగము కంప మొుందఁ జనియెన్ దాశార్ణకక్షోణికిన్.

చ. ఖగపతి మఱిన్ సుధాహరణ కాంక్షఁదివంబునకేఁగుచాడ్పునన్
భృగుపతి కార్తవీర్యపృథివీశు వధింపఁగఁ బోవుపోలికన్
మృగపతి కుంభికుంభములమీఁదికి వ్రాలువిధంబుదోఁపఁగా
మగధపతి న్జయింపఁగఁ గుమారవరుం డరుదెంచె నుద్ధతిన్.

క. చని చని నిజరాష్ట్రంబునఁ
గనుఁగొనియె నపేతవస్త్రకన్యామణిగో
ధనమున్ విద్రావితమును
జనితాక్రందనము నైనసకలజనంబున్. 149

శా. చండక్రోధము మీఱ మాగధులసైన్యంబు సొత్తెంచి కో
దండజ్యారవ మాచరించిసకలాస్త్రంబుల్ ప్రయోగించి యు
ద్దండాటోపముఁ జూపి శత్రుపటలిన్ ధాత్రీస్థలిన్ గూల్చె వే
దండాశ్వధ్వజినీచయంబుల మహోద్యద్విక్రమారంభులన్.

క. వారును గ్రమ్మఱ బహువిధ
దారుణఖడ్గాదిశస్త్రధారాహతిచే
నారాసుతు నొప్పించిరి
సారభుజాశౌర్యదైర్యసంపద వెలయన్. 151

తే. ఇవ్విధంబునఁ దొడరి వారేయునట్టి
యస్త్రవర్షంబు సైరించి హస్తిలీల
భవ్యతరశైవకవచప్రభావమునను
సంగరస్థలి ధీరుఁడై సంచరించె. 152

క. మఱియును మాగధబలములఁ
గరితురగపదాతిరథనికాయంబుల భీ

కరలీలఁ ద్రుంచి దా నొక
యరదమును గ్రహించె రథికు హతుఁజేసి తగన్. 153

క. ఆరథమున వైశ్యాత్మజ
సారథికుం డగుచు సమదశాత్రవవిలస
త్సారంగమధ్యమునఁ గం
ఠీరవగతి మెలఁగె నతిదృఢీకృతతనుఁ డై. 154

వ. ఇట్లు రథారూఢుం డైనయారాజకుమారుం గాంచి మాగధులు సహింపనోపక చతురంగబలంబులతోడఁ దలపడిన సక్రోధుం డయి యాజగజ్జెట్టి శౌర్యోద్రేకంబున భుజగంబులం గాంచిన విహంగవల్లభుండునుంబోలె వారల వెనువెంట నంటం దాఁకి కమలాకరంబునం గేళిసలుపు కలభంబుచాడ్పున నమ్మొగ్గరంబులోనఁ జొచ్చి బ్రహ్మాండపరిస్ఫోటితంబుగా సింహనాదం బొనరించి శరాసనంబు సజ్యంబు గావించి కఠోరనిర్ఘాతప్రతీకాశంబు లైనవత్సదంతశిలీముఖభల్లార్ధచంద్రకూర్మనఖరక్షురప్రముఖ ఘోరనారాచపరంపరలఁ బ్రయోగించి నీరసారణ్యంబుల దహించుదవానలంబు తెఱంగున నబ్బలంబులఁ జర్జరీభూతశరీరులం గావించి బడలువడం జేయుచున్న సమయంబునఁ గూలెడు తురంగంబులును వ్రాలెడుమాతంగంబులును గ్రుంకెడు శతాంగంబులును నొరలెడు కాల్బలములును ఖండీభూతము లైనమస్తకంబులును నికృత్తంబు లయినకటికంఠప్రదేశంబులును భగ్నంబు లైనజానుజంఘలును తెగిపడిన బాహువులును శకలంబు లైనసర్వావయవంబులునుదునియ లైనదివ్యాయుధవిశేషములును విభ్రష్టంబు లైనభూషణ

వ్రాతంబులును విచ్ఛిన్నంబు లయిన కేతనఛత్రచామరంబులును విశీర్ణంబు లయినతనుత్రాణంబులును విభిన్నంబు లయినమురజమృదంగపటహకాహళ నిస్సాణాదికంబులును వివర్థమానంబు లయినశోణితనదీప్రవాహంబులును విజృంభమాణంబు లయిన భూతబేతాళ కలకలారావంబులును గలిగి సంగ్రామరంగం బత్యంతభీషణం బై యుండె నయ్యవసరంబున. 155

క. జన్యంబు సేయ నోల్లక
దైన్యంబును జెంది మదికిఁ దత్తర మొదవన్
సైన్యేశులు హరిఁ గాంచిన
వన్యేభము లట్లు చని రవారితభీతిన్. 156

ఉ. సైామరథుండు భీతి జను నాత్మ బలంబులఁ గాంచి పల్కె నీ
భీమబలోద్ధతుం డెవఁడొ వీనిమదం బణఁగింతు రండు సం
గ్రామమునందు శూరులు పరాజితు లై చనరా దటంచుఁదా
సామవచఃప్రసంగముల సైనికుల న్మరలించెఁ గ్రమ్మఱన్. 157

వ. ఇట్లు మగధరాజప్రయత్నమున నెట్టకేలకు సైనికులు మరలి చతురంగబలసమేతు లయి చనుదెంచి యొక్కుమ్మడి నాభద్రాయువుం జుట్టుముట్టి యనేకవిధమ్ము లయినశక్తి శూల పరశ్వథ భిండివాల గదా కుంత తోమర క్షురికా ముసలాదిసాధనముల నొప్పించిన నతఁ డట్టహాసంబు సేసి ఋషభయోగీంద్రుం దనమనమ్మునందలంచి కరాళమృత్యుజిహ్వాభీలంబును మహోగ్రప్రభాజాలంబును ధగద్ధగాయమానమ్మును నైనకరవాలముకేల నమర్చి ఝుళిపించిన దద్దర్శనమాత్రమ్మున శిఖిశిఖాజాలమ్ము డగ్గఱినశలభమ్ములవిధ

మ్మునఁ బంచత్వమ్ము నొందువారును వినమ్రభావమ్ముఁ
జెంది పాదాక్రాంతు లగువారును మహాభయభ్రాంతు లై
కంపమ్మునొందువారును నై యున్నసమయమున వెండియు
నమ్మహాబలుండు రోదసీకుహరపరిపూర్ణమ్ముగా శంఖధ్వానంబు
జేసినఁ దదీయభీషణఘోషణం బాలకించి యమ్మాగధులు
మూర్ఛాగతు లై రథికసారథినిషాదిసాదిపదాతిసహితముగాఁ
బరిత్యక్తశస్త్రాస్త్రు లయి భూతలమ్మున బడియున్నవారలం
గని యతండు ధర్మశాస్త్రమర్మజ్ఞుండు గావున మృత
ప్రాయులు నిరాయుధు లయినపురుషులు వధ్యులుగారని
వారల విసర్జించి రణాంగణమ్మున బద్ధుం డై యున్ననిజ
జనకుని బంధముక్తుం గావించినఁ గ్రమ్మఱఁ దత్పత్నీ నివహ
మ్మును దత్ప్రధానబంధుజనపురోహితప్రముఖపౌరజానపద
వర్గమ్మును మఱియును గోవృషాదికమ్మును బంధనిర్ముక్తత
నొందించి విషాదవ్యాకులచిత్తు లయియున్నవారలనందఱ
నత్యంతమధురాలాపమ్ముల ననునయించి యనంతరంబ మదీయ
రాష్ట్రభంగంబుఁ గావించి యుద్ధురాత్ముల మానభంగంబు
చేయుట యుచితం బని నిశ్చయించి. 158

మ. మగధాధీశ్వరుఁ డైన హైమరథుదుర్మానంబుఁ దూలించి వా
జిగజస్యందనతత్ప్రధానసఖిదాసీబంధువర్గంబుతోఁ [డై
మగుడన్ బద్ధునిఁ జేసి తోడ్కొనుచు శుంభద్విక్రమోల్లాసుఁ
నగరద్వారముఁ జొచ్చె రాజసుతుఁ డానందంబుసంధిల్లఁగన్.

తే. లావుచెడి సంగరమున పలాయమాను
లైనయోధులు గ్రమ్మఱ నరుగుదెంచి
జనకబాంధవసచివాదిసహితుఁ డైన

రాజపుత్త్రుని గనిరి హర్షంబు వెలయ. 160

మ. కని యీపుణ్యుఁడు సిద్ధుఁడో ఖచరుఁడో గంధర్వుఁడో
యక్షుఁడో, వనజాతాసనుఁడో హరుండో హరియో
వజ్రోల్లసత్పాణియో, యనుచున్ సంశయమగ్నచిత్తముల
నత్యాశ్చర్యముం బొందుచున్, జనులెల్ల న్వినుతించి
రప్పుడు మహోత్సాహంబు సంధిల్లఁగన్. 161

క. మృతసముల మగుడ సంజీ
వితులం గావించె నితనివిక్రమగుణముల్
మతిఁ దలఁప నమానుషములు
జితకాశి యితండు యోగసిద్ధుఁడొ చూడన్. 162

ఆ. ఈమహాత్ముతల్లి హిమశైలకన్యక
యితనితండ్రి శంభుఁ డెంచి చూడఁ
గాకయున్న నొంటిగా నవాక్షౌహిణీ
బలము గెలువ నొరుల కలవి యగునె? 163

వ. అని బహువిధములం బ్రశంసింపుచున్న యాప్తప్రధాన
జనమ్ములతోఁ దనవృత్తాంతము యథార్థమ్ముగాఁ దెలియం
జెప్పి యనంతరంబ విస్మయావిష్టమానసుండును హర్షాశ్రు
బిందుసందోహలోచనుండును నతిశయప్రేమవిహ్వలుండు
నగువజ్రబాహుని సమీపమ్మునకు వచ్చి. 164

క. తనపాదాంభోజములకు
వినయంబున మ్రొక్కి యున్న విఖ్యాతయశో
ధనుఁ గనుఁగొని గాఢాలిం
గన మొనరించె న్గురుండు కౌతుక మొదవన్. 165

క. ఆవజ్రబాహుఁ డిట్లను

నీ వెవఁడవొ తెలియఁ బలుకు నిజముగ మాకున్
దేవుఁడవో మనుజుఁడవో
ధీవర్య మదీయభాగ్యదేవతవొ తగన్. 166

క. శ్రీ మెఱయ భవత్సఖుఁ డయి
భీమాహవరంగమునకు భీతిల్లక స
త్ప్రేమంబుగఁ జనుదెంచిన
యీమందరధైర్యుఁ డెవ్వఁ డేర్పడఁ జెపుమా. 167

సీ. అలఘువిక్రమ నీకుఁ దలిదండ్రు లెవ్వరు
నీదేశ మెయ్యది నిశ్చయముగ
నీధైర్య మీశౌర్య మీతేజ మీబలం
బరయంగ నితరులయందుఁ గలవె
దేవాసురమనుష్యదీప్తంబు లైనము
జ్జగముల గెలువంగఁ జాలు దీవు
నీపూర్వభవకృతానేకపుణ్యంబుల
నభినుతిచేయ నా కలవి యగునె

తే. నాదుపత్నుల హితులను నందనులను
నాదురాజ్యంబు పురము నంతయును విడిచి
నాదుచిత్తంబు నీయంద నాటియున్న
దతిశయప్రేమబంధకం బగుటఁ జేసి. 168

క. అని యడిగిన భద్రాయువు
కనుదమ్ముల హర్ష బాష్పకణములు దొరుగన్
ఘన జలధరగంభీర
స్వనమున దా నిట్టు లనియె జనకునితోడన్. 169

ఉ. ఓయనఘాత్మ వీఁడును నయుం డనువైశ్యతనూభవుండు భ

ద్రాయువు నాదు పేరును మదంబయు నేనును వీనియింట న
త్యాయతవైభవంబున నహర్నిశము న్వసియింతు మెంతయుఞ్
శ్రేయము మీఱ మత్కథయ శేషముగా వివరింతుమీ దటన్.

ఆ. ఇపుడు పోయివత్తు నే వచ్చుదనుక నీ
జడుని మగధవిభుని విడువవలవ
దనుచు విన్నవించి యాక్షణంబున నేఁగె
సఖుఁడుఁ దాను నాత్మసదనమునకు. 171

వ. అట్లరుగు దెంచి. 172

మ. జననీపాదసరోరుహంబులకు శశ్వద్భక్తితో మ్రొక్కి వ
య్యనఁ దాఁ జేసిన కార్యమంతయును నాద్యంతంబుగాఁ జెప్పిన
న్విని తన్మాతయు హృష్టయై నిజసుతున్వేడ్క నాశీర్వదిం
చెను బద్మాకరుఁడంతఁ గౌఁగిటను జేర్చె న్గౌరవం బొప్పఁగన్.

క. ఈ తెఱఁగున భద్రాయువు
మాతృసమేతముగ వైశ్యమందిరమున వి
ఖ్యాతసుఖంబున నుండెను
జేతోమోదంబు వెలయ శివతత్పరుఁడై. 174

తే. రణములో నొక్కరుండు శాత్రవులఁ గెలిచి
జయము చేకొనివచ్చె నిక్కయతఁగాఁగ
గురుకటాక్షంబుఁ జెందిన కుశలమతుల
కవని సాధింపరాని కార్యములు గలవె? 175

వ. అంత. 176

సూర్యాస్తమయవర్ణనము

తే. ఆదశార్ణక్షమాపాలు నసుఁగుసుతుని
చండశౌర్యప్రభావంబు సైఁపలేక

భానుఁడు పలాయమానుఁడై పరచె ననఁగఁ
జరమశైలంబుమాటుకు జరిగె నపుడు. 177

క. మాగధుల నిజైశ్వర్య
త్యాగాపయశం బనంగఁ దనరుచు రోధో
భాగంబున నల్దిక్కులఁ
బ్రాగల్భ్యముతోడఁ దిమిరపటలము పర్వెన్. 178

క. దేవజ్యేష్ఠుఁడు రాసుతు
భావికరగ్రహమునకు నభఃపాత్రమునన్
భావించిన ముత్యము లనఁ
గా వెలసె విశుద్ధతారకానికరంబుల్. 179

ఉ. కంతుని మేనమామ శితికంఠునియాదలపువ్వు సింధుజా
కాంతయనుంగుఁదమ్ముఁడు జగజ్జనరంజనదర్శనుండు భా
స్వంతునియుద్ది సత్కులశవారిధిముద్దులపట్టి తారకా [నన్.
కాంతుఁడు చందమామ కుతుకంబునఁ దోఁచెను దూర్పుదిక్కు

ఆ. సకలభువనజాలసౌధాగ్రతలమున
వెలుఁగుచున్న హేమకలశ మనఁగఁ
గానుపించె నపుడు గగనేందిరాకర్ణ
కుండలంబు చంద్రమండలంబు. 181

క. భద్రాయువు వరకీర్తి స
ముద్రము దా వెల్లివిరిసి భువనంబుల ని
ర్నిద్రగతి నించెనో యన
భద్రకరజ్యోత్స్న వెలసె బ్రహ్మాండమునన్. 182

వ. ఆసమయంబున. 183

ఋషభయోగీశ్వరుఁడు చంద్రాంగదునియొద్దికిఁ జని భద్రాయువు నకుఁ గూతునిచ్చి వివాహంబు సేయుమని యుపదేశించుట

క. వృషభధ్వజావతారుఁడు
ఋషభుం డారాత్రియందు ఋషులు నుతింపన్
ధిషణప్రజ్ఞాబలుఁ డై
నిషధేంద్రునిపురికి వచ్చె నెమ్మి దలిర్పన్. 184

వ. ఇట్లు విచ్చేసిన ఋషభయోగీంద్రునకుఁ జంద్రాంగదమహీపాలుం డెదుర్కొని యభివందనంబులు గావించి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం బూజించి కనకాసనంబునం గూర్చుండ నియమించి యున్నసమయంబున నన్నరనాథునితో యోగీంద్రుం డి ట్లనియె. 185

సీ. విను నైషధేశ్వర వినుపింతు నొకవార్త
దాశార్ణపతికి భద్రాయు వనఁగ
జనియించి నిజమాతృసహితంబుగాఁ దమ
తండ్రిచేతను బరిత్యక్తుఁ డగుచు
నొకవైశ్యపురమున నుండ నంతట గత
ప్రాణుఁ డై యున్నయాబాలు మఱల
సంజీవితుని జేసి శైవధర్మం బుప
దేశించి ధీమంతుఁ జేసినాఁడ

తే. నతఁడు మాగధుఁ గెల్చి జయంబుఁగాంచి
జనకునకుఁ గ్రమ్మఱంగ రాజ్యంబు నొసఁగె
నట్టిరాజాత్మజునకు నీయనుఁగుపుత్త్రిఁ
గీర్తిమాలిని నిమ్ము సత్కీర్తి వెలయ. 186

క. అని యానతిచ్చి క్రమ్మఱఁ

జనియెను యోగీశ్వరుండు చంద్రాంగదుఁడుఁ గ
దనపత్ని యైన సీమం
తిని యనుమతివడసి యుండె దృఢనిశ్చయుఁ డై. 187

వ. అంత నమ్మహీనాథుండు సుఖనిద్రం జెంది యుండు నాసమ
యంబున. 188

తే. వాసరాధీశ్వరుండు దా వచ్చునపుడు
జనుల కెఱిఁగించు వాద్యనిస్వనము లనఁగ
జారచోరుల గుండియల్ ఝల్లు మనఁగఁ
గొక్కొరోకో యటంచును గోళ్లు గూసె. 189

సీ. పద్మాకరంబులఁ బద్మముల్ వికసించెఁ
గమనీయతరహల్లకములు మోడ్చెఁ
బరిమళాన్వితశీతపవమానములు వీచెఁ
బక్షులకలకలార్భటులు మించెఁ
జక్రవాకములకు సౌఖ్యంబు సేకూఱె
వితతకాపోతహుంకృతులు మించె
దధిమథనప్రణాదంబులు వీతెంచె
వత్సంబు లంభారవముల నెసఁగె

తే. ముదిత భూపాలగౌళాదివిదితరాగ
గీతములు మ్రోసె దేవతాగేహములను
వేదపాఠరవంబులు వెలయుచుండె
లాలితం బైనప్రత్యూషవేళయందు. 190

సీ. యజనాభిరతులు త్రేతాగ్నులు ప్రణయింప
మునివరేణ్యులు సొఁగి మ్రొక్కుచుండ
అధ్వన్యజనులు దేశాంతరంబుల కేఁగ

హాలికులు కేదారములకుఁ జనఁగ
ఘూకబృందంబులు కోటరంబులు చేరఁ
జక్రవాకముల కుత్సవము దనరఁ
బుష్పజాతులు పరిస్ఫుటములై వికసింప
సకలజీవులు సంతసమునఁ బొదల

తే. హరిహరబ్రహ్మమయుఁడు సామాదినుతుఁడు
హల్లకారాతి పద్మినీవల్లభుండు
దేవవంద్యుండు భువనప్రదీపకుండు
భానుఁ డుదయించెఁ బూర్వదిగ్భాగమునను. 191

వ. అంత నిషధభూమండలాఖండలుం డైన చంద్రాంగదనృపాలుండు బ్రాహ్మ్యముహూర్తమ్మున నిద్ర మేల్కాంచి మనమునం బరమేశ్వరధ్యానం బొనర్పుచు ననంతరంబునఁ గాల్యకరణీయంబులు నిర్వర్తించి విప్రసంఘములకు బహువిధమ్ము లగుదానము లాచరించి తదీయాశీర్వాదంబులు గైకొని గురువందనము లాచరించి తదనుమతి వడసి దివ్యాంబరాభరణాద్యలంకృతశరీరుండును దక్షకదత్తతురంగాధిరూఢుం డై వందిమాగధస్తవంబు లాకర్ణింపుచు నిజసందర్శననిమిత్తసమాగతపౌరజానపదవర్గంబుల నెడగలుగం జడియుచు కంచుకీజనంబులు బరాబరులు గావింపుచు ముందట నడువం జనుదెంచి మొగసాలహయావతరణంబు సేసి సభాస్థలమునకుం జని యచ్చట సింహాసనాసీనుం డై సమస్తప్రధానసామంతదండనాయక కవిగాయక విద్వజ్జనహితపురోహితబాంధవప్రకృతిజనములు బరివేష్టించి కొలువం బేరోలగముననుండి యారాత్రి బుషభ

యోగీంద్రుం డానతిచ్చిన వృత్తాంతం బంతయు సవిస్త రంబుగా వారల కెఱింగించి తదనుమతంబున నారాజనం దనుం దోడ్తేర నుచితజ్ఞు లయినప్రధానులం బిలువం బంచి. 102

చంద్రాంగదమహారాజు భద్రాయువును శుభలేఖవ్రాసి పిలిపించుట

సీ. శ్రీమత్సదాశివశ్రీపాదరాజీవ
మధుపాయమానసన్మానసుండు
తక్షకనాగేంద్రదత్తఖడ్గతురంగ
భూషణాంబరజాతతోషణుండు
చంద్రాంగదుండు రాజన్యచూడామణి
శ్రీయుతుం డైనభద్రాయువునకు
నాశీర్వదించి వృత్తాంతంబు వ్రాయించి
పంపినలిఖిత మేర్పడఁగ వినుము
ఆ. నీకుఁ గూర్మి వెలయ నాపేర్మిసుత నిత్తు
వైభవమున నీవు వైశ్యపతియు
బ్రాహ్మణోత్తములును భవదీయజననియు
నరుగుదెంచి పెండ్లి యాడవలయు. 103

చ. అని లిఖియించి పంపినఁ దదాజ్ఞ శిరంబునఁ దాల్చి సత్వరం
బునఁజనిమంత్రిసత్తములుపొల్పుగవైశ్యపురంబుఁజొచ్చినె
మ్మనములు పల్లవింప నసమానబలోజ్జ్వలు వజ్రబాహునం
దనుఁగనిమ్రొక్కి-భద్రలిఖితంబులొసంగుచుఁబల్కి-రొక్క-టన్

శా. ఆలస్యం బిఁకఁ జేయఁగావలదు కల్యాణంబు సంధిల్లె ను
ద్వేలప్రాభవధుర్యుఁ డైననిషధోర్వీనాయకుం డాత్మలో

బాలారత్నము నీకు నిత్తుననిసంభావించి మమ్మంపిరక
పాళిస్వచ్ఛతి మిత్త్రజే న్వేడలు మహ్యానందభావంబునన్.

క. ఖ్యాతిగ నీ విపుడు భవ
న్మాతయుఁ బద్మాకరుండు మఱియుఁ దదీయ
భ్రాతృకళత్రసుపుత్త్రస
మేతముగా దర్లిరండు మిత్త్రయుతముగాన్. 196

భద్రాయువు వివాహార్థమై నిషధపురమునకు వచ్చుట

సీ. అని విన్నవించిన యాప్రధానులపల్కు
లాలించి భద్రాయువపుడు వేడ్కఁ
గనకభూషణవస్త్రగంధానులేపన
సరసాన్నముల వారి సత్కరించె
నంతఁ బద్మాకరుం డధికహర్షంబున
నారాజనందను నభినుతించి
మంగళస్నానంబు సంగతిఁ గావించి
దివ్యభూషణదీప్తదేహుఁ జేసి

తే. రథికుఁగానొనరించి తూర్యములు మ్రోయ
జననితోఁగూడ నతని దోడ్కొనుచు వచ్చె
నాత్మసతియునుఁ బుత్త్రుతో నరుగుదేర
నిఖిలభూసురయుక్తుఁ డై నిషధపురికి. 197

వ. ఇవ్విధమున నిషధపురముఁ బ్రవేశించిన దశార్ణరాజ నందను నెదుర్కొని చంద్రాంగదుండు వారల సకలవస్తు పరిపూర్ణం బైనయొక్కనివేశనంబున విడియించి తత్పురం బతిసుందరంబుగా నలంకారంబు గావించిన నదియును ననేక తోరణమాలికాలంకృతంబును కర్పూరగంధసారమృ

గమదమిశ్రితసలిలసంసిక్తవిపణిమార్గంబును బహువిధరంగ వల్లీవిచిత్రితప్రతిగృహాంగణప్రదేశంబును భేరీమృదంగ ఢక్కావేణువీణావాదిత్రఘోషణంబును దేశాంతరాగత చతుర్విధవర్ణాశ్రమజనసంకులంబు నైయుండె నంత నప్పౌరులు ప్రమోదాయత్తచిత్తులై యారాజనందనుం గాంచి.

క. మనకీర్తిమాలినికి నీ
మనుజేంద్రసుతుండు దగును మఱియు నితనికిఁ
మనరాజకన్య దగు నని
మనమున హర్షించి రపుడు మమతదలిర్పన్. 199

భద్రాయువునకు వివాహం బొనర్చుట

సీ. అంతఁ జంద్రాంగదుం డత్యంతరయమునఁ
దనకూర్మిపట్టి యుద్వాహమునకుఁ
గాశ్మీర కాంభోజ కర్ణాట దాశార్ణ
మగధ మాళవ మత్స్య మద్రపతులఁ
గేకయ గాంధార కేరళ నేపాళ
గౌళ చోళాదిభూపాలకులను
భూసురశ్రేష్ఠుల భువిలోనిజనముల
నతిమైత్రి రప్పించి యాదరించి

తే. వారియనుమతి వడసి దైవజ్ఞకథిత
శుభముహూర్తంబునందు విస్ఫురణ మెఱయఁ
గన్యకాదాన మొనరించె గౌరవమున
శ్రీయుతుం డై వెలుంగు భద్రాయువునకు. 200

వ. ఆసమయంబున. 201

క. సురవరులు పుష్పవర్షముఁ
గురిసిరి దివి మొరసెఁ దూర్యఘోషణములు కి
న్నరు లాడిరి యప్పుడు వధూ
వరుల కరగ్రహణవేళ వైభవ మెసఁగన్. 202

తే. సర్వమంగళకరుణచే సంతతంబు
జగతి దీర్ఘసుమంగిలి వగుమటంచుఁ
గట్టె మంగళసూత్రంబు గళమునందు
నావధూరత్నమునకు భద్రాయువప్పుడు. 203

క. లలితము లగుముత్తియములు
నలరులు దోయిళ్ల నునిచి యన్యోన్యముగాఁ
దలఁబ్రాలు వోసి రప్పుడు
చెలువయుఁ జెలువుండు హృష్టచిత్తత వెలయన్. 204

క. శంకరుకారుణ్యంబున
సంకటము లణంగ భూమిచక్రంబు నిరా
తంకమతి నేలు మని సతి
కంకణమును గట్టెఁ బ్రియుని కరపద్మమునన్. 205

తే. అఖలసామ్రాజ్యభోగంబు లనుభవించి
యుర్విఁ వంశాభివృద్ధిగా నుండుమనుచు
కీర్తిమాలినికరమునఁ గీర్తివెలయఁ
గంకణము కట్టె రాజశశాంకుఁ డప్పుడు. 206

మ. కనకౌదుంబరభద్రపీఠగతు లై కల్యాణవేదిస్థలిఁ [తుల్
మనముప్పొంగ హుతాశనున్నిలిపి నేమంబొప్ప నాజ్యాహు
దనర న్వేల్చి వసిష్ఠమౌనిసతి సందర్శించి రాదంపతుల్
వనితల్పాటలు పాడుచుండ విలసద్వాద్యధ్వనుల్మ్రోయఁగన్.

క. మేదురకుశపుష్పాక్షత
వేదస్వనముల వివాహవేదిక యొప్పన్
సాదరణకృతాహుతులను
నాదట వహ్నియుఁ బ్రదక్షిణార్చుల వెలిఁగెన్. 208

వ. తదనంతరంబున. 209

క. నవ్వులు సల్లాపంబులు
నివ్వటిలన్ బంధుమిత్రనివహంబులతో
బువ్వంబులు భుజియించిరి
దివ్వెలు నలుదిక్కులందుఁ దేజము లెసఁగన్. 210

తే. సౌరబలియును నాందీవిసర్జనంబు
కంకణోద్వాసనంబు పర్యంకవిధియు
నాదిగాఁ గల్గు వరవివాహావశేష
కార్యములు దీర్చి రమ్మహాదార్యపరులు. 211

తే. పేర్మి నారాజకన్యకఁ బెండ్లియాడి
శ్రీయుతాకారుఁ డైనభద్రాయువొప్పె
ధన్యయగు దేవసేనను దగ వరించి
మానితుం డై చెలంగు సేనానికరణి. 212

వ. ఇవ్విధంబునఁ బరమోత్సాహంబునం దినచతుష్టయంబు గడపి సకలదేశాధీశ్వరులం బిలిపించి వారల ననేకమణిభూషణాంబరాదిసత్కారంబులం బూజింపుచున్న చంద్రాంగదుం గనుంగొని వజ్రబాహుం డిట్లనియె. 213

మ. అనఘా యీనరనాథసూనుఁడు మదీయప్రాణసంరక్షణం
బొనరించెన్మను మద్విపక్షజనపాలోద్రేకము న్మాన్పి యీ
ఘనువంశంబును దల్లిదండ్రులను విఖ్యాతంబుగాఁ దెల్పుమీ

వనఁజంద్రాంగద భూవిభుండు దరహాసాస్యుండునై యిట్లనెన్.

చంద్రాంగదమహారాజు వజ్రబాహునకు భద్రాయుసుమతు వృత్తాంతం బెఱింగించి మరల నొప్పగించుట

వ. నరేంద్రా, విను మితండు భవన్నందనుండు శైశవమున విషవ్రణరోగపీడితుం డయియుండి విషవ్రణబాధాక్రాంత యగుతల్లియుం దానును దదీయక్లేశము సహింప నోపక యున్న నీచేతఁ బరిత్యక్తు లగుచు మహారణ్యంబునం బడి పోవుచుఁ దెరువెఱుంగక పరిభ్రమింపుచు నొక్కయెడఁ బూర్వజన్మకృతపుణ్యవిశేషమున నొక్క వైశ్యపురంబుఁ గని యచ్చట నావైశ్యనాథునిచేత సురక్షితులై యుండు నంతఁ గతిపయదినములకు నబ్బాలకుండు మృతుం డయిన నచ్చటికి దైవయోగంబున ఋషభుం డను శివయోగీంద్రుండు విచ్చేసి యబ్బాలకుం గాంచి దయార్ద్రభావంబునఁ గ్రమ్మఱ సంజీవితుం జేసి యమ్మాతృకుమారుల దేహంబులు దివ్యంబు లగునట్లుగా ననుగ్రహించి చని కొంతకాలమునకు నయ్యోగీంద్రసార్వభౌముండు మరలం జనుదెంచి యక్కుమారు బహుశ్రుతుంగావించి యనంతరమున శైవధర్మం బుపదేశించి సకలశత్రుభీకరమ్ములయిన ఖడ్గశంఖమ్ము లొసంగి వెండియు భస్మలేపనంబున ద్వాదశసహస్రనాగబలమునుం గలుగునట్లు కటాక్షించి చనినఁ గొన్నిదినములకు భవదీయరాష్ట్రక్షోభవృత్తాంతమ్ము విని యచ్చటికిఁ జని యస్మాగధుల నందఱం బరాజితులం గావించి మిమ్మందఱ నుద్ధరించిన మహానుభావుం డిప్పురుషశ్రేష్ఠునకు మహాత్ముఁ డయినయాఋషభయోగీంద్రుశాసన

మున మదీయపుత్రిక నొసంగి పాణిగ్రహణము గావించితి
నీ విప్పు డిక్కుమారు మాతృసహితమ్ముగాఁ దోడ్కొని
నిజనగరమునకుం జనుము నీవు శ్రేయోవర్ధనుండవై సుఖమ్ము
లనుభవింపం గలవని తనజామాతృవాఙ్మూలమున సవిస్తర
ముగాఁ దెలియం జెప్పి యత్క్షణమ్మున. 215

మ. కుముదాప్తప్రతిమాస్యఁగుందరదనంగుంభీంద్రకుంభస్తనిన్
సుమనోగంధవిరాజమానచికురన్ సూక్ష్మావలగ్నన్ శర
త్కమలాక్షి న్మణిభూషణాంబరయుతన్ దాశార్ణభూభృత్సతిన్
సుమతిన్ బ్రేమను బిల్వఁబంచె నిషధక్షోణీశుఁ డచ్చోటికిన్.

తే. మేఘనిర్గత మైన క్రొమ్మిం చనంగ
శంబరారాతి యాఱవశర మనంగ
దేవలోకాగతాప్సరస్త్రీ యనంగ
వారిరుహగంధి యచటికి వచ్చి నిలిచె. 217

వ. ఇట్లు చనుదెంచిన. 218

క. పాత్రులు క్షత్రియగోత్రప
విత్రులు శివభక్తు లైనవీరిరువురు నో
ధాత్రీశ భవత్పుత్రిక
శత్రము లని చూపి చెప్ప లలితమృదూక్తిన్. 219

సీ. ఆవార్త యాలించి యావజ్రబాహుండు
మహితవిస్మయరసమగ్నుఁ డగుచుఁ
దాను జేసినదుష్కృతము లెల్లఁ దలపోసి
తనుఁ దాన నిందించుకొనుచు మఱియు
భవ్యతరానందపారవశ్యము నొంది
పులకీకృతాంగవిస్ఫురితుఁ డగుచు

నయ్యాత్మజునిఁ బ్రేమ మలరఁ గౌఁగిటఁ జేర్చి
కరుణతోఁ దనపత్ని గారవించె
తే. నంత నిషధేంద్ర పూజితుం డై యతండు
భార్యయును దాను శృంగారభరితులగుచుఁ
గొడుకుఁ గోడలి నపుడుఁ దోడ్కొనుచు వచ్చి
రగణితవిలాసమున నాత్మనగరమునకు. 220

క. హృద్రాజీవస్థాపిత
రుద్రుని మహిళాసమేతు రుచిరాకారుఁ
భద్రాచారుని నృపసుతు
భద్రాయువుఁ గాంచి రపుడు పౌరులు ప్రీతిన్. 221

సీ. ఈవిక్రమాఢ్యుఁడే యెలనాఁగ మాగధ
బలవితానంబుల భంగపఱిచె
నీయశస్కుఁడే హేమాంగి మును తన
జనకుని బంధముక్తునిగఁ జేసె
నీపుణ్యపురుషుఁడే యింతి యస్మదన
పశుధాన్యములఁ గృపాపరత నొసఁగె
నీశుభాచారుఁడే యేణాక్షి ఋషభాఖ్య
గురుకటాక్షముఁ గాంచి కుశలుఁ డయ్యె
తే. నితనితలిదండ్రులు దలంప నెంతపుణ్యు
లేమి తపమాచరించెనో యితనిసాధ్వి
యనుచు సతు లెల్ల సౌధాగ్రవీథినుండి
పరఁగఁ జూచిరి కన్నులపండువుగను. 222

మ. శివనామస్మరణంబుతోఁ ద్విజకులాశీర్వాదనాదంబుతోఁ
గవివైతాళికమాగధస్తుతులతోఁ గాణిక్యగానంబుతో

బ్రవిభాస్వత్కరదీపికల్ వెలుఁగదూర ధ్వాంతముల్ ప్రాయఁగా
భవనప్రాంగణసీమయందు నిలిచెన్ భార్యాసమేతంబుగన్.

క. భాసురగీతము లెసఁగఁగ
భూసురకామినులు లాజపుష్పాక్షతముల్
నేసలు చల్లుచు రాఁగా
రాసుతుఁడును రాజమందిరముఁ జొచ్చెఁ దగన్. 224

వ. ఇట్లు నిజశుద్ధాంతంబుఁ బ్రవేశించి యనంతరంబునఁ గృహదేవతాప్రార్థనంబులును బ్రాహ్మణసమారాధనంబులును దేవతాగృహమహోత్సవంబులునుం గావించి సుహృద్బాంధవజనసమేతముగా మధురాహారములు భుజియించి యాసమయంబున. 225

మ. కమలానందనరూపసుందరుఁడు రాకాచంద్రబింబాస్యవి
భ్రముఁడుర్భానుసమానతేజుఁడగునాభద్రాయువంతన్నిజ
ప్రమదారత్నముఁ గీర్తిమాలిని కరాబ్జాతంబు చేపట్టి తా
సుముహూర్తంబునఁ గేళికాభవనముఁ సొత్తెంచెలీలాగతిన్.

మ. కలితాదర్శనతాళవృంతకనిశాకాశ్మీరకస్తూరికా
ఫలపుష్పాక్షతగంధయుక్తమగుపూఁబాన్పందుగూర్చుండిర
త్యలఘుప్రాభవు లవ్వధూవరులు సౌహార్దంబు సంధిల్లఁగాఁ
గలకంఠీమణు లూడిగంబులునుశృంగారంబులుం జేయఁగన్.

వ. తదనంతరంబున. 228

క. శిక్షితశాత్రవుఁడు విరూ
పాక్షున కర్పితముగాఁగ ఫలములతోడన్
దక్షిణలు వీటికాదులు
దక్షుండై యొసఁగె విప్రదంపతు లలరన్. 229

క. గౌరీసమర్పణంబుగ
హారిద్రపటీరకుంకుమాంజనముల స
త్కారము లొనర్చి సతులకుఁ
గౌరవమున నిషధరాజకన్యక వేడ్కన్. 230

క. కౌశికవైభవమునఁ బర
మేశునికృప గల్గి ధాత్రి యేలుదువనుచుం
దాశార్ణధరాధీశుల
కాశీర్వాదము లొనర్చి రాద్విజవర్యుల్. 231

క. మంగళ మని పలుకుచుఁ బు
ణ్యాంగనలు సఖీమనోహరాలాపములన్
మంగళహారతు లొసఁగిరి
సంగీతరవంబు లెసఁగ సతికిం బతికిన్. 232

ఆ. అంతఁ గొంత ప్రొద్దు హర్షంబుతో నుండి
సకలజనులు వేడ్క సంఘటిల్ల
భద్రముగఁ గవాటముద్రలు ముద్రించి
చనిరి వారివారిసదనములకు. 233

మ. స్మరసౌందర్యవిలాసుఁ డంత నిషధక్ష్మాపాలకన్యామణిన్
బరమప్రేమభవాప్తిఁ గౌఁగిటను సంభావించ కీలించి ని
ర్భరనీవిన్ సడలించి కంఠకుచనేత్రద్వంద్వవక్త్రాదిభా
సురదేశంబులఁ జుంబనంబు లొసఁగెన్ సూనాస్త్రశాస్త్రజ్ఞతన్.

క. కమలమరందాస్వాద
భ్రమరముగతి నామృగాక్షి భవ్యవయోవి
భ్రమ మెల్లఁ గొల్లలాడెను
సమరతుల నృపాలసుతుఁడు చతురత మెఱయన్. 235

తే. పన్నగం బాడ నక్షత్రపఙ్క్తి వీడఁ
జంద్రమండలమున జలస్రావ మొదవ
గగన మల్లాడ శైలము ల్గదల నప్పు
డుపరతి యొనర్చె మరల నయ్యుత్పలాక్షి. 236

వ. ఇవ్విధంబున నన్నవోఢదంపతు లనంగసంగరమ్మునకుం జొచ్చి భుజాబంధననఖక్షతదంతక్షతాదికంబులను గూర్మ కుక్కుటకుంజరకురంగమార్జాలాదిబంధవిశేషంబులం బ్రవర్తింపుచునుండ నాసురతంబు ప్రభూతపులకోద్గమంబును బ్రవర్ధితప్రేమానురాగంబును బరిస్రస్తధమ్మిల్లబంధంబును బ్రభగ్నపత్రభంగంబును బ్రగళితఘర్మబిందుసలిలంబును బ్రస్రావితకామసలిలంబు నై యున్నసమయంబున నతిశ్రాంతులై సౌధజాలరంధ్రసమాగతశీతలపవనంబుల నాప్యాయనంబునొంది తత్పారవశ్యంబున సుఖసుప్తిఁ జెందియున్నంతఁ బ్రభాతసమయంబునందుఁ బ్రబోధనార్థంబుగా వందిమాగధవైతాళికాదిజనంబులు చనుదెంచి యనేకవిధంబులం బ్రశంసింపుచు నిట్లని స్తుతియించిరి. 237

మ. జయ మార్తాండకులాబ్ధిశీతకర దాశార్ణక్షమాపాలకా [కా
జయ హేమాద్రిసమానధైర్య విలసత్సామ్రాజ్యధౌరేయ
జయ భూనాయక సార్వభౌమవినుతక్ష్మాపాలసంహారకా
జయ భద్రాయురధీశధీనుత మహాశౌర్యప్రభావోజ్జ్వలా.

సీ. సంక్రందనుఁడు నీకు సామ్రాజ్యము లొసంగు
వైశ్వానరుండు పావనునిఁ జేయు
దండధారుఁడు నీకు దండనీతి యొసంగు
నసురుండు శత్రుజయం బొసంగు

వరుణుండు నిర్మలస్వాంతుని గావించుఁ
బవనుండు నీకు దోర్బల మొసంగు
ధననాయకుఁడు మహాధనవంతుఁగాఁ జేయు
నీశానదేవుఁ డభీష్ట మొసఁగు
తే. బ్రహ్మవిష్ణుముఖామర ప్రకరములును
సంయమీంద్రులు భాస్కరశశధరులును
నేమ మారసి నిన్ను రక్షింపుచుంద్రు
మిహిరసమతేజ నిద్దుర మేలుకొనుము. 239
క. భవదీయజనకుననుమతి
నవనీభారము వహింప నభిషిక్తుఁడవై
యువరాజ్య మేలవలయును
బ్రవిమలమతి మేలుకొనుము పార్థివతనయా. 240
తే. అబ్జబాంధవుఁడుదయాద్రియందుఁ దోఁచె
నిదుర మేల్కాంచి పశుపతిపదయుగంబు
నాత్మభావించి యాహ్నికం బాచరింపు
సకలభూపాలజనగేయ సామతేయ. 241

వ. అని మఱియు బహుప్రకారంబులం బ్రశంసింపుచున్న వైతాళికజనస్తోత్రపఠనారవంబులవలనను మతంగజఘటా ఘీంకారంబులవలనను భేరీమృదంగాదివాద్యఘోషంబుల వలనను నన్నరేంద్రనందనుండు మేల్కాంచి మానంబున నొక్కింతదడవు దనమనంబునఁ బరమేశ్వరధ్యానం బొన రించి తదనంతరంబునఁ గాల్యకరణీయంబు లాచరించి పితృ మాతృప్రముఖగురుజనంబుల భూసురులకుం బ్రణామంబు గావించి తదాశీర్వాదంబులు గైకొనుచుఁ బరమాహ్లాదం

బునఁ బరిషన్మధ్యంబునకు వచ్చి యచ్చట సమస్తప్రధాన మిత్రబాంధవ విద్వజ్జనపరివేష్టితుం డయి యున్నతమతండ్రి సన్నిధానంబునఁ దేజంబు మెఱయ నర్హాసనంబునఁ గూర్చుండి తత్సమయోచితంబు లగురాజకార్యంబులు నిర్వర్తింపుచు సకలప్రకృతిజనంబులకు సంతోషం బొనరింపుచు బాంధవ జనంబులతో మైత్రి నెఱపుచు దీనానాథజనంబులకు వలసిన యర్థంబు లొసంగుచు నతిథిసత్కారంబు లాచరింపుచు యథేష్టభోగంబు లనుభవింపుచు నిజకళత్రసమేతంబుగాఁ బరమానందంబుల సుఖం బుండె నంత. 242

శా. ఆలో నొక్కదినంబునందు మగధక్ష్మాధీశుకారాగృహ
వ్యాలీఢత్వము మాన్పి తెచ్చిమధురవ్యాహారపూర్వంబుగా
నీలగ్రీవపదాబ్జసాక్షికముగా నిర్భీతుఁ గావించి భూ
షాలంకారము లిచ్చి పంపె నతిసౌహార్దంబు సంధిల్లఁగన్.

తే. ఇవ్విధంబున యువరాజ్య మేలుచుండి
యొక్కదినమునఁ గారుణ్య ముప్పతిల్ల
వైశ్యనాథుని బిలిపించి వరవిభూష
ణాంబరంబు లొసంగి భద్రాయువపుడు. 244

క. పద్మాకరు బహుమణిధన
పద్మాకరు మేరుధీరు బాంధవపటలీ
పద్మాకరహంసోదయుఁ
బద్మాకరభవను గాంచి పలికెను మైత్రిన్. 245

ఉ. పన్నగరాజహారునికృపాతిశయంబునఁ జేసి మమ్ము నా
పన్నుల నుద్ధరించితివి ప్రత్యుపకారము సేయనోప నా
పన్నన యాదరించి నిజమందిరసీమకుఁ బొమ్మటంచు వి

ద్వాన్ను తకీర్తిపం పెనటు వైశ్యపతిk బహుమాన మొప్పఁగన్

వ. అంత నావైశ్యనాథుం డైనపద్మాకరుండు భద్రాయువుచేతం గృహీతసత్కారుండై నిజకుటుంబసమేతముగాఁ దదీయ జననీజనకులచేత ననుజ్ఞాతుండై భద్రాయువుం బ్రశంసింపుచు ఋషభయోగీంద్రమహామహిమంబు లెన్నుచుఁ గతిపయ ప్రయాణముల పురంబు బ్రవేశించి యాత్మమందిరమున సుఖం బుండె నంత. 247

చ. జనకునియాజ్ఞఁ దప్పక యజస్రము సద్గురుసేవసేయుచుఁ
ఘనతరధైర్యశౌర్యములు గల్గి సమస్తవిపక్షమండలిం
దునుముచు ధర్మమార్గమున దోర్బలవిక్రమశాలి రాజనం
దనుఁడు నిజాప్తమంత్రిసహితంబుగనుండెను నిర్విచారుఁడై.

క. పదియాఱువత్సరములకుఁ
బదపడి నిజపురము జేరి భద్రాయువు దాఁ
బదిరెండుహాయనంబులు
సదమలమతి నుండెఁ దనదుజనకునిపజ్జన్. 249

భద్రాయువునకుఁ బట్టముఁ గట్టుట

ఉ. శ్రీయుతదివ్యలక్షణుఁడు శిష్టజనావనశీలుఁ డంబికా
నాయకపాదపద్మభజనారతుఁ డుజ్జ్వలతేజుఁ డైనభ
ద్రాయువుఁ గాంచిభూభరధురంధరుఁ జేయఁగ నిశ్చయించెన
త్యాయతకీర్తిశాలి యగుతజ్జనకుండు మహాముదంబునన్. 250

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వజ్రబాహుండు నిజనందనుం డైనభద్రాయువునకు దాశార్ణమహీమండలసామ్రాజ్యధురంధరత్వంబునకు నభిషేకంబు సేయం దలంచి పురం బతిమనోహరంబుగా నలంకారంబు గావింపఁ దగువారల నియోగించి కోసల

కేకయగాంధారకాశ్మీర విదర్భశూరసేన మద్రమగధమాలవ మత్స్యపాంచాలాదిమహీపతులను నిషధాధినాథుం డైన చంద్రాంగదసమేతంబుగా రావించి క్రమ్మఱ వైశ్యపతియైన పద్మాకరునిం బిలిపించి వారల యనుమతి వడసి బంధుమిత్రామాత్య పురోహితబ్రాహ్మణ విద్వజ్జనకవిగాయక ప్రధాన సామంతదండనాయకప్రముఖనిఖిలజనబృందములు డెందమ్ముల నానందమ్ము నొందుచుండఁ జతుస్సముద్రోదకములును గంగాదిమహాపుణ్యనదీతీర్థములును సంగ్రహించి భూసురేంద్రులవలన గ్రహశాంతి యగునట్లుగా హోమమ్ము గావించి దైవజ్ఞనిర్దిష్టశుభముహూర్తమునం గీర్తిమాలినీ సమేతముగా నౌదుంబరభద్రపీఠమునఁ గూర్చుండ నియోగించి యాగమోక్తప్రకారమునమహర్షిసత్తములునుగన్యకాష్టకమును మఱియు బ్రహ్మక్షత్రియాదిపౌరజానపదవర్గమును సమస్తపరివారములును నభిషేకము లొనరింపం జేసినయనంతరంబ మూర్ధాభిషిక్తుం డైనయారాజనందనుండు జాంబూనద పట్టబద్ధఫాలభాగుండును దివ్యదుకూలాంబర ధారణుండును మృగీమదసమ్మిశ్రగంధసారవిలేపితదేహుండును బహువిధ పుష్పమాలికాలంకృతుండును హారకిరీటకుండల కంకణాంగుళీయక నూపురాంగదగ్రైవేయాది సమస్తమణిస్థగితసౌవర్ణ భూషణభూషితుండును నైత్రిలోకరాజ్య ధురంధరుం డగు మహేంద్రుండునుంబోలె భాసమానుండగుచు నక్షౌహిణీ బలసమన్వితుం డగు హైమరథుం బిలిపించి ధరియించిన గండపెండేరంబు డాకాలం బ్రకాశింప భేరీమృదంగ పటహ నిస్సాణపణవ గోముఖవేణు వీణాప్రముఖ

చతుర్విధవాద్యరవములు రోదసీకుహరాంతరాళము నిండి నలుదెసలం బిక్కటిల భద్రగజాధిరూఢుం డై చంద్రమండలప్రతీకాశం బైన శ్వేతచ్ఛత్రమ్ము శోభిల్ల నిరుపార్శ్వంబుల విలాసవతీజనములు వింజామరములు వీవ హయగజస్యందన భట సముత్తుంగమ్ము లగుచతురంగములు పరివేష్టించి నడువఁ గరదీపికాసహస్రమ్ములు వెలుంగఁ గంచుకిజనములు వేత్రహస్తులై సందడిజనముల జడియంద్రోయుచు బరాబరులుం గావింపుచు ముందట నడువ ధనకనకవస్తువాహనాద్యుపాయనపాణులై సామంతరాజసంఘము లెదుర్కొని ప్రణమిల్లుచుం జనుదేర జగన్మోహనాకారవిలాసవిభ్రమములు మెఱయ వారకామినీబృందము లెడనెడ నిలిచి మంజీరకింకిణీస్వనమ్ములు చెలంగ మాళవవసంతసౌరాష్ట్రఘంటారవభైరవపున్నాగ ముఖారినీలాంబరీ ప్రముఖరాగములు పాడుచుఁ దాళక్రియామానంబులు దప్పకుండఁ గపిత్థకటకాముఖసూచీముఖశుకతుండసర్పశీర్షార్ధచంద్ర శిఖరభ్రమరపతాకాదిహస్తములనభినయింపుచు దండలాస్యాదినృత్యావధానమ్ములు సలుపుచుండఁ బుణ్యాంగనామణులు సౌధాగ్రభాగంబులందుండి పుష్పలాజాక్షతంబులు నేసలుఁ జల్లుచుఁ జూచుచుండ వందిమాగధబృందము లనేకప్రకారంబుల దాశార్ణదేశాధీశ్వరా భూపాలవంశసార్వభౌమా సుమతీగర్భపయగపారావారరాకాశశాంకా వజ్రబాహుమహారాజనందనా ఋషభయోగీంద్ర కారుణ్యకటాక్షవీక్షణసమాలబ్ధ ఖడ్గశంఖాది దివ్యసాధన ప్రకాశమానాద్వాదశసహస్రవేదండజవసమన్వితదీర్ఘ భుజార్గళా నవాక్షౌ

హిణీబలపలాయనకరణచండ ప్రచండ ప్రతాపా మగధ రాజగర్వనిర్వాపణా భూలోకపురందరా కందర్పసుందరా ధైర్యవిజితమేరుమందరా జయవిజయీభవ యని ప్రశంసింపుచుఁ గైవారమ్ములు సేయ వాహ్యాళి వెడలి పరమోత్సవంబునఁ బురవీథులం బ్రదక్షిణముగా విచ్చేయుచుఁ బ్రతి గృహాంగణప్రదేశనివాళితనీరాజనంబులు గైకొనుచు సకలజనమనోరంజనముగాఁ గ్రమ్మఱ సభాస్థానమునకుం జనుదెంచి రత్నసింహాసనాసీనుండై బ్రాహ్మణాశీర్వాదంబులు గైకొని వారలకు ననేకగోభూహిరణ్యాదిదానంబు లాచరించి సకలబంధుసమేతంబుగా మృష్టాన్నపానములు భుజియించి కతిపయదినములకు దేశాంతరసమాగతు లయిన రాజులమణిభూషణాంబరవాజివారణాది బహుమానంబుల సంతుష్టులం గావించి క్రమ్మఱ యథాస్థానమ్ములకుం బోవం బనిచి తదనంతరమునఁ గొన్నిదినములకుఁ జంద్రాంగదపద్మాకరులం బ్రియపూర్వకముగా వందనాలింగనాదిసత్కారములఁ బూజించి వారివారిపురములకుం బోవునట్లుగాననుజ్ఞ యొసంగి యంత దేవీసహితముగాఁ బరమానందంబున రాజ్యపరిపాలనంబుఁ జేయుచున్న నిజకుమారుం డయిన భద్రాయువుం గాంచి వజ్రబాహుండు పరమాహ్లాదంబున సుఖంబున నుండెనని చెప్పి సూతుం డిట్లనియె. 251

సీ. అంతట మఱికొన్ని హాయనంబులకును
వార్ధక్యదశఁ జెంది వజ్రబాహుఁ
డాత్మవిజ్ఞానియై హరుపదాబ్జంబులు
మదిలోన నిల్పి నిర్మలమనీష

నిర్మాణమోహుండు నిర్దుష్టచరితుండు
షడ్వర్గరహితుండు సర్వసముఁడు
విజితేంద్రియుండును విగతదోషుండును
శమదమాదికగుణోజ్జ్వలుఁడు నగుచు
తే. సంతతం బత్నీసమేతుఁడై యవ్విభుండు
పావనము లైనపుణ్యతపోవనముల
ఘోరతప మాచరించి యోగులు నుతింప
ముక్తిదం బైనశివలోకమున వసించె. 252

ఉ. న్యాయము దప్పకుండ రఘునందనరంతిదిలీపకార్తవీ
ర్యాయతవిక్రమంబున నరాతుల గెల్చి సమస్తధర్మముల్
చేయుచుఁ జంద్రశేఖరవశీకరణాచ్ఛమనోబ్జ మొప్ప భద్రా
యువు రాజ్యమేలెఁ బ్రమదంబుగ భూమిజనుల్నుతింపఁగన్.

క. ద్విజబాహుజవిట్ఛూద్రులు
నిజవర్ణాచారధర్మనిష్ఠాపరులై
వృజినరహితులై యుండఁగఁ
బ్రజలను బాలించె నపుడు భద్రాయువొగిన్. 254

మ. పరరాష్ట్రంబుల ధారుణీపతులు కప్పంబుల్ సమర్పించి బం
ధురమైత్రిం దను గొల్వఁగా సుజనసందోహంబు వర్ధిల్లఁగా
నురగేంద్రద్విపకూర్మశైలములభారోద్రేకముల్వీడఁగా
ధరణీపాలనమాచరించె నతఁడుద్యత్కీర్తిధౌరేయుఁడై. 255

వ. మఱియు నారాజపుంగవుండు శరణాగతులకు నభయంబు లొసంగుచు వాపీకూపతటాకారామ నిర్మాణ వివాహోపనయన దేవతాగృహప్రతిష్ఠాగ్రహారాది సమస్తధర్మంబు లాచరింపుచు నశ్వమేధాదిమహాధ్వరంబు లొనరింపుచు

స్వరాష్ట్రంబునకు నీతిబాధలు లేకుండునట్లుగా భూపరి పాలనంబుఁ గావింపుచు నిజభార్య యైనకీర్తిమాలినితోడ సకలసామ్రాజ్యభోగంబు లనుభవింపుచుఁ బరమానందంబున నుండునంత. 256

వసంతఋతువర్ణనము

క. విధుమదనసఖ్యకర మై
మధుకరశుకపికమయూరమధుకరరసవా
గ్బధిరీకృతదిక్తట మై
మధుమాసము దోఁచె ధరణిమండల మలరన్. 257

మ. చిగిరించెన్సకలద్రుమంబులును బూచెన్మల్లికావ్రాతముల్
సెగలై తోఁచెను మాలతీతతికి రాజీవాకరోద్యానము
ల్మిగులన్ హర్షముదోఁపఁ బుష్పరసముల్మెండయ్యె నిర్మేఘమై
గగనం బెంతయునొప్పె మాధవుఁడభంగఖ్యాతిఁదోతెంచినన్.

భద్రాయువు భార్యతోఁగూడి వనవిహారంబు సల్పుట

సీ. అంత నాభద్రాయు వతిమనోహర మైన
యామధుమాసంబునందు వేడ్కఁ
బల్లవమంజరీప్రసవాదిహృద్యంబు
కుంజగుంజద్భృంగరంజితంబు
కుందవాసంతికాకుసుమసౌగంధ్యంబు
కోరకితాశోకకురవకంబు
నవఫలభారావనమ్రరసాలంబు
మాధవీమల్లికామంటపంబు

తే. కీరశారీమయూరకోకిలమరాళ
ముఖరకలకలరావసముజ్జ్వలంబు

నైనరమ్యవనంబున కరిగి యచట
సతియుఁ దానును వనకేలి సంచరించె. 259

వ. ఇట్లు వనవిహారంబు సేయుచు నన్నరేంద్రనందనుండు నిజ
కళత్రంబున కిట్లనియె. 260

మ. వనలక్ష్మిం గనుఁగొంటె పంకజముఖీ వర్ణింపఁ దాళీగురు
స్తనముల్ భాసురపల్లవాధరముఁ గుందస్వచ్ఛదంతంబులున్
వనపక్షిస్వనభాషణంబులును శశ్వద్భృంగనేత్రంబులున్
ఘనవల్లీకచముల్ ఫలాభరణముల్ గన్పట్టెఁగాంతాకృతిన్.

ఉ. ఓతరళాక్షి మాధవుసముద్యమ మేమని చెప్పవచ్చు స
జ్జాతులు వంతనొందఁగ విజాతికుజాతులనెల్ల వైభవో
పేతులఁ జేసె మూగులకుఁ బేర్మివచోగరిమంబు నేర్పెమం
దాతపుఁ డత్యుదగ్రకరుఁడయ్యెఁదదీయమహత్త్వసంపదన్.

సీ. చంచరీకనికాయఝంకారరవములు
ధరణీసురోక్తమంత్రములుగాఁగ
శుకకోకిలమయూరనికరనాదంబులు
సకలవాదిత్రఘోషములుగాఁగ
మహితపుష్పస్రవన్మకరందబిందుబృం
దములు హారిద్రోదకములుగాఁగఁ
బల్లవమంజరీవల్లికాప్రతతులు
భాసిల్లుతోరణపఙ్క్తిగాఁగఁ

తే. దనరి మాధవవనదేవతావివాహ
భవనములమాడ్కి శృంగారభావమలరఁ
గన్నులకుఁ బండువై యొప్పెఁ గాననములు
హర్ష మిగురొత్తఁ జూడు మబ్జాయతాక్షి. 263

సీ. మంజులపల్లవమంజరీపుంజంబుఁ
గనుఁగొన నేత్రరంజనముగాఁగ
శారికాకలకంఠకీరకోలాహలం
బేప్రొద్దు వీనుల కింపుగాఁగఁ
జంపకాదికగంధసంపత్తి యశ్రాంత
మిష్టమై ఘ్రాణసంతుష్టి యొసఁగ
శైత్యమాంద్యానంతసౌరభ్యమిళితమై
కరువలి తనుసౌఖ్యకారిగాఁగ

తే. మేదురమరందఫలరసాస్వాదనంబు
మెరసి జిహ్వకు సంప్రీతికరముగాఁగఁ
బరఁగి పంచేంద్రియాహ్లాదపరతఁ దనరె
నీవనంబులఁ జూడు మిందీవరాక్షి. 264

చ. తరువులు గోగణంబులు నదంబులు సత్పురుషుల్ ధరిత్రలో
నరయ పరోపకారపరులై జనియించినవారు వీరిలోఁ
దరువులు సారపుణ్యఫలదంబులు సర్వజనశ్రమచ్ఛిదా
కరములు నిత్యసౌఖ్యజనకంబులు గన్గొను మంబుజాననా. 265

మ. ఘనకర్పూరపరాగసైకతములున్ గస్తూరికామోదముల్
వనదంతావళకుంభనిర్గళితభాస్వన్మౌక్తికంబుల్పొట
ప్యనిశప్రస్తమరందవర్షములు నీహారాంబుపూరంబులున్
గనుఁగొంటే మదహంసయానవిలసత్కాంతారమార్గంబులన్.

వ. అని యివ్విధంబునఁ బ్రశంసింపుచు నుపవనలక్ష్మీసందర్శన కుతూహలుం డయి సపరివారుండై నిజకుటుంబినీసహిత ముగాఁ జని యమ్మహీనాథుండు కాంతారమ్ములం దిరుగుచు సహకార పనస కదళి ఖర్జూర ద్రాక్షాదిఫలంబు లార

గింపుచు వాసంతికాకుందకురంటకకరవీరాదికుసుమగుచ్ఛం
బులు విదళింపుచు మధురఫలరసమ్ములు గ్రోలుచు మరందమ్ము
లాస్వాదింపుచుఁ గృతకశైలమ్ము లెక్కుచు నికుంజగృహా
ములం బ్రవేశింపుచు గిరినిర్ఝరమ్ములఁ దోఁగుచు సరోవర
మ్ములఁ గ్రుంకుచుఁ దాపసాశ్రమములు గనుంగొనుచుఁ
బుండరీకవేదండగండకభల్లూకవరాహాది భీషణమృగముల
ఖండింపుచు నిట్లనేకవిధముల వనవిహారములు సలుపుచు
నొక్కయెడ శీతలతరుచ్ఛాయాతలమున విశ్రమించి
యున్న సమయంబున. 267

కృత్రిమదంపతీకథనము

తే. ఓమహాబల రాజేంద్ర యురుగుణాఢ్య
మమ్ము రక్షింపు రక్షింపు సమ్మతముగ
వాడిగో యలబెబ్బులి వచ్చె వచ్చె
ననుచు నాక్రందన మొనర్చె నావ్విజుండు. 268

చ. నరవరుఁ డంత నెమ్మనమునందుఁ గృపారసముప్పతిల్లఁగా
శరము శరాసనంబునను సంధిలఁ జేసినయంతలోన నో
హర పరమాత్మ శూలధర హా శివశంకరయంచు నేడ్చుభూ
సురసతిఁ బట్టి బెబ్బులియు సుస్థిరభీషణరోష మేర్పడన్. 269

క. అంతట శార్దూలముపై
నెంతయు నిశితాస్త్రతతు లనేకంబులు భూ
కాంతుఁడు పరపిన నది యా
వంతయుఁ జలియింపదయ్యె నద్రివిధమునన్. 270

తే. ఈవిధంబున నేయ నాభూవరేంద్రు
బాణములు లెక్కగొనక దోర్బలము మెఱయ

విప్రసతి నీడ్చుకొనిపోయె విపినమునకు
నాక్షణంబున శార్దూల మద్భుతముగ. 271

మ. వికటవ్యాఘ్రనిషూదితాంగయగుసాధ్వింగాంచిహాకామినీ
వికచాబ్జేక్షణ విద్రుమాధర లసద్వేదండకుంభస్తనీ
శుకసంభాషిణి మన్మనః ప్రియకరీ సోమాస్య యంచున్మహా
నకఘోషంబున భూసురుండువగచెన్నానాప్రకారంబులన్.

సీ. అని విలాపించుచు నారాజు నీక్షించి
యెలమి నాబ్రాహ్మణుం డిట్టులనియె
నీగురుం డగుశివయోగి యెచ్చటి కేగె
శైవవర్మంబు నేత్రోవఁ జనియె
ద్వాదశసాహస్రవేదండబలమెద్ది
ఖడ్గశంఖంబు లెక్కడ వసించె
నస్త్రమంత్రాదివిద్యాభ్యాస మేమాయె
భవదీయశౌర్య మేభంగి నుడిగె

తే. నిన్నియును గల్గియుండి నీవెంచిచూడ
వనమృగంబును జంపలేవైతి విపుడు
కాన నీపౌరుషంబెల్లఁ గానవచ్చె
వజ్రబాహుకుమార నిర్వాహణదూర. 273

క. భీతుల నార్తుల దీన
వ్రాతముల ననాథజనుల వాత్సల్యమునన్
బ్రీతిం బోవని మనుజుఁడు
భూతలమున నెంచి చూడఁ బూజ్యుం డగునే. 274

ఆ. ధనము సంగ్రహించి దానం బొసర్పని
గృహపతికిని భైక్షవృత్తి మేలు

కాకయుండెనేని గరళాశనంబు మే
లగ్నిఁ జొరుట యంతకన్న మేలు. 275

క. శరణాగతుఁ బ్రోవనిభూ
వరుఁ డధమాధముఁడు వాఁడు వసుధాస్థలిపైఁ
జిరజీవి యౌటకన్నను
మరణం బొందుటయు మేలు మనుజాధీశా. 276

క. అని నిందింపుచు శోకం
బునఁ బొరలుచు లేచుచున్న భూసురనాథున్
గనుఁగొని యారాజేంద్రుఁడు
దనమనమున నిట్టులని వితర్కించెఁ దగన్. 277

ఉ. మిత్రసమానతేజులును మేరుధరాధరధీరులున్ సుచా
రిత్రులు నార్తరక్షణు లరిందములున్ కలుషౌఘవల్లి కా
దాత్రులు నైనమత్పితృపితామహు లట్లన యిమ్మహీసుర
క్షేత్రముఁ బ్రోచి పుణ్యమునఁజెందక యే నపకీర్తిఁజెందితిన్.

మత్తకోకిల.—
ఈమహీసురుఁ డెంచిచూడ నహీనదివ్యతపోబలో
ద్దామసాహసుఁ డగ్నికల్పుఁ డుదగ్రతేజుఁడు గావునన్
దామసాకృతి మాని సాత్త్వికతానిరూఢి వహింపఁగా
నీమహాత్ముని వాంఛితార్థము లెవ్వియైన నొసంగెదన్. 279

వ. అని నిశ్చయించి. 280

ఆ. విప్రుఁ జేరి మొగము వెలవెలఁబారఁ ద
చ్చరణపద్మములకు సాఁగి మ్రొక్కి
కేలుదోయి నుదుటఁ గీలించి యత్యంత
వినయ మెసఁగ నిట్టు లనియె విభుఁడు. 281

క. ఇది రాజ్య మిది కళత్రం
బిది నాదేహము మహాత్మ యిన్నిటిలో నె
య్యది నీ కిష్టము దానిన
పదపడి యే నిత్తుఁ గొనుము బ్రహ్మకులీనా. 282

క. కరుణింపుము దుర్బలుఁడను
బరతంత్రుఁడఁ దలఁప క్షత్రబంధుండను భా
సురకీర్తివిహీనుండను
మఱి నాయపరాధ మిపుడు మన్నింపు తగన్. 283

క. అని పలుకుచున్న భూవరుఁ
గనుఁగొని యావిప్రుఁ డనియెఁ గాంతాహీనుం
డనునపవాదము వీడఁగఁ
దనకు భవత్పత్ని నిమ్ము ధర్మస్థితిగన్. 284

చ. అనిన నరేంద్రుఁ డిట్లనియె నాద్విజసత్తముతోడ మీరెఱుం
గనివరధర్మము ల్గలవె కల్మషదూర భవాదృశు ల్పరాం
గనల వరింతురే దురితకర్మములన్ భజియించు టర్హమే
వినుతతపోధురంధరులు విప్రకులోత్తములెంచిచూడఁగన్.

చ. ధరణితలంబునం గలరు దాత లనేకులు వార లెప్పుడున్
గరిహయరాజ్యవస్త్రమణికాంచనము ల్నిజదేహ మైన ని
త్తురు విహితంబుగా మదికిఁ దోఁచి నిజాంగన నిచ్చునట్టియ
న్నరవరులెందునుంగలరె నవ్యగుణోదయభూసురోత్తమా.

క. పరభామాసక్తుల కిల
నరయఁగ నిష్కృతులు గలవె యవనీస్థలిలో
సురపతి మును పరవనితా
పరుఁడై యెట్లయ్యెఁ దెలియఁ బలుకు మహాత్మా. 287

సీ. అని పల్కుచున్న యయ్యవనీశువాక్యంబు
లాలించి బ్రాహ్మణుం డనియె మరల
బ్రహ్మహత్యయు సురాపానంబు గురువధూ
పరతయుం గనకాపహరణ మనెడి
యఖిలాఘములకుఁ బ్రాయశ్చిత్త మొనరించుఁ
బూని మదీయతపోబలంబు
పారదారికవృత్తి పాపం బనఁగ నెంత
నిమిషమాత్రంబున సమసిపోదె

తే. కాన మఱుమాట లాడక ఘనతమీఱ
నీసతీమణి నిపు డిమ్ము నిశ్చయముగ
నట్లు గాకున్న శరణార్థులైనవారిఁ
బ్రోవనేరని కలుషంబు పొందు నిన్ను. 288

వ. అని యివ్విధంబునఁ బరుషాక్షరంబులుగాఁ బలికిన బ్రాహ్మ
ణుని భాషణంబు లాకర్ణించి పాపభయంబునకు వెఱచి
యన్నరేంద్రుఁడు దనమనంబున ధైర్యం బవలంబించి
యి ట్లని వితర్కించె. 289

ఆ. పాప మెడలి పోవ బ్రాహ్మణోత్తమునకు
మద్వధూటి కీర్తిమాల నొసఁగి
యపయశంబు దొలఁగ నగ్నిఁ బ్రవేశింతు
ననుచు నిశ్చయించె నాక్షణంబ. 290

క. స్నానాదికవిహితాను
ష్ఠానంబు లొనర్చి మానసమునందు గురు
ధ్యానముఁ జేయుచు బహువిధ
దానము లొనరించె నపుడు దద్దయుఁ బ్రీతిన్. 291

వ. అంత. 292

శా. శౌర్యౌదార్యగుణార్ణవుండు వినుతక్ష్మాపాలనాగావళీ
హార్యక్షుండగువజ్రబాహుతనయుం డారాజచంద్రుండుని
ర్ధార్యుండై విబుధుల్ నుతింప జలధారాపూర్వమౌనట్లుగా
భార్యాదాన మొనర్చె నాద్విజునకుఁ బద్ధానురాగంబునన్.

ఆ. అతుల దానమిచ్చి యంత వైశ్వానరుఁ
బ్రజ్వలింపఁజేసి పార్థివుండు
దాను వినతుఁడై ప్రదక్షిణంబు లొనర్చి
యందుఁ జొరఁగఁబోవు నవసరమున. 294

భద్రాయువునకు శ్రీసాంబమూర్తి ప్రత్యక్షంబగుట

సీ. శ్రీపార్వతీపరిష్కృతశరీరముతోడ
నవసుధాధవళవర్ణంబుతోడఁ
గుండలీకృతమహాకుండలీంద్రులతోడ
డమరుత్రిశూలహస్తములతోడ
మందాకినీవినిర్మలకపర్దముతోడ
రమ్యమహావ్యాఘ్రచర్మంబుతోడఁ
జంద్రపాండురవృషభేంద్రయానముతోడఁ
గరవిరాజన్మృగాంకంబుతోడ

తే. నారదాదులు సామగానములు చదువఁ
బ్రమథగణములు సేవింప భద్రయశుఁడు
సకలసురచక్రవర్తి శ్రీసాంబమూర్తి
సౌమతేయున కపుడు సాక్షాత్కరించె. 295

వ. అయ్యవసరంబున. 296

చ. కురిసిరి పుష్పవృష్టి సురకోటులు మింట ననేకభేరికా

మురజమృదంగవాద్యములు మ్రోసె వియచ్చరవారకామినీ
సురుచిరలాస్యములు చెలంగె సూర్యసహస్రదగద్ధగప్రభ
ల్వరగెదిగంతరంబులఁగృపాళుఁడుశంభుఁడుఁదోఁచినంతటన్.

క. కద్రూభవభూషణుఁడు జ
గద్రూపకుఁ డైనహరుఁడు గరకంఠుఁడు ని
ర్నిద్రానలాభిముఖుఁ డగు
భద్రాయువుఁ బాణితలముఁ బట్టి మరల్చెన్. 298

వ. అయ్యవసరంబున నింద్రాది లోకపాలకులును నారదాది దేవర్షులును సనకసనందనాది పురాణయోగీంద్రులును గపిలాదిసిద్ధులును చిత్రరథాదిగంధర్వులును బ్రహ్మాదిదేవతలును మాణిభద్రాది యక్షులును రంభాద్యప్సరోగణంబులును భృంగీశ్వరచండికేశ్వర నందికేశ్వరాది ప్రమథగణంబులును విఘ్నేశ్వరకుమారవీరభద్రాదిపుత్త్రవర్గమునుం జనుదెంచిన యంతటం దత్సభామధ్యంబునం గూర్చున్న జగదీశ్వరుండైన యంబికారమణునకు నత్యంతహర్షాశ్రుమిళితనేత్రుండును బులకీకృతగాత్రుండును నై యన్నరనాథుండు ధరణీతలంబున సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి పాణి పంకజంబులు ముకుళించి వేదవేదాంతాభిప్రాయకథనంబులుగా ని ట్లని స్తుతియించె. 299

దండకము. శ్రీశైలకన్యామనఃపద్మసంచారహంసా సురోత్తంస దక్షాధ్వరధ్వంస గంగాతరంగాంబురంగజ్జటాభార హాలాహలాహార కర్పూరగౌరా స్ఫటీక్షారనీహారవాణీశరచ్చంద్రచంద్రాతపస్వచ్ఛసత్కీర్తివిస్తార సద్భక్తమందారశర్వామహాదేవ మృత్యుంజయా నీలకంఠా విరూపాక్ష కోట్యర్క

సంకాశతేజా బిడౌజప్రధానామరస్తూయమానాంఘ్రిపంకేజ గోరాడ్ధ్వజా వామదేవా శివా శంకరా కామసంహార కాలాంతకా వ్యాఘ్రచర్మాంబరా భూతిలిప్తాంగరుద్రాక్ష మాలాధరా శక్తిశూలాసిఖట్వాంగహస్తా సమస్తారి విధ్వస్త లోకప్రశస్తా వియత్కేసభూతేశ విశ్వేశ్వరా శాశ్వతైశ్వర్య సంధాయకా దేవదేవా జగద్రక్ష యుష్మత్ప్రభావంబు వర్ణింప బ్రహ్మాదులు న్నేర రే నెంతవాఁడ న్నినుం గొల్వ నోచంద్రకోటీరదేవా జగజ్జాలనిర్మాణసంరక్షణారంభకేళి న్విజృంభించివర్తింతు వెల్లప్పుడుఁ మాలతీమాధవీమల్లికా కుందమందార సౌగంధికాంభోజ పున్నాగసేవంతికా ద్రోణ పుష్పంబు లర్పించి భక్తిఁ భవత్పూజ గావించి సేవించు మర్త్యాళికిఁ మందిరద్వారభూమిఁ హయాందోళికావారణ స్యందనంబుల్ జగన్మోహనాకారలై చంద్రబింబాస్యలై యున్న కాంతామణు ల్సంతతాఖండలాఖండసామ్రాజ్యముల్ చెందునంత్యంబున న్ముక్తి సిద్ధించు ధాత్రీజలవ్యోమవాతా గ్నులుఁ సోమసూర్యాది భాస్వద్గ్రహానీకముల్ దారలుఁ జంగమస్థావరాత్మప్రపంచంబును న్నీవయై యుందు వోభక్త మందార పూర్వంబునఁ ధారుణీస్యందనంబుఁ జతుర్వేద ఘోటంబులుఁ బద్మజక్షత్తయున్మేరుకోదండము న్విష్ణుకాం డంబు శోభిల్లగాఁ ద్రైపురావాసదైతేయులంద్రుంచి సంవర్త కాలానలాభీల మైనట్టిహాలాహలజ్వాలలఁ మ్రింగిశార్దూలదై త్యున్విదారించి లోకంబులం బ్రోచి రక్షించు దేవుండ వీవెన్నఁ గాదీనచింతామణీ దైవచూడామణీ వేదవేదాంత వేద్యా

భవవ్యాధివైద్యా శుకవ్యాసకౌండిన్యమాండవ్య శాండిల్య
మైత్రేయకణ్వాదియోగీంద్రు లెల్లప్పుడుఁ మిమ్ము హృత్పద్మ
మధ్యంబుల న్నిల్పి యష్టాంగయోగంబులన్ ధ్యానము
ల్చేసి దర్శింపఁగా నొప్పుచున్నట్టి శ్రీదక్షిణామూర్తి శ్రీసచ్చి
దానందమూర్తీ కృపాస్ఫూర్తి నేనెంత వాఁడన్నిమున్ సన్ను
తుల్ చేయ విజ్ఞానహీనుండ నన్నుం గటాక్షించి నాతప్పు
లున్ సైఁచి మన్నించు మాపన్నరక్షా విచక్షా జగత్త్రాణ
దీక్షా లలాటాక్ష కైలాసవాసా మహోల్లాస తాపత్రయ
ధ్వాంతమిత్రా నతోద్యానచైత్రా జితామిత్ర బ్రహ్మ
స్వరూపా త్రిలోకప్రదీపా నమస్తే నమస్తేనమః. ౩౦౦

ఉ. నీనుతిచేయ నాతరమె నిర్మలబుద్ధిహీనుఁడ న్మహా
జ్ఞానుఁడఁ బ్రాకృతుండ నపచారపరుండను దేవ నీవవా
ఙ్మానసగోచరుండవసమానుఁడ వాద్యుఁడవద్వయుండవా
త్మానుగుణైకరూపుఁడవనాదివతీంద్రియమూర్తివెన్నఁగన్. 301

ఆ. నిర్గుణుండవీవు నిష్కారణుండవు
నిర్వికల్పమతివి నిర్మలుఁడవు
నిగమగోచరుఁడవు నిస్సంశయుండవు
నిన్నుఁ దెలియఁ దరమె నిటలనేత్ర. 302

వ. దేవా నీవు ప్రధానపురుషుండవు సచ్చిదానందవిగ్రహుం
డవు స్వయంప్రకాశుండవు జగత్కారణుండవు జగదంత
రాత్మవు ఆదిమధ్యాంతరహితుండవు సత్యజ్ఞానమయుండవు
సర్వజ్ఞుండవు విశ్వస్వరూపకుండవు విధ్వస్తమోహుండవు
క్షేత్రజ్ఞుండవు సర్వసాక్షివి నిర్వికల్పుండవు నిరంజనుండవు

సదాశివుండవు నైన మి మ్మెఱింగి వర్ణింప నతిమూఢహృదయుండ నగునాకు శక్యం బగునే యట్లుగావున నాకుం దోఁచిన చందంబునం బ్రార్థించి ప్రణామంబు లాచరించెద విపన్నుండ నైన నన్ను రక్షింపుమని మఱియు ని ట్లనియె. 303

క. శాశ్వతరూప పరాత్పర
విశ్వేశ్వర నీలకంఠ విషమేక్షణ వా
గీశ్వరనుతపదయుగళా
పశ్వధిపతి దేవ నీకుఁ బ్రణతి యొనర్తున్. 304

క. అని నుతియించినరాజుం
గనుఁగొని శంభుండు పలికెఁ గారుణ్యమునం
జనవల్లభ నీసన్నుతి
కిని మెచ్చితి నీవు పుణ్యకీర్తివి ధరణిన్. 305

చ. తలఁపఁగ నేను భూసురుఁడఁ దత్సతి పార్వతి వట్టిమాయ బె
బ్బులి భవదీయమానసము పొందిక నేర్పడఁ జూడ నీదుతో
య్యలినటు వేఁడితి ౘసవినయత్వము ధైర్యము చిత్రమయ్యె నీ
వలచినకోర్కు లిత్తు ననివార్యబలోజ్జ్వల వేఁడు మిచ్చెదన్.

క. అని యానతిచ్చిన శివుం
గని భూవరుఁ డిట్టులనియె గౌరీశ్వర మ
ద్వనిత యగుకీర్తిమాలిని
కిని నాకును ముక్తి యొసఁగుఁ గృపతో ననినన్. 307

మ. సదయుం డై పరమేశ్వరుం డనియె రాజ్యశ్రీసముల్లాసి వై
పదివేలేండ్లు ధరిత్రి నుండుము భవద్భార్యాసమేతుండ వై
తుద సాయుజ్యమునిత్తు మీ కనుచు రుద్రుండన్న హార్షంబున
న్మదినుప్పొంగుచు భూవిభుండనియె శంభద్భక్తిపూర్వంబుగన్.

క. వరమడిగెను భద్రాయువు
సరసత మజ్జనకునకును జననికిఁ బద్మా
కరునకుఁ దత్పత్నికిఁ ద
ద్వరసుతునకు ముక్తి యొసఁగవలయు నటంచున్. 309

తే. కీర్తిమాలిని శ్రీసాంబమూర్తిఁ జూచి
యనియె మాతండ్రి యైనచంద్రాంగదునకు
మఱియు మాతల్లి యైనసీమంతినికిని
నలఘుకైవల్య మొసఁగు మోయభవ యనుచు. 310

వ. ఇట్లు వేడిన. 311

శా. అంతన్ శంకరుఁ డావధూవరులవాక్యంబుల్సమర్థించి య
త్యంతప్రేమఁ దదీయవాంఛితము లుత్సాహంబుతో నిచ్చి సు
స్వాంతం బొప్పఁగ నాక్షణంబున సమస్తాదిత్యవర్గంబుతో
నంతర్ధానముఁ జెందె శీతగిరిజాతాన్వీతుఁడై క్రమ్మఱన్. 312

క. భద్రాయువంతటను శ్రీ
రుద్రునిచే వరములంది రుచిరాననుఁడై
భద్రగతిఁ బురముఁ జేరెను
భద్రేభతురంగముఖ్యబలములు గొలువన్. 313

వ. ఇట్లమ్మహీనాథుండు బ్రహ్మేంద్రాదిదేవతలకుం బడయరాని సాంబశివప్రసాదంబు వడసి పదివేలసంవత్సరంబులు నిష్కంటకంబుగా నిజరాజ్యం బేలుచుఁ దురంగమేధాదిమహాక్రతువు లాచరింపుచుఁ బరమేశ్వరసమారాధన లొనర్చుచు నిజభార్యయగుకీర్తిమాలినియుం దాను నభీష్టభోగంబు లనుభవింపుచు వంశకరు లైనపుత్త్రులం బడసి పరమాహ్లాదంబున సుఖంబున నుండె నంత. 314

సీ. సమయోచితముగఁ బర్జన్యుండు వర్షించె
ఫలియించె ముక్కారు పంటపాఁతి
వర్ణాశ్రమాచారవర్తన ల్దప్పక
చరియింపుచుండిరి సకలజనులు
ఫలపుష్పకోరకపల్లవాన్వితములై
యలరుచు నుండె నుద్యానతరువు
లభివృద్ధిగా నుండె నాలమందలఁ బాలు
ప్రజలు సౌభాగ్యసంపన్ను లైరి
తే. యీతిబాధలు మానె ధాత్రీతలమున
దేవగృహములు మిక్కిలి తేజరిల్లె
ధర్మపద్ధతి వెలయ భద్రాయు వెలమి
నవని పాలింపుచున్నట్టియవసరమున. 315

వ. ఇవ్విధమున బహువర్షంబులు ప్రజాపరిపాలనం బొనరించి యనంతరమున నిజనందనునకుం బట్టము గట్టి సకలమహీరాజ్యభారధురంధరుం గావించి కీర్తిమాలిని సమేతంబుగా వానప్రస్థాశ్రమవిధానంబునకుఁ జని పరమేశ్వరు నుద్దేశించి మహాఘోరతపం బాచరించి దేహంబులు విసర్జించి దివ్యవిమానారూఢులై సిద్ధగంధర్వవిద్యాధరాదులు జయజయశబ్దంబులం బ్రశంసింప శివలోకమునకుం జని సాయుజ్యము నొందిరని చెప్పి సూతుం డమ్మహామునీంద్రుల కిట్లనియె.316

శా. సౌఖ్యారోగ్యజయప్రదం బఘవినాశం బైనభద్రాయుపో
పాఖ్యానంబుఁ బఠించుమానవులు సౌభాగ్యంబుమీఱఁగ జగ
త్ప్రఖ్యాతంబుగఁ బుత్త్రపౌత్త్రధనదీర్ఘాయుర్యశోవంతులై
ముఖ్యం బైనపదంబుఁ జెందెదరు సమ్మోదానుభావంబునన్.

వ. అని చెప్పి. 318

ఆశ్వాసాంతము

క. లంబోదరగుహజనక చి
దంబరమయ నీలకంఠ హరిణాంకధరా
యంబుజనాభకదంబశు
భాంబాపురవాస దురితహరణోల్లాసా. 319

భుజంగప్రయాతము.—
ప్రియాభూషితార్ధాంగ భీమప్రతాపా
జయశ్రీసమాయుక్త సత్యస్వరూపా
వియద్వాహినీసక్తవేణీకలాపా
దయార్ద్రీకృపాపాంగ త్రైలోక్యదీపా. 320

పృథ్వి.—
గిరీంద్రవరనందనీకృతవినోదజాతోత్సుకా
విరించిముఖదేవతావినుతపాదపంకేరుహా
చరాచరజగత్పతే శమనగర్వనిర్వాపణా
పరాత్పర మహేశ్వరా ప్రమథనాథ గంగాధరా. 324

గద్యము. ఇది శ్రీరామభద్రకరుణాకటాక్షవీక్షణసమాలబ్ధ గీర్వాణాంధ్రభాషాకవిత్వ కళాధురంధర బడగలనాటి కన్నడవంశపయఃపారావారరాకాసుధాకర ఆశ్వలాయన సూత్ర భారద్వాజసగోత్ర శ్రీధరమల్లె అయ్యనార్యతనయ సూరిజనవిధేయ వేంకటరామనామధేయ ప్రణీతంబైన బ్రహ్మోత్తరఖండం బనుమహాపురాణమునందు మందరో పాఖ్యానమును వజ్రబాహుచరిత్రమును భద్రాయువు

నుత్పత్తియు వజ్రబాహుండు నిజపుత్రకళత్రంబుల దేశము వెడలనడుచుటయు మహారణ్యాగమనమును వైశ్యనగర ప్రవేశమును నందు విషవ్రణబాధితుండై విగతజీవుం డైన బాలకుని ఋషభుం డనుశివయోగీంద్రుండు వచ్చి క్రమ్మఱ సంజీవితుం జేయుటయుఁ బునరాగతుండై ఋషభుండు సన్మార్గం బుపదేశించి శైవవర్మంబు మొదలుగా ద్వాదశనాగ సహస్రబలంబును దివ్యంబులైన ఖడ్గశంఖంబు లొసంగుటయు మాగధులతోడి యుద్ధంబును బరాజితుం డయిన నిజజనకు బంధమోక్షణుం గావించి హైమరథు మరల బద్ధునిం జేయుటయు భద్రాయువివాహంబును మగధపతి బంధవిమోచనంబును దద్రాజ్యాభిషేకమును వనవిహారమును గృత్రిమ దంపతీకథనమును బరమేశ్వరుండు ప్రసన్నుండగుటయు నను కథలంగల చతుర్థాశ్వాసము.

పంచమాశ్వాసము

క. శ్రీలక్ష్మీరమణార్చిత
బాలేందువతంస భక్తపంకజహంసా
నీలగ్రీవాంబాపుర
హేలా వనవాస పార్థివేశ గిరీశా. 1

వ. దేవా యవధరింపు మశేషపురాణకథాకథనదక్షుం డయిన సూతుం డమ్మహామునుల నవలోకించి వెండియు నిట్లనియె. 2

విభూతిమహత్వము - వామదేవోపాఖ్యానము

ఉ. ఓమునులార యాఋషభయోగిమహత్వము వింటిరింకను
ద్దామతపోబలాఢ్యుఁడు సదాశివతుల్యుఁడు వామదేవుఁడా
శ్రీమహితప్రభావునిచరిత్రము భస్మమహత్వసంపదన్
బ్రేమదలిర్పఁ దెల్పెద నభీప్సితరీతి వినుండు మీరెఁకన్. 3

మ. కలఁడత్యుగ్రమహాతపోధనుఁడునిష్ఠాముండునిర్ద్వంద్వుఁడుం
గలుషారణ్యదవానలుండు నిరహంకారుండు ధీరుండు ని
ర్మలచిత్తుం డనపేక్షితాలయకళత్రాపత్యుఁ డై నట్టియు
జ్జ్వలతేజోనిధి వామదేవుఁడను విప్రశ్రేష్ఠుఁ డుర్వీస్థలిన్. 4

చ. మఱియునతండు శాంతరసమగ్నుఁడుభస్మవిలేపితాంగుఁడున్
సురుచిరవల్కలాంబరుఁడు శుద్ధపిశంగజటాకలాపుఁడుం
బరశివతత్వవేదియును భైక్షపరిగ్రహజీవనుండు నై
ధరఁ జరియింపుచుండ జగదాదరణోత్సుకమానసంబునన్. 5

వ. ఇట్లు భూతలంబెల్లఁ గలయం గ్రుమ్మరుచుండి యొక్క
నాఁడు. 6

క. అంచితగతి నమ్ముని శివ
పంచాక్షరజపవిశుద్ధభావుం డగుచుఁ
గ్రౌంచారణ్యపథంబున
సంచారము జేయుచున్న సమయమునందున్. 7

వామదేవభక్షణాసక్తిచే బ్రహ్మరాక్షసుండు చనుదెంచుట

తే. అద్భుతాకారుఁ డధికక్షుధాతురుండు
రూక్షకేశుండు నతిఘోరవీక్షణుండు
వాయుజవమునఁ జనుదెంచె వామదేవ
భక్షణాపేక్ష నొకబ్రహ్మరాక్షసుండు. 8

క. అత్తఱి నయ్యోగీంద్రుఁడు
వ్యాత్తాననుఁ దీర్ఘకాయు నత్యుగ్రమదో
న్మత్తుని రక్కసుఁ గనుఁగొని
చిత్తంబున భయలవంబుఁ జెందకయుండెన్. 9

తే. అట్లు నిర్భయుఁ డై యున్న యమ్మహాత్ము
మ్రింగుదు నటంచు వేవేగ మీఁదికురికి
బాహువులు సాచి బిగఁబట్టెఁ బాపబుద్ధి
నాక్షణంబున నాబ్రహ్మరాక్షసుండు. 10

సీ. పరఁగు చింతామణిస్పర్శంబుచే లోహ
మతిశుద్ధకాంచనం బైనపగిది
మానససరసీనిమగ్నమై కాకంబు
మానుగా రాయంచ యైనరీతి
నమృతపానము జేసినట్టిమానుష్యుండు

చెలఁగి దేవత్వంబుఁ జెందినట్లు
లలితజంబూనదీజల మంటి మృత్తిక
మానితసౌవర్ణ మైనకరణి
తే. నమ్మహాత్మునిదివ్యదేహమ్ము సోఁకి
నంతమాత్రన రక్కసుం డక్కజముగ
దురితబంధంబు లన్నియుఁ దొలఁగఁద్రోచి
నిర్మలజ్ఞానహృదయుఁడై నిలిచెనపుడు. 11

వామదేవమహామునియొక్క దేహస్పర్శనముచే
బ్రహ్మరక్షస్సు తనరాక్షసభావము వదలి
పూర్వజ్ఞానముచే స్తుతియించుట

ఉ. తాపసగాత్రలగ్నభసితాంకితనైజశరీరతాస్థితిం
బాపురక్కసుండు జడభావము వీడి భవాంతరస్మృతి
ప్రాపణశేముషీబలవిరాజితుఁడై మునినాథుభాసుర
శ్రీపదపద్మములదుశీర్షము సోఁకఁగ మ్రొక్కి యిట్లనెన్. 12
శా. సర్వప్రాణిభయంకరాకృతి నజస్రక్షుత్పిపాసార్తుఁడ
న్గర్వాంధుండను బ్రహ్మరాక్షసుఁడ దుర్గారణ్యసంచారుఁడ
దుర్వాసాఘువినిందితాంగుడ మహాదుష్కర్మశీలుండ నో
యుర్వీదేవకులావతంస నను ధన్యుంజేసి రక్షింపవే. 13

క. కరుణింపుము మునినాయక
కరుణింపు మహానుభావ గాంభీర్యనిధీ
దురితాబ్ధినిమగ్నుని ననుఁ
దరియింపఁగఁ జేయవలయుఁ దథ్యముగాఁగన్. 14

వ. మహాత్మా భవదీయసందర్శనంబునం జేసి మదీయచిత్తము పరి
పూర్ణప్రబోధాయత్తంబై యున్నయది న న్నుద్ధరింపవలయు

నని ప్రార్థింపుచున్న యాబ్రహ్మరాక్షసునకు వామదేవ
మహామునీంద్రుం డి ట్లనియె. 15

క. నీవెవఁడవు ఘోరాకృతి
నీవనమున సంచరింప నేటికిఁ దెలియ
న్నీవృత్తాంతం బంతయు
భావించి సవిస్తరముగ బల్కు మటన్నన్. 16

సీ. ఆబ్రహ్మరాక్షసుం డనియె నమ్మునితోడఁ
బొలుపొంద విను మేను పూర్వమునను
బంచవింశతి యైనభవమున యావన
రాష్ట్ర మేలుచు నుందు రాజసమునఁ
జండశౌర్యుఁడ యథేచ్ఛావిహారుండను
గారుణ్యహీనుండఁ గలుషరతుఁడ
దుర్జయుం డనువాఁడ దుష్పార్థివుండను
దుర్మదాంధుండను దుర్గుణుండ

తే. నగుదు నూతనసతుల నిత్యంబు దెచ్చి
ప్రతిదినంబున నొక్కొక్కపడఁతిసౌఖ్య
మనుభవింపుచు నంత గృహంబునందు
వారి నరికట్టియుండుదు ధీరవర్య. 17

మ. ద్విజరాజన్యపులిందహూణసతుల న్విట్శూద్రకన్యావళిన్
రజకాభీరకవారకాంతలసహస్రంబు ల్వడి న్దెచ్చి భా
వజకేళిం జరియింతు రేయిఁబవలు న్వాంఛాసమాయత్తత
న్నిజచిత్తంబునుదృప్తిఁబొందదెపుడున్నిక్కంబువిప్రోత్తమా.

క. ఈరీతిని వర్తింపఁగ
దారుణకామానలాభితప్తుఁడ నగుటన్

ఘోరములగురోగముల శ
రీరము శోషింపఁ దొడఁగె దృఢమాంద్యంబై. 19

ఉ. అంతట శత్రుపీడితుఁడ నై యనపత్యుఁడ నై దురామయా
క్రాంతుఁడ నై విముక్తబలగర్వుఁడ నై నిజబంధుమిత్రసా
మంతవివర్జితుండ నయి మత్కృతకర్మఫలానుభూతికా
లాంతముఁబొందిఘోరనిరయంబును జెందితిఁబుణ్యహీనతన్. 20

క. మునివరదుష్కృతకలుషం
బునఁ జేసి మదీయపూర్వపురుషులు స్వర్గం
బుననుండి వచ్చి నరకం
బున వసియించిరి సమస్తపుణ్యచ్యుతు లై. 21

వ. వెండియుఁ గృతాంతకింకరులు నన్నుం గొనిపోయి రేతః
కుండీనరకంబునఁ బడఁద్రోచిన నందుఁ బదివేలసంవత్స
రంబులు రేతఃపానంబు గావింపుచుఁ గింకరబాధితుండనై
యుండి యనంతరంబునఁ బాపావశేషంబునఁ గ్రమ్మఱ నిర్జనం
బైనవనంబునఁ బిశాచత్వంబున నుండి నిరంతరంబు
క్షుత్తృష్ణాసమాకులుండ నై దివ్యవర్షశతంబులుండి యనంత
రంబ ద్వితీయభవంబున సకలప్రాణిభయంకరం బైన
వ్యాఘ్రంబ నై జనియించితి మఱియుఁ గ్రమంబునఁ దృతీయ
భవంబున ఘోరంబైనయజగరంబును జతుర్థభవంబున వృకం
బును బంచమభవంబున విడ్వాహారంబును షష్ఠభవంబునఁ
గృకలాసంబును సప్తమంబున సారమేయంబును నష్టమ
జన్మంబున సృగాలంబును నవమజన్మంబున మృగంబును
నేకాదశంబునఁ గర్కటకంబును ద్వాదశంబున శశకంబును
త్రయోదశంబున నకులంబును జతుర్దశమున వాయస

మును బంచదశజన్మంబున భల్లూకంబును షోడశజన్మంబున వనకుక్కుటంబును సప్తదశజన్మంబున గార్దభమ్మును నష్టాదశజన్మంబున మార్జాలమ్మును నేకోనవింశతిభవంబున మత్స్యంబును ద్వావింశతిభవంబున మూషకమును త్రయోవింశతిభవమున నులూకమును జతుర్వింశతిభవమున గజమును బంచవింశతిజన్మమున నిప్పనమున బ్రహ్మరాక్షసుండ నై జన్మించి క్షుధార్తుండ నై యుండి మిమ్ముం గాంచి భక్షణాసక్తతం బఱతెంచి భవదీయదేహస్పర్శనమాత్రంబున సంప్రాప్తపూర్వజన్మజ్ఞానుండ నై నిర్మలహృదయుండ నైతి నట్లు గావున భవత్ప్రభావంబు దెలియం బలుకవలయు. శరణాగతుం డగు నన్నుద్ధరింపు మని వినయవినమితశిరస్కుం డై ప్రార్థింపుచున్న యా బ్రహ్మరాక్షసునకు యోగీంద్రుం డిట్లనియె. 22

వామదేవుండు బ్రహ్మరాక్షసునకు భస్మప్రభావంబు దెలుపుట

క. భసితత్రిపుండ్రరేఖా
లసితాచ్ఛమదీయగాత్రలగ్నాంగుఁడ వై
యసురత్వభావదూరుఁడ
వసమానజ్ఞాని వైతి వద్భుతరీతిన్. 23

క. విస్మయము లొదవ రోగా
పస్మారచయంబు లడఁచుఁ బావనకర మా
భస్మము దానిప్రభావం
బాస్మరహరునకును దక్క నలవియె తెలియన్. 24

సీ. విను పూర్వమునను ద్రావిడదేశవాసుండు
వసుధామరుండు భవాదృశుండు

గలఁ డొక్కరుండు సత్కర్మపరిత్యాగి
చౌర్యవర్తనుఁ డనాచారపరుఁడు
శూద్రాంగనామణీసురతకేళిఁ జరింప
నారాత్రి యొకశూద్రుఁ డరుగుదెంచి
యాయుధప్రహతిచే నావిప్రు వధియించి
యూరికి వెలుపలఁ బారవైచె
తే. నంత నవ్విప్రశవముపై నచట నొక్క
సారమేయంబు వచ్చి భస్మానులిప్త
పాదములఁ ద్రొక్కి చరియించెఁ బలలరక్త
ఖాదనాపేక్ష మదికి నాహ్లాదమొదవ. 25

ఉ. ఆసమయంబునందు నరకాలయమందు వసించియున్నయా
భూసురుఁ బట్టి క్రమ్మఱను బుష్పక మెక్కఁగఁ జేసి బల్మిచే
నాసమవర్తికింకరుల నందఱ మోది మహేశుదూత లు
ల్లాసముతోడఁ బోవఁగని లజ్జితుఁడై రవిసూనుఁ డిట్లనున్. 26

మ. కులవిభ్రష్టుఁ డసత్యవాదిజడుఁడుర్ ఘోరుండుమూఢుండుచం
చలచిత్తుండు వివేకహీనుఁడు దురాచారుండు నైనట్టి యీ
ఖలునిం దివ్యవిమానమధ్యగతునిం గావించు టర్హంబె ని
ర్మలకైవల్యపదంబుఁ జేర్చుధురె దుర్మార్గుండు వీఁడారయన్.

వ. అని పలికిన శమనునిం గాంచి యాశంకరకింకరు లిట్లనిరి. 28

చ. కనుఁగొను మీద్విజన్ము శవకాయమునందు లలాటవక్షము
ల్పనుపడఁ గక్షదేశములు భస్మవిలిప్తము లయ్యె గావున
న్మనసిజవైరిశాసనమునం గొనిపోయెద మోకృతాంత నీ
మనమున సంశయింపకుము మాన్యులు గారె త్రిపుండ్ర
ధారణుల్. 29

ఆ. అనుచుఁ దెలియఁ బలికి యాశంభుదూతలు
శమను వీడుకొనుచు సకలజనులు
చూచుచుండ భూమిసురుఁ జేర్చి రప్పుడు
ప్రాకటంపుఁబుణ్యలోకమునకు. 30

వ. అట్లు గాన సమస్తపాపక్షయంబును మహేశ్వరవిభూషణంబును నైన భస్మంబు నిరంతరంబు నాచేత ధరియింపంబడుచుండు ననిన విని యాబ్రహ్మరాక్షసుండు క్రమ్మఱ భస్మప్రభావశ్రవణకుతూహలుండై యమ్మునీంద్రున కిట్లనియె. 31

క. మునినాథ భవద్దర్శన
మున ధన్యుఁడ నగుచు నఘవిముక్తుఁడ నయితిఁ
దనరుచు జన్మాంతరకృత
ఘనతరసుకృతప్రభావకారణమహిమన్. 32

మ. అలఘుప్రాభవ పూర్వజన్మమున సస్యారామవాటీలసత్సలిలక్షేత్ర మొసంగితిఁ యవనభూపాలుండనై యొక్కనిశ్చలచిత్తుం డగుబ్రాహ్మణోత్తమునకుఁ సంప్రీతితోఁ గావునఁ
గలుషవ్రాతము లెల్ల వీడెను భవత్కారుణ్యలేశంబునన్. 33

క. ఇరువదియే నగుభవమున
నురుతరతేజుఁ డగునొక్కయోగీంద్రుకృపన్
దురితంబులఁ బాయుదువని
తరణిసుతుం డానతిచ్చెఁ దథ్యముగాఁగన్. 34

తే. అట్లుగావున నిర్జనం బైనవనము
నందుఁ ద్వత్సంగతి ఘటించె నద్భుతముగ
నింక భస్మంబు ధరియించియేని దురిత
కర్మములఁ బాయువాఁడ నిక్కము మహాత్మ. 35

సీ. ఈభస్మధారణం బేరీతి నొనరింతు
నెయ్యది తన్మంత్ర మెద్ది ఫలము
నెయ్యది దేశంబు నెయ్యది కాలంబు
నెయ్యది విధిఁ దీని నెఱుఁగఁ బలుక
గాఁ దగు మీవంటిఘనులు మహాత్ములు
పుణ్యవంతులు సర్వభూతహితులు
సదమలచిత్తులు సతతంబుఁ గల్పవృ
క్షముకై వడిఁ బరోపకారపరులు
తే. గాన దుర్జన్మసహితు విజ్ఞానహీను
బాపనిబిడాంధకారకూపప్రవిష్టు
నుగ్రకాయునిఁ బతితు నన్నుద్ధరింపు
భస్మదానం బొసంగి తాపసవరేణ్య. 36

వామదేవమహామునిపాపవిముక్తుఁ డగుబ్రహ్మరాక్షసునకు

నితిహాసరూపంబున భస్మధారణవిక్రమం బెఱిఁగించుట.

వ. అని బహుప్రకారంబులఁ బ్రార్థింపుచున్న యాబ్రహ్మరాక్షసు నకు విభూతిమహత్త్వంబు సవిస్తరంబుగా నితిహాసరూప మునం జెప్పెద నాకర్ణింపు మని వామదేవమునీంద్రుం డిట్లని చెప్పందొడంగె. 37

క. పూర్వమున మందరాహ్వయ
పర్వతవరశిఖరమునకుఁ బ్రమథులు గొలువన్
నిర్వాణఫలప్రదుఁ డగు
శర్వుం డేతెంచె నొక్కసమయమునందున్. 38

మ. గరుడాభాస్వరసిద్ధచారణమరుద్గంధర్వవిద్యాధరు
ల్సురయక్షోరగసాధ్యరుద్రవసురక్షోభూతవిశ్వాశ్విను

ల్హారివై శ్వానరముఖ్యదిక్పతులు సేవార్థంబు గౌరీమనో
హరుసాన్నిధ్యముఁ జేరవచ్చిరివిమానారూఢులై యందఱున్.

వ. మఱియును సనకసనందనాది బ్రహ్మర్షులును నారదాగస్త్య మార్కండేయజాబాలి ప్రముఖానేక దేవర్షులును దక్షాది ప్రజాపతులును ఊర్వశీపురోగమాప్సరోగణమ్ములును జండికాదిమాతృకాగణములును నందిమహాకాళాదిశంకరకింకరులును శంఖకర్ణ ఘంటాకర్ణ వీరభద్ర కుంభోదర వృకోదర మహోదర కన్థాధామాది భూతనాథులును రక్తనీల పాండువర్ణులును ధూమ్రధూసర కర్బురపాలాశవర్ణులును వ్యాఘ్రసూకర భల్లూక దంతావళ సారమేయ సృగాల మర్కటోలూక సింహశరభభేరుండగృధ్రముఖులును ఏకవక్త్ర ద్వివక్త్ర బహువక్త్రనిర్వక్త్రులును ఏకహస్తద్విహస్త చతుర్హస్త బహుహస్తులును ఏకనేత్ర చతుర్నేత్ర బహునేత్రులును దీర్ఘవామనదేహులు నయినభూతగణంబులు పరివేష్టింప సింహాసనాసీనుం డయియున్నసమయమ్మున సనత్కుమారుం డనుమహామునీంద్రుం డరుగుదెంచి సూర్యకోటిసమప్రభుండును బిశంగజటాపటలశోభితుండును నాలోలఫాలనయనుండును ఖండేందుశేఖరుండును నీలగ్రీవుండును నాగేంద్రభూషణుండును వ్యాఘ్రచర్మధారణుండును ఘంటాదర్పణమండితుండును ఖట్వాంగపాశాంకుశత్రిశూలధారణుండును నప్రధృష్యుండును ననిర్దేశ్యుండును గాలాగ్నిరుద్రుండును నయిన పరమేశ్వరునకు నమస్కరించి బహువిధములఁ బ్రశంసింపుచుఁ గృతాంజలిబద్ధుండును వినయవినమితశిరస్కుండు నై యమ్మహాదేవువలన సకల

ధర్మంబులు ప్రశ్నోత్తరంబులవలన నాకర్ణింపుచుండి వెండియు
నమ్మహామునీంద్రుం డిట్లని విన్నవించె. 40

సీ. సర్వజ్ఞ పరమాత్మ సర్వలోకశరణ్య
    సుఖరూప విను భవన్ముఖమువలన
నపవర్గహేతువు లైనధర్మంబులు
    వింటి నన్నియును సవిస్తరముగ
నేధర్మమార్గంబు లెంచి చూచినను బ
    హ్వాయాసజనకంబు లగుచు నుండు
నటుగాన నేధర్మ మప్రయాసకరంబు
    నఘనాశనంబు మహాఫలంబు

తే. నాగమోక్తంబు ముక్తిదం బగుచునుండు
నట్టిధర్మంబుఁ దెలియ నాకానతిమ్ము
భక్తవత్సల యనినఁ గృపాళుఁ డగుచు
నిందుశేఖరుఁ డమ్మౌని కిట్టు లనియె. 41

తే. ధర్మములలోన నుత్తమధర్మ మగుచు
వ్రతములం దెల్ల నంచితవ్రతము నగుచు
నఖిలజంతురహస్యమై యలరుచుండుఁ
దాపసేంద్ర త్రిపుండ్రసంధారణంబు. 42

సాంబమూర్తిసనత్కుమారునకు భస్మప్రభావం బెఱింగించుట.

చ. అన విని మౌని యిట్లనియె నాజగదీశ్వరుతోఁ ద్రిపుండ్రసా
ధనమున కెద్ది ద్రవ్యమధిదైవము లెవ్వరు దత్ప్రమాణముల్
ఘనతరశక్తి యెద్ది కుతుకంబున నన్నియు లోకరక్షణం
బునకు వచింపఁగావలయు భూతగణేశ కృపాపయోనిధీ. 43.

క. అని యడిగిన మునిపతి కి

ట్లనిర్మిత శంకరుఁడు రౌద్రమన నాగ్నేయం
బనఁగఁ జను దగ్ధగోమయ
మనిశము నది ధారణార్హ మగు విప్రులకున్. 44

ఆ. నాల్గువర్ణములును నాలుగాశ్రమముల
వెలయునట్టిమనుజవితతి కెపుడు
భస్మధారణమునఁ బాతకం బగునుప
పాతకమ్ము లెల్ల భస్మ మగును. 45

సీ. వర్ణనీయం బాదివర్ణత్రయంబును
వహ్నిత్రయంబు తత్త్వత్రయంబు
సవనత్రయంబును శక్తిత్రయంబును
వేదత్రయంబును విమలమైన
సత్వాదిగుణము లీశానుండును త్రిపుండ్ర
కాధిదైవతములై యలరుచుండు
నీవేల్పులకు మ్రొక్కి యెలమి ననామికా
మధ్యమాంగుష్ఠాగ్రమానితముగ

ఆ. బ్రహ్మమయము లైన పంచమంత్రంబుల
మఱి త్రియంబకాదిమంత్రములను
మంత్రితముగఁ జేసి మహితఫాలంబున
దగ్ధగోమయంబుఁ దాల్పవలయు. 46

క. జలసమ్మిశ్రితభస్మము
నలవడ ఫాలమున నురమునందు భుజముల
న్వెలయఁగఁ బూసిన నరులకుఁ
గలిమియు బలిమియును గల్గుఁ గలకాలంబున్. 47

ఆ. మనుజు లెవ్వరేని మంత్రంబుఁ దెలియక

భూతిరేఖ నుదుటఁ బూసిరేని
వారలయిన దురితవర్జితు లై పరి
శుద్ధు లగుచు నుందు రిద్ధచరిత. 48

సీ. పరసతీగమనంబు పరధనాపేక్షయుఁ
బరవృత్తిహరణంబు పరధనంబు
కూటసాక్షిత్వంబు కుత్సితభావంబు
పైశున్యమును సురాపానరతియు
నీచసంసేవయు నీచప్రతిగ్రహ
మారణ్యదాహంబు నన్నృతభాష
కన్యారజస్వలాగణికాదికామినీ
సంగమంబును దివాసంగమంబు

తే. వేదవిక్రయమన్నాదివిక్రయంబు
నాదిగాఁ గల్గు కలుషంబు లణఁగిపోవుఁ
దక్షణంబున భస్మసంధారణమున
భవ్యగుణగణ్యదివ్యతాపసవరేణ్య. 49

క. శివభక్తులనిందనమును
శివధనహరణంబు మఱియు శివహేళనముల్
భువి నొనరించిన నరులకుఁ
బ్రవిమలనిష్కృతులు లేనిపాపము లౌదవున్. 50

క. ఏజాతివారలైనను
భూజనములు నుదుట భూతిఁ బూసినమాత్రం
దేజమున సర్వమానవ
పూజితు లై శివపదంబుఁ బొందుదు రనఘా. 51

వ. మఱియును మహేశ్వరవ్రతనిష్ఠాపరు లైనమానవులు శత

కల్పంబులు బ్రహ్మలోకమునను శతత్రయకల్పములు విష్ణు లోకంబునను వసియించి తదనంతరమునఁ బునరావృత్తి రహితం బయిన పరమేశ్వరలోకంబునందు ధ్రువంబుగా నుందురు మునీంద్రా సర్వభూతరహస్యం బైనత్రిపుండ్ర మాహాత్మ్యంబు నీకుం దెలియఁ బలికితి నీయర్థంబు నీచేతఁ బ్రయత్నంబుగా గోపనీయంబు గావలయు నని నిర్దేశించి యప్పరమేశ్వరుం డంతర్ధానంబు నొందు నంత సనత్కుమా రుండు బ్రహ్మలోకమునకుం జనియె నని చెప్పి క్రమ్మఱ యోగీంద్రుండు బ్రహ్మరాక్షసున కిట్లనియె. 52

తే. దివ్యఫలదాయి మామక దేహలిప్త
భస్మసంపర్కమున నీకు భద్రమైన
తెలివి చెందెనుగాన నిర్మలమనీష
సారభసితంబుఁ దాల్చు విజ్ఞాన మొదవు. 53

వ. అని పలికి. 54

చ. అగణితసత్కృపాకలితుఁడై మునినాథుఁడు శైవమంత్రితం
బుగ నొనరించి ఫాలమున భూతివిలేపన మాచరించినన్
విగళితపుణ్యమైనయపవిత్రజగద్భయదాత్మదేహమున్
దెగడుచు బ్రహ్మరాక్షసుఁడుదివ్యశరీరముదాల్చెనంతటన్.55

చ. గురుచరణారవిందములకుం బ్రణమిల్లితదాజ్ఞఁ గాంచి దా
నరుణనిభప్రభాకలితుఁడై మణిదీప్తవిమానయానుఁడై
హరుపదముంభజించెదగనాదరణీయుఁడు వామదేవుఁడున్
ధరణిఁ జరింపఁగా నరిగె ధన్యతనార్తజనాళిఁ బ్రోవఁగన్.

క. ఈకథవిన్నమహాత్ములు
ప్రాకటముగఁ జదివినట్టి భద్రాత్ములు దా

రాకల్పంబుగ సుందురు
శ్రీకంఠపురంబునందుఁ జిరతరభక్తిన్. 57

తే. పుస్తకమునందు భువనప్రశస్తమైన
భస్మమహిమంబు వ్రాసి సద్భక్తి నభవు
భక్తకోటుల కొసఁగినపాత్రులకును
బాపములు వాయు హరుకృప భాగ్యమొదవు. 58

చ. శివచరణారవిందములు చిత్తమునన్ భజియింపుచుండుఁడీ
భువనగణేశునిం దలఁచి భూతిలలాటమునన్ ధరింపుఁడీ
సవనవిరోధికీర్తనము సమ్మతిఁ జేయుఁడు సార్వకాలముం
దివిజమునీంద్రులార జననీస్తనదుగ్ధము లాన రెన్నఁడున్. 59

వ. అని చెప్పిన విని యమ్మహామునీంద్రులు ప్రహృష్టాంతరంగు
లై క్రమ్మఱ సూతున కిట్లనిరి. 60

ఉ. శ్రీగిరిజాధినాథపదసేవనసక్తమనోవిచక్షణ
శ్రీగురువర్యవాక్సరణిచే నుపదేశముఁ గాంచువారికిన్
బాగుగ ముక్తిగల్గు నని ఫల్కితి కేవలదేశికోక్తిచే
నేగతి నిష్టసిద్ధి యగు నీకథఁ దెల్పుము మాకు నేర్పడన్.

వ. అని యడిగిన సూతుం డిట్లనియె. 62

సూతుండు శౌనకాదిఋషులకు భక్తిశ్రద్ధాస్వరూపంబుల నితిహాసరూపంబుగా నెఱింగించుట

క. శ్రద్ధయె లోకహితం బగు
శ్రద్ధయె నిజజననిపగిది సౌఖ్యము లొసఁగున్
శ్రద్ధాపరుల నభీష్టస
మృద్ధులుగాఁ జేయుచుందు రెల్లసుపర్వుల్. 63

శా. శ్రద్ధాభక్తిసమేతులై విబుధులన్ సంప్రీతిఁ బూజించిన

న్సిద్ధించు న్నిజకామితార్థములు నిశ్శ్రేయఃపదప్రాప్తియుక్
శ్రద్ధాహీనులపూజ వంధ్యతరుపుష్పప్రాయ మై యిష్టసం
సిద్ధిం జేయదు సర్వమానవులకు న్సిద్ధంబు ధాత్రీస్థలిన్. 64

ఆ. ఓమహాత్ములార యుపదేశమునకన్న
శ్రద్ధ గలిగి యునికి సిద్ధి దనరు
నిమ్మహార్థమునకు నితిహాస మొక్కటి
విన్నవింతు వినుఁడు వీను లలర. 65

క. క్రౌంచద్వీపుల సరస్వ
త్కాంచీస్థలి వెలయునట్టి ఘనతరబహుష
ట్ప్రంచాశద్విషయములను
బాంచాల మనంగ నొక్కపట్టణ మలరున్. 66

మ. అనిశం బప్పురమేలు ఖండితసమస్తారాతిసంఘాతుఁ డై
హనుమత్కేతుఁడు విక్రమస్ఫురణమానాభ్యున్నతిన్సారతా
శనరాట్కేతుఁడు సత్కృపారసమునన్ సర్వారికేతుండుభూ
జనవిఖ్యాతుఁడు సింహకేతుఁ డనురాజశ్రేష్ఠుఁడుద్యన్నతిన్.

ఉ. సారబలాఢ్యుఁ డానృపతిచంద్రునకుం బ్రభవించె వైరిసం
హారుఁడుదుర్జయుండనుకుమారుఁడుశౌర్యకుమారుఁడర్థిమం
దారుఁడు శైలజాధిపపదాబ్జవిచారుఁడు సింధురాజగం
భీరుఁడు మేరుధీరుఁ డరవిందశరోపమసుందరాంగుఁ డై. 68

వ. అంత. 69

క. జననాథనందనుం డొక
దినమున మృగయాభికాంక్ష దీపింప ధను
స్సునిశితబాణధరుం డై
చనియెం గాంతారమునకు శబరులుఁ గొలువన్. 70

వ. ఇవ్విధంబున న్నమ్మహారణ్యముం బ్రవేశించి యచ్చటం బర తెంచు వేదండగండక పుండరీకభల్లూకవరాహమహిషాది దుష్టమృగముల విదళింపుచు విహరింపుచున్న సమయమునఁ దద్భటుం డయిన యొక్కశబరుండు చండకుం డనువాఁడు మృగాన్వేషణపరుం డై వనమునం దిరుగుచు నొక్కయెడ జీర్ణం బైనదేవాలయమునందు స్ఫుటితం బయినలింగము గావించి దైవనియోగమున దానిం గొనివచ్చి యారాజ నందనునకుం జూపి యిమ్మహాలింగమున కేను బూజనం బొనరించెద దీనిం బూజించువిధానం బెట్టిది సవిస్తరముగా నానతీయవలయు ననిఁ ప్రార్థించినశబరునకుఁ బరిహాసముగా నారాజకుమారుం డి ట్లనియె. 71

చండకుండను శబరోపాఖ్యానము

సీ. ఇమ్మహాలింగంబు నెమ్మితోఁ బూజించు
క్రమ మెఱిఁగింతు సాంగంబుగాఁగ
విను మీవు సంకల్పవిధిపూర్వకంబుగా
నవవారినభిషేచనం బొనర్చి
యొప్పుగాఁ బీఠమం దునిచి యాపిమ్మట
నతిశుభ్రపుష్పగంధాక్షతముల
నర్పించి ధూపదీపాదికంబు లొసంగి
నెమ్మదిలోన ధ్యానమ్ముఁ జేసి
తే. మొదలఁ జితిభస్మ ముపహారముగ నొసర్చి
యంత నాత్మోపయుక్తాన్న మాదరమున
మరల నైవేద్య మొనరించి మంత్రపుష్ప
వందనాదులు గావింపవలయు నెపుడు. 72

క. క్రమ్మఱఁ బూజించి ప్రసా
దమ్ము ధరింపఁ దగు సంతతమును జితాభ
స్మమ్ము నివేదించిన శీ
ఘ్రమ్మున సంతుష్టిఁ జెందు గంగాధరుఁడున్. 73

క. అని యుపదేశించిన విని
జననాథకుమారుపలుకు సత్యం బనుచున్
దనలో నెంచుచు దృఢమతిఁ
జనియెన్ శబరుండు దనదు సదనంబునకున్. 74

చ. నిరుపమభక్తి నాత్మతరుణీసహితంబుగ నీశ్వరార్చనా
పరత వహించి యంతఁ జితిభస్మనివేదన మాచరించి క్ర
మ్మఱనిజభోగవస్తుచయమంతయొసంగుచుఁదత్ప్రసాదమున్
శిరమునఁ దాల్చి పిమ్మట భుజించునతండు మనంబు రంజిలన్.

వ. ఇట్లు శబరీసమేతముగా శబరుం డమ్మహేశ్వరలింగమునకు దృఢభక్తిపరుండై నిరంతరము పూజనం బాచరింపు చున్నంతఁ గొన్నిదినంబులకుఁ జితాభస్మరహితం బైన పాత్రము నిరీక్షించి తత్సంగ్రహణార్థముగా నలుదెసలం బరికించి యెందునుం గానక మఱలి నిజనివాసమునకు వచ్చి విషణ్ణచిత్తమున మౌనవ్రతుండై యున్న నిజవల్లభుంగాంచి తత్కుటుంబిని యిట్లనియె. 76

క. నీ వేటికి చింతించెదు
శైవసమర్చనము లేల సమకూర్పవు నీ
భావముఁ దెలియం బలుకుము
నా విని యాశబరుఁ డనియె నతవదనుం డై. 77

తే. అతివ విను మీదినంబున నీశ్వరోప

హారమునకుఁ జితాభస్మ మబ్బదయ్యె
శైవపూజాంతరాయంబు సంభవించెఁ
గాన నీకనేమి యొనరింతుఁ గమలవదన. 78

క. గురువాక్యోల్లంఘనమున
దురితంబులు వొందుగానఁ దొయ్యలి వినుమా
పరమేశ్వరుఁ బూజింపక
తిరముగ భుజియింప నొల్ల దృఢమతి నెపుడున్. 79

వ. అని ఇవ్విధమున నుడివిన ప్రాణవల్లభునకుఁ దత్కళత్రం
బి ట్లనియె. 80

సీ. ప్రాణేశ దీనికై బరితాపమేటికి
నిపు డొక్కసదుపాయ మేను గంటి
బహుదారుమయనిజగృహదాహ మొనరించి
తనమేను వైచి దగ్ధంబుఁ జేతుఁ
దద్భస్మమున నివేదన మాచరింపుము
పరమేశ్వరునకు సాదరత మెఱయ
నని విన్నవించినఁ దనపత్ని వీక్షించి
శబరుండు పలికె విస్మయమునొంది

తే. సరసధర్మార్థకామమోక్షముల కెపుడు
సాధనంబు సుఖార్ణవంబు సకలభోగ
భాజనమును దయావనం బైనతనువు
నెట్లు విడిచెదు సంతానహీన వగుచు. 81

వ. అని పలికిన శబరునిఁ జూచి శబరి యి ట్లనియె. 82

క. పరజనులకుఁ దా నిచ్చిన
శరీరమున సుకృత మొదవు సామ్రాజ్యగదీ

శ్వరున కొసంగిన తనువుల
వరపుణ్యం బెన్నఁదరమె వాక్పతికైనన్. 83

ఉ. పూర్వభవాంతరంబులను బుణ్యము లెన్ని యొనర్చియుంటినో
పర్వతకందరస్థలిఁ దపంబుల నేక్రియ సల్పియుంటినో
సర్వసరిజ్జలంబుల భృశంబుగ మజ్జన మాడియుంటినో
శర్వసమర్చనంబునకు సారనిజాంగ మొసంగఁ గాంచితిన్. 84

వ. అని పలికి నిజవల్లభు నొడంబఱచి పుణ్యజలావగాహనం బాచరించి శుచీభూతగాత్ర యై హరిద్రాంజనకుంకుమ గంధపుష్పాద్యలంకృత యై నిజగృహద్వారంబున ననలముఁ దరికొల్పి ప్రదక్షిణత్రయం బొనరించి యవ్వీతిహోత్రునకు నభిముఖంబుగా నిలిచి గురువందనంబు గావించి యమ్మహా దేవుం దనమనంబునఁ దలంపుచుఁ గృతాంజలియై యిట్లని స్తుతియించె. 85

ఉ. దేవ మదింద్రియంబులు ప్రదీప్తసుమంబులు దేహ మిష్టసం
భావితగంధధూప మతిభాసురచిత్తము దీప మెన్నఁ బ్రా
ణావళియే హవిస్సు కరణంబులు మీకు సితాక్షతంబు లై
జీవితపూజనం బిపుడు చేసెదనయ్య కృపాపయోనిధీ. 86

తే. సర్వలోకాధిపత్యంబు స్వర్గమైన
బ్రహ్మపదమైన వలదు మీపాద మాన
తావకపదాబ్జభక్తి చిత్తంబునందు
వెలయఁజేయుము భవశతంబులకు నైన. 87

క. అని ప్రార్థింపుచు శబరుని
వనితామణి ధీరవృత్తి వహ్నిజ్వాలకా
మన మలరఁ బ్రవేశింపుచుఁ

దనమేను దహింపఁజేసెఁ దత్క్షణమందున్. 88

క. అంతఁ జితాభస్మము త
త్కాంతుఁడు దా సంగ్రహించి తగఁగఁ గుటీరో
పాంతంబున శైలసుతా
కాంతుని పూజన మొనర్చెఁ గౌతుకమతి యై. 89

సీ. శబరుండు శివపూజ సలుపుచు వివశుఁడై
మహిత ప్రసాదసంగ్రహణమునకు
నెప్పటియట్ల తా నొప్పుగాఁ బిలిచినఁ
దనపత్ని వచ్చి ముందటను నిలిచె
నంత నాశబరుఁ డత్యద్భుతస్వాంతుఁడై
ప్రాంజలి యై యున్నపణఁతిఁ గాంచి
నిర్దగ్ధదేహ వై నీ వెట్లు వచ్చితి
విపుడు నిజాలయం బెట్లు పొడమె

తే. దేజమున నగ్ని దహియించు దినకరుండు
కిరణములను దహించు భూవరుఁడు దండ
మునను దహియించు మనమున భూసురుండుఁ
దగ దహించుట శాస్త్రసిద్ధంబు దలఁప. 90

క. అటుగావున గృహయుతముగఁ
జటులజ్వాలాగ్నిదగ్ధసర్వాంగిక వై
యెటువలె వచ్చితి విప్పుడు
నిటలాక్షుని మహిమఁ దెలియ నేర్తురె మనుజుల్. 91

వ. అని విస్మయాక్రాంతచిత్తుం డై యడిగిన శబరునకు శబరి
యి ట్లనియె. 92

మ. దహనజ్వాలలయందుఁ జొచ్చి సుఖనిద్రం జెంది నిర్మాల్యసం

గ్రహణార్థంబుగఁ బిల్వఁగా వినుచుఁ జాగ్రత్త్వంబు సంధిల్లినన్
గృహముం దేహము పూర్వరూపముల భంగిం జెందనే లెంచితిన్
మహితం బైన శివప్రసాదమిడి నన్మన్నించు ప్రాణేశ్వరా. 93

సీ. అని యివ్విధంబున నతిశయహృదయాను
రాగంబు దోఁపఁ బరస్పరంబు
శబరదంపతులు దా సంభాషణము సేయు
నవసరంబున విస్మయము జనింప
దివినుండి వచ్చె దేదీప్యమానం బగు
మణిమయం బైన విమాన మొకటి
యంత నయ్యిరువుర నతిమైత్రిఁ బుష్పకా
రూఢులఁ జేసిరి రుద్రభటులు

తే. భవ్యశివపారిషదకరస్పర్శనమున
విమలతర మైనదివ్యదేహములు దాల్చి
సిద్ధచారణగంధర్వసేవ్య మైన
శ్రీసదాశివలోకంబుఁ జేరి రపుడు. 94

వ. ఇట్లు శబరదంపతులు శ్రద్ధాపూర్వకంబుగాఁ బరమేశ్వర పూజనం బాచరించి నిజదేహంబులతో మహాయోగిజన సంభావితం బయిన శివలోకంబునకుం జని పరమానందం బున నుండిరని చెప్పి సూతుం డిట్లనియె. 95

క. కులవిద్యాచారంబులు
దలఁపఁగఁ బని లేదు భక్తితాత్పర్యముచే
నలికాక్షుని బూజింపుచు
విలసిల్లెడుఘనుని బోలు విజ్ఞులు గలరే. 96

క. [illegible]

వ్రాసిన జదివినను విన్న వారలకు భవా
నీశకరుణాకటాక్షా
వేశంబునఁ జెందు సిరులు విద్యాసిద్ధుల్. 97

వ. అని చెప్పి సూతుం డిట్లనియె. 98

చ. స్తుతమతులార క్రమ్మఱ విశుద్ధతమిాఱ నుమామహేశ్వర
వ్రతపరిపూర్ణపుణ్యకథ రంజిలఁ దెల్పెద నాలకింపుఁడీ
సుతపశుమిత్రబాంధవయశోబలవర్ధన మార్యవంద్యము౯
సతతశుభాస్పదంబదియు శాశ్వతముక్తిఫలప్రదంబగున్.

ఉమామహేశ్వరవ్రతమునందు శారదోపాఖ్యానము

క. జనసుతుఁ డార్యావర్తం
బున విశ్వరథుం డనంగ భూసురవర్యుం
డనఘాత్ముఁడు గలఁ డొకరుఁడు
మనసిజమదహరణభక్తిమార్గరతుం డై. 100

క. ఆవిప్రకులోత్తమునకు
దైవనియోగమునఁ జేసి తనయారత్నం
బావిర్భవించె నొక్కతె
సావిత్రీప్రతిభ గలిగి శారద యనఁగన్. 101

సీ. ఆకన్యకారత్న మప్పు డష్టమవర్ష
ముననుండఁ జూచి తజ్జనకుఁ డంత
వైవాహిక మొనర్ప వలయు నటంచును
మది నిశ్చయించి సమ్మదమువలన
నొకవిప్రసుతునకు నకలంకమతి నిచ్చె
నంత నాద్విజుఁడు మధ్యాహ్నసమయ
మునఁ గృతోద్వాహుఁడై మొనసి సాయం

కాలమున సరోవరతీరమునకు నరిగి
తే. యచట సంధ్యాదికృత్యంబు లాచరించి
పేర్మిఁ జనుదెంచునెడ విధిప్రేరణమునఁ
జేసి పన్నగదష్టుఁడై చేష్ట లుడిగి
యాధరామరుఁ డపగతప్రాణుఁ డయ్యె. 102

వ. తదనంతరంబ సకలబంధుజనములు బరతెంచి హాహాకారములతో విలాపము లాచరింపుచు నిజకర్మయోగమున మరణము నొందినయావిప్రునకు నౌర్ధ్వదైహికాదివిధానము లాచరించి రంత నాభూసురాంగనయును నిజపతి వియోగమునంజేసి విరహితాలంకారయు నత్యంతదుఃఖాక్రాంతయు నై నిజజనకమందిరమ్మున నుండు నెడ. 103

శారద దీర్ఘసుమంగలి యగుట

శా. శ్రుత్యాచారపరాయణుండుజపనిష్ఠుం డాగమాంతజ్ఞుఁడుం
బ్రత్యాహారసమాధిధారణముఖప్రవ్యక్తయోగాఢ్యుఁ డా
దిత్యద్యోతనుఁ డీశ్వరాంఘ్రికమలాధీనస్వచేతస్కుఁ డై
జాత్యంధుండునునై ధ్రువుండనుమహాత్ముం డేవు డేతెంచినన్.

క. ఆనాతియు నాద్విజునకు
స్నానాదికములను మధురసాహారములన్
మానితమహోపకారవి
ధానంబులఁ బూజసేసె దద్దయు భక్తిన్. 105

తే. ఇట్లు పూజించి మ్రొక్కిన యింతి మెచ్చి
యాద్విజన్ముఁడు జాత్యంధుఁ డగుటఁ జేసి
లలన విశ్వస్త యగుట దాఁ దెలియలేక
పలికె దీర్ఘసుమంగళీ భవ యటంచు. 106

క. ఈవిధమున నావిప్రుఁడు
దీవించిన యింతి యనియె ధీరోత్తమ నే
నేవిధి చిరంటి నగుదును
దా విశ్వాస్త నని నుడివె దథ్యము గాఁగన్. 107

వ. మహాత్మా మీర లమోఘసంకల్పులును యథార్థవాదులును మహర్షిసత్తములు గావున భవదాశీర్వచనం బెట్లు సంఘటింప నేర్చు దురంతచింతాభరాక్రాంతనై యున్న నన్నుద్ధరింప మీరలు దక్క నొండు శరణంబు లేదని చరణంబుల వ్రాలియున్న శారదం గటాక్షించి యత్యంతకరుణారసపూర్ణహృదయుఁడై యమ్మహాముసీంద్రుం డిట్లనియె. 108

చ. కమలదళాక్షి యేనిపుడు కన్నులు గానని వాఁడ నోట నెయ్యము దళుకొత్తఁగా నిను శుభాంగివిగమ్మనియేవచించితిం బ్రమదము దోఁప నీదయినభక్తికి మెచ్చితిఁ గాని నిన్ను నిక్కముగఁ జిరంటిఁ జేతుఁగలకాలమునుల్లముపల్లవింపఁగన్.

క. చతురత సుమామహేశ
వ్రతనియమ మొనర్చి వృషభవాహు భవాని
న్మతి నిల్పి పూజ సల్పిన
నతిశయసౌభాగ్య మొదవు ననవరతంబున్. 110

వ. అనిన శారద యి ట్లనియె. 111

క. మునినాథ నీయనుగ్రహ
మునఁ జేసెద నీవ్రతంబు ముదముదలిర్పన్
జనవినుత సవిస్తరముగ
వినుపింపుము దాని తెఱఁగు విశదముగాఁగన్. 112

వ. అని యడిగిన నమ్మహానుభావుం డి ట్లనియె. 113

తే. చైత్రమున నైన మార్గశీర్షమున నైన
శుక్లపక్షంబునందుల శుభదినములఁ
దనరులస దష్టమీచతుర్దశులయందు
వ్రతము సలుపంగవలయు నవశ్యముగను. 114

ఉమామహేశ్వరవ్రతక్రమము దెలుపుట

సీ. ప్రత్యూషమున సరిత్పావనోదకముల
స్నానం బొనర్చి నిష్కలుషమతిని
ధౌతవస్త్రంబులు ధరియించి దేవర్షి
పితృతర్పణములు సంప్రీతిఁ జేసి
క్రమ్మఱ నిజమందిరమ్మున కేతెంచి
ఫలపుష్పతోరణభ్రాజితంబు
నతిరమ్యమును వితానాలంకృతంబును
మణిమయం బైనట్టిమంటపమునఁ

తే. బంచవర్ణవిరాజితపంచపద్మ
రంగవల్లులు దీర్చి సంరంభ మెసఁగఁ
దండులన్యస్తకలశవస్త్రములమీఁదఁ
గనకమయపార్వతీశుల నునుపవలయు. 115

మ. కలుషాపద్వినివారణార్థముగ సంకల్పంబుఁ గావించి ని
శ్చలభావంబునఁ బార్వతీశ్వరుల శశ్వద్భక్తిఁబూజించియం
జలిబద్ధుండు నిమీలితేక్షణుఁడు నై సంతానసౌభాగ్యము
ల్వేలయం బ్రార్థనసేయఁగాఁ దగు యథావిధ్యుక్తమార్గంబు [నన్.

తే. అనిన శారద పలికె నోమునివరేణ్య
సిద్ధముగ మన్మనోరథసిద్ధి గాఁగ
సమ్మతంబుగ మీర లిచ్చట వసించి

యిమ్మహావ్రతరాజ మీఁడేర్పవలయు. 117

క. అని చెప్పిన మునివరుశా
సనమున నుత్సాహ మొదవ శారదయును స
జ్జనబంధుసమ్మతంబుగఁ
బనుపడఁ దద్వ్రత మొనర్చెఁ బ్రాకటభక్తిన్. 118

పంచచామరము.—

మహాప్రసూనభాసమానమంటపాంతరంబున
న్మహీసురోత్తమోపదిష్టమంత్రతంత్రదీక్షలన్
మహేంద్రముఖ్యదేవమౌనిమాన్యమైనయాయుమా
మహేశ్వరవ్రతం బొనర్చె మంజువాణి యంతటన్. 119

క. కూర్పాసకాంశుకంబులు
శూర్పయుగంబులును గంఠసూత్రములు లస
త్కర్పూరవీటికాదులు
నర్పించె సువాసినులకు నతిదృఢభక్తిన్. 120

వ. ఇవ్విధంబున నాశారదావధూటి దనకు నై ధ్రువమహా మునీంద్రుం డాచార్యుండుగా మార్గశీర్షమాసమున శుక్ల పక్షచతుర్దశీదినమున నుమామహేశ్వర వ్రతం బుపక్ర మించి యథావిధ్యుక్తంబుగా భక్తిశ్రద్ధాసమన్వితయై యొక్కసంవత్సరము సాంగముగా నాచరించి తదనంత రమున వ్రతోద్యాపనము గావింప సమకట్టి నిజమందిరం బలంకృతంబు గావించి క్రమ్మఱ బూర్వోక్తం బైనదినంబు నందుపవసించి పుణ్యతీర్థజలస్నాతయు ధౌతపరిధానధారి ణియు మౌనవ్రతపరాయణయు నై సాయాహ్నసమయం బున గృహంబుఁ బ్రవేశించి యచ్చట కదళికాస్తంభశోభిత

మును నవామ్రపల్లవతోరణమాలికాలంకృతంబును బహువిధఫలపుష్పమంజరీసమేతమును రక్తవర్ణాంకవవితానాలంకృతమును స్వస్తికపద్మకాదివిచిత్రరంగవల్లీ విరాజమానము నైనమంటపప్రదేశమున సువర్ణఖచితంబైనభద్రపీఠము నందు జాతరూపమయము లగుభవానీశంకరప్రతిమలు తండులన్యస్తకలశవస్త్రోపరిభాగమున నిలిపి భూసురకృత పుణ్యాహమంత్రఘోషణములును ననేకవిధమంగళవాద్య ధ్వనులును జెలంగ సంకల్పం బొనర్చి హృత్పద్మమధ్యమున గౌరీశ్వరధ్యానము గావింపుచు నావాహనాసనార్ఘ్య పాద్యంబులను బంచామృతస్నానవిధులను రుద్రసూక్తాభి షేకములను దుకూలాంబరయజ్ఞసూత్రసమర్పణంబులను మణిమయభూషణములును ఘుమంఘుమితగంధలేపనము లను హరిద్రాకుంకుమాక్షతములను గమలకల్హారమాలతీ మల్లికాదిప్రసూనార్చనములను గాలాగరుదశాంగధూప ములను కర్పూరనీరాజనంబులను మధురఫలోపహారము లను మంత్రపుష్పప్రదక్షిణనమస్కారములను ననేకవిధ ములం బూజింపుచు నారాత్రి ప్రథమ ద్వితీయ తృతీయ యామంబులు గడపి జాగరణం బొనరింపుచుండు నంత దైవవశంబునం దన్మహోత్సవసందర్శనార్థసమాగతపౌర జానపదసువాసినీబ్రాహ్మణజనములు నిద్రావశులై యున్న సమయంబున. 121

తే. శారదయు నైద్రుప్రుండు నిశ్చలమనీష
నాలుగవయామమునఁ బూజనములు సలుప
గజముఖునితల్లి యాశ్రితకల్పవల్లి

యంబికాదేవి ప్రత్యక్ష మయ్యె నపుడు. 122

ఆసమయంబునందుఁ దగ నంధకుఁడైనమహాముసీంద్రుఁడుర్
భూసురకాంతయు న్భుజగభూషణుసాధ్వికిసాఁగిమ్రొక్కి పా
ద్యాసనసంవిధానముల నర్చితగా నొనరించిన న్మహో
ల్లాసముతో భవానియును లాలితభాషల వారి కిట్లనెన్. 123

మీభక్తిశ్రద్ధలకును
మీభాస్వద్వ్రతమునకును మెచ్చితి భవదీ
యాభీష్టార్థ మొసంగెద
నో భూసురవర్య వేఁడు ముత్సాహమునన్. 124

అని యానతిచ్చిన యమ్మహాదేవికిఁ బ్రణమిల్లి ద్రువమహా
మునీంద్రుం డి ట్లనియె. 125

దైవాధిష్ఠితకర్మయోగమున జాత్యంధుండ నై యుండ నో
దేవీ నిష్కృతి యైన యీావనిత భక్తిశ్రద్ధఁ బూజింప నేఁ
జూావే దీర్ఘసుమంగలీ భవ యటంచుర్ స్వస్తిగాఁ బల్కితి
న్నా వాక్యంబు యథార్థమౌనటుల నానందాప్తిఁగావింపవే.
పతితోడుతఁ జిరకాలము
నతిమైత్రి మెలంగునట్లు నాపిమ్మట స
త్సుతు నొకనిఁ బడయునట్లుగ
నతివకు వర మిమ్ము మది మహోదర మొదవన్. 127

అని ప్రార్థించిన విప్రుని
వినయోక్తుల కలరి శైలవిభుకన్యక నె
మ్మనమున దయ దళుకొత్తఁగ
వనిత న్వీక్షించి పలికె వాక్యప్రౌఢిన్. 128

శారదయొక్క పూర్వజన్మ వృత్తాంతము దెలుపుట.

ఉ. ఓవసుధామరేంద్ర విను మొక్కటిచెప్పెదనీలతాంగిముక్
ద్రావిడదేశమం దొకధరామరవర్యుద్వితీయపత్ని యై
పావనశీలవృత్తముల భావజతంత్రకలానుభూతి నా
నావిధకైతవంబుల మనం బలరించుచు నుండె భర్తకున్. 129

తే. ఆద్విజన్మాగ్రగణ్యుఁ డహర్నిశంబుఁ
జిఱుతప్రాయంపుపత్ని మచ్చికలు దగిలి
యగ్రభార్యాపరిత్యాగ మాచరింప
నదియు ననపత్యయై మృత్యుపథముఁ జెందె. 130

క. ఆరెండవభార్యయు శృం
గారవిభూషణదుకూలకలితాంగిక యై
గౌరీపూజలు సలుపుచు
సారాచారముల వెలసె జనులు నుతింపన్. 131

మ. స్ఫురదాకారవిలాసవిభ్రమములం బొల్పారి ప్రాణేశత
త్పరయై భామయటంచు పేరువెలయం బ్రఖ్యాతయైయుండఁగాఁ
బొరుగింట న్వసియించువిప్రుఁడొకఁడాపూబోణివీక్షించి త
త్స్మరతాపేక్షితుఁడయ్యె మన్మథశరక్షుణ్ణాంతరంగంబునన్.

తె. ఆద్విజన్ముఁడు వశ్యమంత్రౌషధాది
సాధనము లెన్ని చేసిన జడతలేక
తను వరింపనిభామను గని తదీయ
సంగమాపేక్ష గ్రుక్కిళ్లు మ్రింగుచుండె. 133

వ. ఇట్లు దురంతరం బైనవిప్రగేహినీవ్యామోహంబున విప్ర
లంభవ్యథాశిథిలీకృతమానసుం డై కోపతామ్రాక్షి యగు
నక్కామినిచే నివారితుం డై యాకాముకభూసురుండు

నిరాశుండై కొంతకాలమునకుఁ దదీయధ్యానపరాయణ
త్వమునఁ గాలవశత్వమునం జెంది క్రమ్మఱ విప్రకులమున
సంభవించి యీజన్మమున దీనిం బాణిగ్రహణము గావించి
యావిధంబున నిధనంబు నొందె నిమ్మత్తకాశినియుఁబతివ్రత
యగునిజసపత్నికి భర్తృవియోగం బొనరించెం గావునఁ
దద్దోషమున నీభవమున నిట్టి దురవస్థ ప్రాప్తించె నని
యానతిచ్చి యమ్మహాదేవి వెండియు నిట్లనియె. 134

తే. ఆద్విజన్మకులావతంసాగ్రపత్ని
పతివియోగాభితప్తయై పలవరించి
కాలగతిఁ జెంది భుజగియై క్రౌర్యమునను
గలుషమతి దీనిభర్తను గరచి చనియె. 135

క. సతిపతుల కెడలు వాపిన
యతివలు కౌమారసమయమందులను విని
ర్గతభర్తృకలై యుందురు
సతతమును ద్రిసప్తజన్మసముదయమందున్. 136

మ. వినుమీ శారద పూర్వజన్మమున నుర్వీదేవతాపత్నియై
నను బూజించుట నిమ్మహావ్రతము సానందంబుగాఁ జేయుట
న్ననులోకోత్తరునిన్ భజించుటను ఖండీభూతదుర్దోషయై
ఘనకల్యాణముఁ జెందఁగాఁగలదునిక్కంబారయన్ భూసురా.

సీ. ఆభామహృదయేశుఁ డగు భూసురేంద్రుండు
దనపత్ని మదిలోనఁ దలఁచి తలఁచి
కొంతకాలంబున కెంతయుఁ దనమేను
విడిచి క్రమ్మఱఁ బాండ్యవిషయమునను
విప్రుఁడై జన్మించి వేదశాస్త్రజ్ఞుండు

ధనవంతుఁడును గృతోద్వాహుఁ డగుచు
నున్నవాఁ డిచటికి మున్నూటయిరువది
యోజనంబులదూర ముర్వియందు
తే. నాద్విజన్మసమాగమం బందుచుండు
స్వప్నసమయంబులందు నీచంచలాక్షి
యంతమీఁదట వేదవేదాంతతత్త్వ
ధన్యుఁ డైనట్టియొక్కనందనునిఁ గాంచు. 138

వ. అని యమ్మహామునీంద్రునకుఁ దెలియంబలికి శారదం గాంచి గౌరీదేవి యి ట్లనియె. 139

మ. యువతీపూర్వభవప్రసిద్ధపతి సంయోగాప్తినీయందుసం, భవ
ముఁ జెందుఁగుమారుఁడొక్కరుఁడురూపఖ్యాతుఁడా మీఁ
దటఁ, ధ్రువమాంగల్యతనీవిభుంగలసిసంతోషంబువర్ధిల్లనీ
భువిలోన న్విహరించి శాంకరపదంబుఁ జేరు మారూఢిగన్.

క. అని నిర్దేశించి జగ
జ్జనని తిరోహితము నొందె సంయమివర్యుం
డును శారదచేఁ దగఁ బూ
జనమంది నిజేచ్ఛ నరిగె సమ్మదలీలన్. 141

వ. తదనంతరంబ ప్రభాతసమయమున నాశారదయుఁ గాల్యకరణీయములు నిర్వర్తించి వ్రతాంగం బైనహోమము గావించి కుటుంబసంపన్నులును శ్రోత్రియులు నైన బ్రాహ్మణజనములకు గోభూహిరణ్యాదిదానములును వస్త్రకలశద్వయసమేతములైన ప్రతిమాయుగ్మములును దానములొనరించి బ్రాహ్మణసమారాధనములు గావించి తదాశీర్వాదములు గైకొని తానును విఘుసాన్న ప్రాశనయై

యనుదినమును భవానీశంకరులం దనమనమున నారాధిం
పుచుఁ బితృగేహంబున సుఖమ్మున నుండె నని చెప్పి క్రమ్మఱ
సూతుం డి ట్లనియె. 142

క. అంతట నాశారదయును
సంతసములు జెంది స్వప్నసమయములందుఁ
మంతనమునఁ బ్రతిదినమును
గాంతునితోఁ గలయుచుండె గౌరీమహిమన్. 143

ఆ. అథ రామరుండు నటు ప్రతినిశియందు
సమ్మదమున స్వప్నసమయమందు
నావధూటిసురత మనుభవింపుచు నుండె
దైవమాయఁ జేసి తథ్యముగను. 144

వ. ఇట్లు గౌరీ ప్రసాదమున వరము వడసి ప్రతిరాత్రియందు
నాత్మేశ్వరుం డైనభూదేవునిసమాగమంబుఁ జెందియుండ
నంతట కతిపయదినముల కవ్వధూటి యంతర్వత్ని యై
యున్నఁ దల్లక్షణముల పరీక్షించి పురమునం గలుగువృద్ధ
బాంధవజనములందఱు నయ్యింతిం గాంచి యిది పుంశ్చలి
యని మనంబున సంశయించి యందఱు నొక్కయెడకుం
జనుదెంచి యబ్బాలిక నచ్చోటికి రావించి తిరస్కార
పూర్వకంబుగా నందఱు నైకమత్యంబున ని ట్లనిరి. 145

ఆ. భామ నీవిభుండు పరలోకగతుఁ డయ్యె
నిపుడు నీకు గర్భ మెట్లు కలిగెఁ
దథ్యముగ వచింపు తబ్బిబ్బులాడిన
శిక్ష కర్హురాల వీక్షణమున. 146

క. అని భర్జింపుచు నడిగిన

జనములవాక్యముల కులికి సంత్రాసమున
న్వనితయు సిగ్గు జనింపఁగఁ
బనుపడ వారలకు మారు వలుకక యుండెన్. 147

వ. ఆసమయంబున. 148

ఉ. ఆదరమింతలేక యపు డార్యజనంబులు మంతనంబునన్
వేదపురాణశాస్త్రపదవిం బరికింపుచు జారికాగుణో
న్మాదిని దీని నీక్షణమున న్వపనంబును గర్ణనాసికా
చ్ఛేదముగోత్రదూరతయుఁ జేయుదమంచునునిశ్చితాత్ములై.

ఆ. శారదయును దనకు శరణ మెవ్వరు లేక
మానభంగభీతి మదిని దోఁప
ధీర యగుచుఁ బార్వతీపరమేశులఁ
జిత్త మలరఁగా భజింపుచుండె. 150

వ. ఆసమయంబున. 151

సీ. కామినికిని బహిష్కారంబు గావింపఁ
దలఁచిన సభికులతలఁ పెఱింగి
సందేహములు మాని యందఱు వినుచుండ
నశరీరవాణి యిట్లనుచుఁ బలికె
నీసాధ్వి సౌజన్యభాసమానసుశీల
సరసవివేకభాస్వచ్చరిత్ర
యీమానవతి దేవతామహత్త్వంబున
గర్భంబుఁ దాల్చె నిష్కలుషవృత్తి

తే. నీవధూటిని బురజను లెవ్వరేని
జారకాంత యటన్న నాక్షణమునందు
వారిజిహ్వలు తునియలు వ్రయ్యలగుచు

జగతిపైఁ బడు మదికి విస్మయము దోఁప. 152

క. అని భయ మొదవఁగఁ బలికిన
విని యందఱు పరమహర్ష విస్ఫారితలో
చనులై తమమనముల నా
వనిత పతివ్రత యటంచు వర్ణించి రాగిన్. 153

వ. ఆసమయంబున నివ్వెఱగంది యున్నసభ్యులం గనుంగొని తత్త్వవిదుం డైనయొక్కవృద్ధవిప్రుం డి ట్లనియె నీప్రపంచం బంతయు నీశ్వరమాయామయం బీసంసారచక్రంబునందు భావాభావంబులు లేవు నీయర్థంబు భగవంతుం డైన పరమేశ్వరుం డెఱుంగుఁగాని యితరులకుం దెలియ నలవి గాదు తొల్లి యువకేతుం డనురాజర్షివీర్యంబు జలంబులం బడినఁ దజ్జలపానం బొనరించి యొక్కకన్యక గర్భంబు ధరియించె విభాండకమహామునీంద్రుశుక్లంబు పానంబుసేసి యొక్కహరిణి గర్భంబుదాల్చి ఋశ్యశృంగుం డనుమహామునిం గాంచె సురాష్ట్రుం డనురాజు దేహంబు స్పృశియించి యొక్కకురంగి గర్భిణియై తామసుం డనుమనువుం బడసెనిత్తెఱంగున నుపరిచరుం డగువసురాజవీర్యంబు యమునాజలంబులం బడిన నందొక్కమత్స్యంబు గ్రాపుటం జేసి తద్గర్భంబున సత్యవతి సంభవించె మహిషీగర్భంబున మహిషాసురుండు జనియించె సత్యపురంబునం గల్గునారీజనంబు లొక్కకారణంబున గర్భము దాల్చిరి. వసుదేవ సమాగమంబు లేక రోహిణీదేవి గర్భంబు దాల్చి బలభద్రునింగాంచె జాంబవతీనందనుం డైనసాంబునిజఠరంబున మహర్షిశాపంబునం జేసి యొక్కముసలం బుద్భవించె

యువనాశ్వుం డనురాజు మునీంద్రాభిమంత్రితంబు లైన జలంబులు ద్రావ తద్గర్భంబున మాంధాత యనురా జుద్భవించెఁ గావున నివ్వనితయు వారలయట్లు మహావ్రతప్రభావంబువలనను మహర్షి పాదసేవనంబువలనను ననిందితంబైన గర్భంబుఁ దాల్పెఁబోలు దీనికి సంశయింప వలవ దేతద్గర్భలక్షణంబు నారీజనంబులు రహస్యంబుగా నడిగిన నీయర్థంబు విస్పష్టం బగు నని పలికిన నావృద్ధబ్రాహ్మణువచనంబులకు సమ్మతించి యోషిజ్జనంబు లేకాంతంబుగా నాశారదావధూటి సాంత్వనవచనంబుల నాశ్వాసించి యి ట్లనిరి.154

ఆ. పురుషసంగమమునఁ బొలఁతులు గర్భంబుఁ
దాల్చుచుందు రెపుడు ధాత్రియందుఁ
బురుషహీన వగుచుఁ బొందుగా గర్భిణి
వగుట కేమి హేతు వంబుజాక్షి. 155

క. లోకంబులోన నిట్టి వ
నేకంబులు గలవు దలఁప నిది యబ్బురమే
యేకాంతభావ మొప్పఁగ
నోకోమలి మాకుఁ దెలుపు ముల్లం బలరన్. 156

సీ. అనిన శారద యిట్టులనిన వారలతోడ
వినుఁ డొకదినమున విప్రవరుఁడు
జాత్యంధుఁ డైనట్టిసంయమి చనుదెంచి
యస్మత్కృతార్చన కాత్మనలరి
మాంగల్యవతి వగు మని పల్కి యటమీఁద
నాదువృత్తాంతమంతయును దెలిసి

తనవచనంబు దథ్యంబుసేయఁ దలంచి
రంజిల్లు గౌరీశ్వర వ్రతంబు
తే. సేయ నియమించె నట్లు నేఁ జేయుచుండ
నంత గౌరి ప్రసన్నయై యానతిచ్చె
వత్స త్వత్పూర్వభవపతి స్వప్నసంగ
మంబున జనించు నీకుఁ గుమారుఁ డనుచు. 157

తే. ఇదియ మామకవృత్తాంత మింతకన్న
నన్య మొక్కటి యెఱుఁగ నోయతివలార
సకలమునకును భగవంతుఁ డొకఁడె సాక్షి
యితరజనులకు నీయర్థ మెఱుఁగ నగునె. 158

క. అని శారద వచియించిన
విని యందఱు నిది దలంప విధికృత మనుచున్
ఘనసంశయవిరహితు లై
చనిరి నిజస్థానములకు సమ్మదలీలన్. 159

వ. అంత. 160

క. పదియగునెల నాశారద
సదమలగుణహారు వేదశాస్త్రవిచారున్
మదమాత్సర్యవిదూరు
న్మదననిభాకారు నొకకుమారునిఁ గాంచెన్. 161

వ. అంత నవ్వనితయుఁ బితృసోదరమాతృబంధుమిత్రసమేతం బుగా నాత్మనందను సుపలాలనం బొనర్చుచు సుఖంబున నుండునెడఁ గొన్నిదినంబులకు నొక్కపర్వకాలంబున గోకర్ణ క్షేత్రమునకుఁ బ్రాగ్దక్షిణపశ్చిమోత్తరదేశంబులం గల్గు సమస్తజనంబులుం జనుదెంచుచున్నయెడ నాశారదయుఁ

కుమారపిత్రాదిసహితంబుగా నాస్థలంబునకుం జని యందు స్నానదానాదికంబుల రుద్రాభిషేకపూజామహోత్సవంబుల భూసురసమారాధనంబులం గొంత ప్రొద్దు గడపి యొక్క మంటపప్రదేశంబునఁ గూర్చుండి సకలప్రజాసందర్శనంబు గావింపుచుండు నెడ నచ్చటికి దైవవశంబున మున్ను ప్రతి రాత్రియందు స్వప్నసమయంబునం గానంబడుచున్న పాండ్యదేశసమాగత బ్రాహ్మణునిం గాంచి భవాంతరనిజ వల్లభుండు గావలయు నని సంశయావిష్టచిత్తయై తదేక ధ్యానమున నిరీక్షించుచుండ నాసమయమున నాభూసుర శ్రేష్ఠుం డమ్మానినిం గనుంగొని తనకు సార్వకాలమును స్వప్నసమాగమం బొనరించునింతి యిదియ కావలయు నని మనమున సందేహింపుచు నాకామిని ముఖలక్షణంబులు నిరీక్షింపుచుఁ దత్సమీపంబునకు వచ్చి యకోమలితో నిట్లనియె. 162

క. మదిరాక్షి నీస్థలం బె
య్యది నీతలిదండ్రు లెవ్వ రభిధానం బె
య్యది యీబాలకుఁ డెవ్వఁడు
హృదయేశ్వరుఁ డెవఁడు నుడువు మింతయుఁ దెలియన్. 163

మ. అనినన్నారదయాద్విజేంద్రునకు నాద్యంతంబుగాఁ బాష్పలో
చన యై యాత్మకథానులాపములు లజ్జానమ్రవక్త్రంబుతో
వినుపింప న్విని యెంతకష్ట మనుచున్విప్రుండు కారుణ్యముక్
జనియింపందలయూఁచిసస్మితముగాఁజంద్రాస్యతో నిట్లనున్.

ఆ. వనిత నీవివాహదినము దప్పకయుండ
నీవిభుండు దీర్ఘనిద్రఁ జెందె

నీకుమారతిలక మెట్లు నీకు జనించెఁ
దెలియఁ బలుకవలయు దీనివిధము. 165

క. అని పరిహాసముగాఁ బలి
కిన విప్రునివాక్య మాలకింపుచు లజ్జా
వనతాస్య యగుచు నప్పుడు
వనితామణి యూరకుండె వచనరహితయై. 166

సీ. ఇవ్విధంబున నుండి యెలనాఁగ యొక్కింత
తడవు విచారించి ధైర్యమూఁది
యాభూమిసురున కి ట్లని పల్కె నప్పు డో
యనఘ నీ విట్లు న న్నడుగ నేల
నను నీ వెఱుంగుదు నిను నే నెఱుంగుదు
మనల కిర్వురకును మనసు సాక్షి
సంతతం బగుస్వప్నసమయంబునందుల
నన్యోన్యసౌహార్ద మలరుచుండ

తే. నుదయమందెను శారదేయుం డనంగ
ధీరుఁ డితఁ డని సర్వంబుఁ దెలియఁబల్కి
తద్వ్రతఫలంబులోన నర్ధం బొసంగి
నిజతనూభవు నిచ్చె నాద్విజున కపుడు. 167

ఉ. భూసురశేఖరుండు నిజపుత్త్రకుఁ గౌఁగిట గారవించి సం
త్రాసము లేక దానితలిదండ్రులచేత ననుజ్ఞ గాంచి సో
త్ప్రాసము మీఱ ధాతృలిఖితంబు యథాస్థితిఁ దప్పకుండఁగా
నాసతిఁ జెట్టఁబట్టుకొని యాత్మపురంబున కేఁగె లీలతోన్.

మత్తకోకిల.—
ఇత్తెఱంగున నర్ధరామరుఁ డింటికిం జనుదెంచి య

మృత్తకాశిని నాత్మగేహినిమాడ్కి నెమ్మది నెంచుచున్
నృత్తగీతకళాదివిద్యల నెమ్మిఁ గాలముఁ బుచ్చుచున్
జిత్తసంభవకేళిఁ దేల్చె విచిత్రబంధము లొప్పఁగన్. 169

వ. ఇవ్విధమున నాదంపతు లశ్రాంతరతికాముౖలె రతికాముల చందమునం బ్రవర్తింపుచు ననేకసంవత్సరములు భూతలమున యథేష్టభోగము లనుభవింపుచుండిరి యంతఁగొంత కాలమున కావిప్రుండు విగతజీవుం డైన నతనితోడ నాశారదయు ననుగమనంబు గావించెఁ దదనంతరం బయ్యిరువురు దివ్యదేహములు ధరియించి విమానారూఢులై శివలోకమునకుం జని సుఖమున నుండి రని చెప్పి సూతుం డమ్మునీంద్రుల కి ట్లనియె. 170

చ. యతివరులార భక్తివినయంబులు మీఱ నుమామహేశ్వర
వ్రతకథ యెవ్వరేనియును వ్రాసిన విన్నఁ బఠించినంత సం
తతబహుపుత్త్రపౌత్త్రధనధాన్యచిరాయురుపేతులై విని
ర్గతభయశోకమైనగరకంఠనివాసముఁ గాంతు రెప్పుడున్.

రుద్రాక్షమహత్త్వము

ఉ. అక్షయభోగదాయకమఘాపహారంబు శుభప్రదంబు ఫా
లాక్షమనఃప్రియంబు సకలద్విజబృందనిమేషణార్హమున్
మోక్షఫలప్రదంబును సముజ్జ్వలగాత్రపవిత్రమైనరు
ద్రాక్షమహత్త్వమెన్నెదనుదాపసులారవినుండువేడ్కతోన్.

క. రుద్రాక్షవిభూషితు లగు
భద్రాత్ములు నిష్కళంకభాగ్యాన్వితులై
యద్రిసుతావిభుకృప నిరు
పద్రవులై యుందు రెపుడు ప్రజలు నుతింపన్. 173

ఆ. భక్తిరహితుఁ డైన భక్తియుక్తుం డైన
నిర్మలాత్ముఁ డైన నీచుఁ డైన
భద్రఫలద మైన రుద్రాక్షము ధరించి
పాపచయమువలనఁ బాయు నరుఁడు. 174

సీ. వేయురుద్రాక్షము ల్కాయంబున ధరింపఁ
బ్రణమిల్లుచుండు దేవవ్రజంబు
పదియాఱు పదియాఱు బాహుయుగ్మములందు
సికయందు రుద్రాక్ష మొకటిఁ జేర్చి
కరమున నలువది కరములఁ బండ్రెండు
నొక్కటొక్కటి గర్ణయుగమునందు
నతులితాష్టోత్తరశతము వక్షమునందు
ధరియించెనేని శంకరునిపోల్కిఁ

తే. బూజితుండగు మనుజుండు దేజమలరఁ
గనకముక్తాప్రవాళార్కకలిత మైన
విమలరుద్రాక్షసరము కంఠమునఁ దాల్చి
నరుఁడు ప్రత్యక్షశివుఁడన ధరణి వెలయు. 175

సీ. మంత్రంబు రుద్రాక్షమాలిక గణియింప
జప మొక్కటి యనంతసౌఖ్య మొసఁగుఁ
దలను రుద్రాక్షంబు దాల్చి మజ్జనమాడ
సమకూఱు జాహ్నవీస్నానఫలము
రుద్రాక్షధారిమర్త్యుని జెంద వఘములు
కమలబాంధవుని చీఁకట్లకరణి
రుద్రాక్షధరుఁడు దరిద్రుఁడైనను మహా
సామ్రాజ్యయోగనిశ్చలతఁ జెందు

ఆ. రుద్రరూపమైన రుద్రాక్షమును విమ
లాంబుబిందుసేచనంబుఁ దక్కఁ
బుష్పగంధములను బూజించిరేనియు
శివసమర్చనంబు సేసినటుల. 176

క. ఏకత్రిపంచసప్తన
వైకాదశబహుముఖముల నెసఁగుచు నుండున్
శ్రీకరరుద్రాక్షంబులు
శ్రీకంఠమయంబు లగుట సిద్ధం బరయన్. 177

క. ఇందుల కొకయితిహాసం
బిందుకళాధరుహితం బభీష్టప్రద మా
నందకరం బగునది మీ
సందేహము వాయ వినుఁడు సన్మునులారా. 178

సీ. శ్రీసింధుమేఖలాసీమంతరత్నమై
దీపించు కాశ్మీరదేశమునను
భద్రసేనుం డనుపార్థివోత్తముఁ డుండు
సకలప్రజానురంజనకరుండు
అమ్మహీవిభునకు నాత్మజుం డుదయించెఁ
దరణితేజుండు సుధర్ముఁ డనఁగ
మఱియు నారాజసుమంత్రికి నందనుం
డొకరుఁడు గలఁడు తారకుఁ డనంగ
తే. వార లిరువురు బాల్యభావమునఁ జేసి
శయనపానాన్నభోజనసమయములను
శాస్త్రపఠనాదివిద్యాప్రసంగములను
బోడువాయక యుందురు వేడుకలర. 179

మ. రణదుద్యన్మణిదీప్యమానకనకగ్రైవేయకోటీరకం
కణహారాంగదనూపురాదుల నలంకారంబు గావించినన్
క్షణమాత్రంబునఁ బాయఁద్రోచికడువేడ్కన్ లక్ష్మి రుద్రాక్షభూ
షణముల్ద్రాల్తురువారలిర్వురుమహోత్సాహంబు దీపింపఁగన్.

క. అక్షీణకృపాకలితక
టాక్షములఁ దదీయజనకు లనురాగమునన్
శిక్షించిన విడువక రు
ద్రాక్షతతు ల్ద్రాల్తు రెపుడుఁ దన్మాణవకుల్. 181

పరాశరుండు భద్రసేనుసభకు వచ్చుట.

తే. అంతఁ గొన్నిదినంబుల కరుగుదెంచె
ముదము దోఁపఁ బరాశరమునివరుండు
భద్రమతి భద్రసేనభూపాలుసభకు
వాసవునిఁ జేర గురుఁడు విచ్చేసినట్లు. 182

క. ఎదురేఁగి మ్రొక్కి భూపతి
ముదమున నర్ఘ్యాదివిధుల మునిసుత్రామున్
సదమలమతిఁ బూజించెను
మృదుతరగంభీరమధురమితవచనుం డై. 183

తే. ఇట్లు పూజించి యమ్మానవేశ్వరుండు
విమలమణిమయకనకపీఠమున నునిచి
కుశలసంప్రశ్న మొనరించి కొన్నివార్త
లడిగి ప్రస్తావమున మౌని కనియెఁ బ్రీతి. 184

వ. మునీంద్రా మదీయనందనుం డైనసుధర్ముండు నస్మత్ప్రధాని
కుమారుం డయినతారకుండును వీర లిరువురు బాలకులు
మణిమయాభరణంబులు విసర్జించి రుద్రాక్షభూషణాలంకృత.

శరీరులై యుండుదురు వీర లిట్లుండుట కెద్ది హేతువు సర్వజ్ఞులు త్రికాలజ్ఞులు నైనమీర లీయర్థంబు సవిస్తరముగా మాకుం దెలుపవలయు నని యడిగిన భద్రసేనభూపాలునకుఁ బరాశరమహామునీంద్రుం డిట్లనియె. 185

పరాశరుండు సుధర్మతారకులవృత్తాంతంబు దెలిపెడుకథ.

క. జననాథ విను భవన్నం
దనవరయుష్మత్ప్రధానతనయులగుణముల్
ఘనచరితంబులు దెలియఁగ
వినుపించెద వీరిపూర్వవృత్తాంతంబుల్. 186

క. నందిగ్రామం బనుపుర
మందముగా నుండు కోసలావని సతతం
బందుండు నొక్కతె మనో
నందిని యనువారవనిత నవయౌవన యై. 187

సీ. చతురంతయానము ల్చామరఛత్రము
ల్భాసురతరములౌ పాదుకలును
లాలితామూల్యదుకూలాంబరంబులుఁ
దపనీయపర్యంకతల్పములును
జిత్రమాల్యములు దాసీదాసజనములు
గోమహిషాద్యదికస్తోమములును
కర్పూరమృగమదగంధలేపనములు
మణికాంచనవిరాజమానగృహము

తే. భూషణంబులు మృష్టాన్నభోజనంబు
నప్రమేయధనంబు ధాన్యాదికములు
గలిగి పరిపూర్ణభోగభాగ్యముల వెలయు

శంబరాంతకఘోటి వేశ్యావధూటి. 188

మ. శివనామ స్తవముల్ శివార్చనములున్ శ్రీకంఠసంసేవయు
న్శివభక్తాంఘ్రిసరోజవందనములున్శీలంబు ధర్మంబు స,త్యవ
చోర క్తియువిప్రభక్తియునుసౌహార్దం బొగిం గల్గియ,య్యు
వతీరత్నము కామచారిణియునై యుండున్బ్రమోదంబునన్.

క. తలపోడవు ధన మొసంగిన
పలుగాకులతోడ మద్యపానీయులతోఁ
గులహీనులతోడను రతి
సలుపదు తద్వారకాంత స్వప్నమునందున్. 190

కుక్కుటకథనము.

క. అక్కామిని క్రీడార్థము
మక్కువతోఁ బెనిచె నొక్కమర్కటవరమున్
గుక్కుటమును దద్ద్వితయం
బక్కజముగ నింతి మ్రోల నాడుచు నుండున్. 191

తే. వానరమునకు రుద్రాక్షవలయహార
కంకణాంగదముద్రికాకర్ణకుండ
లాద్యలంకారము లొసంగి యబల యొకటి
చూళికను గట్టె నలతామ్రచూడమునకు. 192

చ. అనిశము తద్విలాసవతి యాప్తులు గొల్వఁగ నాట్యమంటపం
బునకరుదెంచివాద్యరవములెచ్చెలఁగ న్నటియింపుచుండఁగాఁ
గనుఁగొని యభ్యసించి కుతుకం బలరంగమనీయగీతన,ర్తన
ములుసల్పుచుండుదురుదారునువారునుతామ్రచూడముల్.

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వారాంగనారత్నం బనేకవిధములం గ్రీడిం
పుచు నభీష్టభోగంబులనుభవింపుచుండు నంతటఁ గొన్నిదిన

ములకు భూతి త్రిపుండ్ర రుద్రాక్షమాలికాధారణుండును జటిలుండును ప్రకోష్ఠభాగ ప్రదీపితమణికంకణుండును మహాధనికుండును శివవ్రతుండును నగు నొక్క వైశ్యుండు రంభాసమాగమంబునకుం జనుదెంచు నలకూబరువిధమ్మునం దద్గృహమునకు వచ్చినం గని యతని నర్ఘ్యపాద్యాది సత్కారముల సంతుష్టుం గావించి సాదరముగా బీఠమునం గూర్చుండ నియమించి సరసానులాపములం గొంత ప్రొద్దు పుచ్చి వెండియుం బరిహాసమ్ము దోఁప నవ్వారకామిని యి ట్లనియె. 194

వేశ్యావైశ్యసంవాదము.

క. శంకరునిభుఁడవు భూషా
లంకృతదేహుఁడవు భద్రలక్షణుఁడవు నా
మాంకంబుగ ముంజేతను
గంకణము ధరింప నేమి కారణ మధిపా. 195

క. నీకేటికి వైశ్యోత్తమ
యీకంకణరాజమిమ్ము హితమతి వెలయన్
నాకభిమతమై యున్నది
వీకన్ ధరియింతు లోకవిఖ్యాతముగన్. 196

చ. అన విని వైశ్యుఁ డిట్లనియె నంబుజలోచన నాదుకంకణం
బనుపమరత్నసంయుత మనర్ఘ్యము గావున దీనిమూల్యమెం
తని వచియింపఁగాఁ దగు మహాధనకోటిశతంబు లిచ్చి నీ
మన మలరన్ ధరింపు మిఁక మచ్చికతోడుత నీ కొసంగెదన్.

మ. అనిన న్వారవధూటి యిట్లనియె వైశ్యాధీశ మీబోంట్లకుం
జనునే వేశ్యలకిచ్చిమూల్యమడుగన్ సంభోగవాంఛారతిన్

ధనరత్నాభరణాదు లిచ్చు టరుదే ధన్యుండ వీవట్లుగా
వున నీకంకణమిచ్చి చిత్తమలరన్ భోగింపుమత్యాదృతిన్. 198

వ. అనిన విని వైశ్యుం డిట్లనియె. 199

చ. వినుహరిణాక్షి యిద్ధరను వేడుకకున్వెల లేదుగావున
న్గొనుమిదె రత్నకంకణముఁ గూరిమి నిచ్చెదనైన దీనికిన్
దినముల సంఖ్య దెల్పుము మదీయమనోరథసిద్ధికై యన
న్వని కలకంఠి పల్కె పృథివీస్పృశుఁ జూచి గభీరభాషలన్.

తే. యామినీత్రయపర్యంత మాత్మనాథ
నాదు దేహంబు భవదధీనం బొనర్తు
సత్యమీపల్కు దీనికి సాక్షు లర్క
చంద్రులని చాటిచెప్పె నాచంద్రవదన. 201

క. విహితక్రియ వర్తింతును
సహధర్మిణి నగుదు నంచు సమ్మతముగ న
మ్మహిళారత్నము వైశ్యుని
మహితోరఃస్థలము ముట్టె మమతదలిర్పన్. 202

సీ. అప్పుడు పల్లవుం డైన వైశ్యాగ్రణి
కాంతకు రత్నకంకణ మొసంగి
మఱియును దా నొక్క మణిమయలింగంబు
నతిగోప్యముగ దాఁచుమనుచు నిచ్చె
నెప్పుడు భిన్నమౌ నిమ్మహాలింగంబు
నప్పుడు విడుతుఁ బ్రాణానలముల
నని వచించిన నట్లు యగునంచు నాట్యమం
టపమున నొక్కచో డాచి వచ్చి

తే. యాలయంబున కేఁగి మృష్టాన్నపాన

ములను బరితుష్టిఁ బొంది నిర్మలసువర్ణ
తల్పముల వైశ్యవిటుఁడును దానుఁగూడి
పంచశరకేళి నటు పవ్వళించియుండె. 203

క. ఈరీతిని శయనింపఁగ
నారేయి నహేతుకముగ నగ్నిజ్వాలా
ఘోరంబై యల నాట్య
గారము సందగ్ధమయ్యెఁ గర్మానుగతిన్. 204

ఆ. అంత వారకాంత యచ్చటి కేతెంచి
చిత్తసాధ్వసంబుఁ జెందియున్న
కీశకుక్కుటముల పాశంబు లూడ్చిన
బంధముక్తి దనరఁ బరచె నవియు. 205

సీ. స్తంభంబుతోడ నిర్దగ్ధమై శకలీకృ
తం బైన రత్నలింగంబుఁ గాంచి
వైశ్యుండు వేశ్యయు వ్యథఁజెంది రప్పుడ
య్యతివకు నాతఁ డిట్లనుచుఁ బలికె
నంగన విను శివలింగంబు నిర్భిన్న
మైయుండ జీవించు టర్హమగునె
కావున నీదు కింకరుల నియోగించు
చితిసేయఁ బంపుము సిద్ధముగను

తే. నిప్పు డఖిలామరులును బ్రహ్మేంద్రవిష్ణు
లాదిగా వచ్చి వలవదటన్న వినక
నభవు మది నిల్పి దహనంబునందుఁ జొచ్చి
యిపుడ ప్రాణపరిత్యాగ మాచరింతు. 206

గ. ఇట్లు దృఢనిశ్చయుం డై యున్న యతని యభిప్రాయం
బెఱింగి యవ్వేశ్యయుఁ బురబాహ్యప్రదేశంబునఁ జితి
గావించిన నవ్వైశ్యుండు సూర్యోదయానంతరంబునఁ గాల్య
కరణీయంబులు నిర్వర్తించి యచ్చటికిం జనుదెంచి శంకర
పదధ్యానం బొనరింపుచుఁ బ్రజ్వలితాగ్నికిఁ బ్రదక్షిణత్రయం
బొనరించి సకలజనంబులు కనుంగొనుచుండ నందుఁ
బ్రవేశించె నంత నవ్వనితయుఁ దన్మరణంబునకు బాష్ప
పూరిత లోచన యై నిర్వేదించి నిర్మలం బయినధర్మంబు
మనంబున విచారించి తాను నవ్వైశ్యునితోడ ననుగమ
నంబుఁ జేయుదునని నిశ్చయించి నిజబంధుజనంబుల నవ
లోకించి యి ట్లనియె. 207

తే. ఇతనిచే రత్నకంకణ మే గ్రహించు
సమయమున సూర్యచంద్రైకసాక్షికముగ
బాస యిచ్చితి నే నీకు భార్య నగుదు
మూఁడహోరాత్రములటంచు ముదితలార. 208

క. కావున దైవవశంబున
నీవైశ్యుఁడు మృతినిబొందె నిపు డట్టుల నీ
పావకుముఖమున నేనును
నావల్లభుతోడఁ గూడ నరిగెద ననినన్. 209

వ. అపుడు వార లి ట్లనిరి. 210

మ. తగునే వారవధూటికి న్విటులతోఁ దా వహ్ని సొత్తేరఁగా
నగరే తోడికులాంగనామణులు విన్నం బూర్వ మేదైన ని
జ్జగతిన్ బెద్దలు చెప్పఁగా వినము నీచారిత్ర మత్యద్భుతం
బగునో హోయిఁకఁజాలునెక్కడివి వేశ్యాస్త్రీలకున్ సత్యముల్.

మ. విటుల న్మచ్చికచేసి మైత్రి మెఱయన్విత్తంబులార్జించుటో
ఘుటికాసిద్ధియు మంత్రసిద్ధి యనురక్తు ల్మిఱ సాధించుటో
స్ఫుటవీణాదికహృద్యవాద్యముల నేర్పొద్దున్విచారించుటో
చటులజ్వాలకృశానునందుఁ జొర వేశ్యాస్త్రీలకుఁ ధర్మమే.

క. అని పలికిన బాంధవులం
గనుఁగొని యక్కాంత యనియెఁ గలలో నైనం
జనునే బొంకులు పలుకఁగఁ
దనువులు నర్థములు సిరియుఁ దగు నిత్యములే. 213

తే. సత్యభాషణ మిహపరసాధకంబు
సత్యవాక్యంబు ధర్మంబు జయకరంబు
సత్యమున సర్వశుభములు సంఘటిల్లుఁ
గాన సత్యంబు జనులకుఁ గలుగవలయు. 214

క. రవి పడమట నుదయించినఁ
గువలయబంధుఁడు మహోష్ణగుణుఁడై యున్నన్
భువిపైఁ దారలు డుల్లినఁ
బ్రవిమలసత్యోక్తి విడువ భామినులారా. 215

వ. అని యిట్లు దృఢనిశ్చయంబుగాఁ బలికి బాంధవజనముల నొడంబఱిచి యవ్వారకామిని యాక్షణమున మంగళ స్నానము గావించి జాంబూనదాంబరయుగ్మధారిణియై హరి ద్రాంజనసిందూరకాదులు ధరియించి పురంబునం గల బ్రాహ్మణోత్తముల రావించి తనగృహమునం గల ధనకనక వాహనంబులును నమూల్యకాంచన మణిమయాభరణ ములు ననేకగోమహిష శిబికాసన శయ్యాప్రముఖ సర్వ వస్తువులును వారలకు సమర్పించి పరమేశ్వరధ్యానంబుఁ

గావింపుచు హుతాశనునకుఁ ద్రివారముగాఁ బ్రదక్షిణ నమస్కారంబు లాచరించి భూసురోత్తములకుం బ్రణమిల్లి పౌరజానపదవర్గంబు లాబాలవృద్ధంబుగా నిరీక్షింపుచుండ ముకుళీకృతకరకమలయై దహనంబునం బ్రవేశించుసమయం బున. 216

మనోరంజనికి సాంబమూర్తి ప్రత్యక్షంబగుట

మ. ధవళాంగుండు శశాంకశేఖరుఁడు భక్తత్రాణపారీణుఁ డిం
ద్రవిరించ్యాదులు చుట్టుఁ గొల్వ వృషభోద్యద్వాహనా
రూఢుఁడై, భువియు న్నింగియు వెల్గుచుండ గిరిరాట్పుత్రీ
సమేతంబుగా, శివుఁ డేతెంచి కరంబుఁ బట్టి తిగిచెన్ శీఘ్రంబు
వారాంగనన్. 217

వ. అంత. 218

శా. ఆవేశ్యాంగన ఫాలలోచను శశాంకాదిత్యకోటిప్రభున్
దేవర్షిస్తవనీయపాదకమలున్ దేదీప్యమానాంగునిన్
భావాతీతచరిత్రుఁ గాంచి విలసద్భక్తిన్ బ్రణామంబులన్
సేవల్సేయుచునుండె భీతయగుచున్ జిత్తంబురంజిల్లఁగన్. 219

సీ. అంత నాపరమేశుఁ డయ్యింతిఁ గనుఁగొని
పలికెఁ గారుణ్యార్ద్రభావమునను
నీదుధర్మమును నిర్మలజ్ఞానంబు
సత్యంబు దృఢభక్తిసౌష్ఠవంబు
శీలంబుఁ దగఁ బరీక్షించుటకై యేను
వైశ్యరూపముఁ బూని వచ్చి తబల
మంటపదాహంబు మణిలింగభిన్నంబు
నింతయు నామాయ యెంచిచూడ

తే. నిన్ను మెచ్చితిఁ గోరుము నీకు వలయు
నట్టివరము లొసంగెద నాదరమున
నాయురారోగ్యభాగ్యసౌఖ్యాదికముల
ననిన హరుఁ జూచి పలికె నయ్యంబుజాక్షి. 220

తే. దేవ తావకపదయుగసేవ దక్క
నన్యవర మొల్ల మఱి త్రిలోకాధిపత్య
మైన నటుగాక బంధుమిత్రాదులకును
దనకుఁ గైవల్య మొసఁగు నిస్తంద్రతేజ. 221

చ. అన విని యమ్మహాత్ముఁడు దయారస ముప్పతిలంగఁ బల్కె నో
వనజదళాక్షి బంధుపరివారయుతంబుగ దివ్యపుష్పకం
బున వసియింపుమన్న విరిబోఁణియు నట్ల యొనర్చి వేడుకన్
జని పరమేశలోకమున సంతసమందుచు నుండె నంతటన్. 222

క. జననాథ దగ్ధమంటప
మున నుండక వెడలి దూరముగ నరిగిన య
వ్వానచరము నీతనూజుఁడు
దనరఁగఁ గుక్కుటము మంత్రితనయుం డయ్యెన్. 223

క. అరయఁగ నీబాలకులకు
మురువుగఁ దమపూర్వజన్మమున రుద్రాక్షా
భరణములు దాల్చుకతమున
హరుకృప నుత్తమకులోదయము గల్గె నృపా. 224

వ. అని యివ్విధమునఁ దెలియఁబలికిన నమృతోపమానము
లగు పరాశరమహామునీంద్రువచనము లాకర్ణించి సంతుష్ట
హృదయుండై భద్రసేనమహీనాథుం డమ్మహాత్మునితో
వెండియు నిట్లనియె. 225

క. మునినాథ భవద్దర్శన
మున నజ్ఞానంబు పాసె ముక్తి లభించె
న్మనమలరఁగ సత్సంగతి
జనవితతికిఁ గామధేనుసదృశముగాదే. 226

క. అటుగావున నేనిఁక నొ
క్కటి యడిగెద నిక్కుమారుకథ తెలియుట కీ
విటమీఁద నితనియాయుః
పటుతరకీర్తిప్రతాపబలములు చెప్పుమా. 227

వ. అని యడిగిన నారాజునకు వసిష్ఠపౌత్రుం డిట్లనియె. 228

ఆ. వాచ్యమయినపలుకు వచియింపఁగాఁ దగుఁ
బలుకఁ దగనిపలుకు పలుకఁగూడ
దెంత ధీరులైన సంతాప మందుదు
రట్లు గాన నిక్క మాడఁ జనదు. 229

క. అయినను నిష్కపటంబగు
మానసమున నడిగెదీవు మనుజేంద్ర భవ
త్సూనునివార్త యథాస్థితి
యేను వచించెద మదీయహితుఁడవు గానన్. 230

క. నరవర నీనందనునకుఁ
బరమాయుర్వత్సరములు పండ్రెం డగు ముం
దఱఁగా నష్టమదినమున
మరణము ప్రాపించు నీకుమారున కనఘా. 231

క. అని నిశ్చయముగఁ బలికిన
మునివచనము కర్ణశూలముగఁ దోఁపఁగ నా
జనపతి భీతాత్మకుఁడై

విని శోకాక్రాంతుఁ డగుచు వివశుం డయ్యెన్. 232

ఆ. అంత నామునీంద్రుఁ డత్యంతకృపతోడ
నానరేంద్రచంద్రు నాదరించి
వత్స భయముఁ జెంద వలవదు విను మింక
హితమ్మృదూక్తు లిప్పు డే వచింతు. 233

క. వేయేటికి శ్రీరుద్రా
ధ్యాయజపస్నానముల యథావిధి సలుపఁగ
బాయక నీసుతునకు దీ
ర్ఘాయుర్దాయంబు గల్గు నవనీనాథా. 234

వ. అని చెప్పిన యమ్మహామునీంద్రునకు నరనాథుం డి ట్లనియె.

క. శ్రీరుద్రాధ్యాయజపం
బేరీతి నొనర్పవలయు నెవ్వరు దైవం
బారయఁ దత్ఫల మెయ్యది
యారూఢిగఁ దెలియఁ బల్కు మాదర మొదవన్. 236

వ. అని యడిగిన రాజునకు మునీంద్రుం డి ట్లనియె. 237

పరాశరుండు భద్రసేనమహారాజునకు రుద్రాధ్యాయ ప్రభావం బెఱింగించుట

సీ. ఆదికాలంబున నభవుఁ డొక్కఁడు దక్క
నొగి జగంబులు లేక యుండు నంత
నజుఁ డవ్యయుఁడు సచ్చిదానందమయమూర్తి
యాద్యుఁడు శంకరుం డైనశివుఁడు
తనరజోగుణమున ధాతను నిర్మించె
సృష్టికార్యం బెల్లఁ జేయుటకును

వేదంబుల నొసంగి వేదార్థసారమై
యొసఁగు రుద్రాధ్యాయ మిచ్చెనపుడు
తే. అమ్మహాధ్యాయమును బూర్వులైనమునులు
భృగు మరీచ్యత్రిముఖులు సంప్రీతిదోఁప
నభ్యసించిరి వారలయనుమతమున
సంగ్రహించిరి భువిలోనిసకలబుధులు. 238
మ. ధరణీనాథ తదీయశిష్యసుతసంతానోపదేశంబులన్
ధరణింగల్గిన మానవోత్తములు రుద్రాధ్యాయపాఠంబునన్
దురితోచ్చాటనదక్షులై మఱియు నిర్దుష్టాత్ములైయుండఁగా
నరకావాసము శూన్యమైనఁ గని కీనాశుండు దైన్యంబునన్.

యముండు బ్రహ్మసభకుఁ బోవుట

క. అనలినజుసన్నిధికిని
భానుసుతుం డరిగి భక్తిఁ బ్రణమిల్లుచుఁ ద
న్మానసమునఁ గృప దోఁపఁగ
దీనోక్తులఁ బలికె నిట్లు దివిజులు వినఁగన్. 240
సీ. ఓపద్మగర్భ నే నొకవార్త వినుపింతు
నది యథార్థంబు మహాద్భుతంబు
నరులు రుద్రాధ్యాయనిరతులై యనిశంబు
విగతదోషులును బవిత్రచరితు
లగుచు దీర్ఘాయుష్కులై సుఖంబుననుండి
కడపట శంకరుకరుణచేత
సాలోక్య సారూప్య సామీప్య సాయుజ్య
ముక్తులు గాంతురు ముదము వెలయ
ఆ. నస్మదీయలోక మంతయు శూన్యమై

కాంతిరహిత మగుచుఁ గానఁబడియె
నిప్పురీయోజనతను నే నెట్లు వసియింతు
దీని కొకయుపాయ మానతిమ్ము. 241

క. చిత్రుఁడును జిత్రగుప్తుఁడు
పత్రంబులు గట్టి మూలఁ బడవైచిరి హా
చ్చిత్రంబుగ మద్భృత్యులు
సత్రపులై యుందు రాత్మసదనములందున్. 242

సీ. బ్రహ్మఘ్నులును సురాపాయులు కాంచన
తస్కరు ల్వనగృహదాహకులును
ధర్మహీనులును గృతఘ్నులు పుష్పిణీ
గమనులు విశ్వాసఘాతకులును
కుటిలవంచక ఖలక్రూరపాతకులును
వేదాన్నకన్యకావిక్రయులును
హరిహరద్వేషులు నాత్మకర్మత్యాగు
లత్యహంకారాత్ము లాదియైన
తే. జనులు నిరతంబు మత్పురంబునకు వచ్చి
యుండుదురు కోటిసంఖ్యల నుత్కటముగ
నట్టిపురమున కిపు డొక్కఁడైనఁ జేరఁ
డేమనుచు విన్నవింతు నే నోమహాత్మ. 243

వ. అని విన్నవించిన సమవర్తికిఁ బరమేష్ఠి యిట్లనియె. 244

మ. అరుదైె పొల్తు రవిద్యకుం దుహితలై యశ్రద్ధయు న్మందతా
కరదుర్మేధయు వీర లిర్వురు వగర్ణ త్మాలోకముం జేరి యా
నరసంఘుంబులచిత్తము ల్చలన మందం జేతు రట్లైన య
న్నరకస్థానము పూర్ణమై వెలయు సంతాపంబు నీకేటికిన్. 245

క. అని పలికి కమలగర్భుం
డినసందను వీడుకొలిపి హితముదలిర్ప
న్మన మలరఁగ నయ్యీరుపుర
కనుమతి గావించి పనిచె నవనీస్థలికిన్. 246

ఆ. అట్లుగాన నరుల కశ్రద్ధతోఁ జేయు
నిఖిలకార్యములును నిష్ఫలములు
శ్రద్ధతో నొనర్చు జపతపఃపూజాది
సకలధర్మచయము సత్ఫలంబు. 247

క. ఇది ముఖ్యం బగుమంత్రం
బిది పరమం బైనతపము నిది సర్వసుఖా
స్పద మిదియె ముక్తిసాధన
మిది బహుపాతకహరంబు నెల్లజనులకున్. 248

వ. అట్లు గావున. 249

శా. రుద్రాధ్యాయపరాయణుండు ఫణిహారున్ సచ్చిదాకారునిన్
రుద్రున్నద్యుదకాభిషిక్తునిగ నిర్దోషస్థితిం జేసి ని
ర్నిద్రప్రజ్ఞఁ దదంబుమజ్జనముఁ దా నిత్యంబు గావింపఁగా
భద్రారోగ్యచిరాయురున్నతులు సంభావించు నెల్లప్పుడున్.

వ. అని యానతిచ్చి వెండియు నిట్లనియె. 251

చ. అనఘులు శాంతమానసులు నాగమవేదులు సంశితవ్రతుల్
ఘనతరశైవసూక్తము లఖండితవృత్తి నెఱుంగునట్టిస
న్మునులు జపంబుచేసిన నమోఘతదీయతపోవిభూతిచే
జనవర నీతనూభవుఁ డజస్రశుభంబులు పొందియుండెడున్.

తే. ఇట్లు నియమించినట్టి మునీశ్వరునకు
నమ్మహీపతి వందన మాచరించి

యిమ్మహాకార్యమంతయు హితము మెఱయ
నిచట మీరుండి తగ నిర్వహింపవలయు. 253

మ. అని ప్రార్థించిన సమ్మతించి కృపతో నాశక్తిపుత్త్రుండు స
న్మునిసంఘంబులఁ బిల్వఁబంచి తగఁ దానున్వారలంగూడి పెం
పునఁ బుణ్యద్రుమసప్రయుక్తకటికంబున్నిల్పి రుద్రాగమం
బున సంసిక్తునిఁజేసి రాన్నృపసుతుం బూర్ణప్రభావస్థితిన్. 254

వ. ఇవ్విధమున నారాజనందనుండు మహామును లభిషేచనము గావింపుచుండునంత సప్తమదినమ్మున నందఱుఁ గనుంగొనుచుండ మూర్ఛాగతుండై మహామునీంద్రరక్షితుండు గావునఁ గ్రమ్మఱఁ గొంతప్రొద్దునకుం దెలిసి వారలం గనుంగొని యిట్లనియె మహాత్ములారా వినుండు దీర్ఘదంష్ట్రుండును భయానకుండును దండహస్తుండును నైన యొక్క మహాపురుషుండు వచ్చి పాశబద్ధుం జేసి నన్నుఁ గొనిపోవుచుండునంత నతండు మహాబలపరాక్రమవంతులైన పురుషులచేత బద్ధుండై దూరంబుగాఁ జనినవిధంబునం గానంబడియె నేనును భవత్కటాక్షప్రభావంబున లబ్ధజీవుండనైతి నని విన్నవించిన ముదంబంది యమ్మహామును లన్నరేంద్రనందనుం గటాక్షించి యనేకాశీర్వచనంబుల నభినందించిరి ఆభూపాలుండును నిర్భయుండై యుండె నంత. 255

శా. ఆరాజేంద్రుడుసంప్రహృష్టహృదయుండై భూసురేంద్రాళికిన్
భూరిప్రాభవమొప్పదక్షిణలుతాంబూలంబులున్ హేమవా
సోరత్నాదు లొసంగి బాంధవవయస్యోపేతుఁడై షడ్రసా
హారంబుల్భుజియించియుండెఁగొలువై యాస్థానమధ్యంబునన్.

భద్రసేనుసభకు నారదమహాముని వచ్చుట

ఉ. పారదశారదాభ్రహిమభానుసుధాఘనపాండురాజసా
కారుఁడు పాకశాసనముఖత్రిదశ స్తుతసచ్చరిత్రుఁడు
న్వారిజగర్భనందనుఁ డవార్యమహామహిమానుభావుఁ డా
నారదమౌని వచ్చె నటనంబులు సల్పుచు వీణమీటుచున్.

తే. ఇట్లు విచ్చేయుమునిపతి కెదురువచ్చి
యర్ఘ్యపాద్యాదిసత్కృతు లాచరించి
విమలకాంచన పీఠోపవిష్టుఁ జేసి
పలికె నరపాలుఁ డంజలీబద్ధుఁ డగుచు. 258

ఉ. మీరు మహాతపోధనులు మిత్రసమానులు సర్వలోకసం
చారులు పుణ్యమూర్తులు నిజంబుగ నద్భుత మైనవార్తలే
మారసి చూచి వచ్చితిరొ యంతయుమా కెఱిఁగింపుమన్న నా
నారదమౌని పల్కె నరనాథునిఁ జూచి విచిత్రవైఖరిన్. 259

సీ. మునిపుంగవులు నీవు వినుఁడు భూపాలక
యొకవార్త వినుపింతు నుల్లమలర
భవదాత్మజుని గతప్రాణునిఁ గావింపఁ
దలఁచి మృత్యువుతోడ దండధరుఁడు
చనుదెంచి యుండ నాసమయంబున శివుండు
దెలిసి కోపాగ్ని ప్రదీప్తుఁ డగుచుఁ
దనపుత్త్రు వీరభద్రునిఁ బంప నాతండు
ప్రమథయుక్తముగ శీఘ్రముగ వచ్చి

తే. త్వత్సుతాలంబచిత్తుఁ గృతాంతుఁ బట్టి
యాక్షణంబునఁ బెడకేల నంటఁగట్టి

ముష్టినిహతుల నొప్పించి యష్టమూర్తి
సభకు రమ్మని యీడ్చె నిశ్శంకుఁ డగుచు. 260

వీరభద్రయమశివాదము

మత్తకోకిల.—
అప్పుడర్కతనూజుఁ డెంతయు నబ్బురంబుగ సాధ్వసం
బుప్పతిల్లఁగ మేను గంపము నొందఁగాఁ బ్రణమిల్లి మా
యప్ప యేమిటి కింతకోప మహీనవిక్రమశీల నా
తప్పు సైఁచుము వీరభద్ర కృతాపరాధుఁడ నెంతయున్.

మత్తకోకిల.—
ఈనరేంద్రకుమారకుం డిపు డెన్నఁగా గతజీవితుం
డైనవాఁ డటుగాన మృత్యుసహాయతం జనుదెంచితిం
గాని నేరము లేదు నన్నిటు గాసిసేయఁగ నేల యో
దీనరక్షక సోమనందన దేవదేవ జగత్పతీ. 262

క. అని వేఁడిన రవినందనుఁ
గనుఁగొని హరతనయుఁ డనియెఁ గడువడి మాన్యుం
డనఘాత్ముఁడు శతశతహా
యనజీవితుఁ డతనిఁ ద్రుంప నర్హంబగునే. 263

తే. నీకు సంశయమైన నోనీరజాప్త
తనయ మీచిత్రగుప్తు రాఁ బనుపు మిటకు
నితఁడు నిజముగఁ బదివేలయేండ్లుఁ బ్రదుకు
రుద్రసూక్తాభిషేచనారూఢుఁడగుట. 264

క. అనిన విని చిత్రగుప్తుని
నినతనయుఁడు పిలువనంపి హితమతి నడుగన్
విని యతఁడు వచించెను హా

యనములు పదిరెండ్లు నితని కాయు వటంచున్. 265

వ. అని విన్నవించిన చిత్రగుప్తుని వచనంబు లాకర్ణించి యవ్వీర భద్రుండు కృతాంతునిం గనుంగొని యీరాజకుమారుండు వర్షాయుతప్రమాణజీవితుండు నీ విందులకు సందేహింపవలదు యీయర్థంబు నీమనంబున దృఢంబుగా నిశ్చయించి క్రమ్మఱ దశసహస్రవర్షప్రమాణజీవితుంగా లిఖియింపు మని యాన తిచ్చిన వల్లె యని యమ్మహాదేవువాక్యంబులకు సమ్మతించి మహాభీతుండై యాశమనుం డన్నరేంద్రనందను మృత్యు బంధంబువలనఁ బాపి తదాజ్ఞాప్రకారంబున లిఖియింపం జేసి తానును వీరభద్రుచేత బంధముక్తుం డయి మృత్యుకింకర సమేతంబుగా నిజలోకంబునకుం జనియె వీరభద్రుండును బ్రమథగణపరివృతుండై తనలోకంబున కరిగె నేను నీవృత్తాం తంబంతయుం దెలిసి మీసమీపంబునకు వచ్చితి నని పలికి వెండియు నారదుం డిట్లనియె. 266

క. కదనమున వైరివీరుల
మద మణఁచి భవత్సుతుండు మహి నేలుచుఁ దాఁ
బదివేలేండ్లు వసించును
ముదమున నని చెప్పి చనియె మునివరుఁ డంతన్. 264

క. ఈరుద్రాక్షమహత్వము
ధీరమతిఁ విన్నజనులు దీర్ఘాయుష్మ
త్త్వారోగ్యభాగ్యయుతులయి
ధారుణి వర్ధిల్లుదురు సదాశివుకరుణాన్. 268

వ. ఇవ్విధమున నారదమహామునీంద్రుం డరిగినఁ దదనంతరమునఁ

బరాశరాదిమహర్షులు తమతమ యాశ్రమములకుఁ జనిరి కాశ్మీరనాథుం డగుభద్రసేనభూపాలుండు శ్రీరుద్రాధ్యాయ ప్రభావంబున నిర్ధూతకల్మషుండై నిజపుత్త్రసమేతముగా రాజ్యభోగము లనుభవింపుచు సుఖమున నుండె నని చెప్పిన శౌనకాదిమహామునులు పరమహర్షరసావేశపులకీకృతశరీరులై సూతుం బ్రశంసించి యి ట్లనిరి. 269

క. భూతేశభక్తిపరులకు
ఖ్యాతిగఁ గైవల్య మొదవు నజ్ఞానమహా
పాతకసింధునిమగ్నుల
కేతెఱఁగున ముక్తిగలుగు నెఱిఁగింపఁగదే. 270

పురాణశ్రవణమాహాత్మ్యము

వ. అని యడిగిన నమ్మహామునీంద్రులకు సూతుం డి ట్లనియె. 271

ఆ. వేదబాహ్యులకును విప్రబంధులకును
బుద్ధిహీనులకును బుణ్యులకును
శిష్టసేవ్యమైన శివకథాశ్రవణంబు
ముక్తి నొసఁగు మౌనిముఖ్యులార. 272

క. నరు లెవ్వారేని నిద్దరఁ
బురహరుచరితంబు భక్తిపూర్వకముగ నా
దర మొప్ప నాలకించిన
నరయఁగ శ్రీరుద్రతుల్యు లగుదురు వారల్. 273

క. అవిరతముగ శైవకథా
శ్రవణం బొనరింప శక్తిచాలకయున్నన్
భువి నొకముహూర్తమైనను
వివరముగఁ దదర్థమైన వినఁగా వలయున్. 274

ఆ. సకలతీర్థములను సకలయజ్ఞంబుల
సకలదానములను జపతపములఁ
గలుగుసుకృత మొసవు క్షణమాత్రమభవుని
కథలు వినిన మనుజగణములకును. 275

క. కలియుగమున మానవులకుఁ
దలఁపఁగ నీశ్వరపురాణతత్త్వశ్రవణం
బులు దక్క నొండుధర్మము
గలదే కైవల్య మొసఁగఁ గలుషము లణఁపన్. 276

చ. అలసుధఁ గ్రావిమర్త్యుఁడజరామరభావముఁ జెందు నొక్కఁడే
సలలితశైవకీర్తనము శంభుకథాశ్రవణంబుల న్విని
శ్చలత నొనర్చుమానవుని సంతతికిం దనకుం దలంపఁగాఁ
గలుగుసమస్తసౌఖ్యము లఖండితవీతజరామరత్వమున్. 277

క. దీనుం డైనను బాలకుఁ
డైన వయోవృద్ధుఁ డైన నభవుపురాణ
జ్ఞానంబు గలుగునాతఁడు
మానవులకు వంద్యుఁ డగు సమంచితబుద్ధిన్. 278

తే. దేహధారిణులకుఁ గామధేనువైన
శివపురాణంబు వచియించు శిష్టజనుల
నీచబుద్ధినిఁ బల్కఁగాఁ జూచెనేని
వాఁడు దుర్గతిఁ జెందు నవశ్యముగను. 279

మ. వరభూతేశపురాణయుక్తమగుచుఁ వ్యాఘ్రాసనాసీనుఁడై
తరుణుం డైనమహీసురుండు బహువృద్ధబ్రాహ్మణుల్వచ్చినం
బురసంహారుకథాప్రసంగమొగి సంపూర్ణంబు గాకుండినం
గురుభక్తిం బ్రణమిల్లఁగాఁదగరుసాంగోపాంగమానంతకున్.

క. దుర్జనశూద్రశ్వాపద
వర్జన మగునెడల విప్రవరసభల వృషో
పార్జన సుక్షేత్రంబుల
నర్జునవర్ణునికథాళి నారయవలయున్. 281

తే. శ్రద్ధ వెలయంగ శివకథాశ్రవణ మాచ
రించినఫలంబు గనుట సమంచితమ్ము
శ్రద్ధ లేకున్న నదియె నిష్ఫలతఁ జెందు
సత్య మిది మానులార భూజనుల కెపుడు. 282

క. అంబరకేశునికథ హృ
ద్యంబుగ పఠియించునట్టి ధన్యులకును హే
మాంబరమణిభూషణధన
తాంబూలము లొసఁగవలయు ధార్మికమతులై. 283

క. శివదేవ సత్పురాణ
శ్రవణావసరంబులందుఁ జయ్యన జనిఁ గ్రొ
నవభోగమధ్యవేళల
నవిరళసంపద్వినాశ మగువారలకున్. 284

సీ. ఉష్ణీషధారియై యొగిఁ బురాణము విన్న
జనుఁడు భల్లూకమై సంభవించుఁ
దాంబూలవరచర్వణం బొనర్చుచు విన్నఁ
దినుచుండు దుర్గతి శునకమలము
నున్నతాసనమున నుండి యాకర్ణింప
వాయసంబై పుట్టు వసుధయందు
వీరాసనస్థుఁడై విన్న దుర్మానవుం
డర్జునపాదపం బై జనించు

ఆ. పవ్వళించి వినిన పాపపుమనుజుండు
కొండచిలువ యగుచు నుండు ధరణి
వక్త్రసమత వెలయ వచియించినఖలుండు
గాంచు గురుకళత్రగమనఫలము. 285

క. పౌరాణికు నిందించిన
క్రూరాత్ముఁడు రౌరవాదిగురునరకములన్
ధారుణి బాధలఁ బొందుచు
ధారుణిపై శ్వానయోనిఁ దగ జనియించున్. 286

చ. ఘనపురజిత్కథాశ్రవణకాలమునందు దురుక్తులాడున
మ్మనుజుఁడు గర్దభంబగు క్రమంబునఁదాఁగృకలాసదేహియై
జననము నొందుఁ గ్రమ్మరను శంకరసంహిత లాలకింప కీ
సునఁ జనినట్టివాఁడు వనసూకరమై ప్రభవించు ధారుణిన్.

పంచచామరము.—

పురాణపుణ్యసత్కథానుభూతికార్యమంతయున్
విరోధవృత్తి సాగనీక విఘ్న మాచరించు న
న్నరాధము ల్యమాలయంబున న్వసించి క్రమ్మఱన్
గతాసులై జనించుచుండ్రు గ్రామసూకరాకృతిన్. 288

సీ. చిత్తంబు రంజిల్ల శివకథ ల్వినువారిఁ
బ్రాపించు ధ్రువమైన బ్రహ్మపదము
శ్రవణం బొనర్పక సంతోషమందిన
నరులైనఁ గాంతురు పరమపదము
పౌరాణికునకుఁ గంబళవస్త్రశయ్యల
ర్పించిన ఘను లుండ్రు త్రిదివమునను

బుర భేదనుపురాణమునకు సూత్రమొసంగు
జనులకుఁ గలుగు విజ్ఞానసిద్ధి

తే. బ్రహ్మహత్యాదిదుర్భరపాతకోప
పాతకము లాచరించినపతితుఁ డైన
సంతతపురాణసత్కథాశ్రవణములను
జెందు నిర్మలమోక్షలక్ష్మీసుఖంబు. 289

విదురవంజుళోపాఖ్యానము

వ. ఈయర్థంబునకు సకలపాపక్షయకరంబును సర్వజనమనోహ
రంబును నతివిచిత్రంబును పురాతనంబు నైనయొక్కయితి
హాసంబు గలదు దానిం జెప్పెద నాకర్ణింపుం డని
సూతుండు చెప్పందొడంగెఁ దొల్లి దక్షిణదేశంబున
బాష్కళసంజ్ఞికం బైనయొక్క గ్రామంబు గల దాస్థలం
బున వసించు ప్రాకృతజనులు మూఢులును ధర్మవర్జితులై
యుండుదు రచ్చటిబ్రాహ్మణులు దురాచారులును వేద
శాస్త్రపరాఙ్ముఖులును లాంగలధరులును గౌటిల్యమార్గ
సంచారులును ధర్మజ్ఞానవైరాగ్యశూన్యులును నై యుండు
దురు మఱియు నప్పురంబునఁ గలుగుకామినీజనంబులు పాప
రతులును స్వైరిణులును దుష్టబుద్ధులును నాచారవర్జితలు
నై యుండుదురు మఱియును. 290

క. ఆగ్రామమునందు దురా
త్మగ్రామణి యనృతవాది మాయావి మహో
దగ్రుఁడు కువిచారుఁడు జా
రాగ్రణి విదురుఁ డన నొకధరామరుఁ డుండున్. 291

ఆ. ఆద్విజాధముఁడు నిజాంగన వర్జించి
నిరత మరిగి వేశ్యనిలయమునకు
మదనశరవిభిన్నహృదయుఁడై దానితో
సంతతంబుఁ గ్రీడసలుపుచుండు. 292

చ. అతనివధూటి వంజులసమంచితరూపవిలాసవిభ్రమా
న్వితనవయౌవనాగమవివేకవివర్జిత యై స్మరాంబకా
హతి బెగడొంది కుందుచునహర్నిశముస్సుకుమారజారసం
గతి విహరింపుచుండె బహుకామకళాకలనైకచాతురిన్. 293

తే. ఇట్లు జారునితోడ్తుత నింపుమీఱ
సంగమక్రీడ నుండు నాసమయమునను
వచ్చి తద్భర్త యొకనాఁ డవార్యవృత్తిఁ
బల్లవాధరహృదయంబు జల్లుమనఁగ. 294

క. జారుఁడు కంపము నొందుచు
నారేయి పలాయమానుఁడై యేగినచో
నారమణి నప్పుడు బలా
త్కారంబునఁ గొప్పుఁబట్టి ధరఁ బడ నీడ్చెన్. 295

తే. ఇవ్విధంబునఁ బడఁద్రోచి యింతిఁ బట్టి
జానుకూర్పరచరణహస్తప్రహార
ములను మర్దింపుచుండ నమ్ముదిత భీతి
యడరఁ దనభర్తఁ జూచి యిట్లనుచుఁ బలికె. 296

క. ధరణీసురవర నీతో
సురతసుఖం బెన్నఁడెఱుఁగ సుస్నిగ్ధవయః

పరిపూర్ణగాత్రి నగుటను
జరియింతు యథేష్టగతుల జారులతోడన్. 297

వ. అని పలుకుచున్న నిజపత్నివాక్యంబు లాకర్ణించి సంతప్త హృదయుండై యాబ్రాహ్మణుఁడు భీతచిత్తుండును గంపితశరీరుండు నయి పరస్త్రీగమనంబున మహాపాతకం బగునని పలుకఁబడినశాస్త్రంబు మనంబునం దలంచి యల్పసుఖంబున కయి దుర్గతిం బ్రవేశింపవలసె స్మరవిహ్వాలంబును మహాపాపకారణంబు నయినమదీయశరీరంబు వ్యర్థంబు ప్రాణావసానకాలంబున భయంకరు లయిన కాలకింకరులం గాంచి యేవిధంబున ధైర్యం బవలంబించి యుండుదు నేరీతి సంతప్తతూరకర్దమాది ఘోరనరకంబులబాధ లనుభవింతుఁ గ్రమ్మఱ ననేకకోటిజన్మంబులఁ గ్రిమికీటకాదియోనులం బుట్టి నిరంతరదుఃఖపీడితుండ నయి యెట్లుండనేర్తు నా మనంబు వేశ్యాజనసంగమం బపేక్షించియుండుఁ గాని నిజభార్యాగమనం బభిలషింపకున్నయది యే నేమిసేయుదు భృగుపాతనశూలాధిరోహణాదిబాధలకన్నఁ గోటిగుణితంబై నసంతాపంబు సమకూరె హాదైవమా పంచశరసాయకాపాతంబుల నిశీథినిసమయంబు లెట్లు గడపుదు నని వగచుచున్నభర్తృవచనంబు లాకర్ణించి నిర్భయం బయినచిత్తంబున నిజవల్లభునకు నాబ్రాహ్మణి యిట్లనియె. 298

శా. వారస్త్రీరతి నీవు రేయుపవలు న్వర్తింపఁగాఁ జూచి నే
ధీరుండైన మహీసురేంద్రు ననురక్తిం గూడి భోగించితిన్
దారుణ్యస్థితి నుండుకాంతలకు రత్యాసక్తి లేకుండునే
మేర ల్గాని విటు కోపము ల్నెరప నామీఁదన్ ద్విజన్మాగ్రణీ.

క. అని పలికిన యాకామినిఁ
గనుఁగొని బ్రాహ్మణుఁడు పలికెఁ గారుణ్యమునన్
వనితా హితమగు వాక్యము
వినుపించెద వినుము నీదువీనులు దనియన్. 300

మ. తరుణీ నీవిఁకఁ దావకీనవిటలబ్ధం బైనచిత్తంబు వే
సరవోకుండఁగఁ దెచ్చి యిచ్చినను వేశ్యాస్త్రీల కేనిచ్చి త
త్సురతక్రీడలసంచరించెదనుసంతోషంబుగాఁగామత [న్.
త్పరజారావళిఁగూడియుండుముమహోత్సాహంబు సంధిల్లఁగ

తే. అనుచు నొడఁబాటు జెంది నెయ్యంబు మీఱ
నాదురాచారు లిద్దఱు హర్షమొసవ
నొగి యథేచ్ఛావిహారులై యుండునంతఁ
గాలగతిఁ జెందెఁ బతి గొంతకాలమునకు. 302

క. ఆకామినియును గామో
ద్రేకంబునఁ గొన్ని నాళ్లు దిరుగుచు నంతన్
గోకర్ణక్షేత్రమునకుఁ
బ్రాకటమతిఁ జనియె నొక్కపర్వమునందున్. 303

వ. అట్లు చని యావంజులయు నమ్మహాస్థలంబునఁ బుణ్యతీర్థంబులయందుఁ గృతస్నాతయై విభూతిలిప్తఫాలభాగయు రుద్రాక్షమాలికాధారిణియు నయి యొక్కశివాలయంబునకుం జని ప్రదక్షిణనమస్కారంబు లాచరించి యచ్చటఁ బౌరాణికుండయిన యొక్కవిప్రుండు పురాణపఠనం బొనరింపుచున్నం గాంచి తానును దత్సభాసదులతోడఁ గలసి

తత్కథాశ్రవణం బొనరింపుచున్నంతఁ బ్రసంగవశంబునఁ బరపురుషసంగమంబు గావించిన పుంశ్చలీజనంబుల మదన మందిరంబులందు నరకంబున యమకింకరులు సంతప్తలోహ పరిఘంబులు ప్రవేశింపఁజేయుదు రని వచియించిన బ్రాహ్మణునివాక్యంబు లాకర్ణించి యాయింతి మహాభీతచిత్తయై కొంతదడవునకు నావిప్రునకుఁ బ్రణమిల్లి రహస్యంబుగా ని ట్లనియె. 304

మ. గతదోషం బగునశ్వమేధతతి గంగాస్నానకోటిఁ మహో
న్నతిఁ గావించిన నైననిష్కృతులు చెందరానిపాపంబు లే
నతికామాతురవృత్తిఁ జేసితి మహాహంకారతంగ్రొవ్వి యే
గతి నెవ్వారలనాశ్రయింతునిఁకదుష్కర్మంబులన్మాన్పఁగన్.

క. గురుఁడవు తల్లివి దండ్రివి
నరయఁగ న న్నుద్ధరింప నర్హుండవు భూ
సురవర మన్నరకార్ణవ
తరణోపాయంబుఁ దెలుపు దయసంధిల్లన్. 306

క. అని మది నిర్వేదింపుచుఁ
దనపదముల వ్రాలియున్న తరుణిం గని యా
ఘనవిప్రుఁడు గారుణ్యం
బునఁ గరముల లేవనెత్తి పొందుగఁ బలికెన్. 307

మ. తరుణీ నీవిఁక భీతిఁ జెందకు మహోద్యద్దైవయోగంబునం
బరమజ్ఞానము తోఁచె నిప్పుడు భవత్పాపౌఘవారాశిసం
తరణోపాయ మెఱుంగఁబల్కెదనుచింతంబాసి వైరాగ్యత
త్పరవై ధర్మపురాణము ల్వినుము కైవల్యాప్తినీకయ్యెడిన్.

క. పాపచయంబులు పశ్చా
త్తాపంబున శుద్ధిఁ బొందుఁ దద్దయు నుచిత
వ్యాపార మార్యసేవ యు
మాపతిభజనంబు ముక్తిమార్గము లరయన్. 309

క. అవిరతముగఁ బుణ్యకథా
శ్రవణం బొనరింపు మార్యసాంగత్యమునన్
శివదేవుని భజియింపుము
ప్రవిమలకైవల్య మొదవుఁ బాపము లణఁగున్. 310

తే. శంకరధ్యాననామసంస్మరణములును
దత్కథాకర్ణనములు సంతత మొనర్ప
సమయు నఘములు దొల్లి యజామిళుండు
నామము వచించి కాదె ధన్యాత్ముఁడయ్యె. 311

మ. వనితా నీవు పురాణముల్వినుము మనోవాక్కాయకర్మంబులం
దునుగావించినపాపముల్సమయుఁజెందున్సత్క్రియాసిద్ధి పు
ణ్యనదీస్నానఫలంబు లబ్బు శివలోకావాప్తి చేకూఱెడున్
ఘనవిజ్ఞానవిశిష్టమార్గ మొదవుం గల్గుంజతుర్వర్గమున్. 312

వ. అని హితోపదేశం బొనరించిన యమ్మహీసురోత్తముని పాదంబులకు సద్భక్తిపూర్వకంబుగా వందనంబులు గావించి తదీయాజ్ఞాప్రకారంబున నప్పుణ్యక్షేత్రంబునందు నిత్యంబును తీర్థంబులం గ్రుంకుచుఁ బరమేశ్వరధ్యానం బొనరింపుచుఁ బురాణకథాశ్రవణంబు సేయుచు నిర్ధూతకల్మషయై యావిప్రభామిని కొన్నిదినంబులకుఁ బంచత్వంబు నొంది దివ్యశరీరంబుఁ దాల్చి విమానారూఢయై సిద్ధగంధర్వులు

సేవింపఁ బరమేశ్వరలోకంబునకుం జని యచ్చట భవానీ శంకరులకు సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించి గౌరీ సమ్ముఖంబున సుఖంబుండి యొక్కసమయంబున నయ్యంతి భవానికిం బ్రణమిల్లి యిట్లనియె. 313

తే. తల్లి మామకభర్త భూతలమునందు
సకలదుష్కర్మములుచేసి చనియె నట్టి
బాడబుం డిప్పు డెచట నున్నాఁడో తెలియ
నానతిమ్మని వేఁడిన నగజ పలికె. 314

మ. హరిణీలోచన నీవిభుండిపుడు వింధ్యారణ్యభూమిన్భయం
కరపైశాచికరూపుఁడై పథికులం గాఱింపుచున్నాఁడు ము
న్నరకావాసముఁ జేరి కింకరవితానక్రూరశూలాహతిన్
బరితాపంబును జెందియుండెనని చెప్పన్ దుఃఖితస్వాంత యై.

సీ. కారుణ్య ముదయింపఁ గాంతాశిరోమణి
గిరితనూజకు నమస్కృతి యొనర్చి
శాంకరీదేవి యస్మద్విభుం డట్లుండ
నే నిట్లు లుండుట నీతి యగునె
యేయుపాయంబున నీదుస్స్వభావుండు
పైశాచరూపంబుఁ బరిహరించు
నావిధం బెఱిఁగింపు మనవుడుఁ గ్రమ్మఱ
నగరాజతనయ యిట్లనుచుఁ బలికెఁ

ఆ. జెలువ నీమగండు శివకథాశ్రవణంబుఁ
జేసెనేని పిదపఁ జెందు ముక్తి
యనిన నవ్వధూటి యది యెట్లు సమకూఱు
దేవి నీవ యానతీయవలయు. 316

మ. అనుచున్వేఁడిన సత్కృపాకలితయై యాదేవి యుందుంబురుం
డనుగంధర్వుని జేరి నీవిపుడు వింధ్యారణ్యముం జేరి యా
వనమం దొక్కపిశాచరూపుఁ డగుచు న్వర్తించువిప్రుండుత
ద్ఘనపాపంబు లడంగ శంకరకథాగానంబు గావింపుమా. 317

ఆ. అటుల నాచరించి యతని ముక్తునిఁ జేసి
యిటకుఁ దోడితెమ్ము హితము వెలయ
ననుచు నాజ్ఞ యొసఁగ నాతుంబురుండును
జనియె నపుడు వింధ్యశైలమునకు. 318

క. నారదసఖుఁ డగు తుంబురుఁ
డారణ్యస్థలిఁ జరించునట్టిదు రాత్మున్
ఘోరపిశాచశరీరు న
వారితనాదంబు గలుగువానిం గాంచెన్. 319

ఆ. విపులరక్తనేత్రు వికటాట్టహాసునిఁ
బాశబద్ధుఁ జేసి పట్టి తెచ్చి
యొక్కచోట నునిచి ముక్కంటికథలు వీ
ణారవమున గాన మాచరించె. 320

శా. ఆపైశాచికదేహుఁ డీశుకథ లట్లాలించి నిర్ధూతదు, ష్పాప
వ్యూహాకుఁడై పిశాచతనువున్వర్జించి దివ్యస్ఫుర, ద్రూపం
బుంధరియించి ముక్తుఁడగుచున్ రుద్రాక్షమాలాధరుం, డై
పంచాక్షరమంత్రపూతహృదయుండై చెందెఁ గైవల్యమున్.

క. ఆపతితుఁడు మును పశ్చా
త్తాపంబు వహించెఁ గానఁ దత్సుకృతమునం

కీపిత మగుశివలోకము
ప్రాపించె నిరస్తకర్మబంధుం డగుచున్. 322

క. పతిప్రియాజ్ఞ శిరమునం దిడి
హితముగ విటలబ్ధవిత్త మిచ్చినకతనన్
సతిగాంచెను సద్గతి దా
నతిశయదుష్కర్మరహిత యై మోదమునన్. 323

వ. ఇవ్విధంబునం దుంబురుండు జగజ్జననీశాసనంబున నాబ్రాహ్మణుని పైశాచత్వంబు నివారించి దివ్యవిమానారూఢునిం జేసి తోడ్కొనివచ్చి పరమేశ్వరసన్నిధానంబున నునిచిన నాబ్రాహ్మణుండును నిజభార్యాసమేతంబుగాఁ బ్రణమిల్లిన నుమామహేశ్వరులు సంతసించి బహుకాలంబు మద్భక్తులరై యథేచ్ఛావిహారులరై యుండురని వరం బొసంగినఁ బ్రమోదంబున నుండిరని చెప్పి సూతుం డి ట్లనియె. 324

సీ. మునులార వినుఁడు ముముక్షుజనార్హంబు
భద్రప్రదంబు నభంగురంబు
నాయుష్కరంబు నిత్యారోగ్యకరమును
ధన్యంబు సర్వపాతకహరంబు
కామార్థధర్మమోక్షప్రదాయకమును
సామ్రాజ్యఫలదంబు సౌఖ్యకరము
నింద్రాదిసేవితం బీశ్వరాభిమతంబు
విజ్ఞానహేతువై వెలయునట్టి

ఆ. యీపురాణరాజ మెవ్వారు చదివిన
వినిన వ్రాసినను సవిస్తరముగ

భవ్యుఁ డొసఁగు పుత్రపౌత్రాభివృద్ధియు
సకలవాంఛితములు శాశ్వతముగ. 325

శా. దానక్షాత్రపరోపకారసుగుణోద్యజ్జ్యోతిరామన్నల
శ్రీనారాయణమంత్రివర్యులు సదా శ్రీమంతులం బాపుర
స్థానాధిష్ఠితపార్థివేశ్వరునకు న్సద్భక్తి నర్పించి ర
జ్ఞానక్షేపణమీపురాణమిల నాచంద్రార్కమై వర్ధిలన్. 326

శా. కైలాసాచలవాస భక్తజనరక్షాదీక్ష ఫాలాక్ష చం
ద్రాలంకారనిజోత్తమాంగ మునిహృద్రాజీవరోలంబకా
లేలీహానవిభూషితాంగ విబుధాళిస్తుత్యపాదాంబుజా
శూలప్రోజ్జ్వలబాహుదండ గజరక్షోవీరసంహారకా. 327

క. కరుణాకర పరభీకర
పురసంహార భక్తవరద పోషితభువనా
సురకుత్కీలశరాసన
పరమేశ్వర మృత్యుహరణ పరమాత్మ శివా. 328

ఉత్సాహ.—
శ్రీపురాణపూరుషాభ్రసింధుజూట భానుజా
టోపభేదనక్రియాపటుప్రభావ కుక్షిసం
దీపితాబ్జజాండభాండ దేవదేవ భాసురాం
బాపురస్థలీనివాస పార్థివేశ శంకరా. 329

పంచచామరము.—
పినాకినీతటప్రచారభిల్లవేషభాసురా
పినాకహస్త కృత్తివాస భీమరూప శంకరా
ఘనాఘనాభనీలకంఠ కామదర్పసంహరా
సనందనాదిమౌనిసేవ్య శైలజామనోహరా. 330

గద్యము. ఇది శ్రీరామభద్రకరుణాకటాక్షవీక్షణసమాలబ్ధ గీర్వాణాంధ్రభాషాకవిత్వ కళాధురంధర సూరిజనవిధేయ బడగలనాటి కన్నడవంశపయఃపారావార రాకాసుధాకర ఆశ్వలాయనసూత్ర భారద్వాజసగోత్ర శ్రీధరమల్లె అయ్యనార్యతనయ సూరిజనవిధేయ వేంకటరామనామ ధేయప్రణీతం బైన బ్రహ్మోత్తరఖండం బనుమహాపురాణంబునందు విభూతిమహాత్త్వంబును వామదేవబ్రహ్మరాక్షససంవాదమును శ్రద్ధాలక్షణంబును శబరోపాఖ్యానంబును ఉమామహేశ్వరవ్రతమహాత్త్వంబును శారదాచరిత్రంబును రుద్రాక్షప్రభావంబును కీశకుక్కుటకథనంబును వేశ్యావైశ్యసంవాదంబును రుద్రాధ్యాయప్రకరణమును శమనుండు బ్రహ్మసభకుం జనుటయు భద్రసేనుసభకు నారదుం డరుదెంచుటయు వీరభద్రయమవివాదంబును బురాణశ్రవణమాహాత్మ్యంబును విదురవంజులోపాఖ్యానంబు ననుకథలంగల సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

సీ. శకవర్షగణనంబు శైలరామమునీంద్ర
పరిమితంబై ధాత్రిఁ బరఁగుచుండు
యువనామసంవత్సరోపేతకార్తిక
మాసరాజితపౌర్ణమాసియందు
ధన్యులు విష్ణువర్ధనసగోత్రులు జ్యోతి
సుబ్బన్నపుత్రులు సుగుణమణులు
రామన్న లక్ష్మీనారాయణ చెంగల్వ
రాయఁడు నన ముప్వు రమలయశులు

తే. చిత్తముల భక్తివెలయ బ్రహ్మోత్తరాఖ్య
ఖండ మాంధ్రప్రబంధంబుగా ఘటించి
యెలమి నంబాపురముపార్థివేశ్వరునకు
భాసురముగ సమర్పణ చేసిరపుడు.

శా. శ్రీనారాయణుఁ డార్తరక్షకుఁడు రాజీవాయతాక్షుండు వి
జ్ఞానానందమయస్వరూపుఁ డగుకృష్ణస్వామి రక్షించు న
క్షీణప్రజ్ఞుల సుబ్బనార్యసుతులన్ శ్రీజ్యోతిరామన్న ల
క్ష్మీనారాయణులన్వదాన్యమణియా చెంగల్వరాయాగ్రణిన్.

బ్రహ్మోత్తరఖండము సంపూర్ణము.

చెన్నపురి : వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్‌వారి
'వావిళ్ల' ప్రెస్సున ముద్రితము—20-5-1955

పద్యకావ్యములు

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
అచ్చతెనుఁగురామాయణము	...	2	3
అడవిమల్లెలు	...	0	8
అధ్యాత్మరామాయణము	...	2	0
అనంతునిఛందము, (ఛందోదర్పణము)	...	2	0
అనిరుద్ధచరిత్రము, కనుపర్తి అబ్బయామాత్యప్రణీతము	...	1	0
అప్పకవీయము, క్రొత్తకూర్పు	...	5	0
అప్పకవీయవిమర్శ, శ్రీగిడుగు రామమూర్తిగారిది	...	0	12
అంబరీషోపాఖ్యానము, సటీక	...	0	8
ఆముక్తమాల్యద. (విష్ణుచిత్తీయము), సటీక	...	8	8
ఆంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము	...	0	4
అన్యవాదకోలాహలము, ద్విపద, లఘుటీక	...	0	12
ఆంధ్రభాగవతము, పద్యకావ్యము, 2 సంపుటములు	...	15	0
ఆంధ్రభారతము, పద్యకావ్యము:—			
ఆదిపర్వము, పద్యకావ్యము, పెద్దచ్చు	...	1	8
,, టీక, పాతప్రతి	...	8	0
ఆదిపంచకము, ఒకటేసంపుటము	...	11	4
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము	...	7	8
శాంతిసప్తకము	...	7	8
ఆది సభాపర్వములు గలసంపుటము	...	4	0
ఆరణ్యపర్వము	...	4	0
విరాటోద్యోగపర్వములు	...	4	0
భీష్మద్రోణపర్వములు	...	4	0
కర్ణశల్యసౌప్తికస్త్రీపర్వములు	...	4	0
శాంతిపర్వము	...	4	0
అనుశాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మౌసల, మహాప్రస్థానిక, స్వర్గారోహణపర్వములు	...	4	0

		ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
ఆంధ్రభారతవిమర్శనము, మల్లాది సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిది		1	8
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, పద్యకావ్యము, మూలము	...	0	4
డిటో సటీక	...	0	10
ఆంధ్రనామసంగ్రహము, ఆంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు కలిసి	...	2	0
ఆనందరంగరాట్ఛందము	...	1	8
ఆంధ్రభాషాభూషణము, విమర్శతో	...	0	6
ఆంధ్రశ్రీమద్రామాయణము—జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారిది, 3 సంపుటములు	...	15	0
7 సంపుటములు	...	18	0
ఆంధ్రభాషార్ణవము	...	1	8
ఆంధ్రచంద్రాలోకము, సటీక	...	1	4
ఉత్తరరామాయణము, చక్కనికూర్పు	...	6	0
ఉత్తరహరివంశము	...	3	0
కవికంఠోక్తి	...	0	4
కవిజనాశ్రయము	...	1	0
కవిసంశయవిచ్ఛేదము, అడిదము సూరకవి	...	0	12
కవిరాజమనోరంజనము	...	1	4
కవిజనరంజనము	...	0	12
కళాపూర్ణోదయము	...	4	0
,, లఘుటీకానుక్రమణికతో	...	5	8
కృష్ణదండకము	...	0	2
కవిగజాంకుశము	...	0	4
కృష్ణరాయవిజయము	...	1	0
కాశీఖండము	...	3	8
క్రీడాభిరామము	...	1	8
కుమారసంభవము, నన్నెచోడకృతము	...	5	0

	ప్రతి 1-కి రూ.	అ.
కుచేలోపాఖ్యానము, సటీక. (భాగవతము) ...	0	8
డిటో కట్టుప్రభువుకృతము ...	0	12
గజేంద్రమోక్షము, సటీక ...	0	10
గయోపాఖ్యానము, ద్విపద (కృష్ణార్జునసంవాదము) గోపమంత్రిది	0	8
గద్యపద్యసంగ్రహము, విద్వాన్ జ. వే. సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారిది	1	0
,, గొర్తి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిది ...	1	0
గయోపాఖ్యానము, రామనామాత్యునిది ...	0	12
గరుడాచలము-యక్షగానము, పెద్దచ్చు ...	0	6
గణికాగుణప్రవర్తనతారావళి ...	0	4
గీతమంజరి, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము ...	0	6
చాటుపద్యమణిమంజరి, ప్రథమభాగము ...	1	12
చిత్రభారతము, చరిగొండ ధర్మనగారిది ...	1	8
చెన్నపురీవిలాసము ...	0	8
చెన్నబసవపురాణము, అత్తలూరి పాపకవి ...	2	8
ఛందోదర్పణము (అనంతునిఛందస్సు) ...	2	0
జైమినీభారతము, పిల్లలమర్రి పినవీరభద్రకవి ...	2	8
తెనుఁగుసమస్యలు ...	0	4
దశావతారచరిత్ర, ధరణిదేవుల రామయమంత్రి ...	4	0
దసరాపద్యములు ...	0	3
దేశింగురాజుకథ (జంగంకథ) ...	0	8
ధనాభిరామము, నూతనకవి సూరనకృతము ...	0	12
ధ్రువోపాఖ్యానము, సటీక (భాగవతములోనిది) ...	0	12
నరసభూపాలీయము, సటీక (కావ్యాలంకారసంగ్రహము)	3	0
నలోపాఖ్యానము, సటీక ...	0	12
నలచరిత్ర, ద్విపద, చక్రపురి రాఘవాచార్యప్రణీతము ...	2	4

వావిళ్ల రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్,
292, ఎస్ప్లనేడ్, చెన్నపురి.